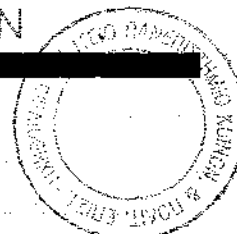

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
ΣΤΗΡΙΞΗΣ:**

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Α.Παπαδασκαλόπουλος (Επιβλέπων)
Α. Τασόπουλος
Α.Καραγάνης**

ΣΚΟΠΕΤΕΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2006	7
1.1 Ιστορική Αναδρομή	7
1.2 Προγραμματική Περίοδος 2000 – 2006	10
1.2.1. Πρόσφατες Αποφάσεις	10
1.2.2 Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006	12
1.2.2.1 Το πλαίσιο εφαρμογής του προγραμματισμού για την περίοδο 2000 – 2006. Διαφορές μεταξύ Β και Γ Κ.Π.Σ.	14
1.2.2.2 Δομή των Σχεδίων για τα ΚΠΣ	17
1.2.2.3 Δομή των Κ.Π.Σ.	19
2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	20
2.1 Θεωρητικό Πλαίσιο	20
2.1.1 Έννοια και Περιεχόμενο της Αξιολόγησης	20
2.1.2 Μέθοδοι Αξιολόγησης	22
2.2 Αξιολόγηση των Κ.Π.Σ. Ι και ΙΙ	24
2.2.1 Κ.Π.Σ. Ι (1989 – 1993)	24
2.2.2 Κ.Π.Σ. ΙΙ (1994 – 1999)	25
2.3 Η Αξιολόγηση κατά την Προγραμματική Περίοδο 2000 – 2006	26
2.3.1 Η εκ των Προτέρων Αξιολόγηση	27
2.3.1.1 Περιεχόμενο και στόχοι της εκ των Προτέρων Αξιολόγησης	27
2.3.1.2 Κύρια σημεία της εκ των Προτέρων Αξιολόγησης	29
2.3.2 Η Ενδιάμεση Αξιολόγηση	35
2.3.2.1 Περιεχόμενο και σκοπός της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης	35
2.3.2.2 Κυριότερα σημεία του Περιεχομένου της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης	37
2.3.2.3 Το Αποθεματικό Επίδοσης	42
2.3.3 Η εκ των Υστέρων Αξιολόγηση	42
2.3.4 Δείκτες Αξιολόγησης	43
2.3.4.1 Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί	43
2.3.4.2 Προγραμματικοί δείκτες	46
2.3.4.3 Δείκτες αποτελεσματικότητας, απόδοσης και επιδόσεων	47
2.3.4.4 Δείκτες συγκυρίας	48
2.3.4.5 Υλοποίηση των Δεικτών Παρακολούθησης	49
2.3.4.6 Κεντρικοί Δείκτες και Δείκτες Επιδόσεων	49
2.3.4.7 Αντιμετώπιση των προβλημάτων χρήσης των Δεικτών	50
3. ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 – 2006 & Γ΄ Κ.Π.Σ.	52

3.1	Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006.....	52
3.1.1	Παρουσίαση του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 - 2006	52
3.1.2	Η Κατανομή των Πόρων του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006	56
3.1.3	Περιφερειακό Σκέλος του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 - 2006.....	60
3.2	Γ.Κ.Π.Σ. - Η Στρατηγική και οι Προτεραιότητες για την Ελλάδα.....	65
3.2.1.	Παρουσίαση της Συνολικής Στρατηγικής	65
3.2.2.	Περιφερειακή Ανάπτυξη	71
4.	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	
	ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2006.....	73
4.1	Στρατηγική Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων	73
4.1.1	Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου.....	76
4.1.2	Προωθητικές Δραστηριότητες – Επιχειρηματικές Υποδομές	81
4.1.3	Νέες Τεχνολογίες – Ανάπτυξη Καινοτομίας	82
4.1.4	Ποιότητα ζωής	83
4.2	Στρατηγική Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής	84
4.2.1	Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Αττικής.....	84
4.2.2	Σχέδιο Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων – Αθήνα	85
5.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ.....	88
5.1	Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα στην Προγραμματική Περίοδο 2000 – 2006	88
5.2	Υπάρχουσα Κατάσταση της Περιφέρειας Αττικής	91
5.2.1	Γεωγραφικά και Δημογραφικά Δεδομένα	91
5.2.2	Απασχόληση	91
5.2.3	Α.Ε.Π.	92
5.2.4.	Υποδομές	93
5.2.5	Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον.....	95
5.2.6	Υγεία – Πρόνοια – Εκπαίδευση	96
5.2.7	Ειδικά Προβλήματα – Ειδικές Περιοχές	97
5.3	Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας	98
5.3.1	Βασικές Κατευθύνσεις της Αναπτυξιακής Στρατηγικής του Π.Ε.Π. Αττικής	98
5.3.1.1	Προβλήματα – Δυνατότητες.....	98
5.3.1.2	Στόχοι του Π.Ε.Π. Αττικής.....	99
5.3.1.3	Ειδικές Στρατηγικές.....	100
5.3.2	Άξονες Προτεραιότητας – Μέτρα ανά Άξονα.....	102
5.3.2.1.	1 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Διεύρυνση του Διεθνούς Ρόλου της Πρωτεύουσας.....	104
5.3.2.2.	2 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.....	108
5.3.2.3.	3 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού	109

5.3.2.4. 4 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής	111
5.3.2.5. 5 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7/9/99	113
5.3.2.6. 6 ^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική βοήθεια	114
5.4 Η εκ των Προτέρων Αξιολόγηση του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 - 2006	115
6. ΤΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	121
6.1 Δομή και Περιεχόμενο του Συμπληρώματος Προγραμματισμού	121
6.2 Το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του Π.Ε.Π. Αττικής.....	125
7. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	127
7.1 Συνάφεια του Π.Ε.Π. Αττικής με τη Στρατηγική Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων και το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Αττική	127
7.2 Υλοποίηση της Στρατηγικής – Μέτρα.....	130
7.2.1 Εξειδίκευση της Στρατηγικής ανά Άξονα Προτεραιότητας - Μέτρα ανά Άξονα.....	131
7.2.1.1. Άξονας 1: Διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας.	131
7.2.1.2. Άξονας 2: Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος	137
7.2.1.3. Άξονας 3: Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού	139
7.2.1.4. Άξονας 4: Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις δυτικές ζώνες και στο νησιώτικο χώρο της Περιφέρειας Αττικής	141
7.2.1.5. Άξονας 5: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από το σεισμό στην Αττική την 7/9/1999	144
7.2.1.6. Άξονας 6: Τεχνική Βοήθεια.....	147
7.2.2 Κατανομή της Δαπάνης του Π.Ε.Π. Αττικής – Κατηγοριοποίηση Μέτρων.....	147
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	152
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	156
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (Π.Ε.Π. Αττικής)	160
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Π.Ε.Π. Αττικής)	162
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΕΠΛΟΣΗΣ (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Π.Ε.Π. Αττικής)	174

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις σημερινές συνθήκες διεθνοποίησης της οικονομίας, τα ανταγωνιστικά ~~πλεονεκτήματα των οικονομιών~~ (σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό αλλά και σε επίπεδο επιχείρησης), έχουν ως πλαίσιο αναφοράς κυρίως τον διεθνή χώρο και λιγότερο τον εθνικό. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με τη μεγάλη ανάπτυξη της τεχνολογίας, αποτελούν τις δυο βασικές παραμέτρους της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας.

Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της εξέλιξης είναι η περαιτέρω αύξηση του χάσματος μεταξύ των οικονομικά ανεπτυγμένων και των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών. Ένα από τα κυριότερα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν μια χώρα ως ανεπτυγμένη, η κατοχή τεχνολογίας και η δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε είδους γνώση, είναι ένα αγαθό στο οποίο έχει πρόσβαση μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού του πλανήτη, με αποτέλεσμα οι ανισότητες να αναπαράγονται και σε ορισμένες περιπτώσεις να διευρύνονται. Ταυτόχρονα, πραγματοποιείται μια μεταφορά, σε χωρικό επίπεδο, μέρους της παραγωγικής διαδικασίας από τις ανεπτυγμένες στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Οι οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών χαρακτηρίζονται πλέον από την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών και την τεχνολογική ανάπτυξη και έρευνα, ενώ η παραγωγή των προϊόντων μεταφέρεται σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες όπου το κόστος παραγωγής είναι χαμηλότερο.

Από αυτή την πολύ σύντομη παρουσίαση της οικονομικής εξέλιξης μπορούμε να ορίσουμε και τα κυριότερα ζητήματα με τα οποία έρχεται αντιμέτωπη η ελληνική οικονομία. Οι κυριότερες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας εντοπίζονται στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα, στην περιορισμένη ανάπτυξη και χρήση των νέων τεχνολογιών και στο σχετικά χαμηλό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού. Ο βαθμός αντιμετώπισης των αδυναμιών αυτών είναι αυτός που θα καθορίσει αν η Ελλάδα θα ενταχθεί στις ανεπτυγμένες οικονομίες ή θα περιθωριοποιηθεί αποκτώντας σταδιακά χαρακτηριστικά οπισθοδρόμησης και υπανάπτυξης.

Στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, το οποίο όπως αναφέρθηκε χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών και την όξυνση του ανταγωνισμού, τα Μητροπολιτικά Κέντρα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην θέση που καταλαμβάνουν οι χώρες στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Οι νέοι πόλοι ανάπτυξης εντοπίζονται: α) σε περιοχές με βιομηχανικές συγκεντρώσεις και ανεπτυγμένο τριτογενή τομέα, β) σε περιοχές οι οποίες διαθέτουν ανεπτυγμένο τριτογενή τομέα – πανεπιστήμια και ελκτικό περιβάλλον και γ) σε παραδοσιακές βιομηχανικές περιοχές οι οποίες ανακάμπτουν (Αντωνίου, 1999). Η ανταγωνιστική θέση των μεγάλων αστικών κέντρων διαμορφώνεται από τις λειτουργίες τις οποίες ασκούν αλλά και από τα προβλήματα τα οποία τα χαρακτηρίζουν.

Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη αποτελούν τα μόνα αστικά κέντρα της Ελλάδας τα οποία διαθέτουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός μητροπολιτικού κέντρου. Όμως, το επίπεδο λειτουργιών που ασκούν δεν είναι ικανοποιητικό, ενώ και οι δυο

πόλεις χαρακτηρίζονται από μια σειρά προβλημάτων τα οποία λειτουργούν ανασταλτικά για την ανάπτυξη τους. Επομένως, για τον μετασχηματισμό τους σε κέντρα ανάπτυξης στον γεωγραφικό χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, είναι απαραίτητη τόσο η ενίσχυση των λειτουργιών τους, η οποία πρέπει να είναι προσανατολισμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις και στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, όσο και η αντιμετώπιση των προβλημάτων και αδυναμιών τους.

Για την Περιφέρεια Αττικής, η αναπτυξιακή στρατηγική της για την τρέχουσα περίοδο διαμορφώνεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006 και υλοποιείται μέσα από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής, καθώς και από μια σειρά Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Μέσα από τις δράσεις αυτών των προγραμμάτων επιδιώκεται η ενδυνάμωση της θέσης της Αττικής μέσα στο σύστημα των Ευρωπαϊκών Μητροπολιτικών Κέντρων. Η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων εξαρτάται από τον βαθμό εξειδίκευσης τους και τον προσδιορισμό των πράξεων, διαδικασίες οι οποίες πραγματοποιούνται στα Συμπληρωματικά Προγράμματα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι ο εντοπισμός και η παρουσίαση των κυριότερων σημείων της αναπτυξιακής στρατηγικής για την Περιφέρεια Αττικής, η οποία αναπτύσσεται μέσα στο Σχέδιο Ανάπτυξης για την Αττική και το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής και εξειδικεύεται στο Συμπληρωματικό Πρόγραμμα του Π.Ε.Π. Αττικής, καθώς και η εξέταση του τρόπου σύνδεσης των σταδίων του προγραμματισμού.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη παρουσίαση της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυση της μέχρι σήμερα. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην αξιολόγηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όπου γίνεται μια σύντομη αναφορά στα κύρια θεωρητικά ζητήματα της αξιολόγησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων, καθώς και μια ανασκόπηση της αξιολόγησης των Κ.Π.Σ. Ι και ΙΙ. Στην συνέχεια παρουσιάζεται το πλαίσιο αξιολόγησης που εφαρμόζεται στην προγραμματική περίοδο 2000 – 2006. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στο γενικό πλαίσιο του περιφερειακού σχεδιασμού στην Ελλάδα για την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006, όπου παρουσιάζονται η στρατηγική και οι προτεραιότητες του Σχεδίου Ανάπτυξης και του Κ.Π.Σ. για την Ελλάδα, με έμφαση στο περιφερειακό σκέλος. Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην αναπτυξιακή στρατηγική των μητροπολιτικών κέντρων και στην συνέχεια γίνεται η παρουσίαση της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2000 – 2006, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης Αττικής. Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2000 – 2006, όπου γίνεται μια σύντομη παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης της Περιφέρειας Αττικής, και αναπτύσσονται η στρατηγική και οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος. Το έκτο κεφάλαιο αναφέρεται στο Συμπληρωματικό Πρόγραμμα του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 – 2006. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται μια συγκριτική θεώρηση του συνόλου των σταδίων του περιφερειακού προγραμματισμού της Περιφέρειας Αττικής για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή Α. Παπαδασκαλόπουλο, τους καθηγητές της επιτροπής Α. Καραγάνη και Α. Τασόπουλο, καθώς και τους Μ. Χριστοφάκη και Α. Αναστασίου για την βοήθεια τους.

1. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2006

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκίνησε αργότερα σε σχέση με άλλες κοινοτικές πολιτικές. Το σταδιακό άνοιγμα των εθνικών αγορών στο εσωτερικό της Κοινότητας σε συνδυασμό με την υιοθέτηση αυστηρών δημοσιονομικών πολιτικών στην πορεία αλλά και κατά την διάρκεια της εφαρμογής της Ο.Ν.Ε. είχαν σαν αποτέλεσμα την όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της Ένωσης. Η όξυνση αυτή οφείλεται κυρίως στις αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Κοινότητας να ανταγωνιστούν οικονομικά τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, στο πλαίσιο της απελευθερωμένης από προστατευτικά μέτρα Κοινής Αγοράς. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν η σταδιακή ενίσχυση της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας.

Οι βασικοί λόγοι που συνηγορούν στην καθιέρωση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής είναι οι εξής (ΙΠΑ, 2000):

1. Στη διαδικασία ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής θεωρείται κύριο συστατικό στοιχείο. Όμως, στη διάρκεια της διαδικασίας εξέλιξης της Ένωσης η είσοδος νέων κρατών, τα οποία συνήθως υπολείπονται σε επίπεδο ανάπτυξης των ήδη ενταγμένων κρατών, δημιουργεί αρνητικές επιπτώσεις στην επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
2. Οι μικρότερες σε μέγεθος και οικονομικούς πόρους χώρες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες σε σχέση με τα ισχυρότερα κράτη στην αντιμετώπιση των περιφερειακών τους προβλημάτων.
3. Για την μεγαλύτερη επιτυχία των περιφερειακών πολιτικών που εφαρμόζονται στα κράτη – μέλη της Ένωσης είναι απαραίτητος ο κεντρικός συντονισμός.
4. Η Ε.Ε. επιδιώκει πέρα από την οικονομική και την κοινωνική και πολιτική ολοκλήρωση με παράλληλη ανάπτυξη των κριτηρίων της αποτελεσματικότητας και της ισότητας.

Στα πρώτα χρόνια ύπαρξης της, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είχε θεσπίσει συγκροτημένη περιφερειακή πολιτική. Συγκεκριμένα, στη Συνθήκη της Ρώμης (ίδρυση της Ε.Ο.Κ.), παρόλο που γινόταν αναφορά στην ανάγκη εξασφάλισης αρμονικής ανάπτυξης για το σύνολο της τότε Κοινότητας, προβλέπονταν μόνο μηχανισμοί αλληλεγγύης με τη μορφή δυο Διαρθρωτικών Ταμείων, χωρίς να θεσμοθετείται η περιφερειακή πολιτική ως πολιτική της Κοινότητας. Τα Ταμεία αυτά ήταν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.). Ο ρόλος του Ε.Κ.Τ. επικεντρωνόταν στην προώθηση της απασχόλησης και τη στήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας. Το Ε.Γ.Τ.Π.Ε. δημιουργήθηκε το 1962 με την σύναψη της συμφωνίας για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με κύριο σκοπό την στήριξη και την προώθηση της γεωργικής παραγωγής της Κοινότητας.

Η περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας τέθηκε σε εφαρμογή μετά την Πρώτη Διεύρυνση της το 1973 με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) το 1975. Στην πρώτη φάση λειτουργίας του είχε σαν κύριο σκοπό την συμβολή στην ανασυγκρότηση των βιομηχανικών περιοχών της Μ. Βρετανίας που βρίσκονταν σε παρακμή. Η δράση του επεκτάθηκε, με την ένταξη στην Κοινότητα της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, στο σύνολο των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών. Όπως αναφέρει ο Α. Κούρτης (Ανδρικοπούλου 1995, σελ. 148), δυο ήταν οι παράγοντες που έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο στην προώθηση της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας. Ο πρώτος συνδέεται με τις πρώτες προτάσεις για δημιουργία οικονομικής και νομισματικής ένωσης, στα πλαίσια των οποίων υποστηρίχθηκε ότι κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο με τις περιφερειακές ανισότητες που υπήρχαν. Ο δεύτερος αφορά την επιδείνωση των περιφερειακών προβλημάτων μετά την πρώτη διεύρυνση της Κοινότητας.

Τα επόμενα σημαντικά βήματα στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής από την πλευρά της Κοινότητας πραγματοποιήθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 80. Συγκεκριμένα, το 1985 ξεκίνησαν οι διαδικασίες για την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, όπου για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν με ευθύνη της Κοινότητας σύνθετα αναπτυξιακά προγράμματα. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π.) η περιφερειακή πολιτική απέκτησε θεσμική υπόσταση ως πολιτική της Κοινότητας με τον όρο: οικονομική και κοινωνική συνοχή. Η Ε.Ε.Π. κατέστησε λοιπόν την κοινωνική συνοχή μια νέα αρμοδιότητα της Κοινότητας και προσδιόρισε τους στόχους και τα μέσα της, θέτοντας τις βάσεις για την ενεργοποίηση μιας πιο ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής. Τα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής όπως αυτή διαμορφώθηκε με την Ε.Ε.Π. ήταν ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών, οι κοινές πολιτικές και η εσωτερική αγορά και η συστηματικότερη, σε σχέση με την πριν το 1986 περίοδο, χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων (Άρθρο 130, Ε.Ε.Π., 1987). Οι αρχές που διέπουν τη λειτουργία των Ταμείων και γενικότερα τη διαρθρωτική πολιτική στη περίοδο αυτή είναι οι εξής:

- Η συγκέντρωση των πόρων / ταμείων κατά στόχους και κατά περιφέρειες, έτσι ώστε να αυξηθεί ο βαθμός αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων, ο οποίος δεν ήταν ικανοποιητικός εξαιτίας της μεγάλης διασποράς που χαρακτηρίζει τις μέχρι τότε παρεμβάσεις.
- Η διαμόρφωση μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Κρατών – Περιφερειών, ώστε να επιτευχθεί αποκέντρωση στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των παρεμβάσεων.
- Η βελτίωση του επιπέδου προγραμματισμού των παρεμβάσεων, με την εφαρμογή των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών.
- Η αυξημένη προσθετικότητα των κοινοτικών παρεμβάσεων.

Η ανάγκη συγκέντρωσης των πόρων είχε σαν αποτέλεσμα την θέσπιση για πρώτη φορά συγκεκριμένων στόχων παρέμβασης. Οι παρεμβάσεις του Ε.Τ.Π.Α. αφορούν τις περιοχές που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση (στόχος 1) και τις περιοχές

που βρίσκονται σε βιομηχανική παρακμή (στόχος 2). Οι υπόλοιποι δυο στόχοι αφορούν παρεμβάσεις που σχετίζονται με την απασχόληση: αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας (στόχος 3) και αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων (στόχος 4). Τέλος, ο στόχος 5 αφορά τον αγροτικό τομέα. Η νέα αυτή ρύθμιση συνοδεύτηκε από μεγαλύτερη, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, χρηματοδότηση (πακέτο Delors I).

Όπως ορίζεται στο άρθρο 130^A, ο στόχος της μείωσης των περιφερειακών διαφορών δεν είναι πλέον ένα ζήτημα που ανήκει αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των εθνικών πολιτικών, αλλά γίνεται και στόχος της Κοινότητας, η οποία αναλαμβάνει ρητά την υποχρέωση να συνεισφέρει στην υλοποίηση αυτού του στόχου. Ο πρώτος λόγος που δικαιολογεί αυτή την απόφαση είναι οι περιφερειακές ανισότητες που υφίστανται στο εσωτερικό της Κοινότητας. Ο δεύτερος, και σημαντικότερος, είναι η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής η οποία τέθηκε ως αναγκαίο συμπλήρωμα της εσωτερικής αγοράς (Ανδρικοπούλου 1995, σελ. 152).

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) έδωσε νέα ώθηση στην άσκηση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής. Η συνθήκη κατέστησε την οικονομική και κοινωνική συνοχή έναν από τους γενικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ εντάσσεται στους στόχους και τις δράσεις της Κοινότητας, παράλληλα με την οικονομική και νομισματική ένωση και την ενιαία αγορά. Όπως αναφέρει και η Ανδρικοπούλου (1995): *στους αρχικούς στόχους της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης, της σταθερότητας και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και των στενών σχέσεων μεταξύ των κρατών – μελών έχουν προστεθεί η μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον ανάπτυξη, η σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων, το υψηλό επίπεδο απασχόλησης, και κοινωνικής προστασίας, η ποιότητα ζωής, η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών- μελών.* Τα κυριότερα σημεία της μεταρρύθμισης ήταν τα εξής:

- Συγκέντρωση σε πέντε στόχους προτεραιότητας.
- Προσαρμογή των βασικών στόχων των Ταμείων στις οικονομικές μεταβολές και αναθεώρηση των πολιτικών προσανατολισμών του Ε.Κ.Τ.
- Ίδρυση του Ταμείου Συνοχής, το οποίο αποτελεί ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο. Το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί έργα που αφορούν τις υποδομές και το περιβάλλον και χωρικά εφαρμόζεται στην Ελλάδα, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και την Ιρλανδία.
- Απλοποίηση των διαδικασιών προγραμματισμού με τη εφαρμογή των Ενιαίων Εγγράφων Προγραμματισμού (Ε.Ε.Π.).
- Ενίσχυση της εταιρικής σχέσης, κυρίως σε ζητήματα προγραμματισμού, μέσω: α) της ενίσχυσης της συνεργασίας των κεντρικών οργάνων της Ε.Ε. με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, β) της ίδρυσης της Επιτροπής των Περιφερειών και γ) της θέσπισης της αρχής της επικουρικότητας.

- Ενίσχυση της εκ των προτέρων αξιολόγησης, της παρακολούθησης και της εκ των υστέρων αξιολόγησης των διαρθρωτικών δράσεων.
- Αυξημένη εφαρμογή της αρχής της προσθετικότητας.
- Έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με την αρχή της βιωσιμότητας.
- Προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.
- Αυξημένη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην εφαρμογή των διαρθρωτικών πολιτικών.
- Αναφορά, για πρώτη φορά, στα διευρωπαϊκά δίκτυα (άρθρο 129β).

Η συνθήκη συνοδεύτηκε με νέα σημαντική ενίσχυση των διαθέσιμων πόρων των διαρθρωτικών ταμείων (πακέτο Delors II). Το σύνολο των δαπανών του προϋπολογισμού που εγκρίθηκαν για τις διαρθρωτικές δράσεις για τα έξι έτη (1994 – 99) ήταν 208 δισ. Ecu. (αύξηση κατά 41 % ως προς την προηγούμενη περίοδο).

1.2 Προγραμματική Περίοδος 2000 – 2006

1.2.1. Πρόσφατες Αποφάσεις

Στην περίοδο που διανύουμε η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. επιδιώκει κυρίως να δώσει λύσεις, πέρα από τον κεντρικό στόχο της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της, σε ζητήματα που σχετίζονται με την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού, την κοινωνία της πληροφορίας και την διεύρυνση της Ε.Ε. Η απελευθέρωση του εμπορίου έχει σαν αποτέλεσμα την μετακίνηση των επιχειρήσεων στις περιοχές όπου υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες λειτουργίας τους. Οι περιφέρειες, για να αυξήσουν την ελκυστικότητά τους, πρέπει να διαθέτουν σύγχρονες υποδομές, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και γενικότερα να είναι σε θέση να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας προς τις επιχειρήσεις. Η ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας. Η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών συνδέεται με την αύξηση της προσαρμοστικότητας των ατόμων και κατ'επέκταση των επιχειρήσεων, την καλύτερη κατάρτιση και την απόκτηση περισσότερης γνώσης. Τέλος, το ζήτημα της διεύρυνσης της Κοινότητας με την είσοδο σε αυτή κρατών στα οποία υπάρχουν πολλές περιφέρειες οι οποίες βρίσκονται σε δυσμενέστερη οικονομική και κοινωνική κατάσταση από τις περιφέρειες της Ε.Ε. είναι ένα ζήτημα που δημιουργεί την ανάγκη επανεξέτασης της υπάρχουσας πολιτικής συνοχής.

Με βάση τους προσανατολισμούς που εκφράστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην "Agenda 2000" (Ιούλιος 1997) και διατυπώθηκαν αναλυτικά με τις προτάσεις της το Μάρτιο του 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συγκλήθηκε στο Βερολίνο το Μάρτιο του 1999 ενέκρινε μια νέα μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ο γενικός στόχος της Ε.Ε. για την περίοδο 2000 – 2006 αφορά την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με τη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών της Ένωσης, μέσω του περιορισμού

της καθυστέρησης των περιοχών που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη καθυστέρηση. Οι προτεραιότητες στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο εστιάζονται στην επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην αντιμετώπιση της ανεργίας.

Οι επιμέρους στόχοι είναι οι εξής:

- Μεγαλύτερη συγκέντρωση των ενισχύσεων στις πλέον καθυστερημένες αναπτυξιακά περιφέρειες.
- Απλοποίηση και αποκέντρωση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων – διεύρυνση της εταιρικής σχέσης.
- Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων και κατά συνέπεια της λειτουργίας της αξιολόγησης και του ελέγχου.
- Ενίσχυση της προσθετικότητας.

Ταυτόχρονα, διατηρήθηκε το Ταμείο Συνοχής και μετατράπηκε το Χρηματοδοτικό Όργανο Προσανατολισμού της Αλιείας σε Διαρθρωτικό Ταμείο.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της «Agenda 2000» πραγματοποιήθηκαν μεταρρυθμίσεις στους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν ένας νέος γενικός κανονισμός (1260 / 99), ο οποίος περιλαμβάνει τις γενικές αρχές λειτουργίας που ισχύουν για το σύνολο των διαρθρωτικών ταμείων, και οι νέοι ειδικοί κανονισμοί που αφορούν το κάθε Διαρθρωτικό Ταμείο ξεχωριστά.

Στον γενικό κανονισμό ορίζονται οι στόχοι προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000 – 2006 οι οποίοι είναι οι εξής:

- ❖ Στόχος 1: Προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών που παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση.
- ❖ Στόχος 2: Οικονομική ανασυγκρότηση των περιφερειών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα.
- ❖ Στόχος 3: Εκσυγχρονισμός των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης.

Η αντιστοιχία διαρθρωτικών ταμείων και στόχων για την περίοδο προγραμματισμού 2000 – 2006 είναι η εξής:

- Στόχος 1: Ε.Τ.Π.Α. – Ε.Κ.Τ. – Ε.Γ.Τ.Π.Ε. (τμήμα προσανατολισμού) – Χ.Μ.Π.Α.
- Στόχος 2: Ε.Τ.Π.Α. – Ε.Κ.Τ.
- Στόχος 3: Ε.Κ.Τ.

Τα τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία που υφίστανται είναι τα εξής:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) το οποίο χρηματοδοτεί υποδομές, παραγωγικές επενδύσεις με στόχο τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενισχύσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Μ.Μ.Ε.).
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) το οποίο προωθεί την προσαρμογή του ενεργού πληθυσμού στις μεταβολές της αγοράς εργασίας καθώς και την

επαγγελματική ένταξη των ανέργων και των μειονεκτούντων ομάδων του πληθυσμού, ιδίως χρηματοδοτώντας δράσεις κατάρτισης και συστήματα ενισχύσεων για προσλήψεις.

- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.) το οποίο χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης στους αγρότες, ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση καθώς επίσης και στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην υπόλοιπη Ένωση.
- Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (Χ.Μ.Π.Α.) το οποίο χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του τομέα της αλιείας.

Το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί έργα για το περιβάλλον και τη βελτίωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών στα κράτη της Ε.Ε. των οποίων το Α.Ε.Π. είναι μικρότερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου. Τα κράτη αυτά είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία.

Οι πόροι που θα διατεθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για την περίοδο 2000 – 2006 φτάνουν τα 195 δις Ευρώ. Από την κατανομή των πόρων κατά στόχο προτεραιότητας διαπιστώνουμε ότι υπάρχει σημαντική συγκέντρωση πόρων στον στόχο 1 όπου θα διατεθεί σχεδόν το 70% της συνολικής δαπάνης. Στους άλλους δυο στόχους υπάρχει μια περίπου ισομερή κατανομή. Στο στόχο 2 κατανέμεται το 11% της δαπάνης, ενώ στο στόχο 3 κατανέμεται το 12% της δαπάνης, ενώ στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες κατανέμεται το 5% της δαπάνης. Στο ποσό των 195 δις Ευρώ δεν συμπεριλαμβάνεται η δαπάνη που θα διατεθεί στο πλαίσιο λειτουργίας του Ταμείου Συνοχής η οποία φτάνει τα 18 δις Ευρώ.

1.2.2 Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006

Η αρωγή των Διαρθρωτικών Ταμείων πραγματοποιείται μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.), των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) (και των Συμπληρωμάτων Προγραμματισμού (Σ.Π.) που τα συνοδεύουν) και των Ενιαίων Εγγράφων Προγραμματισμού (Ε.Ε.Π.). Σύμφωνα με τον Κανονισμό Ε.Κ. 1260/1999, το Κ.Π.Σ. είναι το έγγραφο που εγκρίνεται από την Επιτροπή σε συμφωνία με το κράτος – μέλος μετά από εκτίμηση του Σχεδίου Ανάπτυξης που είχε υποβληθεί από το κράτος – μέλος και στο οποίο περιέχεται η στρατηγική και οι προτεραιότητες δράσεις των Ταμείων και του κράτους – μέλους, οι ειδικοί στόχοι τους, η συμμετοχή των Ταμείων και οι υπόλοιποι χρηματοδοτικοί πόροι. Το έγγραφο αυτό (Κ.Π.Σ.) διαρθρώνεται σε άξονες προτεραιότητας και υλοποιείται μέσω ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Το Σχέδιο Ανάπτυξης (Σ.Α.) είναι το έγγραφο που περιλαμβάνει την ανάλυση την οποία εκπονεί ένα κράτος – μέλος και περιλαμβάνει μια περιγραφή της κατάστασης της χώρας (σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο), σε σχέση με τους στόχους προτεραιότητας (στόχοι 1-2-3) και τις κατά προτεραιότητα ανάγκες, τα μέσα επίτευξης των στόχων αυτών, την στρατηγική και τις προβλεπόμενες προτεραιότητες δράσης, τους ειδικούς στόχους και τους ενδεικτικούς χρηματοδοτικούς πόρους που τους αντιστοιχούν. Οι παρεμβάσεις που τελικά

εγκρίνονται υλοποιούνται μέσω Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή Ενιαίων Έγγραφων Προγραμματισμού. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) είναι το εγκριθέν από την Επιτροπή έγγραφο που αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός Κ.Π.Σ. και περιέχει ένα συνεπές σύνολο αξόνων προτεραιότητας αποτελούμενο από πολυετή μέτρα και για την πραγματοποίηση του οποίου μπορεί να συμβάλει ένα ή περισσότερα Διαρθρωτικά Ταμεία ή/και ένα ή περισσότερα από τα υπόλοιπα χρηματοδοτικά όργανα της Ε.Ε. Το Ε.Ε.Π. είναι το έγγραφο το οποίο συγκεντρώνει τα στοιχεία που περιέχονται σε ένα Κ.Π.Σ. και σε ένα Ε.Π.

Μέσα από τα Κ.Π.Σ. λοιπόν επιλέγονται ορισμένες προτεραιότητες οι οποίες υλοποιούνται μέσω των Ε.Π. Το κάθε Ε.Π. με τη σειρά του περιλαμβάνει μια σειρά προτεραιοτήτων η κάθε μια από τις οποίες αποτελείται από σειρά μέτρων. Η εξειδίκευση αυτών των μέτρων γίνεται στο αντίστοιχο προς κάθε Ε.Π. Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Τα Κ.Π.Σ. εφαρμόζονται κατά κανόνα για τον στόχο προτεραιότητας 1, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις εφαρμόζονται και στους άλλους δυο στόχους. Τα Ε.Ε.Π. έχουν απλούστερη διάρθρωση, συντιθέμενα από τα στοιχεία που περιέχονται σε ένα Κ.Π.Σ. και σε ένα Ε.Π., και εφαρμόζονται για προγράμματα που εντάσσονται στον στόχο 1 αλλά των οποίων η δαπάνη δεν ξεπερνά το 1 εκ. ευρώ, καθώς και σε προγράμματα που εντάσσονται στους στόχους προτεραιότητας 2 και 3.

Το κάθε επίπεδο προγραμματισμού (Κ.Π.Σ., Ε.Π., κλπ.) υπόκειται στην ίδια κατάταξη των στόχων σε κατηγορίες. Ο συνολικός στόχος στο χαμηλότερο επίπεδο αντιστοιχεί στον ειδικό στόχο του υψηλότερου επιπέδου και, αντιστρόφως, ο ειδικός στόχος στο υψηλότερο επίπεδο περιλαμβάνει το συνολικό στόχο του χαμηλότερου επιπέδου. Οι επιχειρησιακοί στόχοι υφίστανται μόνο στο επίπεδο μέτρου.

Τα κύρια σημεία αναφοράς ενός Κ.Π.Σ. είναι τα εξής (Vademecum στο Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002):

- Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική (σε εθνικό – τομεακό και περιφερειακό επίπεδο) και οι άξονες προτεραιότητας της κοινής δράσης της Κοινότητας και του κράτους.
- Η συνοπτική περιγραφή του είδους και της διάρκειας των Ε.Π. μέσω των οποίων πραγματώνεται αυτή η κοινή δράση.
- Η ανάλυση της χρηματοδότησης της κοινής αυτής δράσης και των Ε.Π. (κατά πηγή, Ταμείο, έτος και άξονα προτεραιότητας).
- Η εκ των προτέρων αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της κοινής δράσης και η εκ των προτέρων επαλήθευση της τήρησης της αρχής της προσθετικότητας.
- Η ανάλυση των διατάξεων εφαρμογής του Κ.Π.Σ. οι οποίες περιλαμβάνουν τις υποδείξεις του κράτους σχετικά με τις διαδικασίες και τις αρχές διαχείρισης του Κ.Π.Σ., τις ρυθμίσεις για τη συμμετοχή των εταίρων στις σχετικές διαδικασίες και γενικότερα το ρυθμιστικό πλαίσιο για την εφαρμογή του Κ.Π.Σ. και των Ε.Π.

1.2.2.1 Το πλαίσιο εφαρμογής του προγραμματισμού για την περίοδο 2000 – 2006. Διαφορές μεταξύ Β και Γ Κ.Π.Σ.

Στην περίοδο εφαρμογής του Γ' Κ.Π.Σ. πραγματοποιήθηκε μια σειρά μεταρρυθμίσεων οι οποίες είχαν σαν στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση και την καλύτερη εφαρμογή των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων. Οι κυριότερες διαφορές του Γ' Κ.Π.Σ. σε σχέση με το Β' Κ.Π.Σ. εντοπίζονται στον αριθμό και το περιεχόμενο των πρωταρχικών στόχων (στόχων προτεραιότητας) των Διαρθρωτικών Ταμείων, στην Εταιρική Σχέση που συνδέει τις χώρες – μέλη με την Ε.Ε. και στο Πλαίσιο Διαχείρισης του Κ.Π.Σ.

Οι στόχοι προτεραιότητας για την περίοδο 2000 - 2006 περιορίζονται από έξι σε τρεις. Συγκεκριμένα:

1) Οι στόχοι 1 (προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών) και 6 (προώθηση της ανάπτυξης των ιδιαίτερα αραιοκατοικημένων περιφερειών) της προγραμματικής περιόδου 1994 – 1999 συγχωνεύονται στον νέο στόχο 1 (προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών). Το σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας κατατάσσονται στον στόχο 1, αφού σε καμία από αυτές το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. δεν ξεπερνά το 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Πάντως, ο επιλέξιμος πληθυσμός της Ε.Ε. για το στόχο 1 περιορίζεται σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού και διαμορφώνεται στο 20% του συνολικού πληθυσμού στην τρέχουσα περίοδο.

2) Οι στόχοι 2 (οικονομική ανασυγκρότηση των περιφερειών που χαρακτηρίζονται από βιομηχανική παρακμή) και 5^β (οικονομική διαφοροποίηση των ευάλωτων αγροτικών περιοχών) της περιόδου εφαρμογής του Β Κ.Π.Σ. αποτελούν τον νέο στόχο 2 για την περίοδο 2000 – 2006 (στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών με διαρθρωτικές δυσκολίες). Οι περιφέρειες που κατατάσσονται σε αυτή την κατηγορία χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων και έχουν σημαντικό πληθυσμό ή έκταση. Ειδικότερα, περιλαμβάνονται οι εξής τύποι περιοχών: παρακμάζουσες βιομηχανικές περιοχές, φθίνουσες αγροτικές περιοχές, προβληματικές αστικές περιοχές και περιοχές σε μετατροπή οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό εξάρτησης από τον τομέα των υπηρεσιών και περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία οι οποίες αντιμετωπίζουν κρίση.

3) Ο νέος στόχος 3 (στήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης) αποτελεί συγχώνευση των στόχων 3 (καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, διευκόλυνση της επαγγελματικής αποκατάστασης των νέων και ένταξη των προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας) και 4 (διευκόλυνση της προσαρμογής των εργαζομένων, ανδρών και γυναικών, στις μεταβολές της βιομηχανίας και στην εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής) της περιόδου 1994 – 1999. Τα μέτρα του στόχου 5^α (επιτάχυνση της προσαρμογής των γεωργικών

διαρθρώσεων στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και διευκόλυνση της προσαρμογής της αλιείας στο πλαίσιο της αναθεώρησης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής) της περιόδου 1994 – 1999 χρηματοδοτούνται από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε. – Τμήμα Προσανατολισμού για την περίοδο 2000 – 2006.

~~Σε ότι αφορά την Εταιρική Σχέση που συνδέει την Ε.Ε. με τα κράτη – μέλη, οι νέοι κανονισμοί προβλέπουν την αποστασιοποίηση της Ε.Ε. από τις διαδικασίες προγραμματισμού και επιλογής έργων, με παράλληλη ενίσχυση του ελεγκτικού ρόλου που ασκεί στη λειτουργία του προγραμματισμού. Τα κράτη – μέλη υποχρεούνται στη σύσταση διαχειριστικών και ελεγκτικών αρχών οι οποίες έχουν την ευθύνη για την εφαρμογή του προγραμματισμού. Η μεταφορά αρμοδιοτήτων από τα κεντρικά όργανα της Ε.Ε. στα κράτη και τις περιφερειακές αρχές στηρίζεται στο ότι οι τοπικές κοινωνίες και κατ'επέκταση οι τοπικές κυβερνήσεις γνωρίζουν καλύτερα τις ιδιαιτερότητες και την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στις περιοχές τους. Επομένως, κρίθηκε ως αποτελεσματικότερο η διαχείριση των πόρων να περιέλθει στις τοπικές κυβερνήσεις και τα κεντρικά όργανα της Ε.Ε. να έχουν την ευθύνη για τον συντονισμό και τον έλεγχο.~~

Η διεύρυνση της εταιρικής σχέσης αποσκοπεί στην ενεργοποίηση της συμμετοχής των περιφερειακών και τοπικών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και των άλλων αρμόδιων οργανισμών στις διαδικασίες προγραμματισμού. Η έννοια της καλύτερης αντιπροσώπευσης των εταίρων συνδέεται άμεσα με την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την αειφόρο ανάπτυξη. Η Εταιρική Σχέση αφορά την προετοιμασία, χρηματοδότηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων. Ευθύνη των κρατών αποτελεί η σύνδεση του κάθε εταίρου με τα διάφορα στάδια προγραμματισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000β).

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού διαφοροποιείται στον βαθμό εμπλοκής στις διαδικασίες προγραμματισμού και επιλογής των δράσεων, στην άσκηση ελέγχων, καθώς και στον τρόπο απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων από τα κράτη – μέλη. Η διαδικασία που ακολουθείται στην περίοδο 2000 – 2006 είναι η εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000β): Μετά την έκδοση των κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, η Επιτροπή εγκρίνει τις κατευθύνσεις της με τις κοινοτικές προτεραιότητες για κάθε στόχο προτεραιότητας. Στη συνέχεια τα κράτη καταρτίζουν τα σχέδια τους και έρχονται σε συμφωνία με την Επιτροπή για τα Κ.Π.Σ., τα Ε.Π. και τα Ε.Ε.Π. Στα έγγραφα αυτά περιλαμβάνονται οι στρατηγικοί άξονες, τα διατιθέμενα κονδύλια και οι τρόποι υλοποίησης. Τα Ε.Π. δεν θα περιλαμβάνουν πλέον τις λεπτομέρειες των χρηματοδοτούμενων μέτρων όπως γίνονταν στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Ένα άλλο σημαντικό σημείο διαφοροποίησης σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο είναι το συμπληρωματικό πρόγραμμα ή συμπλήρωμα προγραμματισμού. Μετά την έγκριση των Ε.Π., τα κράτη ή οι περιφέρειες εγκρίνουν για κάθε πρόγραμμα ένα συμπληρωματικό έγγραφο προγραμματισμού, στο οποίο καθορίζονται οι δικαιούχοι και η κατανομή των κονδυλίων στα διάφορα μέτρα.

Η Επιτροπή, με τις διαφοροποιήσεις αυτές, επιδιώκει την επίτευξη σαφέστερης κατανομής των αρμοδιοτήτων και ενισχυμένη εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι εγγυήτρια των στρατηγικών προτεραιοτήτων αλλά η διαχείριση των προγραμμάτων αποκεντρώνεται σε μεγαλύτερο βαθμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000β).

Επιπλέον, δημιουργείται ένα νέο σύστημα διαχείρισης και ελέγχων, το οποίο αποτελείται κυρίως από τη Διαχειριστική Αρχή, την Επιτροπή Παρακολούθησης, την Αρχή Πληρωμής και την Αρχή του Εξωτερικού Διαχειριστικού Ελέγχου. Στην Επιτροπή ανήκει η στρατηγική παρακολούθηση των προτεραιοτήτων του προγράμματος, στην Αρχή Διαχείρισης εναπόκειται η διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις συμφωνίες που έχουν συναφθεί με την Επιτροπή και τις κατευθύνσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης, ενώ στην Επιτροπή Παρακολούθησης εναπόκεινται η παρακολούθηση της στρατηγικής και η ενδεχόμενη ανάθεωρηση της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000β).

Όπως αναφέρεται στον νέο κανονισμό λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων (1960/1999), τα κράτη – μέλη υποχρεούνται στην δημιουργία μιας Αρχής Διαχείρισης για κάθε πρόγραμμα. Διαχειριστική Αρχή μπορεί να είναι κάθε εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή ή φορέας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Στις αρμοδιότητες της Αρχής περιλαμβάνονται η υλοποίηση, η διαχείριση και ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας του προγράμματος. Συγκεκριμένα, τα καθήκοντα της Αρχής είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000β): συλλογή οικονομικών και λοιπών δεδομένων που σχετίζονται με την παρακολούθηση του προγράμματος, δημιουργία μηχανογραφικού συστήματος διαχείρισης, τήρηση των κοινοτικών πολιτικών, τήρηση των υποχρεώσεων σε θέματα πληροφόρησης, ενδεχόμενη τροποποίηση του συμπληρωματικού προγράμματος, εκπόνηση των ετήσιων και τελικών εκθέσεων εκτέλεσης των προγραμμάτων και οργάνωση της ενδιάμεσης αξιολόγησης.

Οι Επιτροπές Παρακολούθησης ασκούν διευρυμένο, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, ρόλο αφού διατυπώνουν γνώμη πάνω στα συμπληρωματικά προγράμματα πριν αυτά διαβιβαστούν στην Επιτροπή και εγκρίνουν τις τροποποιήσεις που γίνονται στα προγράμματα ή στα συμπληρωματικά προγράμματα.

Οι Αρχές Πληρωμής έχουν ως αρμοδιότητα την κατάρτιση και υποβολή των αιτήσεων πληρωμών και την είσπραξη των πληρωμών από την Επιτροπή. Στο Κ.Π.Σ. ΙΙΙ τα ποσά τα οποία δεν απορροφώνται δεν μεταφέρονται πλέον από το ένα έτος στο επόμενο. Σε περίπτωση που παρέλθουν δυο έτη από τη δέσμευσή τους και δεν έχουν απορροφηθεί, τα ποσά αποδεσμεύονται αυτόματα. Οι δαπάνες προ - χρηματοδοτούνται από τα Κράτη με δική τους ευθύνη και αποπληρώνονται απολογιστικά από την Ε.Ε. Επίσης, καθιερώνεται ένα εξ ολοκλήρου νέο σύστημα ένταξης πράξεων στα Ε.Π. Βασικές παράμετροι αυτού του συστήματος είναι η ωριμότητα των έργων, η διαφάνεια και δημοσιοποίηση των διαδικασιών, η ύπαρξη κριτηρίων αξιολόγησης και η συμπλήρωση τεχνικών δελτίων. Η ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ Ε.Ε. και Κρατών για τις πράξεις του Κ.Π.Σ. γίνεται μέσω ηλεκτρονικού πληροφοριακού συστήματος. Τα Ε.Π. αξιολογούνται βάση

ποσοτικοποιημένων δεικτών. Με βάση την αξιολόγηση θα κατανεμηθεί στα Ε.Π. που θα επιτύχουν τα καλύτερα αποτελέσματα το αποθεματικό επίδοσης, το οποίο αποτελεί το 4% των συνολικών πόρων του Γ' Κ.Π.Σ. Η κατανομή αυτή θα πραγματοποιηθεί στο μέσο της προγραμματικής περιόδου.

1.2.2.2 Δομή των Σχεδίων για τα ΚΠΣ

Για τα Σχέδια που υποβάλλονται στο πλαίσιο του στόχου 1 του Γ ΚΠΣ, προβλέπεται να περιλαμβάνουν τα εξής (άρθρο 16 κανονισμού (ΕΚ) (1260/1999) & Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α):

1. Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης

Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνεται η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, σε επίπεδο κράτους, περιφερειών και τομέων, σε ότι αφορά τις ανισότητες, τις καθυστερήσεις και τις δυνατότητες ανάπτυξης, καθώς και περιγραφή των διατιθέμενων χρηματοδοτικών πόρων και των κυριότερων αποτελεσμάτων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Επίσης, περιλαμβάνονται αναλύσεις των πλεονεκτημάτων, των αδυναμιών και του δυναμικού του κράτους – μέλους, της περιφέρειας ή του τομέα (πορεία των βασικών μακρο – οικονομικών μεγεθών, δημογραφικά δεδομένα, στοιχεία για την απασχόληση, τις υποδομές και το περιβάλλον). Στις περιπτώσεις που το σχέδιο αναφέρεται σε περιφέρεια πρέπει να δίνεται έμφαση στην εξέταση των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Στην ενότητα αυτή πρέπει να γίνεται περιγραφή της κατάστασης από άποψη ανταγωνιστικότητας, ΕΤΑ και καινοτομίας, σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την απασχόληση και την αγορά εργασίας. Σε ότι αφορά την απασχόληση, πρέπει να περιλαμβάνεται περιγραφή της αγοράς εργασίας και των πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Επίσης, πρέπει να γίνεται εκτίμηση της κατάστασης από άποψη ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, όσον αφορά τις δυνατότητες στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών περιορισμών που υπάρχουν για κάθε ομάδα.

2. Στρατηγική και προτεραιότητες

Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται οι άξονες προτεραιότητας, οι επιχειρησιακοί στόχοι, ποσοτικοποιημένοι στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, περιγραφή της ενδεδειγμένης στρατηγικής για την επίτευξη των στόχων και μια συνοπτική περιγραφή των σχεδιαζόμενων προτεραιοτήτων για την ανάληψη δράσης, τη στρατηγική για την υλοποίησή τους και τις αναμενόμενες επιπτώσεις. Ο προσδιορισμός των στρατηγικών αποτελεί αποτέλεσμα της ανάλυσης που περιγράφεται στην ενότητα 1, και ιδιαίτερα της ανάλυσης που αφορά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα. Από τις στρατηγικές που θα διαμορφωθούν προκύπτουν και οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι οι οποίοι εξειδικεύονται σε ειδικότερους στόχους. Στη παρούσα ενότητα περιλαμβάνεται και μια περιγραφή των προτεραιοτήτων και των επιπτώσεων κάθε παρέμβασης.

Επίσης, προβλέπεται να γίνεται αναφορά του βαθμού στον οποίο η στρατηγική λαμβάνει υπόψη : τα ειδικά χαρακτηριστικά των περιφερειών ή των συγκεκριμένων περιοχών συμπεριλαμβανομένων των δημογραφικών τάσεων, την περιβαλλοντική κατάσταση, την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων και τη συμβατότητα με την περιβαλλοντική πολιτική και τα μέσα της Κοινότητας, το βαθμό ένταξης γυναικών και ανδρών στην αγορά εργασίας και τέλος τη στρατηγική της Ε.Ε. για την απασχόληση, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο οι προτεραιότητες αντικατοπτρίζουν τις γενικές κατευθύνσεις της Επιτροπής σχετικά με τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση και το εγκεκριμένο εθνικό πρόγραμμα για την απασχόληση.

3. Εκ των προτέρων αξιολόγηση

Ο κανονισμός προβλέπει τη διεξαγωγή της εκ των προτέρων αξιολόγησης με ευθύνη των αρχών που έχουν την αρμοδιότητα για την κατάρτιση των σχεδίων, των προγραμμάτων ενίσχυσης και των συμπληρωμάτων προγραμματισμού και καθορίζει ως στόχο της εκ των προτέρων αξιολόγησης την παροχή μιας βάσης για τη σύνταξη και την εκτίμηση των προαναφερθέντων εγγράφων των οποίων αποτελεί τμήμα.

Στην πράξη η ενσωματωμένη σε ένα σχέδιο εκ των προτέρων αξιολόγηση λαμβάνει συνήθως τη μορφή παρατηρήσεων που επεξηγούν και αιτιολογούν την ανάλυση που προέκυψε από την υφιστάμενη κατάσταση, τη συνεκτικότητα της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί, τις αναμενόμενες επιπτώσεις και τους χρηματοδοτικούς πόρους που θα διατεθούν, καθώς και το προβλεπόμενο σύστημα εφαρμογής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α).

4. Ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης που προσδιορίζει, για κάθε άξονα προτεραιότητας και για κάθε έτος, το ύψος των συνολικών πόρων που προβλέπονται για τη συμμετοχή των διαφόρων Ταμείων, ενδεχομένως και της ΕΤΕπ, καθώς και των λοιπών χρηματοδοτικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων επιλέξιμων χρηματοδοτήσεων και των κατ' εκτίμηση ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων.

5. Εκ των προτέρων έλεγχος της προσθετικότητας

Στο άρθρο 11 του γενικού κανονισμού ορίζεται ότι το ύψος της δημόσιας δαπάνης που το κράτος θα πρέπει να καταβάλλει για το σύνολο των περιφερειών θα καθορίζεται μετά από συμφωνία του κράτους με την Επιτροπή. Η μέση ετήσια δαπάνη πρέπει να ισούται τουλάχιστον με το επίπεδο που επετεύχθη στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων οι οποίες αναφέρονται στο ίδιο άρθρο.

6. Προσδιορισμός της Εταιρικής Σχέσης

Στην ενότητα αυτή αναφέρονται τα μέτρα που λαμβάνονται και οι σχετικές διαδικασίες που εφαρμόζονται από την πλευρά του κράτους για την πραγματοποίηση

διαβουλεύσεων με τους εταίρους (περιφερειακές και τοπικές αρχές, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι κ.α.)

7. Διατάξεις Εφαρμογής

Για την προετοιμασία της υλοποίησης του Κ.Π.Σ. απαιτείται το σχέδιο να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: την αρχή διαχείρισης, τον προσδιορισμό των εταίρων και ρυθμίσεις για τον τρόπο που θα συμμετέχουν στις επιτροπές παρακολούθησης καθώς και προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο τα κράτη διασφαλίζουν τη συμβατότητα με τους κανόνες ανταγωνισμού, ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προστασίας του περιβάλλοντος και προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

1.2.2.3 Δομή των Κ.Π.Σ.

Στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης περιλαμβάνονται τα εξής (άρθρο 17 κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999):

1. Η στρατηγική, οι επιλεγέντες άξονες προτεραιότητας και οι ειδικοί στόχοι καθώς και η εκτίμηση των αναμενόμενων επιδράσεων (εκ των προτέρων αξιολόγηση). Στην διαμόρφωση της στρατηγικής και των αξόνων προτεραιότητας πρέπει να λαμβάνονται υπ όψιν μεταξύ άλλων η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική και η στρατηγική ανάπτυξης της απασχόλησης.
2. Μια συνοπτική περιγραφή του είδους και της διάρκειας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, τα οποία δεν αποφασίζονται ταυτόχρονα με το Κ.Π.Σ., στην οποία περιλαμβάνονται οι ειδικοί στόχοι τους και οι άξονες προτεραιότητας που έχουν επιλεγεί.
3. Το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης στο οποίο προσδιορίζεται για κάθε άξονα προτεραιότητας, το ύψος των συνολικών κονδυλίων ανά έτος και Ταμείο και άλλου χρηματοδοτικού οργάνου, καθώς και το συνολικό ποσό των επιλέξιμων δημοσίων χρηματοδοτήσεων και των εκτιμώμενων ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων που αντιστοιχούν σε κάθε Ταμείο.
4. Τις διατάξεις εφαρμογής του Κ.Π.Σ. οι οποίες περιλαμβάνουν την διαχειριστική αρχή και ρυθμίσεις σχετικά με τη συμμετοχή των εταίρων στις επιτροπές παρακολούθησης.
5. Τα Κ.Π.Σ. περιλαμβάνουν την εκ των προτέρων επαλήθευση της τήρησης της προσθετικότητας και τις ενδεδειγμένες πληροφορίες σχετικά με τη διαφάνεια των χρηματοδοτικών ροών.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1 Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1.1 Έννοια και Περιεχόμενο της Αξιολόγησης

Από την περίοδο υλοποίησης των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π.) μέχρι σήμερα το ζήτημα της αξιολόγησης των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων αποτελεί ένα τμήμα του προγραμματισμού το οποίο με την πάροδο του χρόνου και την εξέλιξη των προγραμμάτων αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία.

Τα βασικά σημεία μιας αξιολόγησης αφορούν:

1. Τη συνάφεια στόχων και μέτρων.
2. Την συνέργια και συνοχή των μέτρων για την επίτευξη των στόχων ενός προγράμματος.
3. Την αποδοτικότητα (επιτεύγματα της πραγματοποιηθείσας παρέμβασης σε συνάρτηση με τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν).
4. Την αποτελεσματικότητα των μέτρων (επιτεύγματα σε σχέση με τους στόχους).
5. Την πορεία υλοποίησης του προγράμματος.
6. Τις επιπτώσεις (οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές που προκαλεί ένα πρόγραμμα).

Το κεντρικό σημείο σε μια αξιολόγηση είναι η εκτίμηση της κατάστασης με και χωρίς τις παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται από το πρόγραμμα δηλαδή με άλλα λόγια η εκτίμηση του τι προσθέτει το αναπτυξιακό πρόγραμμα στην υπάρχουσα κατάσταση. Τα κύρια σημεία που αναφέρονται παραπάνω μπορούν να πάρουν διαφορετικά περιεχόμενα ανάλογα με τους στόχους του προγραμματισμού και την κοινωνικο – οικονομική πραγματικότητα στην οποία αναφέρεται. Επομένως κρίνεται αναγκαία η διερεύνηση θεμάτων στην αξιολόγηση των προγραμμάτων που να δίνουν απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: με ποιο τρόπο συγκροτείται το αξιολογικό πλαίσιο, σε σχέση με ποια κοινωνικο – οικονομικά συμφέροντα, σε όφελος ποιων εκτιμάται η αποτελεσματικότητα και ωφελιμότητα των προγραμμάτων κ.α. (Γετίμης, Καυκαλάς, Μαραβέγιας, 1994)

Η λειτουργία της αξιολόγησης δεν περιορίζεται μόνο στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων και στον έλεγχο των διαδικασιών εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας του προγράμματος αλλά αποτελεί και σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης μελλοντικών στρατηγικών, επιλογής στόχων και προτεραιοτήτων. Επομένως, μια αξιολόγηση δεν αρκεί μόνο να αποτιμά ένα πρόγραμμα, αλλά πρέπει να συμβάλει και στον σχεδιασμό μελλοντικών προγραμμάτων με στόχο την βελτίωση της γενικότερης αποτελεσματικότητάς τους.

Οι E. Alexander και A. Faludi (Κάππου, 2001) προτείνουν μια σειρά γενικών στόχων που οφείλει να θέτει μια αξιολόγηση προκειμένου να είναι αποτελεσματική. Οι στόχοι αυτοί είναι οι εξής:

- Έλεγχος της ορθολογικής προσέγγισης του προγράμματος. Η αξιολόγηση εξετάζει την πληρότητα (κάλυψη βασικών θεμάτων) και την συνέπεια (συνοχή και συσχέτιση ανάμεσα στα μέρη που συγκροτούν ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα)
- Έλεγχος της συμφωνίας των στόχων με τα πραγματοποιούμενα αποτελέσματα τους. Ο έλεγχος αυτός συνίσταται στο αν υλοποιήθηκε με επιτυχία το σχέδιο και στο αν οι επιπτώσεις είναι οι επιθυμητές.
- Έλεγχος της αξιοποίησης (εφαρμογής) των προτάσεων του προγράμματος.

Σύμφωνα με τους Δ. Λαγό και Δ. Λιανό (Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994) οι βασικοί άξονες που κατευθύνουν την ανάλυση και αποτίμηση της εφαρμογής των αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι οι εξής:

- η συνοχή των στρατηγικών στόχων του προγράμματος που κύρια αναφέρεται στο βαθμό εναρμόνισης των στόχων του προγράμματος με τις στρατηγικές κατευθύνσεις ανάπτυξης του συγκεκριμένου χώρου αναφοράς, την πληρότητα του προγραμματισμού και την εξειδίκευση των στόχων του προγράμματος,
- η ικανότητα προσαρμογής του προγράμματος κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του στα μεταβαλλόμενα δεδομένα των οικονομικών και χρονικών μεταβλητών (αλλαγές προϋπολογισμών, χρονοδιαγραμμάτων, φυσικού αντικείμενου κ.α.),
- η παραγωγικότητα των έργων του προγράμματος, η οποία μετράται με την οικονομική απόδοση του έργου (κόστος / φυσικό αντικείμενο) και με τη χρονική απόδοση του έργου (χρόνος / φυσικό αντικείμενο),
- η αποτελεσματικότητα των έργων, η οποία μετράται με την χρήση διάφορων δεικτών και δείχνει την προστιθέμενη αξία που προσφέρει το πρόγραμμα,
- η ικανότητα του συστήματος διοίκησης του προγράμματος που καθορίζει και το βαθμό συμβολής του στη μεγιστοποίηση της απόδοσης όλων των άλλων διαστάσεων του, αλλά και η ευελιξία του στη λήψη διορθωτικών αποφάσεων.

Μέχρι σχετικά πρόσφατα οι αξιολογήσεις είχαν καθαρά χρηματοοικονομικό χαρακτήρα. Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας μιας σειράς αδυναμιών αυτού του τύπου ανάλυσης (αδυναμία ποσοτικοποίησης διαφόρων αντικειμένων αξιολόγησης, έλλειψη στοιχείων κ.α.) υπήρξε ανάπτυξη και της λεγόμενης ποιοτικής ανάλυσης (μήτρες αξιολόγησης κ.α.), παράλληλα με την ποσοτική. Επίσης, εκτός από τον έλεγχο της καθαρά οικονομικής πτυχής των επιπτώσεων των παρεμβάσεων των προγραμμάτων, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η μελέτη του γενικότερου πολιτικο – οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο υλοποιείται ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα. Τα κυριότερα σημεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σχετικά με τις κοινωνικές επιπτώσεις των προγραμμάτων είναι τα εξής (Κάππου, 2001): το δημόσιο συμφέρον,

το κοινωνικό κόστος ευκαιρίας, ο χρονικός ορίζοντας της ωφέλιμης ζωής του έργου, η διανεμητική ισότητα και οι επιδράσεις που υφίστανται τα ενδιαφερόμενα μέρη¹.

2.1.2 Μέθοδοι Αξιολόγησης

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί διάφορες τεχνικές και μέθοδοι αξιολόγησης μεμονωμένων έργων και προγραμμάτων. Η αξιολόγηση σύνθετων προγραμματικών πλαισίων όπως είναι τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης ή τα Επιχειρησιακά Προγράμματα ξεκίνησε μόλις πριν από μια δεκαετία περίπου, με αποτέλεσμα η διερεύνηση και η εμπειρία στο πεδίο αυτό να είναι σχετικά περιορισμένη. Οι βασικές διαστάσεις της παρακολούθησης και αξιολόγησης τέτοιων σύνθετων προγραμμάτων θα πρέπει να καλύπτουν τρία συμπληρωματικά επίπεδα: Το μακροοικονομικό πλαίσιο, τη γεωγραφική και τομεακή διάσταση και το μικρο-επίπεδο των επιμέρους προγραμμάτων (Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994).

Ανάλογα με τη χρονική, σε σχέση με την φάση της αξιολόγησης, στιγμή που εκτελείται η αξιολόγηση διακρίνεται σε εκ των προτέρων, τρέχουσα ή ενδιάμεση και εκ των υστέρων.

Εκτός από τη χρονική διάκριση, ένα άλλο κριτήριο διάκρισης είναι το αντικείμενο της αξιολόγησης. Έτσι μπορούμε να διακρίνουμε:

1. αξιολόγηση της υλοποίησης μιας παρέμβασης,
2. αξιολόγηση του είδους της παρέμβασης και του τρόπου που αυτή διαρθρώνεται.

Σύμφωνα με τον Δ. Πηλαρινό (Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994), οι δυο αυτές γενικές κατηγορίες μπορούν να συνυπάρχουν ως παράλληλοι στόχοι ή / και διαδικασίες του εγχειρήματος της αξιολόγησης. Δηλαδή, η αξιολόγηση της υλοποίησης μιας παρέμβασης μπορεί να γίνει σε διάφορα επίπεδα (γεωγραφικά ή τομεακά) και συνήθως σημαίνει αξιολόγηση αποτελεσμάτων και επιπτώσεων μιας παρέμβασης. Επίσης, η αξιολόγηση του είδους της παρέμβασης έχει σαν σκοπό την αξιολόγηση της ποιότητας των στόχων του προγράμματος, την εσωτερική συνοχή του και τη συνέπεια μεταξύ στόχων και μέσων.

Μέχρι σήμερα οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων περιλαμβάνουν κυρίως την μέτρηση των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που προκαλούν τα προγράμματα, πίνακες (μοντέλα) εισροών – εκροών² και μακροοικονομικής ισορροπίας (σε ότι αφορά την αξιολόγηση του μακρο – οικονομικού επιπέδου), αναλύσεις κόστους – οφέλους, ποσοτικές εκτιμήσεις αποδοτικότητας στόχων κ.α. Η χρησιμοποίηση τέτοιων μεθόδων στην αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων παρουσιάζει ορισμένες

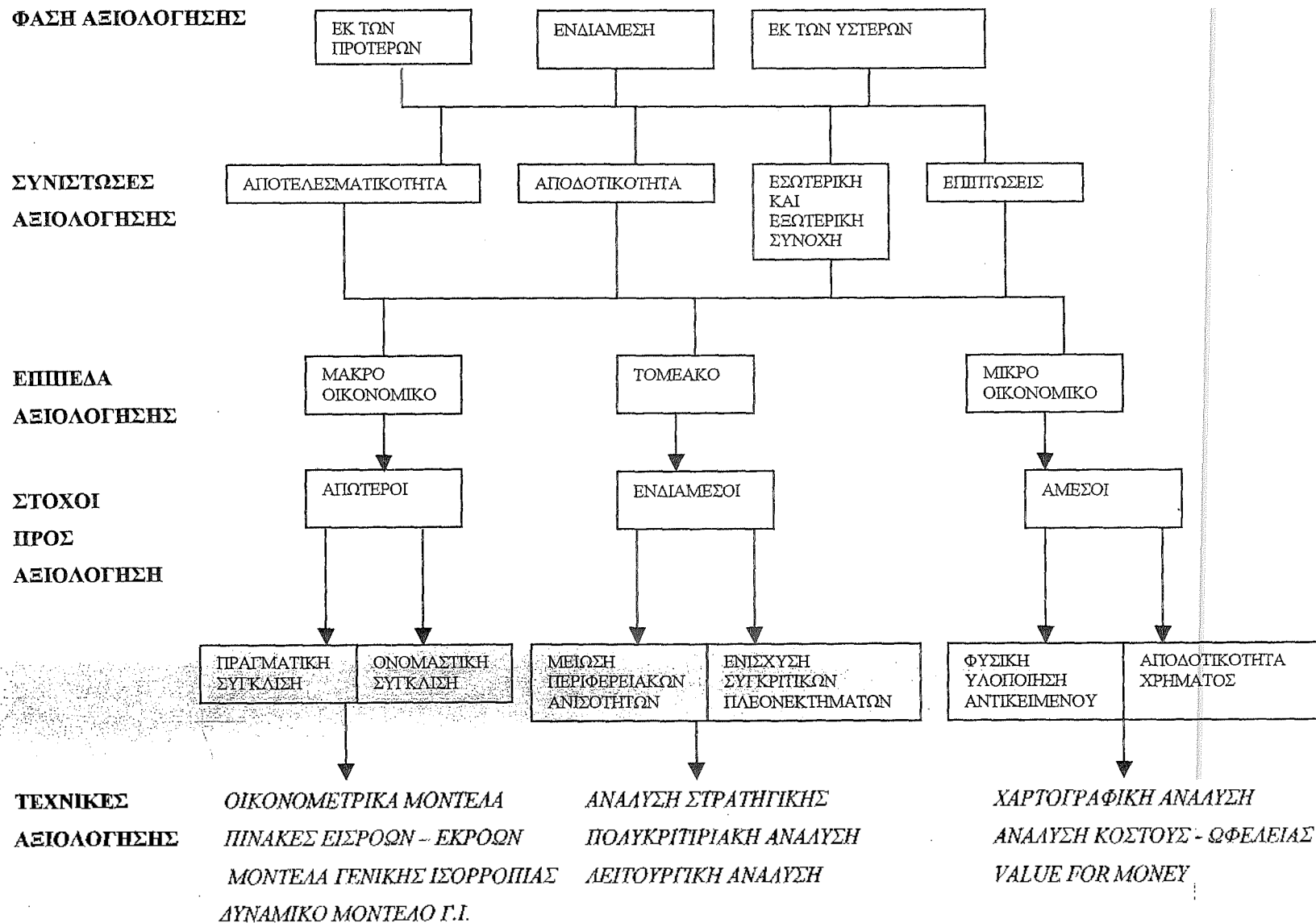
¹ Η αξιολόγηση των επιδράσεων ενός προγράμματος στις διάφορες ομάδες πληθυσμού διενεργείται κυρίως με τη μέθοδο του σχεδιαστικού ισολογισμού και τη μήτρα επίτευξης στόχων.

² Οι πίνακες εισροών – εκροών χρησιμοποιούνται και για την αξιολόγηση των διαρθρωτικών παρεμβάσεων σε περιφερειακό και τομεακό επίπεδο.

φορές σημαντικές δυσκολίες κυρίως λόγω της αδυναμίας που παρουσιάζεται συχνά στην ποσοτικοποίηση των στόχων των προγραμμάτων, της έλλειψης στοιχείων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο κ.α.

Ο Α. Μπουγάς (Γετίμης, Καυκαλάς, Μαραβέγιας, 1994) παραθέτει τον ακόλουθο ~~διάγραμμα στον οποίο φαίνεται η σύνδεση μεταξύ επιπέδων και τεχνικών~~ αξιολόγησης:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Στην αξιολόγηση των Σχεδίων, των Προγραμμάτων και των Μέτρων χρησιμοποιείται ένας αρκετά μεγάλος αριθμός ποσοτικών και ποιοτικών τεχνικών. Οι τεχνικές αυτές καλύπτουν τρία βασικά ευρύτερα πεδία (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002):

1. Την αποτύπωση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας, των ανισοτήτων και της ειδίκευσης της Περιφέρειας, έτσι ώστε να είναι δυνατή η αξιολόγηση των σχεδίων και των προγραμμάτων. Οι δείκτες και οι τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι τα Μέτρα Περιγραφικής Στατιστικής (μέτρα κεντρικής τάσης και θέσης, μέτρα διασποράς και συγκέντρωσης), οι Συντελεστές Συμμετοχής, Εγκατάστασης, Ειδίκευσης και Χωροταξικής Αλληλεξάρτησης και οι Περιφερειακοί Πολλαπλασιαστές.
2. Τη συνολική αξιολόγηση των Προγραμμάτων. Σε αυτή την ενότητα των τεχνικών εντάσσονται οι τεχνικές παρουσίασης της υπάρχουσας κατάστασης και των προοπτικών της περιφέρειας (S.W.O.T. analysis, Χαρτογραφική Ανάλυση κ.α.), τεχνικές αποτύπωσης των μεταβολών στα πεδία εφαρμογής των προγραμμάτων (μελέτες περίπτωσης, συμπλήρωση ερωτηματολογίων κ.α.), μέθοδοι ανάλυσης δεδομένων (Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, Ανάλυση Απόκλισης – Συμμετοχής, Υποδείγματα Εισροών – Εκροών, Μακροοικονομικά Υποδείγματα κ.α.), τεχνικές για τη διατύπωση συνολικών κρίσεων για τα Προγράμματα (Πολυκριτηριακή Ανάλυση, Στρογγυλά Τραπέζια Εμπειρογνομόνων κ.α.)
3. Την εμβάθυνση της αξιολόγησης προγραμμάτων και παρεμβάσεων. Οι τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι: Δειγματοληπτικές Έρευνες, Παραγοντική Ανάλυση, Ανάλυση Κόστους – Οφέλους κ.α.

Αποτελεί σημαντικό στοιχείο οι τεχνικές αξιολόγησης να έχουν διεπιστημονικό χαρακτήρα. Οι Δ. Λιανός και Δ. Λαγός (Γετίμης, Καυκαλάς, Μαραβέγιας, 1994) παραθέτουν τις εξής τεχνικές αξιολόγησης οι οποίες μπορούν κατά περίπτωση να χρησιμοποιηθούν στην αξιολόγηση αναπτυξιακών προγραμμάτων και οι οποίες συνδυάζουν εφαρμογές που βασίζονται σε διάφορους επιστημονικούς κλάδους: οικονομετρικά μοντέλα, μοντέλα γενικής ισορροπίας, δυναμικά μοντέλα προσομοίωσης, πολυκριτηριακές μέθοδοι, χαρτογραφική ανάλυση, ανάλυση παραγόντων, μέθοδος απόκλισης – συμμετοχής, ανάλυση κόστους – ανταγωνιστικότητας, τεχνικές στρατηγικής ανάλυσης, τεχνολογία καμπυλών S.

2.2 Αξιολόγηση των Κ.Π.Σ. Ι και ΙΙ

2.2.1 Κ.Π.Σ. Ι (1989 – 1993)

Στην περίοδο 1989 – 1993 η αξιολόγηση, για πρώτη φορά, αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία των διαρθρωτικών πολιτικών. Στο άρθρο 5 του κανονισμού 2052/88 προβλεπόταν η εφαρμογή της εκ των προτέρων και της εκ των υστέρων αξιολόγησης των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας με σκοπό i) την εκτίμηση των επιπτώσεων σε σχέση με τους στόχους προτεραιότητας που είχαν τεθεί και ii) την ανάλυση των επιπτώσεων των προγραμμάτων στα διαρθρωτικά

προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έμφαση δόθηκε κυρίως στην αξιολόγηση των επιπτώσεων σε μακρο - οικονομικό επίπεδο και λιγότερο στην αξιολόγηση των ενεργειών.

Συγκεκριμένα, κατά το Κ.Π.Σ. Ι η αξιολόγηση περιορίστηκε κυρίως στην εξέταση του βαθμού ορθολογικότητας της διαχείρισης των χρηματικών πόρων και σε ζητήματα επαρκούς διοικητικό - θεσμικής εποπτείας της υλοποίησης των προγραμμάτων (Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994). Περιελάμβανε τρία επίπεδα: το μακρο-οικονομικό επίπεδο (οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσα στην Ε.Ε.), το επίπεδο των Κ.Π.Σ. και το μικρο-οικονομικό επίπεδο που συνδέεται με τις λειτουργικές παρεμβάσεις (μεγάλα έργα κλπ).

Στη φάση της εκ των προτέρων αξιολόγησης περιλαμβάνονταν η αρχική εκτίμηση της συμφωνίας των παρεμβάσεων των Προγραμμάτων με τα προβλεπόμενα από το Κ.Π.Σ., η εκτίμηση των δομών εκτέλεσης και διαχείρισης καθώς και ο έλεγχος των σχέσεων (συμπληρωματικότητα ή τυχόν επικαλύψεις) και του βαθμού συμφωνίας μεταξύ των διαρθρωτικών παρεμβάσεων και των κοινοτικών πολιτικών. Στη φάση της εκ των υστέρων αξιολόγησης περιλαμβάνονταν η παρακολούθηση των ενεργειών και η συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων που αφορούν τους δείκτες παρακολούθησης των προγραμμάτων. Εκ των υστέρων αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε τόσο για κάθε επιμέρους παρέμβαση όσο και για το Κ.Π.Σ. συνολικά.

Παρά το γεγονός ότι η αξιολόγηση αποτελούσε υποχρέωση, ο μη καθορισμός μεθόδου, αρμοδιοτήτων και συνεπειών είχε σαν αποτέλεσμα να είναι ασήμαντη η προσπάθεια αξιολόγησης σε επίπεδο Κρατών - Μελών κατά την υποβολή των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης. Οι πρωτοβουλίες αξιολόγησης, κύρια, από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ήταν σε μεγάλο βαθμό ετεροχρονισμένες σε σχέση με την διαδικασία έγκρισης των υπό χρηματοδότηση ενεργειών. Επίσης, η αξιολόγηση εστιάστηκε για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες στην ανάλυση των επιπτώσεων στα βασικά μακρο - οικονομικά μεγέθη. Στο ποιοτικό επίπεδο, ο απολογισμός των διαδικασιών αξιολόγησης ήταν θετικός με την εισαγωγή του ενδεικτικού μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού, τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της διαφάνειας με την εισαγωγή των μηχανισμών παρακολούθησης με τριμερή συμμετοχή (Κοινότητα, Κράτος, Περιφέρεια) και της αξιολόγησης. Επίσης, μια σειρά ενεργειών συνέβαλε στο να βελτιωθεί ο μηχανισμός και οι ροές χρηματοδότησης, τα κριτήρια επιλογής και η ποιότητα των έργων (Α. Μπουγάς, στο Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994).

2.2.2 Κ.Π.Σ. ΙΙ (1994 - 1999)

Στην προγραμματική περίοδο 1994 - 1999 υπήρξε ενίσχυση των διαδικασιών αξιολόγησης σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Στη περίοδο αυτή η διαδικασία αξιολόγησης γίνεται συστηματικότερη και προσδιορίζεται η αποστολή της, οι αρχές που τη διέπουν, οι βασικές συνιστώσες, τα επίπεδα και η περιοδικότητα εφαρμογής της. Συγκεκριμένα, ως βασική αποστολή της αξιολόγησης προσδιορίζεται η εκτίμηση

της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών παρεμβάσεων σε σχέση με τους επιλεγέντες στόχους, καθώς και η ανάλυση των επιπτώσεων πάνω στα ειδικά διαρθρωτικά προβλήματα των περιφερειών της Κοινότητας. Επίσης, θεσπίζεται ότι η ενίσχυση παρέχεται όταν η εκτίμηση αποδείξει τα κοινωνικό – οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν μεσοπρόθεσμα εφόσον ληφθούν υπόψη οι διαθέσιμοι πόροι. Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και η ανάλυση των επιπτώσεων αποτελούν βασικούς παράγοντες στην ορθολογικοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών επιλογών και στόχων (Α. Μπουγάς στο Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994).

Η εταιρική σχέση, η αρχή της συνυπευθυνότητας, η ανεξαρτησία της ανάλυσης, η διαφάνεια ως προς τα αποτελέσματα και η πραγματική ένταξη της αξιολόγησης στη διαδικασία προγραμματισμού είναι οι βασικές αρχές από τις οποίες διέπεται η αξιολόγηση στην περίοδο εφαρμογής του Β Κ.Π.Σ. (Α. Μπουγάς στο Γετίμης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας, 1994)

Στην περίοδο εφαρμογής του Β Κ.Π.Σ. εκτός από την εκ των προτέρων και την εκ των υστέρων αξιολόγηση προστέθηκε και η φάση της ενδιάμεσης παρακολούθησης. Μέσο της εκ των προτέρων αξιολόγησης γίνεται η τεκμηρίωση των στρατηγικών επιλογών με τη χρήση ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων. Στη φάση αυτή αξιολογείται ο βαθμός αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων ενεργειών σε σχέση με τους στόχους του εκάστοτε προγράμματος, καθώς και μια πρώτη εκτίμηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων και αποτελεσμάτων. Σε αυτή τη φάση πραγματοποιείται και η εξειδίκευση της στρατηγικής σε προτεραιότητες και ποσοτικοποιημένους στόχους, με στόχο την διευκόλυνση του ελέγχου του βαθμού υλοποίησης των στόχων που πραγματοποιείται στις επόμενες φάσεις. Η διαδικασία πραγματοποιείται σε τρία επίπεδα ανάλυσης: στο πρώτο επίπεδο ελέγχεται η πληρότητα των Ε.Π. , στο δεύτερο επίπεδο εξετάζεται η δομή του κάθε σχεδίου και στο τρίτο επίπεδο γίνεται μια συγκριτική εξέταση των στόχων, των επιμέρους προγραμμάτων και των μέτρων – δράσεων. Στη φάση της ενδιάμεσης αξιολόγησης γίνεται η παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης των ενεργειών. Η αξιολόγηση της δομής των προγραμμάτων γίνεται με κριτήριο το βαθμό συνάφειας μεταξύ στόχων και δράσεων και το βαθμό συνέργειας και συνοχής μεταξύ των παρεμβάσεων. Στη φάση αυτή είναι δυνατή η αναμόρφωση των προγραμμάτων σε περίπτωση που διαπιστώνεται απόκλιση από τον αρχικό σχεδιασμό. Τέλος, η εκ των υστέρων αξιολόγηση εκτιμά τις τυχόν αποκλίσεις των προγραμμάτων σε σχέση με αυτά που είχαν σχεδιαστεί καθώς και το σύνολο των επιπτώσεων των προγραμμάτων.

2.3 Η Αξιολόγηση κατά την Προγραμματική Περίοδο 2000 – 2006

Τα ζητήματα αξιολόγησης των κοινοτικών παρεμβάσεων στην περίοδο 2000 - 2006 διευκρινίζονται στο κανονισμό ΕΚ 1260/99 του Συμβουλίου, και ειδικότερα στα άρθρα 40 – 44. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 του ίδιου κανονισμού γίνεται η σύνδεση της αξιολόγησης με τις έννοιες της εταιρικής σχέσης και της συμπληρωματικότητας. Η αξιολόγηση αποσκοπεί στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων σε σχέση με

τους στόχους προτεραιότητας καθώς και στην ανάλυση των επιπτώσεων τους σε συγκεκριμένα διαρθρωτικά προβλήματα. Για την αξιολόγηση του Κ.Π.Σ., των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, των μεγάλων έργων και των Συμπληρωμάτων Προγραμματισμού καθώς και της ποσοτικοποίησης των στόχων προϋπόθεση αποτελεί η συμφωνία και συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών και της Επιτροπής ΕΚ πάνω σε θέματα δομών, διαδικασιών, μεθόδων και χρονοδιαγράμματος που θα χρησιμοποιηθούν.

Οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους και ιδίως οι διαχειριστικές αρχές και η Επιτροπή είναι υπεύθυνες για την συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της αξιολόγησης³. Οι αξιολογητές προβλέπεται να εκτιμούν το περιεχόμενο των προγραμμάτων που καταρτίζονται από τις αρμόδιες αρχές, σε σχέση με τους στόχους των οποίων η επίτευξη επιχειρείται μέσω των διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Στην αξιολόγηση, εκτός από την λεπτομερή εκτίμηση της ποιότητας του προγράμματος, προβλέπεται, εφόσον χρειάζεται, να προτείνονται προσαρμογές ή προσθήκες στο αρχικό κείμενο. Μετά από συνεννόηση μεταξύ των αρμοδίων αρχών του κάθε κράτους και των εμπειρογνομόνων αξιολογητών, καταρτίζεται ένα σχέδιο τελικού προγράμματος το οποίο αποστέλλεται στην Επιτροπή.

Στο πλαίσιο του εν λόγω σχεδίου προγράμματος, η ενσωματωμένη σε αυτό εκ των προτέρων αξιολόγηση λαμβάνει τη μορφή παρατηρήσεων που επεξηγούν και αιτιολογούν την ανάλυση που προκύπτει από την παρούσα κατάσταση, την συνεκτικότητα της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί, τις αναμενόμενες επιπτώσεις και τους διατεθέντες χρηματοδοτικούς πόρους, καθώς και το προβλεπόμενο σύστημα εφαρμογής.

2.3.1 Η εκ των Προτέρων Αξιολόγηση

2.3.1.1 Περιεχόμενο και στόχοι της εκ των Προτέρων Αξιολόγησης

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση χρησιμεύει ως βάση για την προετοιμασία των σχεδίων ανάπτυξης, των παρεμβάσεων και των συμπληρωμάτων προγραμματισμού, στα οποία ενσωματώνεται και πραγματοποιείται με ευθύνη των αρμοδίων αρχών που έχουν και την ευθύνη για τα σχέδια ανάπτυξης, τις παρεμβάσεις και τα συμπληρώματα προγραμματισμού. Διεξάγεται σε επίπεδο σχεδίου, προγραμμάτων και συμπληρώματος προγραμματισμού. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση αποτελεί βασικό εργαλείο για την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων από την Ε.Ε. Κατά συνέπεια, η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του κάθε προγράμματος⁴.

³ Σ' αυτό το πλαίσιο, η ποιότητα της ποσοτικοποίησης των στόχων και η συστηματική και έγκαιρη συγκέντρωση των σχετικών με τους δείκτες δεδομένων έχουν ιδιαίτερη σημασία.

⁴ Θα ήταν επιθυμητό για λόγους διαφάνειας, το έργο των αξιολογητών να περιλαμβάνεται σε χωριστό ενιαίο κείμενο.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση εκτιμά τη συνέπεια της στρατηγικής και των στόχων που έχουν επιλεγεί σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιφέρειας ή του τομέα στον οποίο αναφέρεται, καθώς και τον αναμενόμενο αντίκτυπο των σχεδιαζόμενων δράσεων, προσδιορίζοντας ποσοτικά όπου αυτό είναι δυνατό, τους ειδικούς στόχους τους, σε σχέση με την κατάσταση χωρίς την πραγματοποιούμενη παρέμβαση. Ο Κανονισμός 1260/99 προβλέπει την πραγματοποίηση αναλύσεων κόστους-οφέλους που να καλύπτουν την χρηματοοικονομική ανάλυση, την κοινωνικοοικονομική ανάλυση καθώς και την ανάλυση κινδύνων και βιωσιμότητας του έργου⁵. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει ειδικότερα να λαμβάνει υπόψη την κατάσταση από άποψη ανταγωνιστικότητας, ΕΓΑ και καινοτομίας, μικρομεσαίων επιχειρήσεων, απασχόλησης και περιβάλλοντος.

Στην προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 δίνεται αυξημένη έμφαση στην εκ των προτέρων αξιολόγηση (άρθρο 41, κανονισμός ΕΚ 1260/99) :

1. Της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης, κυρίως των τάσεων στην εθνική αγορά εργασίας, καθώς και στις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα απασχόλησης, και της συνολικής στρατηγικής στον τομέα της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και του τρόπου με τον οποίο η εν λόγω στρατηγική συνδέεται με την εθνική στρατηγική για την απασχόληση, όπως ορίζεται στα Εθνικά Σχέδια Δράσης.
2. Της περιβαλλοντικής κατάστασης των συγκεκριμένων περιφερειών, ειδικότερα σε τομείς που θα επηρεαστούν σημαντικά από την ενίσχυση, και των ρυθμίσεων για ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στο πλαίσιο της ενίσχυσης και του βαθμού στον οποίο συνδυάζονται με τους υφιστάμενους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς στόχους, για την διασφάλιση της τήρησης των κοινοτικών κανόνων σχετικά με το περιβάλλον. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να παρέχει περιγραφή, ποσοτικοποιημένη στο βαθμό του δυνατού, της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης και εκτίμηση των αναμενόμενων επιπτώσεων της στρατηγικής και των παρεμβάσεων στην περιβαλλοντική κατάσταση.
3. Της κατάστασης από άποψη ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες που παρέχονται στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των ειδικών εμποδίων για κάθε ομάδα) στους τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας των γυναικών, της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και στο συνδυασμό της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή.

⁵Οι αιτήσεις συνδρομής από το ΕΤΠΑ σχετικά με τα μεγάλα έργα (αυτά που το συνολικό κόστος τους υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ), πρέπει να περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 26 παρ.1 του ως άνω αναφερόμενου κανονισμού. Τα άλλα έργα, με κόστος μικρότερο των 50 εκατομμυρίων ευρώ, αποτελούν αντικείμενο κατάλληλης αξιολόγησης εκ μέρους των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους βάσει διαφανών κριτηρίων και διαδικασιών.

Σύμφωνα με το Έγγραφο Εργασίας 2: η εκ των προτέρων αξιολόγηση είναι μια αμφίδρομη διαδικασία που παρέχει εκτιμήσεις και συστάσεις από τους αξιολογητές για το σχεδιασμό και για θέματα σχετικά με την πολιτική ή τα προγράμματα. Στόχος της εκ των προτέρων αξιολόγησης είναι η βελτίωση και ενίσχυση της τελικής ποιότητας του καταρτιζόμενου σχεδίου ή προγράμματος.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση θα πρέπει να περιέχει τα εξής στοιχεία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- Τη διασύνδεση και τη συνέπεια μεταξύ γενικών στόχων, ειδικών στόχων και μέτρων που θα περιέχονται στο συμπληρωματικό πρόγραμμα
- Την ύπαρξη και συνάφεια των δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων για κάθε επίπεδο παρεχόμενης αρωγής.
- Την αξιοπιστία του επιπέδου ποσοτικοποίησης των στόχων.

Οι στόχοι της εκ των προτέρων αξιολόγησης είναι οι εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):

- Να εκτιμήσει εάν το συνολικό σχέδιο ή πρόγραμμα αποτελεί το ενδεδειγμένο μέσο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που πλήττουν την περιφέρεια ή τον τομέα.
- Να εκτιμήσει εάν το σχέδιο ή πρόγραμμα διαθέτει επαρκώς καθορισμένους άξονες στρατηγικής, προτεραιότητες και στόχους και εάν αντικατοπτρίζει μια τεκμηριωμένη άποψη για την καταλληλότητά τους και την πραγματική δυνατότητα να επιτευχθούν.
- Να συμβάλει στην ποσοτικοποίηση των στόχων και τη δημιουργία μιας βάσης για την παρακολούθηση και τις μελλοντικές δραστηριότητες αξιολόγησης.
- Να αναλύει την επάρκεια των μηχανισμών ρυθμίσεων υλοποίησης και παρακολούθησης και να συμβάλλει στο σχεδιασμό των διαδικασιών και των κριτηρίων επιλογής των έργων, τόσο σε επίπεδο σχεδίου όσο και σε επίπεδο συμπληρωματικού προγράμματος.

2.3.1.2 Κύρια σημεία της εκ των Προτέρων Αξιολόγησης

Τα κυριότερα σημεία της εκ των προτέρων αξιολόγησης είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):

1) Ανάλυση προηγούμενων αποτελεσμάτων αξιολόγησης. Οι προγενέστερες αξιολογήσεις καλύπτουν συχνά ανάλογα είδη ενεργειών, δεδομένου ότι πολλές πολιτικές δεν μεταβάλλονται σε μεγάλο βαθμό από το ένα έτος στο άλλο ή από το ένα πρόγραμμα στο άλλο⁶. Οι αξιολογήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί είτε από την

⁶ Οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις από την περίοδο 1989-93 και οι εκ των προτέρων, οι ενδιάμεσες και οι τελικές αξιολογήσεις (απολογισμός) από την περίοδο 1994-99 παρέχουν στοιχεία για βασικά θέματα, όπως, η συνοχή και καταλληλότητα προθέσεων και στόχων, η αποτελεσματικότητα των

Ευρωπαϊκή Επιτροπή είτε σε εθνικό επίπεδο, παρέχουν χρήσιμα στοιχεία, συγκρίνοντας την αποτελεσματικότητα πολιτικών σε συγκεκριμένους τομείς, καθώς και προσδιορίζοντας τις αποτελεσματικότερες πρακτικές. Επίσης, οι εμπειρίες από προγενέστερα προγράμματα σε περιφέρειες άλλων κρατών μελών μπορούν να χρησιμοποιηθούν για λόγους σύγκρισης. Στο στάδιο της ανάλυσης προηγούμενων αξιολογήσεων, η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη κατανόηση των εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β) :

- Της επάρκειας της υφιστάμενης στρατηγικής ή της ανάγκης τροποποιήσεων.
- Της αποτελεσματικότητας της υφιστάμενων μέσων “παραγωγής” της πολιτικής.
- Των αποφασιστικών παραγόντων που επηρεάζουν την υλοποίηση και την αποτελεσματικότητα.
- Των προβλημάτων από άποψη δυνατότητας αξιολόγησης και παρακολούθησης της πολιτικής.

2) Ανάλυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, των αδυναμιών και του δυναμικού της περιφέρειας. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση επαληθεύει την ορθότητα της προτεραιότητας που έχει δοθεί στις διάφορες κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες, στοιχείο το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τον προγραμματισμό αφού από την ιεράρχηση των αναγκών γίνεται και ο καθορισμός των στρατηγικών αξόνων και προτεραιοτήτων. Επίσης, η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να περιέχει μια πλήρη ανάλυση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της περιφέρειας⁷. Στις βασικές αδυναμίες που θα προσδιορίζονται πρέπει να εντοπίζονται και τα αίτια που τις δημιουργούν ώστε να προσδιορίζεται αν αυτές έχουν μόνιμο χαρακτήρα. Στην ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος πρέπει να περιλαμβάνεται η εξέταση της επίδρασης του στις βασικές αδυναμίες και δυνατότητες. Επίσης, πρέπει να περιλαμβάνεται και η αξιολόγηση της ποιότητας των πραγματοποιηθεισών αναλύσεων, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο οι εν λόγω αξιολογήσεις έχουν ενταχθεί στο πλαίσιο της στρατηγικής και έχουν ενσωματωθεί στο Σχέδιο. Με την ολοκλήρωση του σταδίου αυτού πρέπει να υπάρχει μια ταξινόμηση των βασικών ανισοτήτων που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, ο εντοπισμός των στόχων σε σχέση με τις ανάγκες προτεραιότητας και ο προσδιορισμός των παραγόντων που ευνοούν την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την αειφόρο ανάπτυξη και την ισότητα ευκαιριών μεταξύ γυναικών και αντρών

3) Εκτίμηση της λογικής και της συνολικής συνοχής της στρατηγικής. Η εκτίμηση της λογικής και της συνολικής συνοχής της στρατηγικής (σχέση πολιτικών και

πολιτικών και τα χρησιμοποιούμενα μέσα και τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις στις συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και τομείς.

⁷ Τα εν λόγω ζητήματα ενδέχεται να περιλαμβάνουν τη διαρθρωτική προσαρμογή περιφερειών που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση, τις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων της απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και πλούτου.

προτεινόμενων δράσεων στα σχέδια), πραγματοποιείται μέσω του ελέγχου του τρόπου με τον οποίο κάθε άξονας προτεραιότητας συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Με άλλα λόγια, η εκ των προτέρων αξιολόγηση ελέγχει το βαθμό στον οποίο τα επιμέρους τμήματα του προγράμματος αντιστοιχούν στις προτεραιότητες του.

Όπως αναφέρεται και στο Έγγραφο Εργασίας 2, σε ότι αφορά τον έλεγχο της συνάφειας: το σημείο εκκίνησης της διαδικασίας είναι η αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων που δίδονται στους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η απασχόληση και η ανταγωνιστικότητα αποτελούν τις σημαντικότερες από τις εν λόγω προτεραιότητες. Στην αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η φύση και η ιδιαιτερότητα των τριών στόχων των Διαρθρωτικών Ταμείων. Οι προτεραιότητες πρέπει επίσης να αιτιολογούνται με βάση τις εξελισσόμενες ανάγκες που εντοπίζονται στο πλαίσιο των βασικών ανισοτήτων που παρατηρούνται στις συγκεκριμένες περιφέρειες, τομείς ή ομάδες.

Σε ότι αφορά την συνοχή, η εκ των προτέρων αξιολόγηση εξετάζει την εσωτερική συνοχή μεταξύ των στόχων του σχεδίου, του προγράμματος και του συμπληρώματος προγραμματισμού. Επίσης, πρέπει να ελέγχεται ο βαθμός συνοχής μεταξύ αφ ενός της στρατηγικής και των ειδικών στόχων όπως ορίζονται στα Σχέδια και αφετέρου των επιχειρησιακών στόχων όπως ορίζονται σε επίπεδο μέτρου στο συμπλήρωμα προγραμματισμού. Επίσης, στην εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να εξετάζεται η εξωτερική συνοχή του σχεδίου, δηλαδή πρέπει να ελέγχεται κατά πόσο η διαρθρωτική πολιτική και οι παρεμβάσεις συμβαδίζουν με την εθνική μακροοικονομική και δημοσιονομική πολιτική, καθώς και με τις κοινοτικές πολιτικές και κανόνες.

Τα βασικά ζητήματα σε ότι αφορά την εκτίμηση της συνάφειας και της συνοχής των προγραμμάτων είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):

- Η αξιολόγηση της λογικής και της συνολικής συνοχής της στρατηγικής, αποτελούν βασικά στοιχεία για την αιτιολόγηση του συνδυασμού μέτρων. Τα δύο αυτά στοιχεία απαιτούν κάποια ένδειξη των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι συγκεκριμένες προτεραιότητες και ελήφθησαν οι αποφάσεις για τις δαπάνες.
- Στην εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να παρουσιάζονται οι αρμόδιοι για το σχεδιασμό και οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων, με σαφή αιτιολόγηση του μεριδίου και της βαρύτητας κάθε προτεραιότητας και στρατηγικού άξονα.
- Η αιτιολόγηση της στρατηγικής πρέπει να πραγματοποιείται σε επίπεδο συνολικών στόχων – Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής – με βάση τις εξελισσόμενες ανάγκες και τις βασικές ανισότητες καθώς και με βάση τη συμφωνία με εθνικές και κοινοτικές πολιτικές και προτεραιότητες.
- Η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να παρέχει μία εκτίμηση της συνοχής μεταξύ των στρατηγικών, των ειδικών και των επιχειρησιακών στόχων.

4) Ποσοτικοποίηση των στόχων του προγράμματος. Η ποσοτικοποίηση των στόχων αφορά τόσο τους στόχους του σχεδίου/ προγραμμάτων όσο και τις βασικές

ανισότητες. Οι ποσοτικοποιημένοι στόχοι συνθέτουν τη βάση για την παρακολούθηση και αξιολόγηση του προγράμματος. Συνήθως, στο στάδιο αυτό ποσοτικοποιούνται οι συνολικοί και ειδικοί στόχοι, ενώ και η ποσοτικοποίηση των μέτρων σε επίπεδο συμπληρωματικού προγράμματος έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα, ~~δεδομένου του ρόλου που διαδραματίζει στην επακόλουθη ποσοτικοποίηση των επιχειρησιακών στόχων.~~

Η ταξινόμηση που προτείνεται στο Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 2 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β) αντιστοιχεί στην εξής ακολουθία δεικτών :

Εισροές → Φυσική υλοποίηση → Αποτελέσματα → Επιπτώσεις

— ~~Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η ύπαρξη ή όχι σαφούς σύνδεσης μεταξύ~~ αποτελεσμάτων, αποδόσεων και επιπτώσεων και η αιτιολογική μεταξύ τους σχέση, καθώς και ο βαθμός αξιοπιστίας της πραγματοποιηθείσας ποσοτικοποίησης⁸. Τα κυριότερα σημεία σχετικά με το ζήτημα της ποσοτικοποίησης των στόχων είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):

- *Η συμβολή στον εντοπισμό των σχετικών δεικτών έτσι ώστε να ποσοτικοποιούνται στόχοι και βασικές ανισότητες, ιδίως στο πλαίσιο βασικών δεικτών.*
- *Ο έλεγχος της συνάφειας των προταθέντων δεικτών για τα τρία επίπεδα στόχων - γενικό, ειδικό, επιχειρησιακό.*
- *Η βοήθεια προς τους αρμόδιους για το σχεδιασμό, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ικανοποιητικό επίπεδο ποσοτικοποίησης για τους σκοπούς της παρακολούθησης και της αξιολόγησης.*
- *Η παροχή γνώμης σχετικά με την αξιοπιστία της σχεδιαζόμενης ποσοτικοποίησης και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών για τη συλλογή στοιχείων.*
- *Η βοήθεια προς τους αρμόδιους για το σχεδιασμό να ορίσουν εναλλακτικούς δείκτες, να εντοπίσουν τους αποφασιστικούς παράγοντες και να θεσπίσουν διαδικασίες για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των (ελάχιστων) περιπτώσεων στις οποίες η ποσοτικοποίηση ενδέχεται να είναι προβληματική.*

5) Αξιολόγηση των αναμενόμενων κοινωνικο - οικονομικών επιπτώσεων και αιτιολόγηση της πολιτικής και της κατανομής των πόρων. Στην εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να συλλέγονται στοιχεία, έτσι ώστε να γίνεται κατανοητή η έκταση στην οποία το σχέδιο ή το πρόγραμμα, καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις τους, θα συμβάλλουν στην επίτευξη των γενικών και ειδικών στόχων. Οι αναλύσεις των επιπτώσεων αποτελούν ένα από τα πλέον αδύναμα σημεία των αξιολογήσεων των προηγούμενων περιόδων παρέμβασης, με κυριότερο

⁸ Η ποσοτικοποίηση ορισμένων στόχων μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αποδειχθεί δύσχερής. Για ορισμένες περιοχές ή τομείς, τούτο οφείλεται σε έλλειψη στοιχείων ή σε προβλήματα σχετικά με την ποσοτικοποίηση μη απτών αποτελεσμάτων και επιπτώσεων. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση πρέπει να βοηθά τις αρμόδιες για τον σχεδιασμό αρχές να ποσοτικοποιήσουν, στο μέτρο του δυνατού, τα μετρήσιμα αποτελέσματα και επιπτώσεις και να καθορίσουν υποκατάστατους δείκτες και διαδικασίες για τη στενή παρακολούθηση όλων αποτελεσμάτων.

χαρακτηριστικό την ανεπαρκή ποσοτικοποίηση των στόχων και τις γενικές περιγραφές των προτεραιοτήτων, πολλές από τις οποίες κάλυπταν πλήθος στόχων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να επικεντρώνεται η ανάλυση των επιπτώσεων στις εξής θεματικές κατηγορίες:

- Γενικοί οικονομικοί στόχοι και στόχοι της κοινωνικής συνοχής. Η εξέταση αφορά μεταβλητές⁹ όπως το Α.Ε.Π. της συγκεκριμένης περιφέρειας, η απασχόληση, η παραγωγικότητα και ο ανταγωνισμός (μοναδιαίο κόστος εργασίας).
- Ειδικοί στόχοι εκφρασμένοι σε επίπεδο στρατηγικών προτεραιοτήτων. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις και αποτελέσματα στο επίπεδο αυτό πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ιδιαιτερότητα κάθε στόχου προτεραιότητας (1, 2, 3), την κλίμακα της παρέμβασης κάθε Ταμείου, καθώς και τις τυχόν υφιστάμενες ανισότητες. Πρέπει επίσης να παρέχεται ανάλυση των επιπτώσεων σε επίπεδο μέτρου στο συμπληρωματικό πρόγραμμα.
- Αξιολόγηση των αναμενόμενων επιπτώσεων σε περιορισμένο αριθμό βασικών προτεραιοτήτων, ιδίως εκείνων που αφορούν τις πολιτικές της ΕΕ: επιπτώσεις στο περιβάλλον, ισότητα ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και ανταγωνιστικότητα και καινοτομία των ΜΜΕ, απασχόληση και αγορά εργασίας σε σχέση με την ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης.

Για τα κυριότερα Σχέδια στο πλαίσιο του στόχου 1, η Επιτροπή προτείνει την χρησιμοποίηση μακρο-οικονομικών υποδειγμάτων¹⁰, ενώ για τα μικρότερης κλίμακας σχέδια και προγράμματα, προτείνεται η περιορισμένη χρήση των ποσοτικών υποδειγμάτων. Επίσης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν απλές μέθοδοι επεξεργασίας δεδομένων ανάπτυξης, που παρέχουν προβολές ή υποκατάστατες μεταβλητές για περιορισμένο αριθμό δεικτών. Συγκεκριμένα:

- Πρέπει να αποδίδεται η βαρύτητα κάθε προτεραιότητας και να παρέχεται σαφής αιτιολόγηση του προτεινόμενου στο σχέδιο ή το πρόγραμμα συνδυασμού μέτρων, με βάση τα αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις. Πρέπει, για παράδειγμα, να προβάλλονται οι λόγοι για τους οποίους "ενέργειες υπέρ των ΜΜΕ" ενισχύονται με το Χ% αντί για το Ψ% της συνολικής δαπάνης, ή οι λόγοι για τους οποίους

9 Οι εν λόγω μεταβλητές αποτελούν τα θεμέλια κάθε ανάλυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της πραγματικής σύγκλισης στην περίπτωση σχεδίων στο πλαίσιο του στόχου 1 (όπως οι χώρες τις οποίες αφορά η συνοχή, η νότια Ιταλία ή η ανατολική Γερμανία). Η προβολή μιας κατάστασης με αντιπαράδειγμα την έλλειψη παρέμβασης, θα πρέπει να συγκρίνεται με μια κατάσταση που λαμβάνει υπόψη την παρέμβαση. Σε μικρότερες περιφέρειες του στόχου 1, καθώς και σε περιφέρειες του στόχου 2, η εν λόγω ανάλυση των επιπτώσεων ενδέχεται να είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί. Κατά συνέπεια, θα ήταν προτιμότερη η επικέντρωση σε ρεαλιστικότερα και απλούστερα υποδείγματα ή σε συγκεκριμένες αναλύσεις των επιπτώσεων σε επίπεδο ειδικών στρατηγικών προτεραιοτήτων και μέτρων.

¹⁰ Τα εν λόγω υποδείγματα επιτρέπουν την προσομοίωση σύνθετων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ οικονομικών μεταβλητών σε μακρο-οικονομικό επίπεδο (βλέπε Παράρτημα Ι, Εγγράφου Εργασίας 2).

χορηγούνται για τα μέτρα “ανθρώπινοι πόροι” περισσότερα κονδύλια σε σχέση με τον “παραγωγικό τομέα” κλπ.

- Θα πρέπει επίσης να εμφανίζεται ο βαθμός αποτελεσματικότητας των εν λόγω επιλογών από άποψη μείωσης των ανισοτήτων, συμβολής στην οικονομική και κοινωνική συνοχή και, τελικά, επίτευξης προόδου στο πλαίσιο πολιτικών προτεραιοτήτων. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον και η ισότητα ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών αποτελούν βασικές πολιτικές προτεραιότητες.

6) Ποιότητα της υλοποίησης και ρυθμίσεις για τον έλεγχο. Για την αξιολόγηση της επάρκειας και της ποιότητας των μηχανισμών εφαρμογής, οι κανονισμοί περιλαμβάνουν ειδικές ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ποιότητας και της ικανότητας της διαχείρισης, καθώς και στην διασφάλιση της αποτελεσματικής υλοποίησης και της αξιολόγησης.

Συγκεκριμένα, πρέπει: α) να διευκρινίζονται αφενός οι αρμοδιότητες διαχείρισης και υλοποίησης και αφετέρου οι διαδικασίες διαβούλευσης, β) να εκτιμάται η ποιότητα των μηχανισμών ελέγχου και ιδίως η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα των χρηματοδοτικών μηχανισμών, γ) να λαμβάνονται υπόψη ειδικές ρυθμίσεις για τις ενδιάμεσες και εκ των υστέρων αξιολογήσεις (τόσο σε ότι αφορά το σύστημα αξιολόγησης από άποψη στοιχείων και τεχνικών όσο και από άποψη ανθρώπινων πόρων), δ) να εξετάζεται εάν υφίστανται ειδικές οριοθετήσεις, ιδίως για την εφαρμογή καινοτόμων μέτρων, ε) να εξετάζεται εάν προβλέπονται ανταγωνιστικές διαδικασίες και κριτήρια για την επιλογή έργων, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι του σχεδίου ή του προγράμματος κατά τρόπο αποτελεσματικό σε σχέση με το κόστος τους και τέλος στ) να καθορίζεται ο βαθμός στον οποίο υπάρχουν ήδη οι απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις για την υποστήριξη του προγράμματος και σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες, καθώς και ο βαθμός επάρκειας του διοικητικού συστήματος για τη διασφάλιση της συμβατότητας με κοινοτικές πολιτικές.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση, πρέπει επίσης να εξετάζει τη συμμετοχή των δομών εκπροσώπησης ίσων ευκαιριών καθώς και τη συμμετοχή περιβαλλοντικών φορέων στη διαδικασία προγραμματισμού.

Γενικότερα, τα σχέδια δράσης που καταρτίζονται πρέπει να στοχεύουν στην ενίσχυση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):

- των περισσότερο ανταγωνιστικών διαδικασιών για την επιλογή του έργου
- της πραγματικής απόδοσης λογαριασμού σύμφωνα με τις απαιτήσεις των εθνικών και κοινοτικών κανονισμών
- της αποτελεσματικότερης παρακολούθησης και των χρηματοδοτικών δικτύων
- της ειδικής προσοχής σε καινοτόμες ενέργειες, είτε στο πλαίσιο των απαιτήσεων για την τεχνική βοήθεια είτε στο πλαίσιο του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης.

2.3.2 Η Ενδιάμεση Αξιολόγηση

2.3.2.1 Περιεχόμενο και σκοπός της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης

Η ενδιάμεση αξιολόγηση των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων εφαρμόζεται σε όλα τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.), τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Ε.Π.) και Ενιαία Έγγραφα Προγραμματισμού (Ε.Ε.Π.) στο πλαίσιο όλων των Στόχων Προτεραιότητας και στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες¹¹. Σκοπός της ενδιάμεσης αξιολόγησης είναι να τροφοδοτήσει το Κ.Π.Σ. και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα στο μέσο της περιόδου υλοποίησής τους, με τις ενδεχόμενες απαραίτητες προσαρμογές και να προσφέρει στοιχεία για την εκτίμηση της απόδοσης των παρεμβάσεων. Η ενδιάμεση αξιολόγηση διεξάγεται υπό την ευθύνη της διαχειριστικής αρχής του Ε.Π., σε συνεργασία με τη διαχειριστική αρχή του Κ.Π.Σ. και την Επιτροπή ΕΚ στα πλαίσια της εταιρικής σχέσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 42 παρ. 3 του Καν.(ΕΚ) 1260/99, η Επιτροπή εξετάζει την ορθότητα και την ποιότητα της αξιολόγησης βάσει των κριτηρίων που έχουν εκ των προτέρων συμφωνηθεί με το κράτος μέλος σε εταιρική βάση, ενόψει της αναθεώρησης των παρεμβάσεων και της χορήγησης του αποθεματικού επίδοσης. Η αφετηρία για την ενδιάμεση αξιολόγηση είναι η εκ των προτέρων αξιολόγηση, τα Κ.Π.Σ., τα Ε.Π. και το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Η ενδιάμεση αξιολόγηση εστιάζεται πρωτίστως στο επιχειρησιακό επίπεδο (Επιχειρησιακά Προγράμματα και τα σχετικά Συμπληρώματα Προγραμματισμού).

Η ενδιάμεση αξιολόγηση είναι ένα μέσο για τη βελτίωση της ποιότητας και της ορθότητας του προγραμματισμού. Με την ενδιάμεση αξιολόγηση γίνεται ο εντοπισμός των σημείων του προγραμματισμού που ενδεχομένως χρειάζονται αναπροσανατολισμό, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η επίτευξη των αρχικών στόχων. Η ενδιάμεση αξιολόγηση αποφαινεται επίσης για την ορθότητα και την αιτιολόγηση των ενδεχομένων προσαρμογών σε σχέση με τους αρχικά ποσοτικοποιημένους στόχους ενώ παράλληλα γίνεται και εκτίμηση των προοπτικών υλοποίησης των στόχων. Η ενδιάμεση αξιολόγηση προβλέπεται να προβαίνει σε ανασκόπηση των κύριων στοιχείων του προγραμματισμού που εξετάζονται στην εκ των προτέρων αξιολόγηση, για να κρίνει εάν διατηρούν την ορθότητά τους, να αξιολογεί τα ενδιάμεσα αποτελέσματα και να επανεξετάσει τις πιθανές επιπτώσεις. Αποτελεί τη βασικότερη πηγή στοιχείων για την ενδιάμεση αναθεώρηση και από τα συμπεράσματά της γίνεται η κατανομή του αποθεματικού επίδοσης¹² (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α).

Όπως αναφέρθηκε, ο σκοπός της ενδιάμεσης αξιολόγησης είναι η αποτίμηση των αρχικών αποτελεσμάτων των διαφόρων μορφών παρέμβασης και η υποβολή συστάσεων για τυχόν απαιτούμενες αλλαγές, ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι

¹¹ Η νομική βάση της ενδιάμεσης αξιολόγησης είναι το άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

¹² Το αποθεματικό επίδοσης δεν εφαρμόζεται στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, αλλά όλα τα άλλα θέματα που θίγει το παρόν έγγραφο εργασίας εφαρμόζονται επίσης και στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.

παρεμβάσεις επιτυγχάνουν τους στόχους τους. Ο σκοπός αυτός αναλύεται σε επιμέρους ειδικούς στόχους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- Η αποτίμηση της παρέμβασης στο σύνολό της. Η αξιολόγηση ελέγχει κατά πόσο η παρέμβαση είναι το κατάλληλο μέσο για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η περιφέρεια ή ο τομέας.
- Η επανεξέταση των στρατηγικών αξόνων, των προτεραιοτήτων και των στόχων σε ότι αφορά την συνεκτικότητα και την ορθότητα, την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την επίτευξη των στόχων και την έκταση στην οποία μπορούν πράγματι να επιτευχθούν, λαμβάνοντας υπ όψιν τις τυχόν μεταβολές που έχουν συμβεί από την έγκριση του προγράμματος στις συνθήκες που επικρατούν.
- Η αποτίμηση του ποσοτικού προσδιορισμού των στόχων, και ειδικότερα η έκταση στην οποία έχουν διευκολυνθεί η παρακολούθηση και η αξιολόγηση.
- Η αποτίμηση της έκτασης στην οποία οι οριζόντιες προτεραιότητες - ιδίως η ισότητα ευκαιριών και το περιβάλλον - έχουν ενσωματωθεί στις μορφές παρέμβασης.
- Η ανάλυση της επάρκειας των ρυθμίσεων υλοποίησης και παρακολούθησης.
- Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε σχέση με τους δείκτες για το αποθεματικό επίδοσης και η διατύπωση συστάσεων για την κατανομή του.

Σύμφωνα με το Έγγραφο Εργασίας 3, με την αξιολόγηση μεσοδιαστήματος θα πρέπει να εξεταστεί ο βαθμός αποτελεσματικότητας που επιτεύχθηκε με βάση τους δείκτες που συγκεντρώθηκαν κατά την παρακολούθηση και να εκτιμηθεί επίσης η ποιότητα και η συνάφεια των εν λόγω δεικτών.

Η ιδιαιτερότητα κάθε μορφής παρέμβασης απαιτεί να δοθεί προσοχή σε θέματα όπως ο προϋπολογισμός, το επίπεδο λεπτομερειών που πρέπει να καλυφθούν, η χρησιμοποίηση κατάλληλης μεθοδολογίας, η ύπαρξη διαθέσιμων στοιχείων, η διασύνδεση των αξιολογήσεων κλπ. Στις μεγάλες περιφέρειες του στόχου Ι με σύνθετα Κ.Π.Σ., τα οποία συνήθως περιλαμβάνουν περιφερειακά και εθνικά Ε.Π., η επικάλυψη των αξιολογήσεων μεταξύ περιφερειακού και τομεακών προγραμμάτων ως ένα σημείο είναι αναγκαία, δεδομένου ότι τα περιφερειακά και τα εθνικά προγράμματα συχνά προτείνουν παρόμοιες δραστηριότητες και θα είναι αναγκαίο να εξετάζεται η σχετική αποτελεσματικότητα παρόμοιων παρεμβάσεων σε διαφορετικά προγράμματα και να εξασφαλίζεται ότι δεν επιδιώκονται οι ίδιες επιπτώσεις σε ολόκληρο το φάσμα των προγραμμάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α).

Η ανασκόπηση των συμπληρωμάτων προγραμματισμού αποτελεί μέρος των αξιολογήσεων των Ε.Π. ή των Ε.Ε.Π., δεδομένου ότι παρέχουν πολλές από τις λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο των μέτρων που αποτελούν τις μορφές παρέμβασης.

2.3.2.2 Κυριότερα σημεία του Περιεχομένου της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης

Στο Έγγραφο Εργασίας 8 παρουσιάζονται οκτώ βασικές συνιστώσες της ενδιάμεσης αξιολόγησης. Οι πρώτες τρεις πραγματεύονται την «επικαιροποίηση» της λογικής του προγραμματισμού. Εάν οι αλλαγές που έχουν επέλθει στο περιβάλλον του προγράμματος είναι λίγες και αν αξιολογηθεί ότι το έγγραφο προγραμματισμού έχει σχεδιαστεί καλώς, αυτό το μέρος της αξιολόγησης μπορεί να είναι σύντομο. Σε περίπτωση που συμβαίνει το αντίθετο, είναι σημαντικό η ενδιάμεση αξιολόγηση να δώσει όλα εκείνα τα στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί επανα-προγραμματισμός. Οι συνιστώσες αυτές είναι οι εξής:

1. Ανάλυση αποτελεσμάτων προηγούμενων αξιολογήσεων.

Μια σειρά από πηγές πληροφόρησης όπως οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις για την περίοδο 1994-1999 (οι οποίες εκτιμάται ότι θα είναι διαθέσιμες πριν από τα μέσα του 2003, και θα προσφέρουν συμπληρωματικά δεδομένα που θα συμπληρώνουν την ανάλυση της εκ των προτέρων αξιολόγησης), οι θεματικές αξιολογήσεις που ολοκληρώθηκαν από το 1999 και μετά κ.α. θα παράσχουν χρήσιμα στοιχεία για την ενδιάμεση αξιολόγηση.

Όπως αναφέρεται στο Έγγραφο Εργασίας 8: οι πηγές αυτές πρέπει να εξετάζονται με στόχο την ολοκληρωμένη αποτίμηση της ορθότητας της ισχύουσας στρατηγικής ή της ανάγκης τροποποιήσεων, της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μέσων εκτέλεσης της πολιτικής, των κρίσιμων παραγόντων που επηρεάζουν την υλοποίηση και την αποτελεσματικότητα, καθώς και τυχόν νέων γνώσεων σχετικά με τη δυνατότητα αξιολόγησης της πολιτικής και την παρακολούθηση.

2. Ανάλυση της συνεχιζόμενης εγκυρότητας της ανάλυσης S.W.O.T. που πραγματοποιήθηκε στην εκ των προτέρων αξιολόγησης.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση επανεξετάζει τη συνεχιζόμενη εγκυρότητα της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στη φάση της εκ των προτέρων αξιολόγησης και η οποία περιλαμβάνει την προτεραιότητα που δίνεται στις διάφορες οικονομικές ανάγκες και την επαλήθευση της ορθότητας των ευκαιριών και προκλήσεων που εντοπίστηκαν. Η επαλήθευση αυτή γίνεται με την εξέταση των πρόσφατων εξελίξεων της οικονομίας, την ύπαρξη νέων πληροφοριών, την έκταση στην οποία έχουν εξελιχθεί οι κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες και τα αναπτυξιακά προβλήματα κ.α. και την αξιολόγηση του βαθμού παροχής λύσεων από την πλευρά των προτεραιοτήτων του προγράμματος για τα ζητήματα αυτά.

Όπως αναφέρεται και στο Έγγραφο Εργασίας 8: κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση πρέπει να γίνεται αποτίμηση της συνεχιζόμενης εγκυρότητας της κατάταξης των βασικών ανισοτήτων που πρέπει να καλυφθούν και συστάσεις για τυχόν αλλαγές που πρέπει να εγκριθούν, εκτίμηση της συνεχιζόμενης ορθότητας των στόχων σε σχέση με τις ανάγκες που έχουν προσδιοριστεί, καθώς και προσδιορισμός τυχόν νέων παραγόντων που ενοούν την οικονομική και κοινωνική συνοχή, το περιβάλλον και την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

3. Αποτίμηση της συνεχιζόμενης ορθότητας και της συνέπειας της στρατηγικής

Εφόσον η αρχική λογική στην οποία στηρίχθηκε ο σχεδιασμός του προγράμματος ήταν ασαφής ή αστήρικτη (δηλαδή εάν η εκ των προτέρων αξιολόγηση δεν είχε εκτελεστεί ορθά ή εάν τα συμπεράσματά της δεν είχαν ληφθεί υπόψη), στο στάδιο της ενδιάμεσης αξιολόγησης μπορεί να αποκατασταθεί η λογική του προγράμματος. Επίσης, ενδέχεται οι προς κάλυψη ανάγκες ή τα προς επίλυση προβλήματα να έχουν μεταβληθεί κατά την διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, επομένως, η ενδιάμεση αξιολόγηση θα πρέπει να επανεξετάζει τη λογική του προγράμματος.

Τα βασικά ζητήματα σε ότι αφορά την αποτίμηση της συνεχιζόμενης ορθότητας και της συνέπειας της στρατηγικής είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- ~~Η αξιολόγηση της διατήρησης της λογικής και της εν γένει συνέπειας της στρατηγικής. Και τα δύο ζητήματα απαιτούν την επιβεβαίωση της καταλληλότητας των προτεραιοτήτων και των δαπανών που επιλέχθηκαν.~~
- Η αιτιολόγηση για τη διατήρηση του μεριδίου και της βαρύτητας κάθε προτεραιότητας και στρατηγικού άξονα.
- Η συνέπεια του προγραμματισμού από το επίπεδο των στόχων του Συμπληρώματος Προγραμματισμού, των στόχων του Κ.Π.Σ. έως τους συνολικούς στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς και τη συμμόρφωση προς τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές και προτεραιότητες.
- Η εκτίμηση ως προς τη διατήρηση της συνέπειας μεταξύ στρατηγικών, ειδικών και επιχειρησιακών στόχων.

4. Ποσοτικός προσδιορισμός των στόχων - εικροές, αποτελέσματα και επιπτώσεις

Ο ποσοτικός προσδιορισμός των επιχειρησιακών στόχων σε επίπεδο Μέτρου στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού χρειάζεται να επανεξεταστεί κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση, δεδομένου ότι η επίδοση σε σχέση με τους στόχους αυτούς αποτελεί τη βάση για την επίτευξη των ειδικών και γενικών στόχων.

Στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας ποσοτικού προσδιορισμού των στόχων περιλαμβάνεται η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο ο ποσοτικός προσδιορισμός των στόχων συνδέεται λογικά από το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού (επιχειρησιακοί στόχοι), με το Ε.Π. ή Ε.Ε.Π. (ειδικοί στόχοι) και τελικά με τους γενικούς στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, οι δείκτες πρέπει να αντανakλούν μια αιτιώδη σχέση και, αν υπάρχουν δείκτες που επηρεάζονται ισχυρά από εξωτερικούς παράγοντες, πρέπει να εντοπίζονται και να υποδεικνύονται εναλλακτικές λύσεις.

Σε ότι αφορά την ποσοτικοποίηση των στόχων, η ενδιάμεση αξιολόγηση πρέπει (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- να επανεξετάσει την ορθότητα των δεικτών που έχουν επιλεγεί με σκοπό τον ποσοτικό προσδιορισμό των στόχων και των βασικών ανισοτήτων,
- να επαληθεύει την ορθότητα των δεικτών για τους γενικούς, ειδικούς και επιχειρησιακούς στόχους,

- να αποτιμά την καταλληλότητα των δεικτών για την παρακολούθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και τυχόν άλλων οριζόντιων θεμάτων,
- να αποτιμά την αξιοπιστία και τον επίκαιρο χαρακτήρα των διαδικασιών συγκέντρωσης δεδομένων,
- να εκτιμά τη χρησιμότητα των δεικτών στο να δίνουν ακριβή και επίκαιρη εικόνα της υλοποίησης της μορφής παρέμβασης και με τον τρόπο αυτό να τροφοδοτούν την αποτελεσματική παρακολούθηση και αξιολόγηση.

5. Αξιολόγηση της μέχρι στιγμής αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας και των αναμενόμενων κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων και αξιολόγηση της πολιτικής και της κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων

Η ενδιάμεση αξιολόγηση εξετάζει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα με βάση το λόγο (σχέση): εκροές και αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί προς τις δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί. Με αυτό τον τρόπο γίνεται εκτίμηση της πιθανότητας επίτευξης των προσδοκώμενων επιπτώσεων. Η ανάλυση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας σε επίπεδο μέτρου αφορά την ανάλυση της προόδου που έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξη των ειδικών και γενικών στόχων.

Σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα σε σχέση με τους επιχειρησιακούς και ειδικούς στόχους, η ανάλυση της προόδου ως προς την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων βασίζεται στις εκροές που επιτυγχάνονται σε επίπεδο μέτρου σε σύγκριση με τους στόχους που έχουν τεθεί στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, ενώ η ανάλυση της προόδου ως προς την επίτευξη των ειδικών στόχων βασίζεται στα αποτελέσματα, τα οποία συσχετίζονται με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί στο Ε.Π..

Επίσης, πραγματοποιείται εξέταση της αποδοτικότητας της παρέμβασης, από την άποψη των εκροών και αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί σε σύγκριση με τις εισροές. Ενδιαφέρουν παρουσιάζει η εξέταση εννοιών όπως το «ανέλπιστο κέρδος», η εκτόπιση και η υποκατάσταση. Κατά την αξιολόγηση της αποδοτικότητας, πρέπει επίσης να εξετάζεται η πρόοδος τυχόν υπαρχόντων μεγάλων έργων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α).

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις και τους γενικούς στόχους για τα μεγάλα Κ.Π.Σ, η ενδιάμεση αξιολόγηση συμπληρώνει την ανάλυση μακροοικονομικών επιπτώσεων που έχει εκπονηθεί στο πλαίσιο της εκ των προτέρων αξιολόγησης¹³. Η ανάλυση επιπτώσεων των Ε.Π. και Ε.Ε.Π. πρέπει να εστιάζεται στην ανάλυση της πιθανότητας επίτευξης των γενικών στόχων, βασιζόμενη στη μέχρι στιγμής επίτευξη των επιχειρησιακών και ειδικών στόχων.

¹³ Αυτό το επίπεδο ανάλυσης δεν είναι δυνατό στις μικρότερες περιφέρειες του στόχου 1 ή στις περιφέρειες του στόχου 2.

Ένα άλλο ζήτημα για την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο ενδιαμέσο στάδιο σχετίζεται με την αξιολόγηση των αναμενόμενων επιπτώσεων σε ένα περιορισμένο αριθμό θεμελιωδών προτεραιοτήτων, ιδίως εκείνων που αφορούν τις κοινοτικές πολιτικές: επίπτωση στο περιβάλλον και ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, ΜΜΕ, ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, κοινωνία της πληροφορίας, τοπική ανάπτυξη και απασχόληση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης, καθώς και αγροτική ανάπτυξη.

Όσον αφορά την αποδοτικότητα, η εκτίμηση του μοναδιαίου κόστους του προγράμματος πρέπει να βασίζεται σε σύγκριση των εκροών και αποτελεσμάτων με τους διαθέσιμους πόρους. Η εξέταση της αποδοτικότητας σε επίπεδο μέτρου παρουσιάζει δυσκολίες όσον αφορά τα προγράμματα και τα μέτρα που περιλαμβάνουν ποικίλες δραστηριότητες. Για τα προγράμματα του στόχου 1, πρέπει να εξετάζονται τουλάχιστον τα μεγάλα έργα. Ο καθορισμός μέτρου αναφοράς για το μοναδιαίο κόστος και η εξέταση των φαινομένων «ανέλπιστου κέρδους», εκτόπισης και υποκατάστασης εξαρτάται από την ύπαρξη διαθέσιμων στοιχείων σε κάθε περίπτωση.

Για την ανάλυση επιπτώσεων στην περίπτωση των Ε.Ε.Π. και των μικρότερων Κ.Π.Σ. χρησιμοποιούνται τα αποτελέσματα της ανάλυσης αποτελεσματικότητας ως κριτήριο επίτευξης των γενικών στόχων¹⁴, ενώ στην περίπτωση των μεγάλων Κ.Π.Σ. εκπονείται ανάλυση μακροοικονομικών επιπτώσεων.

Η ενδιαμέσχη αξιολόγηση πρέπει να συνάγει συμπεράσματα σχετικά με τη συνεχιζόμενη ορθή βάση της στρατηγικής και της κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων με βάση την ανταπόκρισή της στις δηλωθείσες ανάγκες καθώς και τις αναμενόμενες επιπτώσεις. Συγκεκριμένα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- Οι εκροές και τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται μέχρι στιγμής πρέπει να εξετάζονται με σκοπό την αποτίμηση της προόδου προς την επίτευξη των στόχων.
- Πρέπει να επανεξετάζεται το χρηματοδοτικό βάρος κάθε προτεραιότητας, με βάση τα πρώτα αποτελέσματα και τις αναμενόμενες επιπτώσεις.

¹⁴ Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και των επιπτώσεων των παρεμβάσεων που στηρίζονται από το ΕΚΤ πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους τέσσερις τύπους δεικτών που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των στηριζόμενων από το ΕΚΤ παρεμβάσεων: επιπτώσεις στα άτομα, διαρθρωτικές επιπτώσεις ή επιπτώσεις συναφείς με την επίδοση συστημάτων, επιπτώσεις στη δημιουργία απασχόλησης και, στο στόχο 1, επίπτωση της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Κατά παρόμοιο τρόπο, η αξιολόγηση των επιπτώσεων των παρεμβάσεων για την αγροτική ανάπτυξη που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ θα πρέπει, όσο είναι δυνατό, να κάνει χρήση των κοινών ερωτήσεων για την αξιολόγηση με κριτήρια κρίσης και δείκτες (όπως έχουν οριστεί από την Επιτροπή σε συνεννόηση με τα Κράτη-μέλη), ώστε να προσδιοριστεί η προστιθέμενη αξία για την αγροτική πολιτική και τον αγροτικό τομέα.

- Τα συμπεράσματα για τυχόν απρόσφορη στάθμιση των προτεραιοτήτων πρέπει να οδηγούν σε συστάσεις για αλλαγές στη διάρθρωση και την ισορροπία της μορφής παρέμβασης. Τα συμπεράσματα αυτά μπορεί να προκύπτουν από μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον ή από εσωτερικές αναντιστοιχίες που εμφανίζονται από την πείρα της υλοποίησης του προγράμματος.
- Πρέπει να γίνεται αποτίμηση της αποδοτικότητας του προγράμματος σε όρους κόστους ανά εκροή/αποτέλεσμα του δείγματος των μέτρων και έργων που εξετάζεται.
- Η επίπτωση στο περιβάλλον, η ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς και άλλες οριζόντιες προτεραιότητες που έχουν συμφωνηθεί στη μορφή παρέμβασης, αποτελούν βασικές πολιτικές προτεραιότητες.

6. Ποιότητα των ρυθμίσεων υλοποίησης και παρακολούθησης

Σε ότι αφορά την ποιότητα των ρυθμίσεων υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, η ενδιαμέση αξιολόγηση πρέπει (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- Να εξετάζει τη σαφήνεια των διαχειριστικών και εκτελεστικών αρμοδιοτήτων και των διαδικασιών διαβούλευσης.
- Να εξετάζει τους μηχανισμούς ελέγχου με βάση εκθέσεις ελέγχου, αναφερθείσες παρατυπίες ή απάτες και την κάλυψη της απαίτησης για έλεγχο του 5% του προγράμματος.
- Να εξετάζει εάν λειτουργούν διαφανείς και ανταγωνιστικές διαδικασίες και κριτήρια για την επιλογή των έργων, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι του σχεδίου ή του προγράμματος με οικονομικό τρόπο.
- Να εξετάζει τα κριτήρια επιλογής έργων, ώστε να εξασφαλίζεται η ποιότητα και η εφαρμογή τους.
- Να εκτιμά τη συμβολή της εταιρικής σχέσης στην ποιότητα της παρακολούθησης και της υλοποίησης, στο πλαίσιο των νέων διατάξεων του κανονισμού για την εταιρική σχέση.
- Να διαπιστώνει την έκταση εφαρμογής της αναγκαιότητας για τη στήριξη του προγράμματος νομοθεσίας καθώς και τον βαθμό συμφωνίας με τους κοινοτικούς κανόνες και να ελέγχει την επάρκεια του διοικητικού συστήματος ως προς την εξασφάλιση της συμβατότητας με τις κοινοτικές πολιτικές.

Αυτό το μέρος της αξιολόγησης απαιτεί πρωτογενή έρευνα, δηλαδή συνεντεύξεις με βασικούς συμμετέχοντες σε διάφορα επίπεδα της διαδικασίας υλοποίησης. Οι συνεντεύξεις πρέπει να περιλαμβάνουν την Επιτροπή, το κράτος μέλος, τις διαχειριστικές αρχές, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και άλλες αρμόδιες δημόσιες αρχές, τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, τους οργανισμούς υλοποίησης, τους συμβούλους διαχείρισης έργων και μέλη της επιτροπής παρακολούθησης.

Βασικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπίζονται σχετικά με την εξασφάλιση της ποιότητας είναι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- η χρηστή και αποτελεσματική διαχείριση και παρακολούθηση,
- οι ανταγωνιστικές διαδικασίες για την επιλογή έργων,
- η συμβολή της εταιρικής σχέσης στην ποιότητα της υλοποίησης και παρακολούθησης,
- η δυνατότητα λογοδοσίας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των εθνικών και κοινοτικών κανονισμών.

2.3.2.3 Το Αποθεματικό Επίδοσης

Το αποθεματικό επίδοσης αποτελεί μια νέα έννοια στη διαδικασία προγραμματισμού, η οποία εισήχθη με το άρθρο 44 του κανονισμού 1260/99. Ο κανονισμός προβλέπει ότι το 4% του συνόλου των πιστώσεων δεν κατανέμεται, έως ότου επανεξεταστεί η επίδοση του προγράμματος το πρώτο τρίμηνο του 2004. Η επίδοση μετράται με βάση τους δείκτες αποτελεσματικότητας, διαχείρισης και δημοσιονομικής υλοποίησης και τους στόχους που είχαν συμφωνηθεί στις μορφές παρέμβασης ή τα συμπληρώματα προγραμματισμού.

Στο πλαίσιο της ενδιάμεσης αξιολόγησης, σε σχέση με το αποθεματικό επίδοσης πραγματοποιείται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000α):

- α) η παρουσίαση των πλέον πρόσφατων αποτελεσμάτων για τους δείκτες και η σύγκριση με τους στόχους που είχαν τεθεί στην παρέμβαση ή το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, καθώς και το αν έχουν συμπεριληφθεί στις ετήσιες εκθέσεις υλοποίησης δεδομένα ως προς τις τάσεις των δεικτών αυτών,
- β) η επαλήθευση της ποιότητας των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τους δείκτες του αποθεματικού επίδοσης και ο σχολιασμός της ακρίβειά τους,
- γ) ο σχολιασμός τυχόν αλλαγών στους στόχους για τους δείκτες του αποθεματικού επίδοσης που έχουν συμφωνηθεί μετά την έγκριση της παρέμβασης,
- δ) η εκτίμηση του βαθμού που οι δείκτες αποτελεσματικότητας που έχουν οριστεί για το αποθεματικό επίδοσης καλύπτουν τις δαπάνες του προγράμματος,
- ε) η διαμόρφωση συμπερασμάτων σχετικά με το εάν ή όχι τα αποτελέσματα για τους δείκτες του αποθεματικού επίδοσης αναπαριστούν ορθά την επίδοση του προγράμματος στο σύνολό του.

2.3.3 Η εκ των Υστέρων Αξιολόγηση

Η εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση των παρεμβάσεων υπάγεται στην ευθύνη της Επιτροπής σε συνεργασία με το κράτος μέλος και τη διαχειριστική αρχή. Περιλαμβάνει την ανάλυση σχετικά με τη χρήση των πόρων, την

αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των παρεμβάσεων και των επιπτώσεων τους καθώς και τη χρησιμότητα και διάρκεια αυτών.

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση πραγματοποιείται βάσει μεθοδολογικών προτάσεων της Επιτροπής, σε συνεννόηση με τα κράτη μέλη, με στόχο την παραγωγή συμπερασμάτων σε ότι αφορά τις παρεμβάσεις αλλά και την πολιτική της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής. Διεξάγεται από ανεξάρτητους αξιολογητές και πρέπει να ολοκληρωθεί το αργότερο τρία χρόνια μετά το πέρας της προγραμματικής περιόδου.

Η εκ των Υστέρων Αξιολόγηση γενικώς θεωρείται αξιόπιστη όταν παρέλθει ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα από την ολοκλήρωση του προγράμματος έτσι ώστε να έχουν οριστικοποιηθεί τα αποτελέσματα και να έχουν διαμορφωθεί οι δευτερογενείς επιπτώσεις του προγράμματος (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002).

2.3.4 Δείκτες Αξιολόγησης

Κατά την υλοποίηση των προηγούμενων Κ.Π.Σ., οι επιτροπές παρακολούθησης απέκτησαν εμπειρία τόσο στην ποσοτικοποίηση προγραμματικών στόχων και αντικειμενικών σκοπών, όσο και στη διενέργεια αξιολογήσεων μεσοδιαστήματος. Με τους νέους κανονισμούς επιδιώκεται απομάκρυνση από την αμιγώς χρηματοοικονομική παρακολούθηση. Σύμφωνα με το Κοινοτικό Έγγραφο Εργασίας 3, οι μεταβολές αυτές αντικατοπτρίζουν μια αποκεντρωμένη φιλοσοφία για τον προγραμματισμό και τη διαχείριση προγραμμάτων, καθώς και το σαφέστερο καθορισμό των ευθυνών παρακολούθησης και αξιολόγησης σε κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι κύριες διατάξεις που αφορούν τους δείκτες παρακολούθησης παρατίθενται στο άρθρο 36 του κανονισμού 1260/99.

Οι δείκτες εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές διαρθρωτικής αρωγής, δηλαδή Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.), Ενιαία Έγγραφα Προγραμματισμού (Ε.Ε.Π.), Επιχειρησιακά Προγράμματα (Ε.Π.) καθώς επίσης για Συνολικές Επιχορηγήσεις και τα λεγόμενα «Μεγάλα Έργα». Για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική παρακολούθηση των ανωτέρω μορφών αρωγής, θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο χαμηλότερο επιχειρησιακό επίπεδο (μέτρο ή έργο).

2.3.4.1 Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί

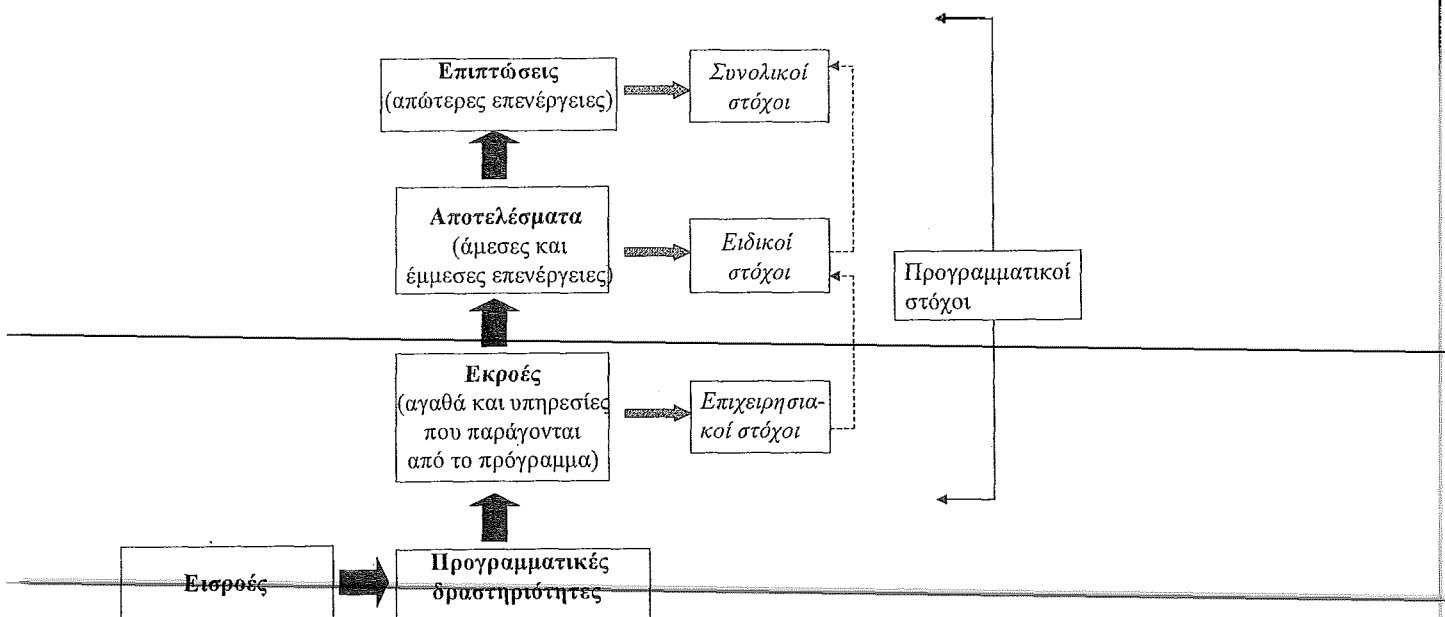
Για την κατανόηση της λειτουργίας της αξιολόγησης και των δεικτών που συνδέονται με αυτή κρίνεται απαραίτητη η αποσαφήνιση κάποιων βασικών εννοιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- Τα μέτρα υλοποιούνται με τη χρήση διαφόρων (χρηματοδοτικών, ανθρώπινων, τεχνικών ή οργανωτικών) μέσων ή πόρων (εισροές).

- Οι πραγματικές δαπάνες δημιουργούν σειρά φυσικών εκροών (π.χ. χιλιόμετρα κατασκευαζόμενης οδού, αριθμός παρεχόμενων θέσεων για κατάρτιση κλπ.), οι οποίες καταδεικνύουν την πρόοδο που έχει συντελεστεί στην υλοποίηση του μέτρου.
- **Αποτελέσματα** είναι οι (άμεσες) επενέργειες, επί των άμεσα ωφελοδύμενων από τις χρηματοδοτούμενες ενέργειες (π.χ. μειωμένοι χρόνοι ταξιδιού, μεταφορικό κόστος ή αριθμός "επιτυχών" εκπαιδευομένων).
- Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να εκφράζονται από πλευράς **επιπτώσεων** τους στην επίτευξη των προγραμματικών γενικών ή ειδικών στόχων και αποτελούν τις κύριες βάσεις για την εκτίμηση της επιτυχίας της αρωγής. Οι ειδικές επιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, αυξημένη διακίνηση αγαθών ή καλύτερη προσαρμογή δεξιοτήτων στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Οι γενικές επιπτώσεις σχετίζονται με τον απώτατο αντικειμενικό σκοπό της αρωγής, όπως η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Στο διάγραμμα¹⁵ που ακολουθεί παρουσιάζεται η λογική αλληλουχία της κοινοτικής αρωγής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

¹⁵ Οι εισροές του προγράμματος συνδέονται τόσο με τις εκροές του, όσο και, μετέπειτα, με την επίτευξη των αποτελεσμάτων και επιπτώσεών του. Παρουσιάζονται επίσης τα μέσα με τα οποία το πρόγραμμα επιτυγχάνει τους επιχειρησιακούς, ειδικούς και συνολικούς του στόχους.

- Οι επιχειρησιακοί στόχοι, οι οποίοι συνδέονται με τα μέτρα, εκφράζονται με γνώμονα τις εκροές (π.χ. την παροχή κύκλων κατάρτισης για τους ανέργους μακράς διάρκειας).
- Οι ειδικοί στόχοι, οι οποίοι σε γενικές γραμμές αντιστοιχούν στους τομείς προτεραιότητας του κάθε προγράμματος, εκφράζονται με γνώμονα τα αποτελέσματα (π.χ. τη βελτίωση, μέσω της κατάρτισης, της δυνατότητας απασχόλησης των ανέργων μακράς διάρκειας).
- Οι συνολικοί στόχοι, οι οποίοι συνδέονται με την συνολική στρατηγική ενίσχυσης, εκφράζονται με γνώμονα τις επιπτώσεις (π.χ. μείωση της ανεργίας μεταξύ εκείνων που προηγουμένως ήσαν άνεργοι μακράς διάρκειας)¹⁶.

Επίσης:

1. Οι δείκτες αποτελεσμάτων και επιπτώσεων μπορούν να καθορίζονται σε όλα τα επίπεδα προγραμματισμού.
2. Οι δείκτες εκροών ποσοτικοποιούνται μόνο σε επίπεδο μέτρου.
3. Ορισμένοι δείκτες εκροών μπορούν να συγκεντρωθούν για να καθορίσουν αντίστοιχους δείκτες σε επίπεδο προτεραιοτήτων και προγραμμάτων.
4. Οι σχέσεις αιτίου – αιτιατού μεταξύ των επιπέδων μέτρων, προτεραιοτήτων και προγραμμάτων μπορούν να περιγραφούν μέσω των δεικτών αποτελεσμάτων και επιπτώσεων, οι οποίοι μετρούνται σε διαφορετικά επίπεδα.

Τα ζητήματα αξιολόγησης που πραγματεύονται οι δείκτες αποτελεσματικότητας, απόδοσης και επιδόσεων, αφορούν τα εξής:

¹⁶ Για το πώς προκύπτει αυτή η τυποποίηση βλέπε: Μεθοδολογικό Έγγραφο 3: Δείκτες αξιολόγησης, σελ 2.

• Συνάφεια: Σε ποιά έκταση οι προγραμματικοί στόχοι έχουν σχέση με τις εξελισσόμενες ανάγκες και προτεραιότητες σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ; • Απόδοση: Ποιός ήταν ο τρόπος κατά τον οποίο οι πόροι (εισροές) μετατράπηκαν σε εκροές ή αποτελέσματα;	
• Αποτελεσματικότητα: Σε ποίο βαθμό το πρόγραμμα συνέτεινε στην επίτευξη των ειδικών και γενικών του στόχων; • Χρησιμότητα: Είχε το πρόγραμμα επιπτώσεις στις στοχευόμενες ομάδες ή στους στοχευόμενους πληθυσμούς σε σχέση με τις ανάγκες τους; • Διατηρησιμότητα: Σε ποια έκταση αναμένεται να διαρκέσουν οι αλλαγές (ή τα οφέλη) αφού ολοκληρωθεί το πρόγραμμα;	

2.3.4.2 Προγραμματικοί δείκτες

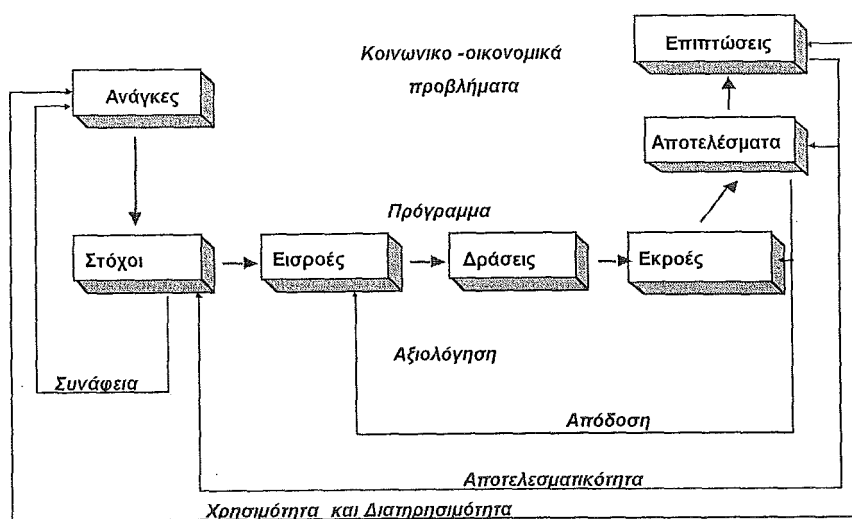
Οι προγραμματικοί δείκτες αφορούν την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης ενός προγράμματος και των επιδόσεων ως προς τους στόχους που έχουν τεθεί. Οι δείκτες αυτοί διαμορφώνονται εκ των προτέρων ώστε να μπορούν να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα στοιχεία που σχετίζονται με αυτούς και είναι οι εξής:

- 1) *Δείκτες πόρων ή εισροών:* αφορούν τον διατιθέμενο προϋπολογισμό για κάθε επίπεδο της παρεχόμενης αρωγής. Είναι χρηματοοικονομικοί δείκτες και με τη χρήση τους γίνεται παρακολούθηση της προόδου από πλευράς (ετήσιας) ανάληψης υποχρεώσεων και πληρωμής των χρημάτων που διατίθενται για οποιαδήποτε δράση, μέτρο ή πρόγραμμα σε σχέση με το κόστος.
- 2) *Δείκτες εκροών:* αφορούν τη δραστηριότητα και μετρούνται σε φυσικές ή νομισματικές μονάδες (π.χ. μήκος κατασκευασθείσας οδού, πλήθος εταιρειών που υποστηρίχθηκαν οικονομικά κλπ.)
- 3) *Δείκτες αποτελεσμάτων:* αφορούν την άμεση και έμμεση επενέργεια που επέφερε το πρόγραμμα. Παρέχουν πληροφορίες για αλλαγές π.χ. στη συμπεριφορά, στην ιδιότητα ή στις επιδόσεις των άμεσα ωφελουμένων. Οι δείκτες του είδους αυτού μπορεί να έχουν είτε φυσικό (μείωση των χρόνων διάρκειας ταξιδιού, αριθμός των επιτυχών εκπαιδευόμενων, πλήθος οδικών ατυχημάτων κλπ.) είτε οικονομικό (πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα των πόρων του ιδιωτικού τομέα, μείωση του μεταφορικού κόστους) περιεχόμενο.
- 4) *Δείκτες επιπτώσεων:* αφορούν τις συνέπειες του προγράμματος πέραν των άμεσων επενεργειών στους άμεσα ωφελούμενους. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να είναι είτε ειδικές επιπτώσεις, οι οποίες αφορούν τις επενέργειες που εκδηλώνονται αφού παρέλθει κάποιο χρονικό διάστημα, αλλά οι οποίες, ωστόσο, συνδέονται άμεσα προς την αναλαμβανόμενη ενέργεια, είτε γενικές επιπτώσεις, οι οποίες είναι απώτερες επενέργειες που επηρεάζουν τον ευρύτερο πληθυσμό. Η μέτρηση του τύπου αυτού επιπτώσεων είναι πολύπλοκη και συχνά είναι δύσκολος ο καθορισμός σαφών αιτιωδών σχέσεων.

2.3.4.3 Δείκτες αποτελεσματικότητας, απόδοσης και επιδόσεων

Οι δείκτες αυτής της κατηγορίας αφορούν την εξέταση μιας σειράς ειδικών θεμάτων, ώστε να καθίσταται δυνατή η λεπτομερής εκτίμηση της παρέμβασης. Στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται τα κυριότερα ζητήματα που σχετίζονται με την αξιολόγηση ενός προγράμματος. Τα κυριότερα από αυτά είναι η συνάφεια, η απόδοση, η αποτελεσματικότητα, η χρησιμότητα και η διατηρησιμότητα.

Διάγραμμα 3: Καίρια ζητήματα προς αξιολόγηση (πηγή: Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 3)

- Η **αποτελεσματικότητα** συγκρίνει εκείνο που έγινε με ό,τι είχε αρχικώς προγραμματιστεί, δηλαδή συγκρίνει τις πραγματικές με τις προσδοκώμενες ή εκτιμώμενες εκροές, αποτελέσματα ή/και επιπτώσεις.
- Η **απόδοση** εξετάζει τον λόγο μεταξύ των εκροών, αποτελεσμάτων ή/και επιπτώσεων και των χρησιμοποιούμενων εισροών (ιδιαίτερα οικονομικών πόρων) για την επίτευξή τους.

Οι δείκτες αποτελεσματικότητας και απόδοσης μπορούν να υπολογίζονται για κάθε στάδιο του προγράμματος ή του μέτρου, δηλαδή από πλευράς εκροής, αποτελέσματος και επιπτώσεως.

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των δεικτών και της μέτρησης της αποτελεσματικότητας και απόδοσης.

Πίνακας 1: Δείκτες αποτελεσματικότητας και απόδοσης

	Δείκτες	Αποτελεσματικότητα	Απόδοση
Επιχειρησιακός στόχος (μέτρο/δράση)	Οικονομική/φυσική εκροή	Πραγματική/ προγραμματισμένη εκροή	Εκροή σε σύγκριση προς το κόστος
Ειδικός στόχος	Αποτέλεσμα	Πραγματικά/ προγραμματισμένα αποτελέσματα	Αποτέλεσμα σε σύγκριση προς το κόστος
Γενικός στόχος	Επίπτωση	Πραγματική/ προγραμματισμένη επίπτωση	Επίπτωση σε σύγκριση προς το κόστος

Πηγή: Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 3

Σε ότι αφορά τις πρακτικές δυσκολίες στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και της απόδοσης, αυτές αφορούν κυρίως τα εξής:

1) Σε ότι αφορά την εξέταση της απόδοσης, το κυριότερο ζήτημα αφορά την δυνατότητα παραγωγής των ίδιων αποτελεσμάτων με τη χρήση λιγότερων εισροών ή την δυνατότητα παραγωγής περισσότερων αποτελεσμάτων με τη χρήση ίδιας ποσότητας εισροών. Συναφές προς τα ερωτήματα αυτά είναι και το πρόβλημα της σύγκρισης του προγράμματος ή του μέτρου προς τις πιθανές εναλλακτικές προς αυτό επιλογές. Η κυριότερη δυσκολία συνίσταται στην επιλογή ενδεδειγμένων μέτρων σύγκρισης. Τα μέτρα σύγκρισης θα πρέπει κατά προτίμηση να τίθενται εκ των προτέρων, ώστε να επιτρέπουν τις κατάλληλες συγκρίσεις και να διευκρινίζουν την ποσοτικοποίηση των στόχων κατά τη φάση προγραμματισμού.

Είναι επίσης σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι ακόμη και αν ένα πρόγραμμα είναι αποδοτικό, πιθανώς ακόμη να περιέχει σοβαρά ελαττώματα στον σχεδιασμό του. Οι στόχοι π.χ. πιθανώς να μην έχουν διατυπωθεί με επαρκή σαφήνεια ή ακόμη και να λείπουν. Σε αυτή την περίπτωση οι αξιολογητές μπορούν να μετασχηματίσουν αόριστους ή γενικούς στόχους σε ποσοτικοποιημένους.

2) Σε ότι αφορά την εξέταση της αποτελεσματικότητας, είναι χρήσιμο να ελέγχεται κατά πόσο αφορά μία μόνο πτυχή των επιπτώσεων του προγράμματος, δηλαδή τα προσδοκώμενα θετικά αποτελέσματα. Τα προγράμματα όμως μπορεί να παράγουν απρόσμενα θετικά ή/και αρνητικά αποτελέσματα, τα οποία πιθανώς να μην μπορούν να εντοπιστούν από τους δείκτες.

3) Σε ότι αφορά την έννοια της επίδοσης, το πεδίο εφαρμογής των επιδόσεων ορίζεται κατά τρόπο ευρύ, καλύπτοντας τους δείκτες αποτελεσματικότητας και απόδοσης (συμπεριλαμβανομένης της διαχειριστικής απόδοσης), οι οποίοι συνδέονται με το πρόγραμμα. Στην αντίληψη αυτή βασίζεται το σύστημα του αποθεματικού επίδοσης.

2.3.4.4 Δείκτες συγκυρίας

Οι δείκτες συγκυρίας παρουσιάζουν τις υπάρχουσες ανισότητες και το αναπτυξιακό δυναμικό των περιφερειών. Με την χρήση αυτής της ομάδας δεικτών μπορούν να πραγματοποιηθούν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- κοινωνικοοικονομικές και στρατηγικές αναλύσεις (π.χ. αναλύσεις SWOT¹⁷), οι οποίες στηρίζουν την προγραμματική στρατηγική,
- παρακολούθηση της γενικής συγκυρίας,
- υλοποίηση και κατάρτιση ποσοτικοποιημένων στόχων,
- αξιολόγηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του προγράμματος.

2.3.4.5 Υλοποίηση των Δεικτών Παρακολούθησης

Κατά την υλοποίηση των δεικτών παρακολούθησης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται τα υφιστάμενα συστήματα παροχής επιχειρησιακών πληροφοριών, καθώς και οι παρεχόμενες πληροφορίες από εθνικές και περιφερειακές αρχές, καθώς και από στατιστικές υπηρεσίες.

Όπως προδιαγράφεται και στο Έγγραφο Εργασίας 3: θα πρέπει να παράγονται δείκτες εκροών για όσο το δυνατό περισσότερα μέτρα, ενώ για τους δείκτες αποτελεσμάτων και επιπτώσεων μπορεί να υιοθετηθεί κάπως επιλεκτικότερη προσέγγιση. Επειδή οι δείκτες αποτελεσμάτων και επιπτώσεων δεν μπορούν να συγκεντρώνονται είτε συστηματικώς είτε κατά τακτά διαστήματα, θα πρέπει να καταστρώνονται κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης.

Οι πληροφορίες που θα υποβληθούν στις επιτροπές παρακολούθησης θα πρέπει να περιλαμβάνουν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- δεδομένα για τα συστήματα παρακολούθησης (βασικά δεδομένα, δείκτες παρακολούθησης),
- δεδομένα για τις αξιολογήσεις μεσοδιαστήματος (συμπεριλαμβανομένων, όποτε παρίσταται ανάγκη, αναθεωρήσεων των δεικτών),
- δεδομένα μεσοδιαστήματος με αντικείμενο τη γενική κοινωνικοοικονομική συγκυρία και την προγραμματική διαθεσιμότητα.

2.3.4.6 Κεντρικοί Δείκτες και Δείκτες Επιδόσεων

Οι κεντρικοί δείκτες είναι εκείνοι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διενέργεια συγκρίσεων μεταξύ ομοίων προγραμμάτων ή μέτρων. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να αθροιστούν σε υψηλότερο επίπεδο παρέμβασης. Ωστόσο, η ποικιλία των πρακτικών και ορισμών συνεπάγεται ότι μπορεί να χαρακτηρισθούν ως "κεντρικοί" διαφορετικοί δείκτες εκ μέρους διαφορετικών ομάδων χρηστών, ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους¹⁸ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ). Οι κεντρικοί δείκτες

¹⁷ Strengths (Πλεονεκτήματα) – Weaknesses (Αδυναμίες) – Opportunities (Ευκαιρίες)– Threats (Απειλές)

¹⁸ Για παράδειγμα, οι δείκτες μπορεί να έχουν στρατηγική σημασία, υπό την έννοια ότι αντανακλούν ιδιαίτερους τομείς προτεραιότητας που παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε κοινοτική κλίμακα. Π.χ., η απασχόληση αποτελεί στόχο της ασκούμενης από την Ε.Ε. πολιτικής και ταυτοχρόνως προτεραιότητα

πρέπει να είναι λίγοι σε αριθμό, για να διασφαλιστεί ότι είναι ενδεδειγμένοι και εύχρηστοι από πλευράς παρακολούθησης του προγράμματος και συγκριτικών ή θεματικών αναλύσεων. Οι δείκτες αυτοί αφορούν εκροές, αποτελέσματα ή/και επιπτώσεις.

Παρά το γεγονός ότι ορισμένα προγράμματα επιδιώκουν κοινούς στόχους, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ κλπ., μπορεί να ποικίλλουν τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών. Αυτό οδηγεί στο να καθορίζονται συχνά ιδιαίτεροι περιφερειακοί ή κλαδικοί δείκτες, οι οποίοι συμπληρώνουν τους κεντρικούς δείκτες. Επίσης, μπορεί να τύχουν διαφορετικής μεταχείρισης μεταξύ διαφόρων προγραμμάτων ορισμένες οριζόντιες προτεραιότητες, όπως το περιβάλλον και η παροχή ισών ευκαιριών, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν δείκτες ανάλογοι με την επιχειρησιακή συγκυρία του προγράμματος (κλαδική ή περιφερειακή).

Οι δείκτες επιδόσεων επιλέγονται σύμφωνα με διάφορα λειτουργικά χαρακτηριστικά και αφορούν τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- Αποτελεσματικότητα, δηλαδή σύγκριση των πραγματικών προς τις προγραμματισμένες εκροές, καθώς και ορισμένα αποτελέσματα (όπως μεικτές θέσεις απασχόλησης).
- Ποιότητα διαχείρισης.
- Χρηματοοικονομική υλοποίηση.

Κοινό γνώρισμα των δεικτών αυτών είναι ότι μετρούν τα αποτελέσματα μεσοδιαστήματος σε σχέση προς τους ειδικούς αρχικούς στόχους των προγραμμάτων. Σημειώνεται ότι δεν έχουν ως σκοπό να συγκρίνουν ή να αντιπαραθέσουν τα πραγματικά επίπεδα επιδόσεων μεταξύ προγραμμάτων¹⁹.

2.3.4.7 Αντιμετώπιση των προβλημάτων χρήσης των Δεικτών

Τα κυριότερα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν κατά τη χρήση των δεικτών παρακολούθησης και αξιολόγησης είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999γ):

- Δυσκολίες στη διατύπωση καθαρών σχέσεων αιτίας και αποτελέσματος μεταξύ των προγραμματισμένων ενεργειών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων ως προς τους τελικούς στόχους. Μια βελτίωση της οικονομικής κατάστασης μπορεί π.χ. να οφείλεται σε παράγοντες που δεν έχουν σχέση με το πρόγραμμα. Σε ανάλογες περιπτώσεις πιθανώς να είναι χρήσιμο να χρησιμοποιηθούν μέθοδοι για την

στις περισσότερες μορφές αρωγής. Σημαντικός κεντρικός δείκτης επιπτώσεων είναι ως εκ τούτου ο αριθμός (καθαρός) των θέσεων εργασίας που παράγει μια διαρθρωτική αρωγή.

¹⁹ Οι υπηρεσίες της Επιτροπής συνέταξαν ιδιαίτερο έγγραφο οδηγιών για να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν το σύστημα αποθεματικού επιδόσεων. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Υλοποίηση του αποθεματικού επίδοσης*, Έγγραφο εργασίας αριθ. 4 (1999)

εκτίμηση των επιπτώσεων ενός μέτρου σε μία δεδομένη ομάδα, σε σύγκριση προς παρόμοια ομάδα (ελέγχου), στην οποία δεν εφαρμόζεται το μέτρο²⁰.

- Μπορεί να είναι προβληματική η σχετική πολυπλοκότητα των μεθόδων μέτρησης. Οι εκροές και τα αποτελέσματα είναι σχετικώς απλά να μετρηθούν, επειδή βρίσκονται αρκετά κοντά στο επίπεδο του Μέτρου. Αντίθετα, οι επιπτώσεις μετρούνται έξω από το επιχειρησιακό πλαίσιο. Ως εκ τούτου, ενδέχεται να μην είναι ιδιαίτερα ορατές ή προφανείς, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη η μέτρηση τους.
- Έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων σε κρίσιμα στάδια λήψης αποφάσεων (π.χ. για προγραμματικές διορθώσεις).
- Δυσκολίες στο συνδυασμό ορισμένων δεικτών. Ενώ οι οικονομικοί δείκτες μπορούν να αθροιστούν σε όλα τα επίπεδα (μέτρο, προτεραιότητα, πρόγραμμα, Κ.Π.Σ. ή Ε.Ε.Π.), το άθροισμα φυσικών δεικτών παρουσιάζει δυσκολίες και πιθανώς ορισμένες φορές να μην ενδείκνυται. Επομένως, είναι χρήσιμο να επιλέγονται οι ενδεδειγμένοι φυσικοί δείκτες για κάθε επίπεδο αρωγής, ώστε να είναι δυνατή η μέτρηση των αντίστοιχων ποσοτικοποιημένων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων²¹.
- Είναι σημαντικό να εντοπίζονται, στο μέτρο του δυνατού, οι έμμεσες ή απροσδόκητες επενέργειες της αρωγής (π.χ. επενέργειες υποκατάστασης), οι οποίες επηρεάζουν τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις, ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με τη δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας.

²⁰ Βλ. *Αξιολόγηση των κοινωνικοοικονομικών προγραμμάτων: Εργαλεία αξιολόγησης*, Συλλογή MEANS Τόμος 3, 1998.

²¹ Οι δείκτες παρακολούθησης τείνουν να καταρτίζονται και να ποσοτικοποιούνται αμέσως όταν αφορούν το επίπεδο μέτρου ή έργου. Ο ορισμός και η φύση τους είναι δυσκολότερη σε υψηλότερο επίπεδο άθροισης (πρόγραμμα, προτεραιότητα και Κ.Π.Σ.). Ως εκ τούτου είναι ουσιαστικής σημασίας όχι απλώς να ορισθούν δείκτες, αλλά να χρησιμοποιούνται ποσοτικές (και ποιοτικές) πληροφορίες για τα διάφορα αντικείμενα της παροχής αρωγής.

3. ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 – 2006 & Γ' Κ.Π.Σ.

3.1 Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006

3.1.1 Παρουσίαση του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 - 2006

Το Σχέδιο Ανάπτυξης είναι το έγγραφο όπου παρουσιάζεται και αναλύεται η κατάσταση ενός κράτους μέλους με βάση τους στόχους 1, 2 και 3 και τις ανάγκες προτεραιότητας για την επίτευξη των εν λόγω στόχων, μαζί με τη στρατηγική, τις σχεδιαζόμενες προτεραιότητες, τους ειδικούς στόχους τους και τους αντίστοιχους προς τους στόχους αυτούς ενδεικτικούς χρηματοδοτικούς πόρους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α).

Με το Σ.Α. 2000 – 2006 παρατηρείται μια αλλαγή τίτλου σε σχέση με τα δυο προηγούμενα «Σχέδια». Η αλλαγή τίτλου δεν υποδηλώνει και αλλαγή δομής. Ο νέος τίτλος ανταποκρίνεται καλύτερα στο περιεχόμενο του «Σχεδίου», αφού σε αυτό περιλαμβάνεται εκτός από το περιφερειακό σκέλος και τομεακό καθώς και ένα γενικό μέρος όπου παρουσιάζονται η στρατηγική για την οικονομική ανάπτυξη καθώς και οι μακροοικονομικές εκτιμήσεις. Κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο, το σύνολο των επιχειρησιακών προγραμμάτων θα είναι περιφερειακά. Αυτό σημαίνει ότι μετά το 2006 οι Κοινοτικοί πόροι θα κατανέμονται αποκλειστικά στις Περιφέρειες (σε όσες πληρούν τα κριτήρια των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων), ενώ οι φορείς της Κεντρικής Κυβέρνησης (Υπουργεία) δεν θα διαχειρίζονται πλέον πόρους των Κοινοτικών Ταμείων.

Ο σχεδιασμός του αναπτυξιακού προγράμματος για την περίοδο 2000 – 2006 πραγματοποιήθηκε σε ένα οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον πολύ διαφορετικό από εκείνο της περιόδου σχεδιασμού για το Β Κ.Π.Σ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ). Το μακροοικονομικό περιβάλλον ήταν σαφώς βελτιωμένο σε σχέση με τους πρώτους μήνες του 1994, περίοδο κατά την οποία είχε διαμορφωθεί το προηγούμενο Ελληνικό Σχέδιο Ανάπτυξης. Επίσης, η εφαρμογή του Β Κ.Π.Σ. είχε θέσει τις βάσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, του παραγωγικού περιβάλλοντος και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, πραγματοποιήθηκαν θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις, πραγματοποιήθηκε προσπάθεια αποβολής νοοτροπιών προστατευτισμού και εσωστρέφειας των κοινωνικών εταίρων και τέλος υπήρξε σε κάποιο βαθμό διείσδυση ελληνικών επιχειρήσεων σε βαλκανικές χώρες.

Τα τρία μέρη από τα οποία απαρτίζεται το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 για την Ελλάδα είναι τα εξής:

α) Στο πρώτο μέρος γίνεται αναφορά στις προοπτικές της χώρας, τους διαθέσιμους πόρους, τις συνθήκες και προτεραιότητες που οριοθετούν το νέο πρόγραμμα και τις θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή του. Εξετάζεται το μακροοικονομικό πλαίσιο και το

κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα υλοποιηθεί το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα και οι βασικές κατευθύνσεις και η αναπτυξιακή στρατηγική της νέας περιόδου.

β) Το δεύτερο μέρος αφορά τους κοινωνικοοικονομικούς τομείς για τους οποίους αναπτύσσονται παρεμβάσεις στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάπτυξης. Για κάθε έναν από αυτούς τους τομείς αναπτύσσεται, στο πλαίσιο ξεχωριστού κεφαλαίου, μια συνοπτική εκτίμηση για την παρούσα κατάσταση και τα αποτελέσματα του Β' Κ.Π.Σ. στον αντίστοιχο τομέα, με αναφορά σε κάθε σχετικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, οι στόχοι πολιτικής της νέας περιόδου προγραμματισμού καθώς και μια πρόταση στρατηγικής και κύριων δράσεων για την προσέγγιση των στόχων. Στο μέρος αυτό περιλαμβάνεται και μια χωριστή ενότητα για την Κοινωνία της Πληροφορίας.

γ) Στο τρίτο μέρος, το οποίο αφορά το περιφερειακό επίπεδο, παρουσιάζονται οι περιφερειακές προτεραιότητες και οι εξειδικευμένες στρατηγικές για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας. Περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό κεφάλαιο για τις εξελίξεις και τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής, καθώς και την προσέγγιση που αφορά τον ορεινό και νησιώτικο χώρο και τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Για την κατάρτιση του Σ.Α. 2000 – 2006 ακολουθήθηκε μικτή στρατηγική (Κόνσολας, 2000). Υπήρξε συνδυασμός των διαδικασιών της «εκ των κάτω και εκ των άνω ανάπτυξης». Οι διαδικασίες κατάρτισης προσδιορίστηκαν από το άρθρο 2 της Συνθήκης του Άμστερνταμ και άλλους σχετικούς Κοινοτικούς Κανονισμούς. Η συμμετοχή εκπροσώπων της περιφερειακής διοίκησης, φορέων της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, καθώς και εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων στις διαδικασίες διαμόρφωσης του Σ.Α. είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού με αυτόν τον τρόπο υπάρχουν βάσιμες ελπίδες ότι το Σ.Α. θα εφαρμοστεί χωρίς μεταβολές, ανεξάρτητα από το κόμμα που θα ασκεί την εξουσία στην περίοδο εφαρμογής.

Κεντρικός στόχος του Σ.Α. είναι η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης με παράλληλο περιορισμό των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων. Το ζήτημα της απασχόλησης ιεραρχείται ως μια από τις κύριες προτεραιότητες. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη διαφύλαξη του «κοινωνικού χαρακτήρα της Ευρώπης», με κύριο σημείο τη διατήρηση και αύξηση των εισοδημάτων των ευρωπαϊών πολιτών, καθώς και στην ενίσχυση της παραγωγικότητας – ανταγωνιστικότητας αλλά και επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Όπως αναφέρεται και στο Σ.Α.: το αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας για την περίοδο 2000 – 2006 δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στον προγραμματισμό έργων και δράσεων και στην αντίστοιχη χρηματοδότηση τους, αλλά οφείλει επιπλέον να προβλέπει και να δρομολογεί μια σειρά μεταρρυθμίσεων που αφορούν σε όλους τους θεσμούς της οικονομίας, στη λειτουργία των αγορών αγαθών και υπηρεσιών, των αγορών χρήματος και κεφαλαίων, στην αγορά εργασίας και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, στη μακροχρόνια ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στην συμμετοχή των γυναικών στην αναπτυξιακή διαδικασία και στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Οι βασικοί στόχοι του Σ.Α. 2000 - 2006 (όπως αυτοί παρουσιάζονται στον πρόλογο του Σ.Α. 2000 – 2006) είναι οι εξής:

- Η πραγματική σύγκλιση της χώρας με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε.
- Η εσωτερική σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών της χώρας.
- Η προσαρμογή της Ελληνικής οικονομίας στη λειτουργία της Ο.Ν.Ε.
- Η προετοιμασία της χώρας για τον ηγετικό της ρόλο στην Ν.Α. Ευρώπη.

Το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 περιλαμβάνει έξι άξονες προτεραιότητας:

1. Ανάπτυξη των Ανθρωπίνων Πόρων (επιμέρους τομείς: εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση).
2. Βασική υποδομή (επιμέρους τομείς: μεταφορές και ενέργεια).
3. Παραγωγικοί τομείς (επιμέρους τομείς: γεωργία, αλιεία, μεταποίηση και υπηρεσίες, τουρισμός, πολιτισμός, έρευνα και τεχνολογία).
4. Βελτίωση ποιότητας ζωής (επιμέρους τομείς: υγεία – πρόνοια, περιβάλλον).
5. Ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας.
6. Ανάπτυξη των Περιφερειών.

Οι στρατηγικές επιδιώξεις του Σ.Α. 2000 – 2006 μπορούν να συνοψισθούν αναδιατασόμενες στις εξής κύριες κατηγορίες (Κόνσολας, 2000):

- Αντιμετώπιση των αδυναμιών εφαρμογής και ελέγχου των παρεμβάσεων που θα πραγματοποιηθούν στην περίοδο 2000 – 2006.
- Αυξημένη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση των προβλεπόμενων διαρθρωτικών παρεμβάσεων.
- Ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες, προσέλκυση ξένων επενδύσεων και γενικότερα βελτίωση των δεικτών που προσδιορίζουν το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας της οικονομίας.
- Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και οικονομική και κοινωνική στήριξη των ανέργων.
- Αποπεράτωση των έργων και ολοκλήρωση των παρεμβάσεων που άρχισαν στη διάρκεια εφαρμογής του Β Κ.Π.Σ.

Στο Σ.Α. 2000 – 2006 ιεραρχούνται ως κυριότερες προς κάλυψη ανάγκες της χώρας οι εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ):

- η σταθερή επιδίωξη για πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας,
- η αντιμετώπιση του υψηλού επιπέδου ανεργίας και η βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- η διασφάλιση της προόδου στον τομέα του περιβάλλοντος,

- η αντιμετώπιση των διοικητικών αδυναμιών και των προβλημάτων κυρίως διαχείρισης και υλοποίησης που απορρέουν από αυτές,
- η αντιμετώπιση του ελλείμματος βασικών υποδομών,
- η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των παραγωγικών τομέων της οικονομίας,
- η κάλυψη της καθυστέρησης στον τομέα των καινοτομιών, και ιδίως της Κοινωνίας της Πληροφορίας, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα,
- η αντιμετώπιση των ελλειμμάτων στους τομείς που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής.

Στο Σ.Α. 2000 – 2006 γίνεται μια σειρά επισημάνσεων οι κυριότερες από τις οποίες αφορούν στην εξειδίκευση της στρατηγικής, στις διαρθρωτικές αλλαγές και στην δημόσια διοίκηση. Συγκεκριμένα, επισημαίνεται η σπουδαιότητα της δημιουργίας εξειδίκευσης της συνολικής στρατηγικής, ώστε να αντιμετωπισθούν κρίσιμα ζητήματα και ιδιαίτερα το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Επιπλέον, επισημαίνεται η ανάγκη για μια αναπτυξιακή στρατηγική (που θα συγχρηματοδοτηθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία) η οποία θα εντάσσεται σε μία γενικότερη στρατηγική βασισμένη στην επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ώστε να επιτευχθεί ταχύτερη σύγκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος της Ελλάδας προς τον μέσο κοινοτικό όρο. Με την είσοδο στην ΟΝΕ τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας είναι πιθανό να δημιουργήσουν μια οικονομική πραγματικότητα δυσχερέστερη σε σχέση με την πριν ΟΝΕ εποχή, ακριβώς λόγω της έκθεσης της σε ένα εντονότερα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν σε τομείς όπως η αγορά εργασίας, οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών, η κοινωνική ασφάλιση, οι δημόσιες επιχειρήσεις και το χρηματοοικονομικό σύστημα δεν κρίνονται επάρκεις. Επίσης, δυσλειτουργίες, οι οποίες σχετίζονται με το επίπεδο λειτουργίας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης παρουσιάζονται στους μηχανισμούς διαχείρισης, παρακολούθησης και υλοποίησης των προγραμμάτων.

Στο Σ.Α. παρουσιάζεται και μια σειρά από ζητήματα που είναι εξίσου καθοριστικά για την επίτευξη των στόχων της σύγκλισης και της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτά είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων διαχείρισης της δημόσιας διοίκησης, η δυνατότητα υλοποίησης προγραμμάτων και δράσεων από την πλευρά των φορέων υλοποίησης και των ενδιαμέσων φορέων και η βελτίωση των μηχανισμών χρηματοδότησης γενικότερα. Η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα και η συμμετοχή του τόσο στη χρηματοδότηση έργων υποδομής, όσο και στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού της βιομηχανίας, των ΜΜΕ, των υπηρεσιών και του τουρισμού είναι εξ ίσου καθοριστική.

Η βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί ένα ζήτημα ιδιαίτερα κρίσιμο για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας. Η προσπάθεια που θα καταβληθεί, σύμφωνα με το Σ.Α., πρέπει να στηρίζεται σε δυο άξονες: την εμβάθυνση και την διεύρυνση. Η εμβάθυνση αφορά την βελτίωση της ποιότητας της

παρεχόμενης εκπαίδευσης, ενώ η διεύρυνση αφορά την πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού πολιτών.

Η ανάλυση της συνάφειας του Σ.Α. σε σχέση με το Στόχο 1 έδειξε ότι οι προτεραιότητες του Σχεδίου και η κατανομή των οικονομικών πόρων οδηγούν σε πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις χώρες της Ένωσης. Διαπιστώθηκε επίσης η ανάγκη να ληφθούν περισσότερο υπόψη ορισμένα ζητήματα που αφορούν τους ανθρώπινους πόρους αλλά και η ανάγκη ενίσχυσης της συνάφειας του Σχεδίου με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ).

~~Όπως αναφέρεται στο Κ.Π.Σ. για την Ελλάδα, κατά την διαπραγμάτευση του Ελληνικού Σ.Α. με την Ε.Ε., η ενίσχυση των τομέων Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος κρίθηκε απαραίτητη, καθώς και των τομέων που σχετίζονται με τους παράγοντες ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας όπως οι ΜΜΕ, η Έρευνα και Ανάπτυξη, η Καινοτομία, η Κοινωνία της Πληροφορίας.~~

Ως νέα στοιχεία του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006 εντοπίζονται τα εξής (ΙΠΑ, 2000):

- η προσπάθεια ενίσχυσης της εξωστρέφειας της οικονομίας των περιφερειών,
- η εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, μέσω της ενίσχυσης των στρατηγικών υποδομών τους και της ανάδειξης των προωθητικών δραστηριοτήτων κάθε αστικού κέντρου,
- ο σχεδιασμός ένταξης των δυναμικών αστικών κέντρων στα διευρωπαϊκά δίκτυα και δημιουργίας αξόνων ανάπτυξης εθνικής και υπερεθνικής σημασίας,
- η αξιοποίηση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, της προσαρμοσμένης τεχνολογίας και της πολιτικής για την καινοτομία στην αναπτυξιακή διαδικασία,
- η ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, με την προσπάθεια διασύνδεσης των ενισχυμένων κλάδων με συμπληρωματικές δραστηριότητες και με την καλύτερη δυνατή ένταξη των δραστηριοτήτων στο φυσικό και το αστικό περιβάλλον,
- η προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης με έμφαση στις ορεινές και στις νησιωτικές περιοχές,
- η ενίσχυση της προσπάθειας μείωσης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων στις θεματικές κατηγορίες των ευκαιριών για ανάπτυξη, της επιχειρηματικής δραστηριότητας, των επενδύσεων, της απασχόλησης, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, της περίθαλψης και της εκπαίδευσης.

3.1.2 Η Κατανομή των Πόρων του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006

Ο συνολικός προϋπολογισμός του Σ.Α. φτάνει τα 46,07 δις Ευρώ από τα οποία προβλέπεται ότι τα 9,4 δις Ευρώ θα προέλθουν από ιδιωτικούς πόρους (ποσοστό 20,4%). Το υπόλοιπο ποσό (36,67 δις Ευρώ) θα προέλθει κατά 75% (27,5 δις) από πόρους της Ε.Ε. και κατά 25% (9,17 δις) από Εθνικούς πόρους.

Σε ότι αφορά την κατανομή των πόρων κατά τομέα, οι τομείς που προβλέπεται να απορροφήσουν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων που θα διατεθούν είναι ο τομέας των μεταφορικών υποδομών ο οποίος θα απορροφήσει ποσοστό 35,6%, ενώ ακολουθούν με αισθητά μικρότερα ποσοστά ο τομέας του ανθρώπινου δυναμικού με ποσοστό 13,9% και της γεωργίας – αλιείας με ποσοστό 12,8%

Πίνακας 2: Κατανομή Δαπανών κατά Τομέα (σε δις Ευρώ)

Τομείς	Συνολική Δαπάνη	%	Δημόσια δαπάνη		Ιδιωτική συμμετοχή	
			Σύνολο	% Συνολικής Δαπάνης	Σύνολο	% Συνολικής Δαπάνης
Μεταφορές	16,40	35,6	13,90	30,2	2,50	15,2
Ανθρώπινο δυναμικό	6,40	13,9	6,02	13,1	0,38	6,0
Υγεία – πρόνοια	1,03	2,2	1,03	2,2	0	0
Γεωργία – αλιεία	5,90	12,8	3,97	8,6	1,93	32,8
Τουρισμός	1,67	3,6	0,79	1,7	0,88	52,6
Πολιτισμός	1,32	2,9	1,32	2,9	0	0
Περιβάλλον	2,93	6,4	2,93	6,4	0	0
Ενέργεια	3,08	6,7	1,61	3,5	1,47	47,6
Μεταποίηση – υπηρεσίες	3,87	8,4	1,94	4,2	1,93	50,0
Ερευνα & τεχνολογία	0,59	1,3	0,50	1,1	0,09	15,0
Επικοινωνίες – ταχυδρομεία	0,65	1,4	0,44	1,0	0,20	31,8
Εκσυγχρονισμός δημόσιας διοίκησης	0,65	1,4	0,64	1,4	0	0
Τεχνική βοήθεια	0,18	0,3	0,12	0,3	0	
Σύνολο	44,67	96,8	35,21	76,4	9,38	21,1
Ακατανέμητο ποσό – αποθεματικό	1,47	3,2	1,57	3,2	0	0
Γενικό σύνολο	46,16	100	36,78	79,8	9,38	20,4

Πηγή: Σχέδιο Ανάπτυξης, 2000 - 2006 στο Κόνσολας, 2000

Σε ότι αφορά την κατανομή των πόρων του Σ.Α. κατά άξονα προτεραιότητας, ο άξονας που αφορά τις βασικές υποδομές θα απορροφήσει το 33,3% των συνολικών πόρων, ενώ σημαντικό ποσοστό θα δοθεί και στους τομείς της περιφερειακής ανάπτυξης (26,8%) και των παραγωγικών τομέων (19,7%).

Πίνακας 3: Κατανομή πόρων κατά άξονα προτεραιότητας (σε δις Ευρώ)

Άξονες Προτεραιότητας	Συνολικό Κόστος	%	Δημόσια Δαπάνη			Ιδιωτική Σου/γη
			Σύνολο	Κοινοτική Σου/γη	Εθνική Σου/γη	
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	4,14	10,5	3,89	2,92	0,97	0,25
Βασική Υποδομή	13,10	33,3	9,20	5,53	3,66	3,90
Παραγωγικοί Φορείς	7,76	19,7	4,55	3,18	1,37	3,20
Βελτίωση Ποιότητας Ζωής	0,89	2,3	0,89	0,67	0,22	0
Κοινωνία της Πληροφορίας	2,80	7,1	2,30	1,72	0,57	0,51
Περιφερειακή Ανάπτυξη	10,53	26,8	9,00	6,76	2,25	1,52
Τεχνική Βοήθεια	0,09	0,2	0,09	0,06	0,03	0
Σύνολο	39,31	100	29,92	20,84	9,07	9,38

Πηγή: Σχέδιο Ανάπτυξης. 2000 - 2006 στο Κόνσολας, 2000

Σε ότι αφορά την κατανομή των πόρων του περιφερειακού σκέλους, παρατηρείται μια μεγαλύτερη ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, και κυρίως των νησιωτικών περιφερειών. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από τη συσχέτιση των περιφερειών με το μικρότερο κατά κεφαλή Α.Ε.Π. με τις περιφέρειες που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη κατά κεφαλή δαπάνη (ενίσχυση). Με βάση τα στοιχεία του 1994 οι περιφέρειες με το χαμηλότερο κατά κεφαλή Α.Ε.Π. είναι κατά σειρά η Ήπειρος, το Βόρειο Αιγαίο, η Δυτική Ελλάδα, η Πελοπόννησος και η Αν. Μακεδονία - Θράκη. Οι μεγαλύτερες κατά κεφαλή ενισχύσεις του περιφερειακού σκέλους του Σχεδίου Ανάπτυξης για την περίοδο 2000 - 2006 θα δοθούν κατά σειρά στις περιφέρειες: Β. Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Αν. Μακεδονίας - Θράκης, Ηπείρου και Ιονίων Νήσων.

Πίνακας 4: Άξονας 6 -Περιφερειακή Ανάπτυξη

Περιφέρειες	Πληθ. 1998 (σε χιλ.)	%	Κ.Κ. Α.Ε.Π. (1994) (Χαφρ. 100)	Συνολική Δαπάνη (δις Ευρώ)	%	Κ.Κ. Δαπάνη (Εισόδη)
Αν. Μακεδ. & Θράκη	561,8	5,3	87,5	1,14	10,8	2027
Κ. Μακεδονία	1792,3	17,1	97,9	1,43	13,5	795
Δ. Μακεδονία	302,9	2,9	89,0	0,55	5,3	1831
Ήπειρος	371,7	3,5	64,3	0,69	6,5	1854
Θεσσαλία	743,1	7,1	90,0	0,94	8,9	1262
Ιόνια Νησιά	202,0	1,9	90,0	0,37	3,5	1834

Δυτ. Ελλάδα	737,1	7,0	83,7	0,79	7,5	1077
Στερεά Ελλάδα	662,8	6,3	98,0	0,89	8,4	1341
Αττική	3450,9	32,8	109,0	1,14	10,9	332
Πελοπόννησος	670,3	6,4	86,4	0,71	6,7	1056
Β. Αιγαίο	183,7	1,7	72,9	0,55	5,2	2993
Ν. Αιγαίο	270,1	2,6	110,6	0,60	5,8	2245
Κρήτη	562,3	5,3	105,7	0,72	6,8	1279
Σύνολο	10.511,0	100	100	10,53	100	1000

Πηγή: Σχέδιο Ανάπτυξης, 2000 - 2006 στο Κόνσολας, 2000

Πίνακας 5: Άξονας 6 - Περιφερειακή Ανάπτυξη – Συμμετοχή ανά κατηγορία δαπάνης

Περιφέρειες	Κοινωνική Συμμετοχή - %	Εθνική Συμμετοχή - %	Ιδιωτική Συμμετοχή - %
Αν. Μακεδ. & Θράκη	65,0	21,8	13,2
Κ. Μακεδονία	64,8	21,6	13,6
Δ. Μακεδονία	64,0	22,5	13,5
Ήπειρος	63,9	21,3	14,8
Θεσσαλία	61,0	20,3	18,7
Ιόνια Νησιά	65,3	21,8	12,9
Δυτ. Ελλάδα	61,0	20,3	18,7
Στερεά Ελλάδα	60,6	20,2	19,2
Αττική	66,4	22,1	11,5
Πελοπόννησος	65,2	21,7	13,1
Β. Αιγαίο	66,0	22,0	12,0
Ν. Αιγαίο	61,7	20,6	17,7
Κρήτη	65,8	21,9	12,3
Σύνολο	64,2	21,4	14,4

Πηγή: επεξεργασία στοιχείων Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006

Αν θεωρήσουμε ότι το κριτήριο του κατά κεφαλή Α.Ε.Π. είναι το βασικότερο για την διανομή των πόρων κατά περιφέρεια, τότε από την κατανομή που έχει γίνει αδικούνται οι περιφέρειες Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας ενώ ευνοημένες φαίνεται να είναι κυρίως οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων αλλά και οι περιφέρειες Κρήτης και Στερεάς Ελλάδας.

Πάντως, για την κατανομή των κονδυλίων κατά περιφέρεια χρησιμοποιήθηκε μια σειρά κριτηρίων με κυριότερα το Α.Ε.Π. ανά περιφέρεια, το πληθυσμιακό δυναμικό και η απασχόληση, δείκτες κοινωνικής ευημερίας, οι ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας και ο βαθμός υστέρησης τους, η εμπειρία και τα αποτελέσματα από την εφαρμογή προηγούμενων προγραμμάτων, ο ακριτικός χαρακτήρας των περιφερειών, το ειδικό βάρος των τομεακών παρεμβάσεων στην κάθε περιφέρεια και τον ορεινό

και νησιωτικό χαρακτήρα των περιφερειών κ.α. Ο συνδυασμός των κριτηρίων αυτών κρίνεται ικανοποιητικός, προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα τα περιφερειακά προβλήματα (Κόνσολας, 2000).

3.1.3 Περιφερειακό Σκέλος του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 - 2006

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 γίνεται μια σειρά από διαπιστώσεις για την περιφερειακή κατάσταση της χώρας, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι εξής:

1) Ο βαθμός κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της χώρας ακολουθεί τα τελευταία χρόνια πτωτική πορεία και είναι χαμηλότερος από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην εξέλιξη αυτή συνετέλεσαν κύρια τρεις παράγοντες: η περιφερειακή πολιτική οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που χρηματοδοτήθηκε από τα Κοινοτικά Διορθωτικά Ταμεία αλλά και εθνικούς πόρους, η Κοινή Αγροτική Πολιτική στήριξης τιμών και εισοδημάτων, και η ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας.

2) Σε συγκεκριμένες κατηγορίες υποδομών όπως η υγεία, η εκπαίδευση, τα δίκτυα ύδρευσης - αποχέτευσης, οι αρδεύσεις, η επαρχιακή οδοποιία, τα αποτελέσματα του Β' Κ.Π.Σ. ήταν σημαντικά και είχαν σαν αποτέλεσμα την κάλυψη σε μεγάλο βαθμό των πιο άμεσων αναγκών και την επίτευξη σύγκλισης στα επίπεδα υποδομής σε σχέση με παλαιότερες περιόδους. Τα μεγάλα οδικά και σιδηροδρομικά έργα του Β' Κ.Π.Σ. έχουν σαν αποτέλεσμα τη μείωση των χρονοαποστάσεων μεταξύ των περιφερειών.

3) Η προοπτική οικονομικής διεξόδου της χώρας μας στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ενισχύει περαιτέρω τη σημασία της Βόρειας Ελλάδας με κομβικό πόλο τη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα η αστάθεια στη πρώην Γιουγκοσλαβία, οι τεχνολογικές εξελίξεις στις ναυτιλιακές μεταφορές και η ανάπτυξη των οδικών προσβάσεων και λιμενικών υποδομών από το Β' Κ.Π.Σ. κατοχυρώνουν για τη Δ. Ελλάδα το ρόλο της πόλης της χώρας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4) Παρά τις θετικές εξελίξεις που παρατηρούνται στο θέμα των ανισοτήτων σε επίπεδο περιφερειών εξακολουθούν να υφίστανται περιοχές μέσα σε κάθε περιφέρεια οι οποίες βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με το μέσο όρο της κάθε περιφέρειας και κυρίως σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως σε ορισμένες ορεινές, παραμεθόριες και νησιωτικές περιοχές.

5) Η οικονομική βάση ορισμένων περιφερειών παραμένει ασθενής και με περιορισμένες δυνατότητες αντιμετώπισης ενός πιο ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Η διαπιστούμενη αύξηση των εισοδημάτων προέρχεται εν μέρει τουλάχιστον, από μεταβιαστικές πληρωμές είτε από πόρους που προέρχονται από την ΚΑΠ, είτε από δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, των ΔΕΚΟ και άλλων κατηγοριών δαπάνης του δημόσιου τομέα. Έτσι ο σημερινός παραγωγικός ιστός παρουσιάζει ελλείμματα ανταγωνιστικότητας και ικανότητας προσαρμογής στις

εξελίξεις της παγκόσμιας οικονομίας και της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης προς την οποία ενσωματώνονται οι ελληνικές περιφέρειες.

Ορισμένες κοινές προτεραιότητες που πρέπει να διέπουν τον περιφερειακό σχεδιασμό είναι οι εξής (Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού, 1998):

1) Προγραμματισμός δράσεων οι οποίες αξιοποιούν τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το τομεακό σκέλος του Β'Κ.Π.Σ. και το Ταμείο Συνοχής καθώς και δράσεις που συμβάλουν στην ολοκλήρωση των λειτουργικών χαρακτηριστικών των έργων αυτών και τα ενσωματώνουν στο παραγωγικό δυναμικό της αντίστοιχης περιφέρειας.

2) Παρεμβάσεις που ενισχύουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομικής βάσης των περιφερειών, αναδεικνύουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και τονώνουν την εξωστρέφεια του παραγωγικού δυναμικού. Ιδιαίτερη έμφαση αποκτούν αυτές οι παρεμβάσεις στη Βόρειο και στη Δυτική Ελλάδα στα πλαίσια του νέου ρόλου που αναλαμβάνουν.

3) Παρεμβάσεις για τη μείωση της απομόνωσης, την πληθυσμιακή τόνωση και τον παραγωγικό εμπλουτισμό των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθορίων περιοχών. Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των δράσεων απαιτείται συγκέντρωση της προσπάθειας σε περιορισμένο αριθμό κρίσιμων προβλημάτων.

4) Διαμόρφωση μιας περιφερειακής στρατηγικής διάχυσης της καινοτομίας, ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην έρευνα και τεχνολογία, βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, εκσυγχρονισμό και προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

5) Παρεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών αποθεμάτων κάθε περιφέρειας ως στοιχείων με μείζονα αναπτυξιακή σημασία.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, κατά τη νέα προγραμματική περίοδο η δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση προβλέπεται να διαθέτει ιδιαίτερα σημαντικούς πόρους από μεταβίβαση φορολογικών εσόδων οι οποίοι προσεγγίζουν το 4% των συνολικών φορολογικών εσόδων του Ελληνικού Δημοσίου. Εκτιμάται ότι οι πόροι αυτοί θα καλύψουν σε μεγάλο βαθμό τα μικρά έργα τοπικής εμβέλειας που αφορούν στη ποιότητα ζωής. Κατά συνέπεια τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα θα πρέπει κατά κανόνα να επικεντρωθούν στις πιο πάνω προτεραιότητες.

Κατά το Β' Κ.Π.Σ. έγινε μια προσπάθεια ανάπτυξης της συγχρηματοδότησης των έργων υποδομής με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, η οποία αναμένεται να συνεχισθεί κατά τη νέα περίοδο με στόχο την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων όχι μόνο σε έργα εθνικής εμβέλειας, αλλά και σε έργα περιφερειακού ή και τοπικού χαρακτήρα.

Στο Σ.Α. γίνεται ειδική αναφορά για τις ορεινές περιοχές, το νησιωτικό χώρο και τα αστικά κέντρα. Σε ότι αφορά τα νησιά και τις ορεινές περιοχές, προτεραιότητα δίνεται στην αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των θυλάκων αναπτυξιακής υστέρησης που παρατηρούνται σε πολλές περιφέρειες της χώρας. Σε

ότι αφορά τα αστικά κέντρα, η ειδική στρατηγική που αναπτύσσεται έχει σαν στόχο αφενός την αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στις αστικές περιοχές, αφετέρου την ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των δυο μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας έτσι ώστε να υποβοηθηθεί η εξωστρέφεια της οικονομίας συνολικά.

Ειδικότερα, για τους τρεις αυτούς τύπους ειδικών περιοχών προβλέπονται τα εξής:

❖ Ορεινές Περιοχές

Πολλές ορεινές περιοχές της χώρας χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη σημαντικών προβλημάτων. Τα κυριότερα από αυτά είναι η χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα, η γήρανση του πληθυσμού, οι ιδιαίτερα χαμηλής ποιότητας υποδομές και υπηρεσίες υγείας, οι ξεπερασμένες συνθήκες παραγωγής κ.α. Από την άλλη, διαπιστώνεται η ύπαρξη σημαντικών πλεονεκτημάτων, που κυρίως εντοπίζονται στο φυσικό κάλος και στα ιστορικά μνημεία, καθώς ευκαιριών ανάπτυξης αυτών των περιοχών (αύξηση της ζήτησης εναλλακτικού ορεινού τουρισμού, καθώς και προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας).

Οι κύριες αιτίες του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης των ορεινών περιοχών είναι οι εξής (Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού, 1998):

- 1) Η διασπορά των παρεμβάσεων οδήγησε σε μη βιώσιμα σχήματα ασύνδετων μεταξύ τους υποδομών, υπερβολικού κόστους συντήρησης και λειτουργίας, συχνά ημιτελών ως προς το αναπτυξιακό τους αποτέλεσμα.
- 2) Χρησιμοποιήθηκαν εισαγόμενα πρότυπα δράσεων αποκομμένα από τις επικρατούσες δεξιότητες και αντιλήψεις των ορεινών πληθυσμών χωρίς τις αναγκαίες ενέργειες προσαρμογής και ενσωμάτωσης.
- 3) Αγνοήθηκαν πάγιοι πλουτοπαραγωγικοί πόροι που με τον κατάλληλο εκσυγχρονισμό θα μπορούσαν να καταστούν ανταγωνιστικοί.
- 4) Δεν διασφαλίστηκε το ελάχιστο ανεκτό επίπεδο υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, πολιτισμού και αναψυχής σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα συνθηκών διαβίωσης.
- 5) Η οργάνωση των ΟΤΑ στα πλαίσια του «Καποδίστρια» επιτρέπει τη δημιουργία μιας ορθολογικής ιεραρχίας ορεινών οικισμών. Ο προγραμματισμός υποδομών και υπηρεσιών θα γίνεται σε επίπεδο ορεινής μικροπεριφέρειας με κέντρα τις έδρες των νέων Δήμων και δικτύωση που να διασφαλίζει δυνατότητες ευχερούς πρόσβασης στο σύνολο του πληθυσμού της μικροπεριφέρειας. Το σύστημα θα πρέπει να διευκολύνει τη σταδιακή ανακατανομή του πληθυσμού της μικροπεριφέρειας ενθαρρύνοντας την επανασύσταση ή τη δημιουργία νέων ορεινών κωμοπόλεων.
- 6) Η αξιοποίηση της ζήτησης για εναλλακτικές μορφές τουρισμού απαιτεί δεξιότητες και συνοδευτικές υπηρεσίες σε αναλογία πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τις υποδομές πρόσβασης και διαμονής που είχαν έως τώρα μονοπωλήσει σχεδόν τις προγραμματικές παρεμβάσεις.

7) Θεσμικές ρυθμίσεις σε σχέση με τους βοσκότοπους, τη χρήση δασικών εκτάσεων, τους όρους δόμησης, τη χρήση υδάτινων πόρων, κοκ, πρέπει να γίνουν παράλληλα με τις διαρθρωτικές δράσεις. Ο συνδυασμός αυτός είναι αναγκαίος για την παραγωγική αξιοποίηση των πάγιων πλουτοπαραγωγικών πόρων.

8) Συμβουλευτικές υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά κίνητρα και θεσμικές διευκολύνσεις πρέπει να συνδυασθούν για την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας και την αξιοποίηση παραδοσιακών δεξιοτήτων.

Τα σημεία αυτά αποτελούν το πεδίο παρέμβασης των πρωτοβουλιών που αφορούν τον ορεινό χώρο. Στο Σ.Α. 2000 – 2006 προτείνεται η ένταξη στα Π.Ε.Π. υποπρογραμμάτων «Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων σε Ορεινές Περιοχές» ο σχεδιασμός των οποίων όσον αφορά τη στρατηγική, τις μορφές παρέμβασης, και τις προδιαγραφές θα είναι αντικείμενο ευθύνης Περιφέρειας και Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας. Η επιλογή και διαχείριση των έργων θα γίνεται στο περιφερειακό ή και χαμηλότερο επίπεδο.

❖ Νησιωτικός Χώρος

Παρά τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται μεταξύ των ελληνικών νησιών (ένταξη της τουριστικής ανάπτυξης, μέγεθος, πληθυσμός, ύπαρξη αγροτικών πόρων), υπάρχουν ορισμένα κοινά προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξή τους και υποβαθμίζουν τη ποιότητα ζωής των κατοίκων τους. Τα προβλήματα αυτά, σύμφωνα με το Σ.Α. είναι τα εξής:

- Η σύγκρουση των χρήσεων γης, η υπερεκμετάλλευση των περιορισμένων φυσικών πόρων, η αλλοίωση ή ρύπανση ενός ιδιαίτερα ευαίσθητου περιβάλλοντος όχι μόνο δυσχεραίνουν την περαιτέρω ανάπτυξη αλλά δημιουργούν και προϋποθέσεις οπισθοδρόμησης.
- Η αδυναμία παροχής καθολικών και διασφαλισμένων υπηρεσιών υγείας και παιδείας εξακολουθεί να αποτελεί μείζον αίτιο πληθυσμιακής αποψίλωσης στα μικρότερα νησιά.
- Οι αραιές και συχνά διακοπτόμενες, λόγω καιρικών συνθηκών, θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές αυξάνουν το αίσθημα απομόνωσης και ανασφάλειας των μόνιμων κατοίκων και εμποδίζουν την ομαλή παραγωγική δραστηριότητα.
- Η κυριολεκτικά απόλυτη εξάρτηση της νησιωτικής οικονομίας από τον τουρισμό την εκθέτει σε κυκλικές διακυμάνσεις ζήτησης, σε έντονη εποχικότητα λειτουργίας, σε αδυναμία αξιοποίησης εναλλακτικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και δημιουργεί σοβαρά προβλήματα κοινωνικής και πολιτισμικής συνοχής.
- Η στελεχειακή και οργανωτική ανεπάρκεια της κρατικής διοίκησης οδηγεί σε αδυναμία διεκπεραίωσης βασικών λειτουργιών αδειοδότησης, πιστοποίησης και ελέγχου, αδυναμία που επιβαρύνεται από τις ελλειπείς μεταφορικές διασυνδέσεις.

- Στη περίπτωση των νησιών η γεωγραφική συγκέντρωση των πόρων δεν προσφέρει αποτελεσματικές λύσεις αφού η κατάτμηση του φυσικού χώρου αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο της νησιωτικότητας.

Στο Σ. Α. 2000 – 2006 προτείνεται, ως καταλληλότερη στρατηγική αντιμετώπισης των προβλημάτων που αναφέρθηκαν, η δημιουργία ενός θεματικά εξειδικευμένου προγράμματος δράσης για το νησιωτικό χώρο με ολοκληρωμένες και καινοτόμες παρεμβάσεις στα προαναφερθέντα πεδία σε συνδυασμό με την ευρεία χρήση δικτύων τηλεπληροφορικής (ενταγμένων στο πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας). Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στους τομείς των επικοινωνιών, της πληροφόρησης και των Η/Υ μπορούν να άρουν σε μεγάλο βαθμό την απομόνωση των νησιών και να δημιουργήσουν νέα δυναμική ανάπτυξης για παραγωγικές μονάδες μικρής κλίμακας και αναβαθμισμένες υπηρεσίες για το κοινωνικό σύνολο.

Η παρεμβάσεις για το νησιωτικό χώρο εκτιμάται ότι (Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού, 1998):

- Θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την συχνή και αδιάλειπτη μεταφορική διασύνδεση των νησιών συνδέοντας την αναδιοργάνωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών με τις κατάλληλες λιμενικές υποδομές. (Οι έκτακτες εναέριες μεταφορές για επείγοντα περιστατικά αναμένεται να διασφαλιστούν στα πλαίσια του τρέχοντος Κ.Π.Σ.).
- Θα συμπεριλάβουν τα αναγκαία μέτρα καθορισμού χρήσεων γης και προστασίας φυσικών πόρων. Ύδρευση, αποχέτευση και απορρίμματα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ο έλεγχος τήρησης των πολεοδομικών κανόνων αποτελούν σημεία αιχμής.
- Θα προωθήσουν νέες μορφές οικονομικής δραστηριότητας, κύρια στο τριτογενή τομέα. Για τα μεγαλύτερα νησιά η αξιοποίηση των φυσικών τους πλεονεκτημάτων (κλίμα, περιβάλλον, πολιτισμός) μπορεί να προσελκύσει προηγμένες δραστηριότητες στο τομέα «Έρευνα και Ανάπτυξη» ενώ για τα μικρότερα νησιά η διαφοροποίηση από τον μαζικό παραθεριστικό τουρισμό μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων.

❖ Αστικά Κέντρα

Στη νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία τα μητροπολιτικά αστικά κέντρα αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες ανάπτυξης. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα, η σημασία της ανάπτυξης των μητροπολιτικών της κέντρων είναι μεγαλύτερη αφού το ήμισυ του πληθυσμού κατοικεί στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και το σύνολο σχεδόν των κέντρων λήψης απόφασης του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα επίσης συγκεντρώνεται στις δύο αυτές πόλεις. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη αποτελούν τα μόνα αστικά κέντρα της χώρας με δυνατότητα ανάληψης διεθνούς ρόλου και μιας θέσης στον πανευρωπαϊκό καταμερισμό αστικών λειτουργιών.

Τα δύο αυτά αστικά κέντρα χαρακτηρίζονται από προβλήματα ανεργίας, κοινωνικού αποκλεισμού, εγκληματικότητας, περιβαλλοντικής υποβάθμισης, συγκρούσεων χρήσεων γης, κυκλοφοριακών προβλημάτων και γενικότερα ποιότητας ζωής. Ο παραδοσιακός σχεδιασμός των πολιτικών σε τομεακή βάση δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην πολυπλοκότητα των αστικών προβλημάτων και των νέων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα αστικά κέντρα (Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού, 1998).

Μία θεματική παρέμβαση για τις δύο αυτές πόλεις θα μπορούσε να εστιάσει στα μέτρα ανάδειξης του διεθνούς τους ρόλου, με την προώθηση ήπιων κυρίως δράσεων άυλης υποδομής αλλά και ορισμένων ειδικών υποδομών με τον ίδιο προσανατολισμό.

Η Αθήνα, ως πανευρωπαϊκός πόλος κλασικού πολιτισμού, ως κέντρο διευθυντικών υπηρεσιών για τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, ως κέντρο διαμετακόμισης και ναυτιλίας, μπορεί να προσελκύσει διεθνείς δραστηριότητες ενώ και οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του διεθνούς της ρόλου. Η Θεσσαλονίκη μπορεί να αποτελέσει πόλο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, μείζον κέντρο κατανάλωσης, πολιτισμού και αναψυχής, διεθνή κόμβο για θαλάσσιες, οδικές, σιδηροδρομικές και αεροπορικές μεταφορές, κυρίως προσανατολισμένο στις χώρες της Βαλκανικής και του Εύξεινου Πόντου (Διυπουργική Ομάδα Σχεδιασμού, 1998).

Η συνεργασία στο σχεδιασμό, τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση του προγράμματος με τον ιδιωτικό τομέα κρίνεται αναγκαία για την επίτευξη των στόχων.

3.2 Γ Κ.Π.Σ. - Η Στρατηγική και οι Προτεραιότητες για την Ελλάδα

3.2.1. Παρουσίαση της Συνολικής Στρατηγικής

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) 2000 – 2006 αποτελεί την αναπτυξιακή στρατηγική που καθορίστηκε μετά από συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ελληνικών Αρχών. Βασικός στόχος του ελληνικού Κ.Π.Σ. είναι η σύγκλιση της χώρας, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο περιφερειών, με τα υπόλοιπα Κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τρίτη κατά σειρά περίοδο προγραμματισμού των κοινοτικών παρεμβάσεων το σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας κατατάσσεται στον στόχο 1, δηλαδή παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο. Το Κ.Π.Σ. της Ελλάδας για την περίοδο 2000 – 2006 υλοποιείται μέσω 11 Τομεακών και 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Κάνοντας μια σύντομη αναφορά στα δυο προηγούμενα Κ.Π.Σ. μπορούμε να σημειώσουμε ότι το πρώτο Κ.Π.Σ. της Ελλάδας χαρακτηρίζεται από μια περιφερειακή πολιτική διασποράς μικρών υποδομών, και είχε σαν κύριο στόχο τον περιορισμό της υστέρησης των αγροτικών περιοχών σε ότι αφορά τις βασικές υποδομές, τη διευκόλυνση της διαβίωσης και τη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ σε ότι αφορά το δεύτερο Κ.Π.Σ. παρότι ο στόχος μιας ισόρροπης κατανομής της βασικής υποδομής παραμένει, προτεραιότητα δίδεται και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας συνολικά μέσω μεγάλων έργων εθνικής εμβέλειας (ΙΠΑ, 2000).

Οι κύριοι άξονες προτεραιότητας των Α και Β Κ.Π.Σ. ήταν οι εξής:

Α Κ.Π.Σ.

1. Βελτίωση του επιπέδου της χώρας, όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή
2. Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη, με την προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών
3. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
4. Ισορροπη ανάπτυξη του τουρισμού
5. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού
6. Περιφερειακή - Τοπική ανάπτυξη

Β Κ.Π.Σ.

1. Μείωση του περιφερειακού χαρακτήρα της χώρας και προώθηση της εσωτερικής ολοκλήρωσης, μέσω της ανάπτυξης των βασικών υποδομών
2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης
3. Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης
5. Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών, μέσω της αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού τους

Η συνολική δαπάνη του Γ Κ.Π.Σ για την Ελλάδα ανέρχεται σε 44,3 δις Ευρώ για το σύνολο της χρονικής περιόδου. Η συμμετοχή των Διαρθρωτικών Ταμείων ανέρχεται σε 22,7 δις Ευρώ, η εθνική χρηματοδότηση ανέρχεται σε 11,2 δις Ευρώ για τον δημόσιο τομέα, ενώ η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα εκτιμάται ότι θα φτάσει τα 10,4 δις Ευρώ. Επιπλέον, οι ενισχύσεις που προέρχονται από το Ταμείο Συνοχής φτάνουν τα 3,3 δις.

Η κατ' αρχήν προβλεπόμενη κατανομή του συνόλου της διαθέσιμης κοινοτικής συμμετοχής μεταξύ των Διαρθρωτικών Ταμείων είναι η ακόλουθη:

- Ε.Τ.Π.Α.: 14,6 δις Ευρώ
- Ε.Κ.Τ.: 4,2 δις Ευρώ
- Ε.Γ.Τ.Π.Ε. (τμήμα προσανατολισμού): 2,3 δις Ευρώ
- Χ.Μ.Π.Α.: 211,1 εκατ. Ευρώ
- Αποθεματικό Επίδοσης: 945 εκατ. Ευρώ
- Αποθεματικό Προγραμματισμού: 441 εκατ. Ευρώ

Το Κ.Π.Σ. στοχεύει στην συμβολή της ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην Ε.Ε. καθώς και στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης, ενισχύοντας τις διαρθρωτικές αλλαγές και αξιοποιώντας το δυναμικό έτσι ώστε να επιτευχθεί αύξηση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης. Οι παρεμβάσεις του Κ.Π.Σ. αναμένεται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και πραγματική σύγκλιση με την υπόλοιπη Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ).

Τα κυριότερα σημεία της αναπτυξιακής στρατηγικής που αναπτύσσεται στο Κ.Π.Σ. είναι τα εξής:

1) Η επίτευξη αύξησης της παραγωγικότητας. Όπως αναφέρεται και στο Κ.Π.Σ.: με την πλήρη ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ τον Ιανουάριο του 2001, συνεπώς με σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία ως προς το Ευρώ, η αύξηση της παραγωγικότητας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας. Οι σχετικές προτεραιότητες του Κ.Π.Σ. εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο.

2) Οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών θα βελτιώσουν την δυνατότητα πρόσβασης στις αγορές της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, καθώς και τη βελτίωση των εσωτερικών διασυνδέσεων μέσω της μείωσης φαινομένων συμφόρησης, ειδικά στους βασικούς μεταφορικούς άξονες και στις αστικές περιοχές.

3) Η επίτευξη ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης του συνόλου της χώρας.

4) Ο εκσυγχρονισμός των παραγωγικών κλάδων, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού και της γεωργίας, μέσω της ανάπτυξης της καινοτομίας καθώς και της σύνδεσης των ερευνητικών δραστηριοτήτων με τη βιομηχανία.

5) Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, με έμφαση στη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης και στη διάχυση της τεχνολογικής καινοτομίας, καθώς και σε δράσεις που αφορούν την Κοινωνία της Πληροφορίας.

6) Η ενίσχυση της οικονομίας που βασίζεται στη γνώση με στόχο την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας σε τομείς που χαρακτηρίζονται από υψηλή προστιθέμενη αξία, αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας παραδοσιακών προϊόντων.

7) Η προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, προβλέπεται να διαμορφωθεί μία στρατηγική ισότητας των δύο φύλων, στρατηγική η οποία δεν θα περιορίζεται σε εξειδικευμένα μέτρα αρωγής των γυναικών, αλλά θα επιφέρει κινητοποίηση όλων των γενικών πολιτικών και μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη ενεργά, ήδη από το στάδιο της κατάρτισής τους, τις επιπτώσεις τις οποίες πιθανόν να έχει η υλοποίησή τους ως προς τη σχετική θέση των γυναικών και των ανδρών²².

8) Έμφαση στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Εκτός από την εκτιμώμενη από το Κ.Π.Σ. αύξηση της απασχόλησης μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας και των ρυθμών ανάπτυξης, η παρέμβαση του Κ.Π.Σ. στοχεύει και στην πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών απασχόλησης, κυρίως μέσω της χάραξης μιας συνεκτικής και ενεργού στρατηγικής για την αγορά εργασίας καθώς και

²² Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού ΕΚΤ 1262/1999, το οποίο αναφέρεται σε ειδικές διευθετήσεις με στόχο την παροχή μικρών επιδοτήσεων σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς και σε τοπικές συνεργασίες, η Ελλάδα θα διαθέσει τουλάχιστον 0,5% του συνόλου των πιστώσεων ΕΚΤ σε επιδοτήσεις κοινωνικού επιχειρηματικού κεφαλαίου (π.χ., στον τομέα της προώθησης των ίσων ευκαιριών για όλους, καθώς και για τα δύο φύλα).

μέσω της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών στον τομέα της αγοράς εργασίας²³ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ).

Οι επιπτώσεις και η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής του Κ.Π.Σ. επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την πρόοδο που θα σημειωθεί στα ακόλουθα πεδία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ) :

- Διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών που θα οδηγήσουν σε υψηλότερη παραγωγικότητα και συγκράτηση τιμών.
- Προώθηση μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου και της γεωργίας, η οποία θα είναι επικεντρωμένη στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τον εκσυγχρονισμό.
- Κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα, έτσι ώστε να συνεισφέρει τόσο στη χρηματοδότηση έργων υποδομής μέσω συστημάτων αυτοχρηματοδότησης (BOT: Built-Operate-Transfer) (Κατασκευή, Λειτουργία, Μεταβίβαση), όσο και ευρύτερα, στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού της οικονομίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.
- Ουσιαστική βελτίωση των ικανοτήτων διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, ώστε να διασφαλιστεί όχι μόνον η απορρόφηση, αλλά και η αποτελεσματικότητα των έργων και δράσεων του Κ.Π.Σ.

Η στρατηγική του Κ.Π.Σ. εξειδικεύεται στους παρακάτω άξονες προτεραιότητας:

Πίνακας 6: Ποσοστιαία κατανομή πόρων Γ Κ.Π.Σ. ανά Άξονα Προτεραιότητας

1. Ανθρώπινοι πόροι: 11%
2. Μεταφορές: 28%
3. Ανταγωνιστικότητα: 15%
4. Ανάπτυξη της υπαίθρου και αλιείας: 9%
5. Ποιότητα ζωής: 4%
6. Κοινωνία της Πληροφορίας: 7%
7. Περιφερειακή Ανάπτυξη: 26%

1. Ανθρώπινοι πόροι

Η προτεραιότητα αυτή επικεντρώνεται στην ανάπτυξη ενεργών πολιτικών απασχόλησης. Στόχος είναι η πρόληψη και αντιμετώπιση της ανεργίας, η προώθηση

²³ Η Ελλάδα θα οργανώσει και θα υλοποιήσει τις παρεμβάσεις για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων κυρίως μέσω δύο βασικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ανθρώπινων πόρων, που είναι το Ε.Π. «Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης» και το Ε.Π. «Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης». Δράσεις για τους ανθρώπινους πόρους περιλαμβάνονται και στα Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας», «Υγεία Πρόνοια», «Ανταγωνιστικότητα» καθώς και στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Όλες οι δράσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Ε.Κ.Τ. θα είναι σαφώς συνδεδεμένες με τα πέντε πεδία πολιτικής του κανονισμού Ε.Κ.Τ. καθώς και με τους τέσσερις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, ώστε να συνεισφέρουν στην προώθηση και υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση.

των ίσων ευκαιριών για όλους ως προς την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, η βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης, στο πλαίσιο μιας πολιτικής δια βίου κατάρτισης, η συμβολή στην ανάπτυξη ενός ικανού, καταρτισμένου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού καθώς και η προώθηση δράσεων υπέρ της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με το Κ.Π.Σ. οι πολιτικές αυτές συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και είναι σύμφωνες με το γενικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης καθώς και με τις ειδικότερες κατευθύνσεις για πολιτικές, που προβλέπει ο κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

2. Μεταφορές

Οι υποδομές που θα υλοποιηθούν στον τομέα των μεταφορών στοχεύουν στη μείωση της περιφερειακότητας σε σχέση με τις λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες, στη βελτίωση των συνδέσεων με τις Βαλκανικές χώρες, στη δημιουργία ενός συστήματος μεταφορών το οποίο θα καλύπτει το σύνολο της επικράτειας και θα ενσωματώνει όλα τα μέσα μεταφοράς και στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα. Προβλέπεται η κατασκευή 1000 περίπου χιλιομέτρων νέων τμημάτων αυτοκινητοδρόμων, ενώ εκτιμάτε ότι ο ιδιωτικός τομέας θα συμμετάσχει σε μεγάλο βαθμό στη χρηματοδότηση του προγράμματος μέσω του συστήματος παραχώρησης των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.

3. Ανταγωνιστικότητα

Στο Κ.Π.Σ. αποδίδεται μεγάλη σημασία στην αναδιάρθρωση και ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης και στις δράσεις προς όφελος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς και στις δράσεις Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Ε&Τ), ιδιαίτερα μέσω της ανάδειξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Προβλέπεται μεταξύ άλλων η διασύνδεση μεταξύ της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, η απλοποίηση και ο εξορθολογισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η προώθηση των νέων χρηματοδοτικών μέσων, μέτρα για τη μεταφορά τεχνολογίας κλπ.

Για τον τομέα του τουρισμού, στόχο αποτελεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας του προσφερομένου τουριστικού προϊόντος, μέσω της βελτίωσης των τουριστικών υποδομών, της μεγαλύτερης διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος καθώς και της βελτίωσης των προσφερομένων υπηρεσιών.

Στον τομέα της ενέργειας, προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις διασύνδεσης δικτύων και διανομής (εν όψη της απελευθέρωσης της αγοράς), σε δράσεις ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και σε μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, καθώς και στη διανομή φυσικού αερίου στις αστικές περιοχές, λαμβανομένων υπόψη και των υποχρεώσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα.

4. Ανάπτυξη της υπαίθρου και αλιεία

Όσον αφορά τη γεωργία, την ανάπτυξη της υπαίθρου και την αλιεία, προτεραιότητα δίδεται στην πολύπλευρη ανταγωνιστικότητα των αγροτικών ζωνών στα πλαίσια της

αειφόρου, μακροπρόθεσμης και ισόρροπης ανάπτυξης. Θα καταβληθεί προσπάθεια προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων και θα αναληφθούν δράσεις στήριξης, προώθησης της ποιότητας με παρεμβάσεις στο επίπεδο της αγροτικής εκμετάλλευσης καθώς και της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων. Οι κυριότερες προτεραιότητες αφορούν την προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος και την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου. Για την αλιεία, προτεραιότητα δίδεται στον εξορθολογισμό και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού, προκειμένου να επιτευχθεί μία μόνιμη και ισορροπημένη ανάπτυξη του τομέα.

5. Ποιότητα ζωής

Όσον αφορά τον Πολιτισμό, προτεραιότητα δίδεται στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, καθώς και στην ανάπτυξη του Σύγχρονου Πολιτισμού με διασφάλιση της ισόρροπης ανάπτυξης του τομέα στην Περιφέρεια.

Στον τομέα της Υγείας και της Πρόνοιας, οι προσπάθειες θα επικεντρωθούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του όλου συστήματος, με την υποστήριξη της αναδιοργάνωσης μονάδων και υπηρεσιών υγείας, σε συνάρτηση με την πολιτική βελτίωσης του προσωπικού, ενώ οι προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση του συστήματος της ψυχικής υγείας και της βελτίωσης του συστήματος πρόνοιας θα συνεχισθούν και θα ενταθούν.

Ο γενικός στόχος της αειφόρου ανάπτυξης θα επιτευχθεί κυρίως με τη δημιουργία και ολοκλήρωση: α) των υποδομών και παρεμβάσεων που είναι αναγκαίες για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής και τη διατήρηση της φυσικής μας κληρονομιάς, β) νέων θεσμών, μηχανισμών και δομών, γ) της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης και δ) της εισαγωγής της διάστασης της προστασίας του περιβάλλοντος σε άλλους άξονες οι οποίοι υποστηρίζονται από το Κ.Π.Σ., όπως για παράδειγμα στις μεταφορές και στον τουρισμό.

6. Κοινωνία της Πληροφορίας

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στην Ελλάδα αποτελεί προϋπόθεση για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κυβερνητικών δράσεων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Οι σχετικές παρεμβάσεις αφορούν πολλούς τομείς (εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, μεταφορές) και αποτελούν μέρος μίας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής με στόχους την αποτελεσματικότητα, τον εκσυγχρονισμό και την καλύτερη ποιότητα ζωής.

7. Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η αναπτυξιακή πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο στοχεύει κυρίως στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στην αύξηση της απασχόλησης.

3.2.2. Περιφερειακή Ανάπτυξη

Στο Γ' Κ.Π.Σ. προβλέπονται δεκατρία περιφερειακά προγράμματα, ένα για κάθε περιφέρεια της Ελλάδας και στα οποία έχει κατανεμηθεί το 1/4 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006.

Τα κοινά σημεία στο σχεδιασμό για το σύνολο των περιφερειακών προγραμμάτων είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ):

- Παρεμβάσεις οι οποίες ενδυναμώνουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των περιφερειακών οικονομιών, εντοπίζουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των περιοχών και προάγουν την εξωστρέφεια του παραγωγικού δυναμικού τους, ενδυναμώνουν και εξειδικεύουν τον αναπτυξιακό ρόλο των αστικών κέντρων και αναπτύσσουν την υπαίθρο.
- Υλοποίηση στρατηγικής για τη διάδοση καινοτομιών, ίσων ευκαιριών για πρόσβαση στην έρευνα και την τεχνολογία καθώς και για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- Παρεμβάσεις για τη μείωση της απομόνωσης, τη διατήρηση του πληθυσμού και τον παραγωγικό εμπλουτισμό των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών.
- Παρεμβάσεις για την προστασία και προώθηση των πολιτισμικών και περιβαλλοντικών πόρων κάθε Περιφέρειας.

Μέσα στις προτεραιότητες κάθε προγράμματος προβλέπεται να περιληφθούν οι ακόλουθοι τρεις τύποι δράσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000γ):

1. Ανάπτυξη ενός πνεύματος καινοτομίας στις περιφέρειες. Η συγκεκριμένη δράση θα περιληφθεί στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων των Π.Ε.Π. που αφορούν την ανάπτυξη του παραγωγικού περιβάλλοντος.
2. Εξέλιξη των αστικών προγραμμάτων τα οποία στο παρελθόν αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών. Προτεραιότητα δίδεται σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές των μεγάλων αστικών κέντρων στο πλαίσιο των μέτρων / προτεραιοτήτων που αφορούν την αστική ανάπτυξη.
3. Τοπική ανάπτυξη και ανάπτυξη της υπαίθρου. Μέσα στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη και ιδιαίτερα την ανάπτυξη ορεινών ή άλλων μειονεκτουσών περιοχών, εκτός από τις κλασικές παρεμβάσεις για την ανάπτυξη της υπαίθρου, ένα νέο είδος δράσεων με την μορφή ολοκληρωμένων σχεδίων θα εστιάσουν την προσοχή τους κυρίως σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Οι βασικοί στόχοι του άξονα «Περιφερειακή ανάπτυξη» είναι οι εξής:

- ✓ Ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των περιφερειών.
- ✓ Διάδοση των καινοτομιών και δυνατότητα ίσων ευκαιριών στην πρόσβαση στις τεχνολογίες.

- ✓ Περιορισμός της απομόνωσης όπου αυτή παρατηρείται.
- ✓ Προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών πόρων.

Οι περιφερειακές αρχές, σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές, είναι υπεύθυνες για τη προώθηση ενός πνεύματος καινοτομίας. Στόχος είναι να δημιουργηθούν μορφές συνεργασίας και σύσταση δικτύων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου, της εκπαίδευσης και του δημόσιου τομέα. Η συνεργασία αυτή προβλέπεται να έχει ως επίκεντρο την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας με σημαντική συμμετοχή των ΜΜΕ, ενώ και ο τομέας παροχής υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού περιλαμβάνεται στο πεδίο αυτής της δράσης.

Υπεύθυνες για την προετοιμασία των ολοκληρωμένων αστικών προγραμμάτων σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας είναι οι τοπικές αρχές, με τη συνεργασία των περιφερειακών αρχών. Προτεραιότητα θα δοθεί σε περιοχές όπου το αστικό περιβάλλον είναι σημαντικά υποβαθμισμένο και στις οποίες υπάρχει συγκέντρωση μειονεκτούντων ομάδων πληθυσμού.

Το ποσοστό που θα διατεθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία στην αγροτική ανάπτυξη δεν μπορεί να είναι λιγότερο του 30% (εκτός από τις περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας και των νησιωτικών περιοχών). Οι δράσεις για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα επικεντρωθούν στους εξής δύο τύπους αγροτικών περιοχών :

- Σε περιοχές όπου έχουν περισσότερο επηρεαστεί ή αναμένεται να επηρεαστούν από τις πιθανές μελλοντικές αλλαγές στην Κοινή Αγροτική Πολιτική.
- Σε σαφώς προσδιορισμένες μειονεκτούσες περιοχές και περιοχές με ειδικά προβλήματα ανάπτυξης, όπου θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένα σχέδια και θα υλοποιηθούν με την ευθύνη των περιφερειακών αρχών. Για δράσεις που αφορούν κυρίως τον ιδιωτικό τομέα θα χρησιμοποιηθούν προσεγγίσεις παρόμοιες αυτής του προγράμματος LEADER.

Στο πλαίσιο των τριών τύπων δράσεων που αναφέρθηκαν, και όταν αυτό είναι δυνατόν, θα δίδεται προτεραιότητα σε προτάσεις οι οποίες προωθούν τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αναζητώντας την υποκίνηση ιδιωτικής χρηματοδότησης με τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων.

Τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης οφείλουν να αναπτύσσουν σαφείς στρατηγικές για την επίτευξη συνέργιας και συμπληρωματικότητας με τα τομεακά προγράμματα και το Ταμείο Συνοχής στην περιφέρειά τους.

4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2006

4.1 Στρατηγική Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων

Το κυριότερο ζήτημα που καλείται να αντιμετωπίσει το Π.Ε.Π. Αττικής είναι η ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας, το οποίο άλλωστε αποτελεί και τον κύριο στρατηγικό στόχο του προγράμματος. Το Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας σύμφωνα με το πληθυσμιακό του μέγεθος, την γεωγραφική θέση στην οποία βρίσκεται και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα μπορεί να ασκήσει μια ~~σειρά από λειτουργίες και ρόλους ως ένα σημαντικό αστικό κέντρο της Ευρωπαϊκής περιμέτρου.~~ Για την άσκηση αυτού του ρόλου πρέπει να αναπτυχθούν μια σειρά από χαρακτηριστικά, από τα οποία ορισμένα είναι ως ένα βαθμό ανεπτυγμένα, ενώ κάποια άλλα είναι ανεπτυγμένα σε πολύ περιορισμένο βαθμό. Παράλληλα, πρέπει να αντιμετωπιστούν μια σειρά προβλημάτων τα περισσότερα από τα οποία εντοπίζονται στο αστικό κέντρο της Αθήνας, ενώ κάποια άλλα αφορούν τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας.

Για την διαμόρφωση μιας στρατηγικής ανάπτυξης για ένα Μητροπολιτικό Κέντρο απαιτείται (ΙΠΑ, 2001β):

- Ο προσδιορισμός του Μητροπολιτικού Κέντρου και των ζωνών λειτουργικής του επιρροής
- Η εξειδίκευση του διεθνούς και εθνικού αναπτυξιακού του ρόλου
- Η ανάδειξη και ενίσχυση των προωθητικών δραστηριοτήτων του
- Η ενίσχυση των υποδομών και των υπερδομών του
- Η διαμόρφωση Σχεδίου Ανάπτυξης για το Μ.Κ.
- Η διασύνδεση του Σ.Α. με τα υπόλοιπα προγράμματα και πολιτικές

Ένα από τα κυριότερα στοιχεία για την ανάπτυξη του διεθνή ρόλου της Αθήνας είναι η θέση που θα έχει στο αστικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στον γεωγραφικό χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Τα αστικά συστήματα δεν μένουν σταθερά, αλλά μεταβάλλονται διαχρονικά. Μάλιστα, στην εποχή μας, όπου οι οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές πραγματοποιούνται με ταχείς ρυθμούς, τα συστήματα αυτά μεταβάλλονται επίσης με ταχείς ρυθμούς.

Το αστικό σύστημα της Ε.Ε δεν αναμένεται να αλλάξει δραματικά τα επόμενα χρόνια, τουλάχιστον για τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα του πυρήνα της Ε.Ε. Όμως, νέες λειτουργίες και δίκτυα ενδέχεται να έχουν μελλοντικά σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη ορισμένων πόλεων και περιφερειών. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο η συνεργασία μεταξύ των πόλεων με την ανάπτυξη συμπληρωματικών λειτουργιών ή με την από κοινού εκμετάλλευση εγκαταστάσεων και προσφορά υπηρεσιών. Αυτές οι συνεργασίες μπορούν να προκαλέσουν οφέλη στην ανάπτυξη, καθώς βελτιώνεται το φάσμα των

προσφερόμενων υπηρεσιών, και κατ' επέκταση η οικονομική κατάσταση και η ανταγωνιστικότητα των συνεργαζομένων μερών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999στ).

Για να λειτουργήσει η Αθήνα ως Μητροπολιτικό Κέντρο το οποίο θα αποτελεί μέρος του δικτύου των αστικών κέντρων της Ευρώπης, θα πρέπει πρώτα από όλα να εξειδικευτεί ο ρόλος της σε αυτό το σύστημα με παράλληλο προσδιορισμό της ζώνης λειτουργικής επίδρασης της. Η έννοια του ρόλου ενός μητροπολιτικού κέντρου αφορά τις λειτουργίες που μπορεί αυτό να ασκήσει και τους παραγωγικούς τομείς στους οποίους μπορεί να αναπτύξει δραστηριότητα, πάντα σε συνάρτηση με τη ζώνη περιοχών στις οποίες ασκεί επιρροή. Με την έννοια των ζωνών επιρροής μπορούμε να ορίσουμε εκείνες τις περιοχές, οι οποίες συνήθως είναι γειτονικές προς το μητροπολιτικό κέντρο και με τις οποίες αναπτύσσονται ροές σε επίπεδο οικονομικό, πολιτιστικό, μεταφορών κ.α. Παρά το γεγονός ότι η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη, το αστικό κέντρο που χαρακτηρίζεται ως μητροπολιτικό κέντρο ασκεί ηγετικό ρόλο σε σχέση με τις περιοχές που το περιβάλλουν, λειτουργώντας ως πόλος ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή.

Το Μ.Κ. της Αθήνας δεν ανήκει στις πόλεις του λεγόμενου πυρήνα της Ε.Ε., αλλά βρίσκεται σε μια από τις πλέον απομακρυσμένες περιοχές της Ένωσης. Η απουσία φυσικών συνόρων της Ελλάδας ως προς τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. αποτελεί ένα σημαντικό περιοριστικό παράγοντα για την συμμετοχή της Αθήνας στα διευρωπαϊκά δίκτυα. Αυτή ακριβώς η γεωγραφική θέση της πρωτεύουσας της δίνει τη δυνατότητα να αποτελέσει μια από τις πόλεις που επιτελούν τις λεγόμενες λειτουργίες «πύλης». Οι πόλεις αυτού του τύπου διαθέτουν μεταφορικές υποδομές διεθνούς επιπέδου (λιμάνι ή / και διεθνή αερολιμένα) και φιλοξενούν εμπορικές και άλλες εκθέσεις, πολιτιστικά κέντρα διεθνούς εμβέλειας κ.α. Στις πόλεις – πύλες συμπεριλαμβάνονται επίσης και οι μητροπολιτικές περιοχές που βρίσκονται στην περίμετρο της Ε.Ε. και οι οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν ειδικά πλεονεκτήματα όπως το χαμηλό κόστος εργασίας ή ειδικούς δεσμούς με οικονομικά κέντρα εκτός Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999στ). Το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας λοιπόν, μπορεί να αποτελέσει έναν κόμβο σύνδεσης της Ε.Ε. με τις χώρες που γειτνιάζουν προς αυτή και βρίσκονται στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Επομένως, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός του Μ.Κ. της Αθήνας πρέπει να έχει σαν βασικό σημείο αναφοράς τις λειτουργίες που συνδέονται με αυτό ακριβώς το χαρακτηριστικό γνώρισμα.

Η δικτύωση της Αττικής με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ε.Ε. είναι λοιπόν ένα από τα κυριότερα ζητήματα για την ανάπτυξη της. Η έννοια της δικτύωσης αφορά, όπως αναφέρθηκε, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες καθώς και την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες, τις καινοτομίες και γενικότερα ότι αφορά την γνώση. Η άσκηση σημαντικού ρόλου μέσα σε ένα τέτοιο σύστημα δικτύων προϋποθέτει την ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών, τόσο από πλευράς μεγέθους όσο και από πλευράς ενσωμάτωσης σύγχρονων τεχνολογιών και υποστηρικτικών μηχανισμών.

Η Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε, είναι μια από τις πλέον απομακρυσμένες περιοχές της Ε.Ε. η οποία ουσιαστικά δεν συμμετέχει στο σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο της Ένωσης. Το εσωτερικό δίκτυο μεταφορών της χώρας, παρά τις βελτιώσεις που

επιτεύχθηκαν με τα έργα του Β.Κ.Π.Σ. και με αυτά που βρίσκονται σε εξέλιξη στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια. Πέρα λοιπόν από την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας, απαραίτητη είναι και η διασύνδεση των εσωτερικών αυτών αξόνων με τα δίκτυα των υπολοίπων χωρών της Ε.Ε. Οι αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τους αντίστοιχους άξονες κυρίως των χωρών της πρώην Γιουγκοσλαβίας, αλλά και αυτούς που διασχίζουν τη Βουλγαρία και συνεχίζουν προς βόρεια, δημιουργούν την ανάγκη για όσο το δυνατό μεγαλύτερη ανάπτυξη της ακτοπλοϊκής σύνδεσης της Δ. Ελλάδας με την Ιταλία. Οι παρεμβάσεις που απαιτούνται δεν αφορούν άμεσα το Π.Ε.Π. Αττικής, είναι όμως απαραίτητες για την επίτευξη του κεντρικού στρατηγικού στόχου που τίθεται για την ανάπτυξη της Αττικής. Παράλληλα, η δικτύωση της Αττικής προς τις χώρες της Α. Μεσογείου προϋποθέτει την βελτίωση και ανάπτυξη των λειτουργιών του λιμένα του Πειραιά και των υπόλοιπων λιμανιών της Αττικής. Εκτός από το σύστημα οδικοί άξονες – σιδηροδρομικό δίκτυο – λιμάνια, ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη της δικτύωσης της Αθήνας έχει ο νέος διεθνής αερολιμένας στα Σπάτα, κυρίως για την ανάπτυξη ροών με περιοχές που βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από την Αττική. Εκτός από τις παρεμβάσεις που αφορούν την διασύνδεση της Αττικής με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ε.Ε. και την περιοχή της Α. Μεσογείου βαρύτητα πρέπει να δοθεί και στις συνδέσεις εντός της Περιφέρειας, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα μεταφορών.

Το ζήτημα της ανάπτυξης της δικτύωσης της Περιφέρειας Αττικής σε σχέση με τα υπόλοιπα μεγάλα αστικά κέντρα της Ε.Ε. και όχι μόνο, εκτός από τα αναμφίβολα θετικά αποτελέσματα που έχει, παρουσιάζει και μια σειρά από κινδύνους. Πολλές φορές η ανάπτυξη της δικτύωσης έχει σαν αποτέλεσμα την αφαίρεση πόρων από τις διαρθρωτικά ασθενέστερες περιφέρειες προς όφελος των πιο ανεπτυγμένων. Επίσης, υπάρχει ο κίνδυνος το τμήμα ενός δικτύου μεταφορών να διασχίζει απλώς μια περιοχή χωρίς να την εξυπηρετεί. Επομένως, οι υποδομές δικτύωσης πρέπει να συνοδεύονται από την δημιουργία δευτερευόντων δικτύων τα οποία θα λειτουργούν συμπληρωματικά και θα διαχέουν τα θετικά αποτελέσματα της δημιουργίας των κύριων υποδομών στην περιφέρεια. Οι υποδομές μεταφορών και επικοινωνιών δεν αποτελούν από μόνες τους επαρκείς προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας περιφέρειας. Απαιτούνται συνοδευτικά μέτρα όπως η περιφερειακή διαρθρωτική πολιτική ή η προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης προκειμένου να βελτιωθούν τα πλεονεκτήματα μιας περιφέρειας βάσει των οποίων έλκονται επιχειρήσεις προς αυτήν.

Όπως αναφέρεται και στην μελέτη που εκπόνησε το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης για λογαριασμό της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (2001), για να επιτευχθεί η ανάδειξη των ελληνικών Μητροπολιτικών Κέντρων σε κόμβους των Διευρωπαϊκών Δικτύων απαιτείται ο σχεδιασμός των οδικών αξόνων ταχείας κυκλοφορίας σε άξονες ανάπτυξης. Η έννοια του άξονα ανάπτυξης συνδέεται με οδικούς ή σιδηροδρομικούς άξονες, αλλά δεν περιορίζεται μόνο στην λειτουργία της γρήγορης και ασφαλούς μεταφοράς ανθρώπων και προϊόντων, αλλά κυρίως συνδέεται με την ανάπτυξη κατά μήκος των αξόνων αυτών

δραστηριοτήτων οι οποίες ταυτόχρονα οφείλονται αλλά και εξυπηρετούν τη διαδικασία μεταφοράς και κατ' επέκταση τα αστικά κέντρα τα οποία συνδέονται μέσω του άξονα. Όπως αναφέρεται και στην εν λόγω μελέτη: *οι άξονες ανάπτυξης είναι μέσα διάχυσης της ανάπτυξης σε απομονωμένες – υποβαθμισμένες περιφέρειες καθώς και διεύρυνσης της ζώνης επίδρασης των δυναμικών αστικών κέντρων.*

Η πολιτική αξόνων ανάπτυξης έχει τους εξής στόχους (Σχέδιο Ανάπτυξης):

- Δημιουργία νέων αξόνων ανάπτυξης και ανάδειξη δυναμικών αστικών κέντρων.
- Χωροταξική οργάνωση υφιστάμενων αξόνων ανάπτυξης (δημιουργία ΒΕ.ΠΕ., περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, βελτίωση των υποδομών κ.α.).
- Οργάνωση των αξόνων κατά μήκος των εισόδων και εξόδων των πόλεων.
- Δημιουργία διακρατικών αξόνων ανάπτυξης με στόχο την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας και την ανάδειξη του διεθνούς αναπτυξιακού ρόλου μεγάλων πόλεων.

Η διαμόρφωση αξόνων ανάπτυξης στον ελληνικό χώρο θα εξυπηρετήσει τρεις στόχους (ΠΙΑ, 2001β):

- Την ισόρροπη ανάπτυξη του εθνικού χώρου με την ενίσχυση των αστικών κέντρων που συνδέουν την άρση της απομόνωσης υποβαθμισμένων περιοχών καθώς και την ανάδειξη νέων αναπτυξιακών ευκαιριών.
- Την οργάνωση των βιομηχανικών συγκεντρώσεων κατά μήκος των βασικών αξόνων και τη διευκόλυνση των παρεμβάσεων στις εισόδους και εξόδους των Μ.Κ. και των μεγάλων Αξόνων Ανάπτυξης.
- Την ενίσχυση του διακρατικού ρόλου των Μ.Κ. και τη διεύρυνση της ζώνης επιρροής τους στα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο.

Το Μ.Κ. της Αθήνας βρίσκεται κατά μήκος του άξονα ΠΑΘΕ (του άξονα που συνδέει την Πάτρα με την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη). Για την ενίσχυση του διακρατικού ρόλου της Αθήνας δεν αρκεί η ανάπτυξη του εν λόγω άξονα, αλλά και η διασύνδεση του με τις γειτονικές Βαλκανικές χώρες. Η συνέχεια του άξονα από Θεσσαλονίκη προς Βορρά είναι εξασφαλισμένη (τουλάχιστον στο τμήμα που βρίσκεται εντός ελληνικού εδάφους), όμως κάτι αντίστοιχο δεν ισχύει και για την συνέχεια προς Θράκη και από εκεί προς τις χώρες των Ανατολικών Βαλκανίων.

4.1.1 Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999στ) ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη ενός πολυκεντρικού και πιο εξισορροπημένου αστικού συστήματος και στην ενίσχυση της εταιρικής σχέσης μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Επίσης, στις βασικές κατευθύνσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του Κοινοτικού Χώρου περιλαμβάνονται η προώθηση ολοκληρωμένων αντιλήψεων για τις μεταφορές και τις επικοινωνίες και η ανάπτυξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ανάπτυξη των μεταφορικών και επικοινωνιακών δικτύων στο σύνολο του Κοινοτικού Χώρου και η

διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις υποδομές και τη γνώση αποτελούν, σύμφωνα με το ΣΑΚΧ, προϋπόθεση της πραγματικής ενσωμάτωσης όλων των περιφερειών στην ΟΝΕ. Οι τρεις αυτές βασικές κατευθύνσεις πολιτικής που περιλαμβάνονται στο ΣΑΚΧ σχετίζονται άμεσα με τα αναπτυξιακά ζητήματα της Περιφέρειας Αττικής. Για την κάθε μια από αυτές διατυπώνονται ειδικοί στόχοι και πολιτικές οι οποίες είναι εν συντομία οι εξής:

1) Πολυκεντρική χωρική ανάπτυξη και ενίσχυση της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου

α) Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη της Ε.Ε.

~~Δημιουργία περισσότερων ζωνών παγκόσμιας οικονομικής ολοκλήρωσης στο έδαφος της Ε.Ε., οι οποίες θα χαρακτηρίζονται από υψηλής ποιότητας παγκόσμιες λειτουργίες και υπηρεσίες και σύνδεση των ζωνών αυτών με τις περιφερειακές περιοχές, μέσω διεθνικών στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης.~~

- Ενίσχυση ενός πολυκεντρικού και πιο ισορροπημένου συστήματος μητροπολιτικών περιφερειών, ομάδων και δικτύων πόλεων μέσω της στενότερης συνεργασίας μεταξύ της διαρθρωτικής πολιτικής και της πολιτικής για τα διευρωπαϊκά δίκτυα (ΔΕΔ), καθώς και μέσω της βελτίωσης των συνδέσεων μεταξύ διεθνών / εθνικών και περιφερειακών / τοπικών δικτύων μεταφορών.

- Προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης συστημάτων πόλεων με ενσωμάτωση στα δίκτυα αυτά των αγροτικών περιοχών και των μικρών πόλεων που βρίσκονται γύρω από τις πόλεις – πόλους.

- Ενίσχυση της συνεργασίας σε ειδικά θέματα χωρικής ανάπτυξης (διαχείριση κυκλοφορίας, συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς κ.α.).

- Προώθηση της συνεργασίας σε περιφερειακό, διασυνοριακό και διεθνικό επίπεδο με Ευρωπαϊκές πόλεις εκτός Ε.Ε. καθώς και της περιοχής της Μεσογείου και ενίσχυση των συνδέσεων Βορρά – Νότου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και των συνδέσεων Δύσης – Ανατολής στη Βόρεια Ευρώπη.

β) Δυναμικές, ελκυστικές και ανταγωνιστικές πόλεις και περιφέρειες υψηλής πυκνότητας

- Επέκταση του στρατηγικού ρόλου των μητροπολιτικών περιφερειών και των πόλεων – πυλών, με έμφαση στην ανάπτυξη των περιοχών που βρίσκονται στην περιφέρεια της Ε.Ε.

- Βελτίωση της οικονομικής βάσης, του περιβάλλοντος και της υποδομής υπηρεσιών στις πόλεις, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες με σκοπό την βελτίωση της ελκυστικότητας που ασκούν στις κινητές επενδύσεις.

- Προώθηση της οικονομικής διαφοροποίησης στις πόλεις που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ένα συγκεκριμένο κλάδο και στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης των πόλεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

- Προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών αστικής ανάπτυξης με έμφαση στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, στην απόδοση εγκαταλελειμμένων χώρων σε νέες χρήσεις και στην επανάχρηση περιοχών που είτε αργούν είτε υποαπασχολούνται.

▪ Προώθηση της συνετής διαχείρισης των αστικών οικοσυστημάτων.

- Προώθηση της βελτίωσης της προσπελασιμότητας των πόλεων και των μητροπολιτικών περιφερειών, μέσω μιας κατάλληλης πολιτικής τύπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων, καθώς και μέσω επαρκούς σχεδιασμού των χρήσεων γης, που θα προωθήσουν τη μείξη των αστικών λειτουργιών και τη χρήση των δημοσίων συγκοινωνιών.

- Στήριξη αποτελεσματικών μεθόδων μείωσης της ανεξέλεγκτης αστικής επέκτασης και μείωσης των υπερβολικών αστικών πιέσεων, ιδίως στις παραθαλάσσιες περιοχές.

γ) Αυτοτελής, διαφοροποιημένες και παραγωγικές περιοχές της υπαίθρου

- Προώθηση διαφοροποιημένων αναπτυξιακών στρατηγικών με στόχο την επίτευξη της ενδογενούς ανάπτυξης, καθώς και στήριξη των περιοχών της υπαίθρου σε θέματα εκπαίδευσης, συνεχιζόμενης κατάρτισης καθώς και στη δημιουργία θέσεων εργασίας εκτός αγροτικού τομέα.
- Ενδυνάμωση των πόλεων μικρού και μεσαίου μεγέθους και προώθηση της δικτύωσης τους και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ περιοχών της υπαίθρου.
- Διασφάλιση της αειφόρου γεωργίας και χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Αξιοποίηση του δυναμικού ανάπτυξης του φιλικού προς το περιβάλλον τουρισμού.

δ) Εταιρική σχέση πόλης – υπαίθρου

- Διατήρηση ενός βασικού επιπέδου παροχής υπηρεσιών και δημόσιων συγκοινωνιών σε πόλεις μικρού και μεσαίου μεγέθους στις περιοχές της υπαίθρου.
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των πόλεων και της υπαίθρου με στόχο την ενίσχυση των λειτουργικών περιφερειών.
- Ενσωμάτωση της υπαίθρου που περιβάλλει τις μεγάλες πόλεις στις στρατηγικές χωρικής ανάπτυξης των αστικών περιφερειών με στόχο τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό των χρήσεων γης.
- Προώθηση της εταιρικής συνεργασίας μεταξύ πόλεων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο μέσω κοινών έργων και ανταλλαγής εμπειριών.
- Προώθηση της δημιουργίας δικτύων εταιρειών μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων των πόλεων και της υπαίθρου.

2) Ισότητα πρόσβασης σε υποδομές και γνώση

α) Πολυκεντρική ανάπτυξη με στόχο την βελτίωση της προσπελασιμότητας

- Ενίσχυση των δευτερευόντων δικτύων μεταφορών και των συνδέσεων τους με τα ΔΕΔ, συμπεριλαμβανομένων και περιφερειακών δημοσίων συστημάτων συγκοινωνιών.
- Προώθηση μιας χωρικά εξισορροπημένης πρόσβασης στις διηπειρωτικές μεταφορές μέσω της πρόσφορης κατανομής των λιμένων και των αεροδρομίων (παγκόσμιες πόλεις) και της αναβάθμισης των παρεχομένων υπηρεσιών τους καθώς και τη βελτίωση των συνδέσεων αυτών των πωλών με την ενδοχώρα τους.
- Βελτίωση των συνδέσεων μεταφορών στις απομακρυσμένες περιφέρειες, τόσο σε σχέση με την Ε.Ε. όσο και σε σχέση με γειτονικές, εκτός Ε.Ε., χώρες.
- Βελτίωση της χρήσης και της πρόσβασης σε εγκαταστάσεις τηλεπικοινωνιών.
- Βελτίωση της συνεργασίας σε επίπεδο πολιτικών μεταφορών σε κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Εισαγωγή της αποτίμησης χωρικών επιπτώσεων ως μέσου αξιολόγησης των μεγάλων έργων υποδομής.

β) Αποτελεσματική και αειφόρος χρήση της υποδομής

- Βελτίωση του συντονισμού του σχεδιασμού της χωρικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με το σχεδιασμό των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών.
- Ενίσχυση των φιλικότερων προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς και αύξηση των διοδίων για τη χρήση δρόμων με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων σε περιοχές που υφίστανται κυκλοφοριακή πίεση.
- Προώθηση των κόμβων συνδυασμένων μεταφορών για τις εμπορευματικές μεταφορές.
- Συντονισμένος και ολοκληρωμένος σχεδιασμός και διαχείριση των υποδομών με στόχο την μείωση των αναποτελεσματικών και περιττών επενδύσεων και την αποτελεσματική χρήση των υφιστάμενων υποδομών.

γ) Διάδοση της καινοτομίας και της γνώσης

- Ενσωμάτωση πολιτικών που συνδέονται με τη γνώση σε πολιτικές χωρικής ανάπτυξης.
- Διασφάλιση για το σύνολο της Ε.Ε. πρόσβασης σε υποδομές που σχετίζονται με τη γνώση.
- Προώθηση της δικτύωσης μεταξύ των επιχειρήσεων με στόχο τη διάδοση καινοτομιών ιδίως μέσω περιφερειακών ιδρυμάτων.
- Στήριξη της σύστασης κέντρων καινοτομίας καθώς και της συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και φορέων εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης και του ιδιωτικού τομέα.

- Ανάπτυξη μέτρων που συμβάλουν στην τόνωση της προσφοράς και της ζήτησης για βελτιωμένη πρόσβαση στις περιφέρειες και χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

3) Συνετή διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

α) Διατήρηση και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς

- Συνεχής ανάπτυξη ευρωπαϊκών οικολογικών δικτύων.
- Συνεκτίμηση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο πλαίσιο τομεακών πολιτικών.
- Εκπόνηση ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης για περιοχές περιβαλλοντικά ευαίσθητες.
- Μεγαλύτερη χρήση οικονομικών εργαλείων για την αναγνώριση της οικολογικής σπουδαιότητας των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών.
- Προώθηση οικιστικών διαρθρώσεων που ευνοούν την εξοικονόμηση ενέργειας και τη μείωση της κυκλοφορίας.
- Προστασία του εδάφους.
- Ανάπτυξη στρατηγικών με σκοπό τη διαχείριση των κινδύνων σε περιοχές που απειλούνται από καταστροφές.

β) Διαχείριση των υδατικών πόρων

- Βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ παροχής και ζήτησης ύδατος, χρήση σχετικών οικονομικών εργαλείων και προώθηση γεωργικών μεθόδων που συμβάλουν στην εξοικονόμηση ύδατος.
- Προώθηση της συνεργασίας στην εφαρμογή στρατηγικών διαχείρισης των υδατικών πόρων.
- Διατήρηση και αποκατάσταση μεγάλων υδροτόπων, καθώς και συντονισμένη διαχείριση των θαλασσών.
- Ενίσχυση της περιφερειακής ευθύνης σε θέματα διαχείρισης υδατικών πόρων.
- Εφαρμογή αποτιμήσεων περιβαλλοντικών και χωρικών επιπτώσεων για όλα τα έργα μεγάλης κλίμακας που αφορούν τη διαχείριση υδάτων.

γ) Δημιουργική διαχείριση των πολιτιστικών τοπίων

- Διατήρηση και ανάπτυξη των πολιτιστικών τοπίων μέσα από την κατάρτιση ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης, καθώς και συντονισμός των αναπτυξιακών μέτρων που έχουν επιπτώσεις στα τοπία.

δ) Δημιουργική διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς

- Ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Διατήρηση και ανασχεδιασμός αστικών συνόλων.
- Προώθηση της κατασκευής κτιρίων σύγχρονης υψηλής αρχιτεκτονικής.

- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης ως προς τη συμβολή της σύγχρονης αστικής ανάπτυξης στην πολιτιστική κληρονομιά των επόμενων γενεών.

Η συνεργασία και συμπληρωματικότητα μεταξύ των πόλεων και των περιφερειών δεν θα πρέπει να περιορίζεται σε καθαρά οικονομικά ζητήματα αλλά να επεκτείνεται και σε τομείς όπως ο πολιτισμός, η εκπαίδευση, οι κοινωνικές υποδομές κ.α. Σε ότι αφορά το σκέλος της ανάπτυξης δικτύων μεταξύ των μεγάλων και των μικρότερων αστικών κέντρων και της υπαίθρου που τα περιβάλλουν, τομείς που μπορεί να αναπτυχθεί συνεργασία με οφέλη για το σύνολο των συμμετεχόντων είναι οι τοπικές συγκοινωνίες, η διαχείριση των αποβλήτων, η ανάπτυξη κοινών βιομηχανικών περιοχών κ.α. Ιδιαίτερα, στην περίπτωση που ένα μεγάλο αστικό κέντρο γειτνιάζει με περιφέρειες ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες στις οποίες υπάρχουν μικρά αστικά κέντρα, η δημιουργία δικτύωσης αποτελεί την μοναδική δυνατότητα παροχής μιας σειράς υπηρεσιών για τις περιφέρειες αυτές (μεγάλες αγορές εργασίας, παροχή πληροφόρησης και επικοινωνίας, υποδομή και υπηρεσίες που σχετίζονται με την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων), αφού από μόνες τους αδυνατούν να αναπτύξουν την παροχή αυτών των υπηρεσιών.

4.1.2 Προωθητικές Δραστηριότητες – Επιχειρηματικές Υποδομές

Η ανάπτυξη μητροπολιτικού ρόλου για ένα αστικό κέντρο προϋποθέτει την ύπαρξη δραστηριοτήτων, οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά ως προς τη γενικότερη ανάπτυξη μιας περιοχής. Οι Προωθητικές Δραστηριότητες μπορούν να αφορούν έργα υποδομής στρατηγικής σημασίας (κέντρα διοίκησης επιχειρήσεων, αεροδρόμια, οδικοί άξονες, μεγάλες πολιτιστικές και συνεδριακές υποδομές, τεχνολογικά πάρκα, εμπορευματικά κέντρα κ.α.), ή/και λειτουργίες και δραστηριότητες οι οποίες ανήκουν στο δευτερογενή ή στον τριτογενή τομέα. Η ανώτατη εκπαίδευση, η τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη, η κοινωνία της πληροφορίας, το διεθνές εμπόριο και οι διεθνείς μεταφορές, η βιομηχανία, οι παραγωγικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ο πολιτισμός ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δραστηριότητες οι οποίες εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία.

Οι προωθητικές δραστηριότητες λειτουργούν ως ατμομηχανές της ανάπτυξης, δημιουργούν σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας και εισοδημάτων, προκαλούν την εγκατάσταση και λειτουργία συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και δημιουργούν σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις, ενώ παράλληλα συμβάλουν στην εξειδίκευση των Μ.Κ. και στην οριοθέτηση του διεθνούς τους αναπτυξιακού ρόλου (ΠΙΑ, 2001β).

Η ενίσχυση των επιχειρηματικών υποδομών αποσκοπεί στην ενίσχυση των υφιστάμενων επιχειρήσεων έτσι ώστε να γίνει αποτελεσματικότερη η λειτουργία τους αλλά και στην προσέλκυση εγκατάστασης νέων. Σε αυτή την κατηγορία υποδομών περιλαμβάνονται οι εξής οργανωμένες περιοχές δραστηριοτήτων (ΠΙΑ, 2001β): ΒΕΠΕ, ΒΙΟΠΑ, Πάρκα Παραγωγικών Επενδύσεων, Τεχνολογικά Πάρκα, ΒΠΠΕ θαλασσίου μετώπου, περιοχές εταιρειών αποθήκευσης και μεταφορών, περιοχές εμπορίου, οργάνωση των βιομηχανικών συγκεντρώσεων κ.α.

Οι πολιτικές στήριξης της τοπικής ανταγωνιστικότητας έχουν τρεις κύριους στόχους (Κομνηνός, 1998): α) να ενδυναμώσουν την ενδογενή αναπτυξιακή δυναμική, ισχυροποιώντας την τοπική βάση τεχνολογίας και αυξάνοντας τους δεσμούς έρευνας και βιομηχανίας, β) να ενδυναμώσουν την εξωγενή αναπτυξιακή δυναμική, ~~προσελκύοντας επιχειρήσεις και πόρους από άλλες περιοχές, επενδύσεις στην έρευνα, μεγάλες μονάδες υψηλής τεχνολογίας και γ) να αυξήσουν τη συνοχή του τοπικού παραγωγικού συστήματος, ενδυναμώνοντας τα δίκτυα τοπικής συνεργασίας και τις σταθερές και μακροχρόνιες σχέσεις ανάμεσα στους φορείς των οικονομικών δραστηριοτήτων.~~ Υποδομές που σχετίζονται με τις πολιτικές αυτές είναι τα τεχνολογικά πάρκα, τα κέντρα καινοτομίας, τα καλωδιακά δίκτυα, τα κέντρα πληροφόρησης, τα δίκτυα μεταφοράς τεχνολογίας, ~~οι υπηρεσίες εξαγωγικής στήριξης και οι υποδομές επαγγελματικής επιμόρφωσης.~~

Προγράμματα που στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη βιομηχανική προσαρμογή μπορούν να περιέχουν τα εξής μέτρα (Κομνηνός, 1998):

- Σε ότι αφορά την ενίσχυση της τεχνολογικής ικανότητας: υποδομές έρευνας, μεταφοράς τεχνολογίας, κατάρτισης, επιχειρηματικών υπηρεσιών, πληροφορικής και τηλεματικής.
- Σε ότι αφορά την ενίσχυση της διεθνοποίησης: υποδομές εξαγωγικής στήριξης, προσέλκυσης επενδύσεων, διεθνείς συνεργασίες, προβολή.
- Σε ότι αφορά την ενίσχυση της τοπικής συνεργασίας και ολοκλήρωσης: δίκτυα, κοινές επιδιώξεις, συμμετοχικές μορφές παραγωγής.
- Σε ότι αφορά την ενίσχυση της ποιότητας: περιβάλλον, μορφή πόλεων, άρση κοινωνικού αποκλεισμού.

4.1.3 Νέες Τεχνολογίες – Ανάπτυξη Καινοτομίας

Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και η μεταφορά τους στην οικονομική και όχι μόνο δραστηριότητα αποτελεί ένα από τα κυριότερα στοιχεία της σύγχρονης στρατηγικής ανάπτυξης. Κύρια σημεία στις πολιτικές ενίσχυσης των νέων τεχνολογιών και ανάπτυξης της καινοτομίας είναι η διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των επιχειρήσεων. Παρεμβάσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της καινοτομίας είναι οι εξής (Malecki & Nijkamp στο Κυλάση & Νικηταρίδης, 1996): α) μέτρα προσέλκυσης βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας, β) υποστήριξη των πανεπιστημίων, γ) ενίσχυση των νέων επιχειρήσεων, δ) χρηματοδότηση κεφαλαίων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου, ε) ενίσχυση επιχειρηματικών πάρκων, στ) παροχή εξυπηρετήσεων θερμοκοιτίδας για νέες επιχειρήσεις και ε) συνδυασμένες ενισχύσεις.

Για την προσέλκυση επιχειρήσεων σύγχρονης τεχνολογίας είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας σειράς παραγόντων (Παπαδασκαλόπουλος στο Κυλάση & Νικηταρίδης, 1996): α) λειτουργία πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, β) ανθρώπινο δυναμικό υψηλής στάθμης, γ) συνθήκες διαβίωσης, δ) κατάλληλη οργάνωση υποδομών μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, ε) ανάπτυξη υπηρεσιών

«αιχμής» (χρηματοδοτικές υπηρεσίες, σύμβουλοι επιχειρήσεων κ.α.), στ) ευνοϊκό πολιτικό και επιχειρηματικό κλίμα και ζ) ύπαρξη οικονομιών αστικής συγκέντρωσης.

Σε ότι αφορά την ανάπτυξη της δικτύωσης της Αττικής σε θέματα νέων τεχνολογιών, καινοτομίας και γνώσης, σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης δίνει η ανάπτυξη της τηλεματικής. Η δυνατότητα μεταφοράς γνώσεων και γενικότερα πληροφοριών, καθώς και η ανάπτυξη «ηλεκτρονικών αγορών» μέσω δικτύων συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων, σε σχέση με τον πυρήνα της Ε.Ε., περιφερειών, όπως είναι η Αττική. Οι ευκαιρίες που προκύπτουν για τις πιο απομακρυσμένες περιοχές μπορεί να είναι σημαντικές, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχουν οι αντίστοιχες δεξιότητες για την εκμετάλλευση αυτών των δυνατοτήτων. Οι δεξιότητες αυτές σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση και την κατάρτιση, και κατ'επέκταση με την λειτουργία της εκπαίδευσης και κυρίως της τριτοβάθμιας.

4.1.4 Ποιότητα ζωής

Για την ανάπτυξη του μητροπολιτικού χαρακτήρα των μεγάλων αστικών κέντρων σημαντικό ρόλο παίζει και το επίπεδο των αστικών λειτουργιών τους. Η ανάπλαση των υποβαθμισμένων περιοχών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα κατοικίας των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων και η δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών σε βασικές υπηρεσίες, στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και σε ελεύθερους χώρους αναψυχής είναι μερικά από τα κυριότερα σημεία που διαμορφώνουν τις συνθήκες διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Η ορθή διαχείριση του αστικού φυσικού περιβάλλοντος (χρήση φυσικών πόρων, διαχείριση αποβλήτων κ.α.) είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα των μεγάλων αστικών κέντρων τα οποία λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων αποκτούν χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη λειτουργιών με διεθνή χαρακτήρα καθώς και στην προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων από το εξωτερικό. Οι αρνητικές επιπτώσεις από τη λειτουργία ενός μεγάλου αστικού κέντρου όμως δεν περιορίζονται στο εσωτερικό του, αλλά επεκτείνονται και στις γύρω περιοχές. Μερικές από αυτές είναι οι ισχυρές οικιστικές πιέσεις που ασκούνται σε αδόμητες περιοχές, οι επιπτώσεις από την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων αναψυχής, η εναπόθεση αποβλήτων κ.α. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999στ).

Επομένως, στην ανάπτυξη ενός Μητροπολιτικού Κέντρου σημαντικό ρόλο παίζει το επίπεδο της ποιότητας ζωής. Για την προσδιορισμό και την αξιολόγηση της ποιότητας ζωής σε ένα αστικό κέντρο μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι εξής παράγοντες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999η):

- Γενική κοινωνικοοικονομική εξέλιξη της αστικής κοινότητας.
- Διαθέσιμες υπηρεσίες στην πόλη.
- Εσωτερικές κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των κατοίκων.
- Ελκυστικότητα της πόλης (ανταγωνιστικότητα και ενδεχόμενες συγκρούσεις μεταξύ ομάδων που κατοικούν στην πόλη).

- Τεχνολογία και καινοτόμο δυναμικό.
- Φυσικό περιβάλλον.

Ειδικότερα για την περιφέρεια Αττικής, η ενίσχυση των αστικών υποδομών έχει σαν στόχο την βελτίωση του αναπτυξιακού περιβάλλοντος της περιφέρειας, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας και να δημιουργηθεί ένα ελκυστικότερο περιβάλλον σχετικά με την προσέλκυση τουριστών και γενικότερα το επίπεδο διαβίωσης. Παρεμβάσεις που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία σχετίζονται με τις εξής θεματικές κατηγορίες (ΠΙΑ, 2001β): ανάδειξη της ταυτότητας της πόλης, ποιότητα κατοικίας, αστικό πράσινο - προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, κυκλοφορία και στάθμευση οχημάτων, ανάπλαση και ανάδειξη αστικών περιοχών, υπηρεσίες και υποδομές αναψυχής, εκπαίδευσης και υγείας, διασφάλιση συνθηκών ασφαλείας και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

4.2 Στρατηγική Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής

Η αναπτυξιακή στρατηγική για την περιφέρεια Αττικής καθορίζεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Αττικής και στο Σχέδιο Ανάπτυξης για τα Μητροπολιτικά Κέντρα της Χώρας, το οποίο αναφέρεται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Η υλοποίηση των στρατηγικών που προβλέπονται για την Αττική στα δυο Σ.Α. γίνεται μέσα από το Π.Ε.Π. Αττικής αλλά και μέσα από δράσεις Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

4.2.1 Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Αττικής

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 για την Περιφέρεια Αττικής, για να μπορέσει η Αθήνα να λειτουργήσει αναπτυξιακά στον Μεσογειακό και στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο απαιτείται η υλοποίηση των εξής παραγόντων:

- Η εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου του μητροπολιτικού κέντρου των Αθηνών και των υπόλοιπων αστικών κέντρων της Περιφέρειας Αττικής.
- Η αξιοποίηση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών.
- Η βελτίωση των αστικών υπερδομών και υποδομών.
- Η στήριξη και ανάπτυξη των «Προωθητικών Δραστηριοτήτων».

Επίσης, στο Σ.Α. εντοπίζονται τα πλεονεκτήματα αλλά και τα προβλήματα – αδυναμίες που χαρακτηρίζουν την περιφέρεια Αττικής, τα οποία είναι τα εξής:

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

- Αθήνα: Μητροπολιτικό Κέντρο – Πρωτεύουσα της χώρας, κόμβος διασύνδεσης με τα εθνικά και τα διευρωπαϊκά δίκτυα, δυναμικός υπερεθνικός ρόλος.
- Ο δυναμισμός που προσδίδει η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Το μέγεθος των δραστηριοτήτων Ε&Τ.Α., των υπηρεσιών και το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό.

▪ Τα νέα μεγάλα έργα που επηρεάζουν βασικές λειτουργίες της Περιφέρειας. ▪ Η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. ▪ Η πολιτιστική ταυτότητα της Περιφέρειας.
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΔΥΝΑΜΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
▪ Τα επιδεινούμενα κοινωνικά προβλήματα και οι ανισότητες – Προβλήματα διαχείρισης Αστικού Κύκλου. ▪ Η κρίσιμη υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος που σε συνδυασμό με τις ελλείψεις υπηρεσιών κοινής ωφέλειας δημιουργούν προβλήματα ποιότητας ζωής. ▪ Τα προβλήματα που προσδίδει η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων. ▪ Το κυκλοφοριακό πρόβλημα. ▪ Η αποβιομηχάνιση. ▪ Το υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Οι στόχοι που προσδιορίζονται στο Σ.Α. για την περιφέρεια Αττικής είναι οι εξής:

Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος	Η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και της ποιότητας ζωής.
Κόριοι Στρατηγικοί Στόχοι	1) Διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας και ένταξη της στο δίκτυο των μεγάλων ευρωπαϊκών αστικών κέντρων. 2) Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και της περιβαλλοντικής ισορροπίας. 3) Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. 4) Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στη Δυτική Αττική, τις εσωτερικές ζώνες και το νησιωτικό χώρο.

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης για την περιφέρεια Αττικής της περιόδου 2000 – 2006 προτείνονται μια σειρά δράσεων για το σύνολο των αξόνων προτεραιότητας. Όπως σημειώνεται και στο Σ.Α., ορισμένες από τις δράσεις αυτές είναι πιθανό να καλυφθούν από τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, το Ταμείο Συνοχής ή από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και συνεπώς να μην συμπεριληφθούν τελικά στο ΠΕΠ Αττικής.

4.2.2 Σχέδιο Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων – Αθήνα

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης για τα Μητροπολιτικά Κέντρα της Χώρας προτείνονται οι εξής άξονες προτεραιότητας και οι αντίστοιχες δράσεις ανά άξονα για το Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας (ΙΠΑ, 2001β):

1. Παραγωγικές Υπηρεσίες

- Δημιουργία Πάρκου Παραγωγικών Υπηρεσιών.

- Ανάπλαση – Οργάνωση Περιοχών Υπηρεσιών Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις των δράσεων αυτών είναι η βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε προηγμένες υπηρεσίες, η δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης και η προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα

2. Έρευνα και ανάπτυξη, Υψηλή Τεχνολογία και Καινοτόμες Δράσεις

- Ενίσχυση – Δημιουργία Τεχνολογικών Πάρκων – Τεχνοπόλεων.
- Δημιουργία Δικτύου Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων, Πανεπιστημιακών Εργαστηρίων, Ερευνητικών Κέντρων, Κέντρου Καινοτομιών, Επιμελητηρίων και Επιχειρήσεων.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις των δράσεων αυτών είναι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων, η προώθηση καινοτόμων δράσεων, η ενίσχυση της έρευνας – ανάπτυξης, η προσέλκυση δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης και η προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας.

3. Πολιτισμός – Τουρισμός

- Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων.
- Ανάπλαση ιστορικών περιοχών του Κέντρου.
- Δημιουργία – Λειτουργία Μείζονος Συνεδριακού Κέντρου.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις των δράσεων αυτών είναι η κατοχύρωση του διεθνούς πολιτιστικού ρόλου της Αθήνας, η αναβάθμιση του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής στην πόλη και η στήριξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων σχετικών με τις εκδόσεις, εκπαίδευση, συνεδριακούς χώρους κ.α. καθώς και η ενίσχυση του τουρισμού πόλης.

- Αξιοποίηση Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις της δράσης αφορούν την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας, την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων και την οργάνωση εκδηλώσεων διεθνούς ακτινοβολίας.

4. Εμπόριο – Διαμετακόμιση

- Αξιοποίηση του Αεροδρομίου των Σπάτων, με τη δημιουργία Οργανωμένων Περιοχών Δραστηριοτήτων.
- Αξιοποίηση του Λιμένα του Πειραιά.
- Δημιουργία Διαμετακομιστικού Κέντρου διεθνούς εμβέλειας.
- Νέος Εμπορευματικός Σταθμός του ΟΣΕ.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις των δράσεων αυτών είναι η κατοχύρωση του ρόλου της Αθήνας στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα και στα διεθνή δίκτυα μεταφορών καθώς και η ενίσχυση των συνδυασμένων μεταφορών και η αποσυμφόρηση του αστικού ιστού.

5. Ναυτιλία

- Ανάπτυξη και οργάνωση του Ναυτιλιακού Κέντρου του Πειραιά.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις της δράσης αυτής είναι η σύνδεση με τη ναυτιλιακή πολιτική της Ευρύτερης Ναυτιλιακής Ζώνης, τη Τηλεπικοινωνιακή Πολιτική και την Πολιτική Συνδυασμένων Μεταφορών.

6. Βιομηχανία

- Δημιουργία – Ανάπτυξη Εξειδικευμένων ΒΕΠΕ (π.χ. οργανωμένες περιοχές επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή του νέου αεροδρομίου, περιοχές παραγωγικών υπηρεσιών, πάρκο εταιρειών αποθηκεύσεων μεταφορών).

- Ένταξη των προτάσεων ΒΙΟΠΑ σε ένα ενιαίο ολοκληρωμένο σχεδιασμό.

- Οργάνωση Περιοχών Βιομηχανικής Εγκατάστασης (π.χ. Θριάσιο, Ελαιώνας).

- Οργάνωση των βιομηχανικών εγκαταστάσεων κατά μήκος του ΠΑΘΕ.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις είναι ο εκσυγχρονισμός βιομηχανιών – βιοτεχνιών, η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης, η αστική ανάπτυξη και η προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.

7. Διαχείριση Αστικού Κύκλου της Περιφέρειας Πρωτεύουσας

- Μελέτη της εξέλιξης του αστικού κύκλου, αποτύπωση της εξέλιξης της χωροθέτησης της κατοικίας και των παραγωγικών υπηρεσιών, διερεύνηση των επιπτώσεων του αστικού κύκλου στις συγκοινωνίες και τις μεταφορές, την παρακολούθηση των χρήσεων και των τιμών γης κ.α.

Οι επιδιωκόμενες επιπτώσεις αφορούν την έγκαιρη πρόβλεψη μελλοντικών εξελίξεων, την τεκμηρίωση του ολοκληρωμένου αστικού σχεδιασμού και την διασύνδεση των τομεακών πολιτικών με την αστική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 για τα Μητροπολιτικά Κέντρα, ως ζώνη λειτουργικής επιρροής της Αθήνας μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο της επικράτειας. Η μεγαλύτερη επίδραση της Αθήνας εντοπίζεται στην Κεντρική και Νότια Ελλάδα και στον Νησιωτικό Χώρο.

5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

5.1 Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα στην Προγραμματική Περίοδο 2000 – 2006

Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Ε.Π.) είναι προγράμματα δράσης εγκεκριμένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα οποία έχουν σαν στόχο την υλοποίηση ενός Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και περιλαμβάνουν μια συνεκτική δέσμη προτεραιοτήτων με πολυετή μέτρα. Οι προτεραιότητες αυτές χρηματοδοτούνται από ένα ή περισσότερα Διαρθρωτικά Ταμεία, ή / και από ένα ή περισσότερα από τα λοιπά χρηματοδοτικά μέσα της Ε.Ε. ή / και την Ε.Τ.Ελ.

Μια συνδρομή που εντάσσεται στο πλαίσιο ενός Κ.Π.Σ. και παρέχεται με τη μορφή ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος μπορεί να αφορά αποκλειστικά μια μόνο Περιφέρεια, οπότε μιλάμε για Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, ή μπορεί να αφορά έναν κοινωνικοοικονομικό τομέα και να καλύπτει πολλές περιφέρειες οπότε μιλάμε για ένα Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (π.χ. οδικοί άξονες).

Κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιλαμβάνει μια περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης που επικρατεί στην περιφέρεια ή τον τομέα, τις προτεραιότητες που περιλαμβάνει και τη συνέπεια τους προς το ΚΠΣ, μια συνοπτική περιγραφή των μέτρων που περιλαμβάνονται σε κάθε άξονα, ένα ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης στο οποίο γίνεται αναφορά σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας, έτους και πηγών χρηματοδότησης και τέλος τις διατάξεις εφαρμογής του προγράμματος.

Οι στόχοι κάθε άξονα πρέπει να είναι ποσοτικοποιημένοι στο βαθμό του δυνατού. Στο πλαίσιο παρουσίασης των αξόνων προτεραιότητας του προγράμματος πρέπει να περιλαμβάνεται και η εκ των προτέρων αξιολόγηση των αναμενόμενων επιπτώσεών τους, στην περίπτωση που οι πτυχές αυτές δεν έχουν αξιολογηθεί σε επίπεδο Σχεδίου. Κάθε προτεραιότητα του επιχειρησιακού προγράμματος θα πρέπει, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, να συνδέεται με μία και μόνο προτεραιότητα του Κ.Π.Σ. Επίσης, πρέπει να υπάρχει συνεκτικότητα των προτεραιοτήτων με την εθνική στρατηγική για τους ανθρώπινους πόρους, όπως παρουσιάζεται στο πλαίσιο αναφοράς του σχεδίου για το στόχο 3²⁴ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α).

Στην παρουσίαση των μέτρων του κάθε άξονα του Ε.Π. πρέπει να περιλαμβάνεται η περιγραφή, οι συνολικές επιδιώξεις και στόχοι, οι δικαιούχοι, ένδειξη της κατά προσέγγιση χρηματοδοτικής στάθμησης για κάθε μέτρο, καθώς και ο φορέας υλοποίησης κάθε μέτρου. Η ποσοτικοποίηση των μέτρων πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Συμπληρωματικού Προγράμματος.

²⁴ Στις περιπτώσεις που έχουν υποβληθεί, στο πλαίσιο του στόχου 2, σχέδια επιχειρησιακών προγραμμάτων και περιλαμβάνουν προγραμματισμό του ΕΚΤ, θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι η συνδρομή δεν θα αποτελεί επανάληψη της γενικής συνδρομής στο πλαίσιο του στόχου 3 και ότι η ενίσχυση στο πλαίσιο του στόχου 2 εντάσσεται πλήρως στο πλαίσιο της ενίσχυσης από άλλα ταμεία.

Η ιεραρχική διάρθρωση των Ε. Π. είναι η εξής:

- Υποπρόγραμμα ή άξονας προτεραιότητας: συγκροτείται από έναν αριθμό επιλέξιμων μέτρων τα οποία ανήκουν σε μια κοινή κατηγορία.
- Μέτρο: αποτελεί ένα σύνολο ομοειδών δραστηριοτήτων και έχει σαν στόχο την υλοποίηση των στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος.
- Έργο: αποτελεί μια ολοκληρωμένη ενέργεια με στόχο την συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Μέτρου στο οποίο εντάσσεται. Το κάθε Έργο πρέπει να περιλαμβάνει Τεχνικό Δελτίο.

Οι διατάξεις εφαρμογής για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιλαμβάνουν:

1. Την αρχή διαχείρισης, που ορίζεται από το κράτος μέλος ως υπεύθυνη για τη διαχείριση του Ε.Π.
2. Την περιγραφή του τρόπου διαχείρισης του προγράμματος: τους διαφόρους θεσμικούς και χρηματοδοτικούς εταίρους της αρχής διαχείρισης που συμμετέχουν στη διαχείριση και την υλοποίηση των Ε.Π.
3. Τα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης και ιδίως τα καθήκοντα της επιτροπής παρακολούθησης : πρέπει να περιγράφονται συνοπτικά τα βασικά καθήκοντα κάθε φορέα επιφορτισμένου με την παρακολούθηση και αξιολόγηση, ιδίως ο ρόλος του στη συλλογή στοιχείων (παρακολούθηση) και στην προετοιμασία της ενδιάμεσης αξιολόγησης
4. Τις ρυθμίσεις για τον καθορισμό των καθηκόντων και τη λειτουργία της επιτροπής παρακολούθησης. Θα πρέπει επίσης να περιγράφονται οι ρυθμίσεις για περιοδική επανεξέταση της προόδου του Ε.Π. και για την οργάνωση της ενδιάμεσης αξιολόγησης.
5. Την αρχή πληρωμής.
6. Τις διαδικασίες συγκέντρωσης και διάθεσης της χρηματοδότησης, οι οποίες διασφαλίζουν τη διαφάνεια των ροών. Αυτό αφορά την περιγραφή της οργάνωσης δύο χρηματοδοτικών ροών : α) της συμμετοχής των διαφόρων εταίρων στη χρηματοδότηση του Ε.Π. (και των προτεραιοτήτων του) και στην οργάνωσή του β) των βασικών φάσεων της κοινοτικής χρηματοδότησης από την αρχή πληρωμής έως τον τελικό δικαιούχο.
7. Τα ειδικά μέτρα και τις διαδικασίες για τη διασφάλιση του ελέγχου της εφαρμογής του Ε.Π.: πρέπει να περιγράφονται οι βασικές ρυθμίσεις, πρακτικές και κανόνες, εκτός από τις συνήθεις διαδικασίες δημοσιονομικού ελέγχου. Η περιγραφή αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τον ορισμό του ρόλου των διαφόρων μερών που συμμετέχουν στις εν λόγω ενέργειες επίβλεψης.
8. Ένδειξη της χρησιμοποίησης της συνολικής επιδότησης για την εφαρμογή και τη διαχείριση τμήματος του Ε.Π. (προτεραιότητας ή μέτρου), εφόσον κρίνεται αναγκαίο. Θα πρέπει να περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων, ο σκοπός της

συνολικής επιχορήγησης και η σχετική χρηματοδοτική κατανομή σε επίπεδο προτεραιότητας.

9. Περιγραφή, εφόσον είναι δυνατόν, των ρυθμίσεων που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους – μέλους για την ανταλλαγή, με ηλεκτρονικό τρόπο, των στοιχείων που απαιτούνται για την τήρηση των απαιτήσεων σχετικά με τη διαχείριση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση. Η Επιτροπή θα παράσχει στο κράτος – μέλος τα στοιχεία που απαιτούνται για τη διευκόλυνση της εν λόγω ανταλλαγής δεδομένων.

Σημαντική καινοτομία στις διαδικασίες περιφερειακού σχεδιασμού είναι η εισαγωγή ~~επών ειδικών τύπων δράσεων μέσα στις προτεραιότητες του κάθε ΠΕΠ. Οι δράσεις~~ αυτές είναι οι εξής (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002):

1. Ανάπτυξη της Καινοτομίας. Οι ειδικές στρατηγικές που θα αναπτυχθούν έχουν σαν στόχο τη δημιουργία διαφόρων μορφών και δικτύων συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των ΜΜΕ, της εκπαίδευσης και των δραστηριοτήτων Ε & ΤΑ και του δημόσιου τομέα. Τα αποτελέσματα αυτών των δικτύων αφορούν τη διάχυση της καινοτομίας στις τοπικές οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και στην ανάδειξη μιας θετικότερης εικόνας της κάθε περιφέρειας.
2. Αστική Ανάπτυξη. Οι δράσεις αυτές αφορούν την εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων ολοκληρωμένου χαρακτήρα τα οποία εφαρμόζονται σε τοπικές αστικές ζώνες μικρής κλίμακας, οι οποίες συνήθως βρίσκονται σε μεγάλα αστικά κέντρα και χαρακτηρίζονται από στοιχεία υποβάθμισης. Τα κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται ο βαθμός προβληματικότητας των περιοχών αφορούν το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, τη διάρθρωση της απασχόλησης, το επίπεδο και τα χαρακτηριστικά της ανεργίας, διάφορα κοινωνικά χαρακτηριστικά, κριτήρια που συνδέονται με το επίπεδο εκπαίδευσης καθώς και περιβαλλοντικά κριτήρια²⁵.
3. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου. Οι δράσεις αυτές αναφέρονται σε ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα σε τοπικές ζώνες της υπαίθρου και αφορούν την ανάπτυξη ορεινών και άλλων περιοχών της υπαίθρου που χαρακτηρίζονται ως μειονεκτικές. Τα βασικά κριτήρια επιλογής για τις ζώνες αυτές είναι τα εξής (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του Π.Ε.Π. Αττικής όπως αναφέρεται στο Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002): βαθμός ανάπτυξης και προοπτική της περιοχής, πληθυσμιακή συρρίκνωση, ανάγκες προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος, συμμετοχή του αγροτικού τομέα στη διαμόρφωση του εισοδήματος της περιοχής, βαθμός συνεκτικότητας

²⁵ Για περισσότερα βλέπε ΥΠΕΘΟ, 6^η Εγκύκλιος: Εφαρμογή Γ ΚΠΣ

της ζώνης, ύπαρξη τοπικού κέντρου ανάπτυξης, τοπικές πρωτοβουλίες και βούληση των τοπικών φορέων για κοινή δράση.

5.2 Υπάρχουσα Κατάσταση της Περιφέρειας Αττικής

5.2.1 Γεωγραφικά και Δημογραφικά Δεδομένα

Η περιφέρεια Αττικής χωρίζεται σε δυο μεγάλες υπο – ενότητες: την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και το Υπόλοιπο Αττικής. Η Περιφέρεια Πρωτεύουσας περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και καλύπτει το 11,2% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας (427 km²). Το Υπόλοιπο Αττικής καλύπτει το υπόλοιπο μέρος της περιφέρειας (88,8%) και αποτελείται από τις Νομαρχίες βόρειας, δυτικής και ανατολικής Αττικής και το μέρος εκείνο της Νομαρχίας Πειραιά που δεν περιλαμβάνεται στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας.

Στην περιφέρεια Αττικής κατοικεί μεγάλο μέρος του συνολικού πληθυσμού της χώρας (3,52 εκ. κατ. ή 34,3 % του πληθυσμού της χώρας, απογραφή 1991). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ανάσχεση της αύξησης του πληθυσμού της περιφέρειας. Η ανακοπή της πληθυσμιακής συγκέντρωσης οφείλεται κυρίως στα φαινόμενα κορεσμού του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων τα οποία άρχισαν να εμφανίζονται στις αρχές τις δεκαετίας του '80 και εξακολουθούν μέχρι σήμερα. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης της σύνθεσης και του μεγέθους του πληθυσμού της Αττικής, κυρίως κατά τη δεκαετία του '90, είναι η παρουσία αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών.

Σε ότι αφορά την ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Αττικής, αυτή παρουσιάζει θετικότερη εικόνα από την σύνθεση του πληθυσμού στο σύνολο της χώρας (διαφορά μιας ποσοστιαίας μονάδας υπέρ του ενεργού πληθυσμού εις βάρος της ηλικιακής ομάδας 65+). Όπως είναι αναμενόμενο, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της περιφέρειας είναι αστικός (94%), ενώ το ποσοστό του ημιαστικού πληθυσμού είναι 5% και του αγροτικού μόλις 1% (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α).

5.2.2 Απασχόληση

Στην Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνεται σημαντικό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας (1981: 33,4%, 1997: 37,3%). Στην περιφέρεια βρίσκεται και το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με υψηλά προσόντα. Σε ότι αφορά την απασχόληση, κατά τη δεκαετία του 90 παρουσιάζει αύξηση, η οποία οφείλεται στις δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, ενώ παρατηρείται μείωση της απασχόλησης στον β' τομέα. Το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα για την περιφέρεια είναι σχεδόν 74 % (σύνολο χώρας 57,7 %, 1997), ενώ στον δευτερογενή τομέα τα ποσοστά απασχόλησης σε περιφέρεια και χώρα είναι περίπου τα ίδια (γύρω στο 25%). Το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα είναι μόλις 1%. Όσον αφορά την κλαδική κατανομή της απασχόλησης, το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων απασχολείται

στους κλάδους του εμπορίου (20 %), στην μεταποίηση (18 %), στη δημόσια διοίκηση (10 %) και στις μεταφορές – επικοινωνίες (9 %).

Το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Αττικής είναι μεγαλύτερο από αυτό της χώρας συνολικά. Για το έτος 1997 το ποσοστό διαμορφώθηκε στο 12,1% (σύνολο χώρας 10,25 %). Πάντως, κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό παραμένει σταθερό. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας και τα έντονα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας για ορισμένες ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες, μετανάστες και παλιννοστούντες) αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για την Περιφέρεια Αττικής. Τα προβλήματα αυτά πλήττουν με ιδιαίτερη ένταση ορισμένες συγκεκριμένες περιοχές της Περιφέρειας (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α).

5.2.3 Α.Ε.Π.

Στην περιφέρεια Αττικής παράγεται το 37,4 % του συνολικού Α.Ε.Π. της χώρας (1994). Η Περιφέρεια Αττικής παράγει μεγάλο μέρος του συνολικού Α.Ε.Π. σχεδόν στο σύνολο των κλάδων της οικονομίας, με εξαίρεση τον Πρωτογενή Τομέα και τον κλάδο της Εξόρυξης. Σε σχέση με τη χώρα, όπου το 15 % του Α.Ε.Π. είναι προϊόν του πρωτογενή τομέα, το 25 % του δευτερογενή και το 60 % του τριτογενή, η Αττική είναι περισσότερο ειδικευμένη στον τριτογενή τομέα όπου παράγεται το 73 % του συνολικού περιφερειακού προϊόντος, ενώ στον δευτερογενή τομέα το ποσοστό είναι ίδιο με το σύνολο της χώρας (25 %) και στον πρωτογενή είναι μόλις 2,2 % (1994). Σε ότι αφορά την παραγωγή κατά κλάδους, η μεταποίηση, το εμπόριο, και η δημόσια διοίκηση είναι οι κλάδοι με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής στο παραγόμενο προϊόν στην Αττική (17,2 %, 16,6 %, 12,7 % αντίστοιχα).

Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της περιφέρειας αντιστοιχεί με το 109 % του μέσου κ.κ. Α.Ε.Π. της χώρας. Από τις αρχές τις δεκαετίας του 90 τόσο το κ.κ. Α.Ε.Π. της χώρας όσο και το κ.κ. Α.Ε.Π. της περιφέρειας παρουσιάζουν αυξητική τάση, όμως, τα τελευταία χρόνια (1992 – 1996) ο ρυθμός αύξησης για την περιφέρεια Αττικής είναι μεγαλύτερος από αυτόν της χώρας, με αποτέλεσμα να μεγαλώνει η μεταξύ τους διαφορά (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α).

Σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση των τριών τομέων παραγωγής της περιφέρειας Αττικής, στο Π.Ε.Π. Αττικής γίνονται οι εξής επισημάνσεις:

1) Στον πρωτογενή τομέα ως δυναμικοί κλάδοι εντοπίζονται η ανθοκομία, η κηπουρική, οι αμπελοκαλλιέργειες και η αλιεία. Ως κυριότερο πρόβλημα αξιολογείται η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, και κυρίως των υδάτινων πόρων από την εντατικοποίηση των καλλιεργειών.

2) Σε ότι αφορά τον δευτερογενή τομέα, επισημαίνονται τα προβλήματα που δημιουργούνται από την αποβιομηχάνιση που έχει πλήξει την περιοχή, με κύρια συμπτώματα την αύξηση της βιομηχανικής ανεργίας και την γενικότερη παρακμή βιομηχανικών περιοχών. Ως βασικοί παράγοντες δημιουργίας του φαινομένου εντοπίζονται η κλαδική διάρθρωση της βιομηχανίας της περιφέρειας, οι οικονομικές,

περιβαλλοντικές και πολεοδομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά και η αδυναμία να επιτευχθεί μεγάλη έκταση εκσυγχρονισμός από τις βιομηχανικές μονάδες. Επίσης, διαπιστώνεται απαξίωση των υποδομών, κυκλοφοριακή συμφόρηση και ακατάλληλη χωροθέτηση των βιομηχανικών μονάδων. Ως δυναμικοί κλάδοι εντοπίζονται οι τηλεπικοινωνίες, τα ηλεκτρονικά, τα τρόφιμα – ποτά και ορισμένοι κλάδοι των χημικών προϊόντων.

3) Η σημερινή κατάσταση και οι προοπτικές του κλάδου του εμπορίου για την περιφέρεια Αττικής επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη και λειτουργία του λιμανιού του Πειραιά και του Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών. Ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου χαρακτηρίζεται ως στρατηγικός τομέας για την Περιφέρεια και την ενίσχυση του μητροπολιτικού χαρακτήρα της, ενώ ο κλάδος του λιμανικού εμπορίου παρά τη σημασία που του αποδίδεται χαρακτηρίζεται ως κλάδος εθνικής κλίμακας. Η περιφέρεια Αττικής κατέχει κυρίαρχο ρόλο, σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, στον κλάδο των υπηρεσιών, και κυρίως στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης, στις υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης και στις παραγωγικές υπηρεσίες. Τέλος, στον κλάδο του τουρισμού παρατηρείται κάμψη τόσο στις ροές τουριστών όσο και στην διάρκεια παραμονής τους. Κύριες αίτιες της πτωτικής πορείας είναι ο ανταγωνισμός με τις γειτονικές χώρες, η ρύπανση του περιβάλλοντος και τα κυκλοφοριακά προβλήματα, η ποιότητα των υπηρεσιών, οι ελλείψεις σε ειδικές υποστηρικτικές υποδομές (συνεδριακοί και εκθεσιακοί χώροι, χώροι πολιτιστικής υποδομής κ.α.) και η ελλιπής διασύνδεση και ανάδειξη της υπάρχουσας αρχαιολογικής και πολιτιστικής υποδομής.

5.2.4. Υποδομές

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του κυκλοφοριακού φόρτου στην Περιφέρεια, κυρίως στο Ανατολικό και Νοτιοανατολικό λεκανοπέδιο, λόγω της εκτεινόμενης κατά μήκος των βασικών κυκλοφοριακών αξόνων διάχυσης κεντρικών λειτουργιών και της αύξησης των οικιστικών πυκνοτήτων. Πολλά προβλήματα δημιουργούνται από τη διακίνηση οχημάτων, κυρίως των βαρέων, μέσα στον αστικό ιστό. Εκτιμάται ότι οι κυκλοφοριακοί φόρτοι θα ενταθούν στο μέλλον, οπότε η συμπλήρωση και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφορών, είναι στρατηγικός στόχος για την Περιφέρεια Αττικής, ιδιαίτερα αν υπολογίσουμε και τις ανάγκες που θα δημιουργηθούν κατά την τέλεση της Ολυμπιάδας του 2004 (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α).

Όσον αφορά τις μετακινήσεις, σύμφωνα με στοιχεία της Μελέτης Ανάπτυξης του Μετρό (1996), κυριαρχούν οι μετακινήσεις κατοικία / εργασία (42,4%) και ακολουθούν οι μετακινήσεις για την εκπαίδευση (13,6%), τη διεκπεραίωση για προσωπικές υποθέσεις (13,3%) και τέλος για αγορές (7,5%). Αυξημένο διαχρονικά εμφανίζεται το ποσοστό μετακίνησης για λειτουργίες εκπαίδευσης, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή των μετακινήσεων του πληθυσμού προς τα ιδιωτικά

μέσα μεταφοράς²⁶, στοιχείο ιδιαίτερα επιβαρυντικό αναφορικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο παρουσιάζει προβλήματα χωρικής διάρθρωσης²⁷ και λειτουργίας με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετείται σε ικανοποιητικό βαθμό η μητροπολιτική περιοχή²⁸. Η αδυναμία του υπάρχοντος δικτύου σιδηροδρόμων να ανταποκριθεί σε υψηλές ταχύτητες συνιστά βασική παράμετρο δυσλειτουργίας, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η κατασκευή νέων γραμμών υψηλών ταχυτήτων για ένταξη της Αττικής στο διευρωπαϊκό δίκτυο. Σε ότι αφορά τις αστικές σιδηροδρομικές γραμμές του ΗΣΑΠ Πειραιάς – Αθήνα – Κηφισιά και τις δυο γραμμές του Μετρό κρίνεται ότι λειτουργούν με υψηλές επιδόσεις και λειτουργικά χαρακτηριστικά, αν και για την γραμμή του ΗΣΑΠ παρατηρούνται συνθήκες κορεσμού.

Όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές, η λειτουργία των θαλάσσιων τερματικών σταθμών της Αττικής έχει εν μέρει ορθολογικοποιηθεί με τη μεταφορά του εμπορευματικού λιμένα του Πειραιά στο Κερατσίνι – Ν. Ικόνιο Περάματος. Για την ολοκληρωμένη λειτουργία του εμπορευματικού λιμένα είναι αναγκαία η σιδηροδρομική σύνδεση του με το λοιπό σιδηροδρομικό δίκτυο με σκοπό την απελευθέρωση της σημερινής γραμμής του ΟΣΕ για χρήση προαστιακού τραίνου και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών. Απαραίτητη κρίνεται και η διάκριση της λειτουργίας των υπόλοιπων λιμανιών της Περιφέρειας Αττικής με εξειδίκευση του λιμανιού της Ραφήνας στην επιβατική εξυπηρέτηση και του λιμανιού του Λαυρίου στην εμπορευματική λειτουργία, ενώ παραμένει προβληματική η παρουσία και λειτουργία του εμπορευματικού λιμένα της Ελευσίνας, λόγω της άμεσης επαφής του με τον οικισμό (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α).

Σε ότι αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, η δημιουργία νέου διεθνούς αερολιμένα στα Σπάτα θεωρείται ότι θα αναβαθμίσει διεθνώς τον μητροπολιτικό ρόλο της Περιφέρειας Αττικής, συντελώντας στην άρση της γεωγραφικής της απομόνωσης και εντάσσοντάς την σε διεθνείς αεροδιάδρομους²⁹.

Τέλος, η κατασκευή του προαστιακού σιδηροδρόμου και της περιμετρικής λεωφόρου Αττικής αποτελούν δυο έργα τα οποία θα συμβάλουν στον περιορισμό των

²⁶ Η πεζή μετακίνηση καλύπτει το 10,35% των μετακινήσεων, η ιδιωτικής χρήσης επιβατικών αυτοκινήτων το 38,4%, τα δημόσια μέσα μεταφοράς το 30,8%, τα ταξί το 10,3%, τα δίκυκλα το 6,3%, τα ειδικά λεωφορεία το 2,8% και τέλος τα ημφορτηγά το 1,1%.

²⁷ Δύο υφιστάμενες γραμμές με αφετηρία δύο διαφορετικούς σταθμούς στο λιμάνι του Πειραιά.

²⁸ Εξωριστοί σταθμοί των δικτύων Πελοποννήσου και Βόρειας Ελλάδας στην Αθήνα και τον Πειραιά, έλλειψη συντονισμού και συμπληρωματικότητας των μέσων, ισόπεδη διέλευση των γραμμών καθ' όλο το μήκος του αστικού ιστού, αραιή προαστιακή λειτουργία της γραμμής Αθήνα - Βόρεια Αττική - Χαλκίδα, κ.ά.

²⁹ Η συγκεκριμένη χωροθέτηση στα Σπάτα ως τερματικό κέντρο αεροπορικών μεταφορών διευρωπαϊκής και διηπειρωτικής σημασίας, αναμένεται να συγκεντρώσει 22.000 απασχολούμενους και θα περιλάβει ένα σύνολο συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και εξυπηρέτησεων προς επιβάτες και εταιρείες αερομεταφορών, καθώς και χώρους ξενοδοχείων και δραστηριοτήτων εμπορίου. Παράλληλα αναμένεται να προσελκύσει και άλλες δραστηριότητες που τείνουν να εγκαθίστανται κοντά σε αεροδρόμια για λειτουργικούς λόγους.

κυκλοφοριακών φόρτων στους υπάρχοντες οδικούς άξονες και στην βελτίωση των συνθηκών μετακίνησης κυρίως μέσα στο λεκανοπέδιο.

5.2.5 Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον

Παρά το στρατηγικό πλεονέκτημα που δίνει στην Περιφέρεια Αττικής η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων, δημιουργεί και ορισμένα σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, που σε συνδυασμό με τις σημαντικές ελλείψεις υποδομών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, δημιουργούν προβλήματα ποιότητας ζωής.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Αττικής είναι τα εξής (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α):

- **Ανεπάρκεια υποδομών.** Η αύξηση του ημεδαπού πληθυσμού που πραγματοποιήθηκε στις προηγούμενες δεκαετίες και η συμφόρηση που προκλήθηκε, σε συνδυασμό με την εισροή πληθυσμών από ξένες χώρες δημιούργησαν σημαντικά προβλήματα στον τομέα της κατοικίας, στην επάρκεια των δικτύων εξυπηρέτησης και στον κοινωνικό εξοπλισμό των πόλεων.
- **Κυκλοφοριακό πρόβλημα.** Οι κυριότερες αρνητικές συνέπειες της κυκλοφοριακής συμφόρησης αφορούν την ατμοσφαιρική ρύπανση, τη στάθμευση των αυτοκινήτων και στην γενικότερη λειτουργία των αστικών περιοχών.
- **Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.** Τα κυριότερα προβλήματα αφορούν το χαμηλό ποσοστό πράσινου και την έλλειψη ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων. Παράλληλα, σημαντικά προβλήματα δημιουργούνται στο περιαστικό και εξωαστικό φυσικό περιβάλλον, από την ρύπανση των θαλασσών, των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, την καταπάτηση των δασών, την έλλειψη συστημάτων διαχείρισης των απορριμμάτων, την αυθαίρετη δόμηση κ.λπ. Ειδικότερα, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι η ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων, γεγονός που έχει πλήθος αρνητικών επιπτώσεων³⁰.
- **Χωροταξικά προβλήματα.** Τα χωροταξικά προβλήματα και τα προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης στην Περιφέρεια Αττικής είναι σημαντικά και αφορούν τόσο στον αστικό όσο και τον εξωαστικό χώρο. Τα προβλήματα αυτά έχουν ως συνέπεια την γενικότερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την παρεμπόδιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των διαφόρων

³⁰ Ρύπανση των εδαφών, ρύπανση των υπόγειων υδροφορέων, των ρεμάτων, των παράκτιων περιοχών και της θάλασσας, ρύπανση της ατμόσφαιρας λόγω καύσης, αισθητική υποβάθμιση του τοπίου, επικινδυνότητα όσον αφορά την πρόκληση πυρκαγιών, υποβάθμιση των πολιτιστικών αξιών, των τουριστικών πόρων και του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος και πρόκληση κινδύνων για τη δημόσια υγεία.

δραστηριοτήτων³¹. Οι νέες ανάγκες για κατοικία και για αναψυχή στον αστικό πληθυσμό οι οποίες προέκυψαν από τη συσσώρευση πληθυσμού και δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με την οικιστική ανάπτυξη είχαν σαν συνέπεια την κατάληψη των ακτών, τη σημαντική υποβάθμιση πολλών παράκτιων περιοχών και την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

- Η κάμψη της ελκυστικότητας της Περιφέρειας από τους τουρίστες. Η ρύπανση του περιβάλλοντος και οι δυσχέρειες στην κυκλοφορία αποτελούν τις βασικές αιτίες στην διαχρονική κάμψη της τουριστικής ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής.

~~Σχετικά με την προστασία του φυσικού οικοσυστήματος στο Π.Ε.Π. Αττικής αναφέρεται ότι: στον περιαστικό και εξωαστικό χώρο και παρ' ότι προωθήθηκαν ορισμένα θεσμικά μέσα προστασίας, η ισχυρή ακόμα τάση για προσπόριση κερδών από την αστική γεωπρόσοδο με αξιοποίηση της γης, λειτουργεί ως βασικό αίτιο ποικίλων ενεργειών μεμονωμένων πολιτών και ομάδων πίεσης που δρουν και διεκδικούν σε βάρος της προστασίας των φυσικών πόρων. Οι αρνητικές αυτές δράσεις εκτείνονται συνήθως σε πιέσεις διαρκών οικιστικών επεκτάσεων στην ενδοχώρα, σε συνέχιση της αυθαίρετης δόμησης για παραθεριστική χρήση, σε ηθελημένες πυρκαγιές των δασών και των δασικών εκτάσεων κ.ά.~~

Προς την κατεύθυνση της επίλυσης των προβλημάτων αυτών εκτιμάται ως αναγκαία η αντιμετώπιση της υποβάθμισης των ακτών και παράκτιων ζωνών που εκτός από την μεγάλη αισθητική τους αξία αποτελούν και βασικό τουριστικό πόρο, η διασφάλιση της φυσικότητας των ρεμάτων ή της λειτουργικής και αισθητικής ένταξης αυτών στον αστικό χώρο και η αντιμετώπιση της αυξανόμενης αισθητικής ρύπανσης στον αστικό όσο και στον περιαστικό και ευρύτερο εξωαστικό χώρο και κυρίως στις περιοχές που εμφανίζουν υψηλή τουριστική κίνηση, στις εισόδους των πόλεων και στους βασικούς άξονες κυκλοφορίας.

5.2.6 Υγεία – Πρόνοια – Εκπαίδευση

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον τόπο συγκέντρωσης του κύριου όγκου των υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας, καθώς και του ιατρικού προσωπικού. Η Περιφέρεια υπερτερεί σε σχέση με τη χώρα, τόσο ως προς την αναλογία κλινών θεραπευτηρίων, όσο και ως προς τον αριθμό των ιατρών ανά 1000 κατοίκους. Οι μεγάλες μονάδες παροχής υπηρεσιών υγείας εστιάζονται κυρίως στο Πολεοδομικό Συγκρότημα και σε ορισμένες από τις χωροταξικές υποενότητες της Αττικής (π.χ. νοσοκομείο Ελευσίνας), με πολλά προβλήματα για τα νοσοκομεία εκείνα που λειτουργούν στην ευρεία κεντρική περιοχή της Αθήνας³².

³¹ Παράδειγμα αποτελούν τα ρέματα στις αστικές περιοχές, που ενώ αποτελούν ένα ζωτικό δίκτυο παροχέτευσης των υδάτων των βροχοπτώσεων, έχουν σε μεγάλη έκταση επιχωθεί και οικοδομηθεί προκαλώντας καταστροφικά πλημμυρικά φαινόμενα στις περιμετρικές περιοχές.

³² Επισημαίνεται ότι οι συνθήκες λειτουργίας πολλών νοσοκομειακών εγκαταστάσεων είναι υποβαθμισμένες, λόγω και της πίεσης που ασκούν τα μεταναστευτικά ρεύματα και η γήρανση του

Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης, στην Περιφέρεια Αττικής παρατηρούνται μεγάλες ελλείψεις εκπαιδευτικών υποδομών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με μεγαλύτερη έμφαση στην δευτεροβάθμια αλλά και την πρωτοβάθμια (αφορά ουσιαστικά τη δημόσια εκπαίδευση). Η Περιφέρεια Αττικής χαρακτηρίζεται από ~~εξαιρετικά χαμηλή συγκέντρωση σχολικών μονάδων σε αντίθεση με την υψηλή~~ συγκέντρωση εκπαιδευόμενου πληθυσμού. Επίσης, υστερεί σε σχέση με τη χώρα, τόσο ως προς την αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα, όσο και ως προς το ποσοστό των σχολείων που λειτουργούν με μονή βάρδια. Ανεπάρκεια παρατηρείται και στη συγκέντρωση εκπαιδευτών όλων των βαθμίδων της δημόσιας εκπαίδευσης.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση Πανεπιστημιακών και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, ιδιωτικών σχολών και Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων. Ωστόσο, παρατηρείται και υπερπροσφορά αποφοίτων Πανεπιστημίου. Όπως αναφέρεται στο Π.Ε.Π. Αττικής: η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης είναι κατά κανόνα χαμηλή, υπάρχει σημαντική καθυστέρηση στη δημιουργία νέων επιστημονικών και διακλαδικών ειδικοτήτων, οι μεταπτυχιακές σπουδές, περιλαμβανομένης της ερευνητικής συνιστώσας, δεν είναι συστηματικά ανεπτυγμένες ή οργανωμένες και το ποσοστό εγκατάλειψης των σπουδών είναι σχετικά υψηλό. Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός και συντονισμός ανάμεσα στα διάφορα ιδρύματα είναι ανεπαρκής, η σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομική δραστηριότητα είναι φτωχή και οι υποδομές, περιλαμβανομένων των βιβλιοθηκών και του εξοπλισμού, είναι ανεπαρκείς.

5.2.7 Ειδικά Προβλήματα – Ειδικές Περιοχές

Το Π.Ε.Π. Αττικής αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων που προκλήθηκαν από το σεισμό του Σεπτεμβρίου του 1999. Εκτός από τις ανθρώπινες απώλειες, ο σεισμός προκάλεσε μεγάλες καταστροφές οι οποίες εντοπίζονται κυρίως σε κατοικίες, σχολικά κτίρια, εγκαταστάσεις ΑΕΙ και ΤΕΙ, νοσοκομεία και εγκαταστάσεις υπηρεσιών πρόνοιας, υποδομές αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης, υποδομές μεταφορών, λιμενικές υποδομές, ενεργειακές υποδομές, καθώς και πλήθος επιχειρήσεων από τις οποίες οι περισσότερες ήταν εμπορικές. Οι επιπτώσεις του σεισμού δεν περιορίζονται μόνο στις φυσικές καταστροφές, αλλά αφορούν και την αύξηση της ανεργίας στις πληγείσες περιοχές καθώς και δημοσιονομικές επιπτώσεις.

Σε ότι αφορά τις ειδικές περιοχές, η περιφέρεια Αττικής χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη περιοχών με μεγάλο βαθμό ανομοιογένειας, χαρακτηριστικό που έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή και ομαλή λειτουργία του συνόλου της περιφέρειας. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η εξισορρόπηση

πληθυσμού. Επίσης, παρά την σχετική επάρκεια σε σύγχρονα συστήματα βιοτεχνικής τεχνολογίας, σημαντικές ελλείψεις εντοπίζονται σε νοσοκομεία με ιδιαίτερη λειτουργική σημασία (τριτοβάθμια περίθαλψη) στην Περιφέρεια Αττικής.

των χωρικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, υπάρχουν αρκετές περιοχές στην Περιφέρεια Αττικής που χαρακτηρίζονται από μεγάλη περιβαλλοντική υποβάθμιση, έλλειψη χώρων πρασίνου, κυκλοφοριακή συμφόρηση, ανεπάρκεια των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, χαμηλής ποιότητας κατοικία, υψηλή ανεργία, χαμηλά εισοδήματα και επίπεδο κοινωνικών εξυπηρετήσεων, έξαρση της βίας, εγκληματικότητας και χρήσης ναρκωτικών κ.λπ. Τα παραπάνω προβλήματα εμφανίζονται με μεγαλύτερη ένταση στις εσωτερικές ζώνες και στις περιοχές του δυτικού τμήματος της Περιφέρειας.

~~Ο νησιωτικός χώρος της περιφέρειας είναι άλλη μια περιοχή με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, η οποία διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό από το κεντρικό τμήμα της περιφέρειας. Ο νησιωτικός χώρος χαρακτηρίζεται από σημαντική ανάπτυξη του παραθεριστικού τουρισμού ενώ η οικονομία της περιοχής της Τροιζηνίας βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα. Στον πρωτογενή τομέα στηρίζεται και η οικονομία των ορεινών περιοχών της περιφέρειας. Κύριο πλεονέκτημα των περιοχών αυτών είναι η εγγύτητα τους με το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και η δυνατότητα των παραγωγών για απευθείας διάθεση των προϊόντων τους.~~

5.3 Στρατηγική και Άξονες Προτεραιότητας

5.3.1 Βασικές Κατευθύνσεις της Αναπτυξιακής Στρατηγικής του Π.Ε.Π. Αττικής

5.3.1.1 Προβλήματα – Δυνατότητες

Ο χαρακτήρας της Περιφέρειας Αττικής διαμορφώνεται κυρίως από το μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας, η ύπαρξη του οποίου συνεπάγεται μια σειρά από σημαντικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη και το ρόλο που μπορεί να ασκήσει η περιφέρεια. Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας, σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής, είναι τα εξής:

- αποτελεί το ισχυρότερο διοικητικό και οικονομικό κέντρο της χώρας, ενώ κατατάσσεται στις μεγάλες πόλεις της ευρωπαϊκής περιμέτρου,
- συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και των παραγωγικών δραστηριοτήτων της χώρας, των δραστηριοτήτων Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, των υπηρεσιών και του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης,
- διαθέτει σημαντικό πλεονέκτημα σχετικά με την γεωγραφική της θέση (κυρίως όσον αφορά τον ευρύτερο βαλκανικό και μεσογειακό χώρο και τις Παραευξείνιες χώρες).

Ένα επί πλέον πλεονέκτημα είναι η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα. Η τέλεση των Αγώνων στην Αθήνα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της πολιτιστικής – τουριστικής φυσιογνωμίας της πόλης ενώ παράλληλα μια σειρά από υποδομές που κατασκευάζονται για τους Αγώνες μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη του διεθνούς ρόλου της Αττικής.

Με την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που αναφέρθηκαν, σε συνδυασμό με τα μεγάλα έργα που βρίσκονται υπό ολοκλήρωση, καθώς επίσης και την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, είναι δυνατή η διαμόρφωση της Αθήνας σε πόλο ανάπτυξης ευρωπαϊκής εμβέλειας και κόμβο των εθνικών και διευρωπαϊκών δικτύων, πολιτιστική μητρόπολη και κέντρο τεχνολογικής αριστείας σε καινοτομικούς κλάδους.

Όμως, η Αθήνα ως αστικό κέντρο μεγάλου μεγέθους χαρακτηρίζεται και από μια σειρά μειονεκτημάτων τα οποία αποτελούν παράγοντα ανασχεσης για την ανάπτυξη της. Τα κυριότερα προβλήματα που χαρακτηρίζουν το Μ.Κ. της Αθήνας αφορούν κυρίως (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001α):

- την υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, που σε συνδυασμό με τις ελλείψεις υποδομών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (συγκοινωνίες, εκπαίδευση, υγεία-πρόνοια κ.λπ.) δημιουργούν προβλήματα ποιότητας ζωής, τα οποία είναι ιδιαίτερα έντονα σε ορισμένες περιοχές.
- τα κοινωνικά προβλήματα και τις χωρικές και κοινωνικές ανισότητες (ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, εγκληματικότητα, γκετοποίηση κ.λπ.),
- τις έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες,
- τις συνέπειες του σεισμού που έπληξε την Αττική τον Σεπτέμβριο του 1999.

5.3.1.2 Στόχοι του Π.Ε.Π. Αττικής

Ο γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος που τίθεται από το Π.Ε.Π. Αττικής είναι η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ο γενικός αυτός στόχος εξειδικεύεται στους παρακάτω κύριους στόχους:

- Διεύρυνση του Διεθνούς Ρόλου της Πρωτεύουσας.
- Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.
- Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής.
- Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7-9-99.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής, στην αξιοποίηση της καινοτομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας, στη βελτίωση του περιβάλλοντος, στην αστική ανάπτυξη και στην υποβοήθηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών της Περιφέρειας και στην ανάπτυξη της υπαίθρου³³.

³³ Παρά το περιορισμένο μέγεθός της, η γεωργία της Περιφέρειας αποτελεί παράγοντα ζωτικής σημασίας για την Αττική, κυρίως προς την κατεύθυνση της διατήρησης της ισορροπίας και της

5.3.1.3 Ειδικές Στρατηγικές

Στο Π.Ε.Π. Αττικής περιλαμβάνεται μια σειρά από ειδικές στρατηγικές οι οποίες είναι οι εξής:

1. Καινοτομία

Η προώθηση της καινοτομίας στην Περιφέρεια Αττικής αφορά κυρίως την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας. Η στρατηγική που αναπτύσσεται στο Π.Ε.Π. Αττικής για την ανάπτυξη της καινοτομίας στην περιφέρεια περιλαμβάνει τις εξής συνιστώσες:

- ~~Στήριξη της δημιουργίας και της λειτουργίας ειδικών περιοχών υποδοχής και ανάπτυξης καινοτομικών και τεχνολογικών δραστηριοτήτων, σε συνεργασία με τους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς (Υπουργείο Ανάπτυξης, ΟΤΑ κ.λπ.).~~
- Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης σε ΑΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα.
- Στήριξη της Συνέργειας και της Δικτύωσης μεταξύ Ερευνητικών Κέντρων και Επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση του τομέα Τεχνολογία – Καινοτομία που ενσωματώνεται στις πολιτιστικές δραστηριότητες όπως π.χ. η αξιοποίηση της Πληροφορικής, Πολυμέσων, Ήχου και Εικόνας και προώθηση της διασύνδεσής τους με την λειτουργία αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, βιβλιοθηκών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- Ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας, στο πλαίσιο ειδικού Σχεδίου Δράσης, το οποίο θα προωθεί την μεταφορά τεχνογνωσίας, την συνέργια με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες, την ενίσχυση της συνέργειας μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων, την ενίσχυση της ιδέας του καινοτομικού εκσυγχρονισμού στις επιχειρήσεις, καθώς και την οικοδόμηση μιας ευρείας βάσης συναίνεσης στην ανάπτυξη καινοτομικού περιβάλλοντος.

2. Διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη

Με την συγκεκριμένη στρατηγική ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης επιδιώκεται η ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας και η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής, για να λειτουργήσει η Αθήνα αναπτυξιακά στον Μεσογειακό και ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο απαιτείται:

- Η εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου του Μ.Κ. της Αθήνας και των υπόλοιπων αστικών κέντρων της Περιφέρειας Αττικής.
- Η αξιοποίηση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών και η βελτίωση των αστικών υπερδομών και υποδομών.
- Η στήριξη και ανάπτυξη των «Προωθητικών Δραστηριοτήτων».

ενίσχυσης της κοινωνικής και χωρικής συνοχής, καθώς επίσης και της διατήρησης του πρωτογενή τομέα με διασφάλιση του ζωτικού του χώρου στις αγροτικές ζώνες της Περιφέρειας.

Για την ενίσχυση του ρόλου της Αττικής και τη συνολική αναβάθμισή της προβλέπεται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε ολοκληρωμένες και συνεκτικές δράσεις αστικής ανάπτυξης υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, που επιδεικνύουν υψηλό βαθμό ομοιογένειας ως προς τα λειτουργικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά και το είδος των προβλημάτων, όπου το αστικό περιβάλλον είναι υποβαθμισμένο ή και όπου υπάρχει συγκέντρωση κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στην αναβάθμιση της λειτουργικότητας των περιοχών, καθώς και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από την σημαντική υποβάθμιση και επιβάρυνση του οικιστικού ιστού.

3. Περιβάλλον

Στο Π.Ε.Π. Αττικής προτείνονται, ως κυριότερα σημεία για την βελτίωση της υπάρχουσας περιβαλλοντικής κατάστασης της Περιφέρειας Αττικής, η απορρύπανση της ατμόσφαιρας και του Σαρωνικού Κόλπου, η λύση του προβλήματος διαχείρισης απορριμμάτων, η ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών, η αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων και η αναδάσωση των περιαστικών ορεινών όγκων.

Βασική προτεραιότητα για την περίοδο 2000- 2006 αποτελεί η εναρμόνιση της Περιφέρειας και της χώρας, με την Κοινοτική νομοθεσία για τις διεθνείς υποχρεώσεις όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη³⁴. Οι επενδύσεις στον τομέα υποδομών πρέπει να στηρίζονται σε μια ολοκληρωμένη εθνική περιβαλλοντική πολιτική, και γενικότερα οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων που πραγματοποιούνται να μην συμβάλουν στην επιδείνωση της κατάστασης των περιοχών που ενδεχομένως θα ενταχθούν στο δίκτυο NATURA 2000³⁵.

Στο Π.Ε.Π. Αττικής προβλέπεται να συμπεριληφθεί στη στρατηγική διαχείρισης στερεών αποβλήτων της περιφέρειας προληπτική δράση για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων και για την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης.

4. Ανάπτυξη της υπαίθρου

Οι αγροτικές περιοχές της περιφέρειας Αττικής, παρά το περιορισμένο μέγεθός τους, αποτελούν, όπως έχει αναφερθεί, παράγοντα ζωτικής σημασίας για την Αττική. Ειδικότερα, μέσα από το Π.Ε.Π. θα επιδιωχθεί:

- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

³⁴ Η σχετική παρέμβαση αφορά τόσο την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά όσο και το δομημένο περιβάλλον.

³⁵ Το ποσό της δημόσιας δαπάνης για τις δράσεις που αφορούν το περιβάλλον ανέρχεται στα 175 εκ. Ευρώ και αντλείται από τα μέτρα 2.1, 2.2, 2.3, και 4.2 του ΠΕΠ. Το 75% του ποσού αυτού (131,25 εκ. Ευρώ) θα δαπανηθεί σε δράσεις που αφορούν το πόσιμο νερό, την διαχείριση των ομβρίων υδάτων και την διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων. Για τα όμβρια ύδατα το μέγιστο ποσό που θα διατεθεί ανέρχεται σε 42,5 εκ. Ευρώ.

- Η εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και προστασίας του αγροτικού πληθυσμού.

5. Απασχόληση

Μέσω του Π.Ε.Π. Αττικής θα επιδιωχθεί η ταχύτερη αύξηση των θέσεων εργασίας, η αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού, καθώς και η εμφύχωση και ο προσανατολισμός των ανέργων για την επιτυχή ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης, η προσαρμογή των δεξιοτήτων των εργαζομένων στον επιδιωκόμενο νέο διεθνή ρόλο της Περιφέρειας Αττικής αποτελούν βασικό στόχο, ενώ δράσεις ενσωμάτωσης και βελτίωσης της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τις νέες γυναίκες κρίνονται αναγκαίες για την ισότητα των ευκαιριών. Θα ενισχυθούν επίσης, οι Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης για την αντιμετώπιση της ανεργίας των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων και ανάλογες παρεμβάσεις σε περιοχές με ειδικά προβλήματα.

5.3.2 Άξονες Προτεραιότητας – Μέτρα ανά Άξονα

Όπως αναφέρθηκε, ο Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος που τίθεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006 για την Περιφέρεια Αττικής είναι η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και της ποιότητας ζωής.

Το Π.Ε.Π. της Περιφέρειας Αττικής περιλαμβάνει έξι Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι είναι οι εξής:

1. Διεύρυνση του Διεθνούς Ρόλου της Πρωτεύουσας.
2. Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.
3. Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.
4. Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής.
5. Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7-9-99.
6. Τεχνική βοήθεια.

Πίνακας 7: Δημόσια Δαπάνη Π.Ε.Π. Αττικής ανά Άξονα

Άξονας	Ποσό (σε εκατ. Ευρώ)	Ποσοστό
Άξονας 1	407,5	27,9%
Άξονας 2	389,6	26,6%
Άξονας 3	89,3	6,1%
Άξονας 4	104,8	7,2%
Άξονας 5	462,6	31,4%
Άξονας 6	8,5	0,6%
Σύνολο	1462,3	100%

Πηγή: Π.Ε.Π. Αττικής

Πίνακας 8: Δημόσια Δαπάνη Π.Ε.Π. Αττικής ανά Μέτρο – Ποσοστιαία Συμμετοχή

Αξονες	% Επί της Δημ. Δαπάνης των Αξόνων	% Επί Της Συνολικής Δημ. Δαπάνης του ΠΕΠ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	100	27,9
ΜΕΤΡΟ 1.1: Διασυνδέσεις και συμπληρωματικές υποδομές στους νέους οδικούς άξονες κ.λ.π.	49,1	13,7
ΜΕΤΡΟ 1.2: Διαμορφώσεις και διασυνδέσεις αστικών και περιμετρικών περιοχών για υποδοχή νέων δραστηριοτήτων κ.λ.π.	13,9	3,9
ΜΕΤΡΟ 1.3: Ανάδειξη και προβολή τουριστικών και ιστορικών χώρων κ.λ.π.	24,0	6,7
ΜΕΤΡΟ 1.4: Αναβάθμιση υποδομής και εξοπλισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.λ.π.	8,3	2,3
ΜΕΤΡΟ 1.5: Κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις	4,7	1,3
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	100	26,6
ΜΕΤΡΟ 2.1: Παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας	10,9	2,9
ΜΕΤΡΟ 2.2: Συμπληρωματικές δράσεις για την ύδρευση και τα απορρίμματα	22,6	6,0
ΜΕΤΡΟ 2.3: Αναπλάσεις αστικών και παράκτιων περιοχών κ.λ.π.	7,1	1,9
ΜΕΤΡΟ 2.4: Αναδασώσεις και πυροπροστασία	5,0	1,3
ΜΕΤΡΟ 2.5: Βελτιώσεις υποδομών στην Α και Β εκπαίδευση	17,9	4,8
ΜΕΤΡΟ 2.6: Συγκοινωνιακές παρεμβάσεις	22,7	6,0
ΜΕΤΡΟ 2.7: Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών περιθαλψής και πρόνοιας	13,6	3,6
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	100	6,1
ΜΕΤΡΟ 3.1: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας	29,5	1,8
ΜΕΤΡΟ 3.2: Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	34,7	2,1
ΜΕΤΡΟ 3.3: Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας	20,1	1,2
ΜΕΤΡΟ 3.4: Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης	15,7	1,0
ΑΞΟΝΑΣ 4: ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	100	7,2
ΜΕΤΡΟ 4.1: Βελτιώσεις του οδικού δικτύου	68,3	4,9
ΜΕΤΡΟ 4.2: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας	18,4	1,3
ΜΕΤΡΟ 4.3: Ενίσχυση της μετεγκατάστασης οχλουσών μονάδων	2,8	0,2

METPO 4.4: Εκσυγχρονισμός και διαφοροποίηση της φυτικής παραγωγής	2,4	0,2
METPO 4.5: Βασικές υποδομές στον Πρωτογενή Τομέα	2,7	0,2
METPO 4.6: Υποδομές για την αλιεία	5,4	0,4
ΑΞΟΝΑΣ 5: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΟΥ 9/99	100	31,4
METPO 5.1: Αποκατάσταση υποδομών εκπαίδευσης	28,0	8,9
METPO 5.2: Αποκατάσταση υποδομών υγείας & πρόνοιας	15,2	4,8
METPO 5.3: Αποκατάσταση υποδομών αρχαιολογικών χώρων	2,7	0,8
METPO 5.4: Αποκατάσταση λοιπών βασικών υποδομών	20,3	6,4
METPO 5.5: Αποκατάσταση βασικών υποδομών της αρμοδιότητας των ΟΤΑ	20,5	6,5
METPO 5.6: Αποκατάσταση παραγωγικών υποδομών	4,5	1,4
METPO 5.7: Αποκατάσταση και ανάπτυξη πολεοδομικού ιστού	8,7	2,8
ΑΞΟΝΑΣ 6: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	100	0,6
METPO 6.1: Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ	83,7	0,5
METPO 6.2: Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ	16,3	0,1

Πηγή: Π.Ε.Π. Αττικής

5.3.2.1. 1^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Διεύρυνση του Διεθνούς Ρόλου της Πρωτεύουσας

Η στρατηγική που προτείνεται από το Π.Ε.Π. Αττικής για την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της δικτύωσης της στα γεωγραφικά υποσύνολα που την περιβάλλουν, καθώς και στη λειτουργική ένταξη της στο δίκτυο των ευρωπαϊκών μητροπόλεων. Όπως αναφέρεται και στο Π.Ε.Π. Αττικής: *στην προώθηση της νέας διεύρυνσης της Ε.Ε., στην ενίσχυση της συνεργασίας με την Α. Ευρώπη και τις Παραεξείνιες Χώρες, αλλά και στην υλοποίηση της μεσογειακής πολιτικής, η ενίσχυση της ενοποιητικής διαδικασίας πρέπει να έχει και χωρικό χαρακτήρα, με τον προσδιορισμό περιμετρικών δυναμικών αστικών κέντρων που θα παίζουν τον ρόλο των περιφερειακών πόλων συνεργασίας και ολοκλήρωσης. Έτσι, ειδικός ρόλος πρέπει να διασφαλισθεί στην Αθήνα με ενίσχυση της σε Μητροπολιτικό αστικό κέντρο – Πόλο ανάπτυξης ευρωπαϊκής εμβέλειας, κόμβο των εθνικών και διευρωπαϊκών δικτύων, πολιτιστική Μητρόπολη στον ευρύτερο ευρωπαϊκό και μεσογειακό χώρο.*

Η διεύρυνση της Ε.Ε. σε συνδυασμό με την θέση της Αθήνας στην περιοχή της Α. Μεσογείου δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης. Στην προοπτική αυτή συντείνουν τα μεγάλα έργα που υλοποιούνται και αφορούν κυρίως στο νέο Αεροδρόμιο, στο λιμάνι του Πειραιά, στον οδικό άξονα ΠΑΘΕ, στον εκσυγχρονισμό

του σιδηροδρομικού δικτύου, στο Μετρό της Αθήνας, στην Αττική Οδό, στον αγωγό του φυσικού αερίου και στην περιφερειακή οδό Υμηττού. Για την αναπτυξιακή αξιοποίηση των έργων αυτών απαραίτητη είναι η δημιουργία συμπληρωματικών υποδομών, καθώς και η λειτουργική διασύνδεση των έργων αυτών με τον αστικό ιστό.

Στο Π.Ε.Π. Αττικής εντάσσονται μια σειρά από παρεμβάσεις που έχουν ως σκοπό την αξιοποίηση των έργων που πραγματοποιούνται για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Οι υποδομές αυτές μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας, με την προϋπόθεση ότι θα δημιουργηθούν οι απαραίτητες συμπληρωματικές παρεμβάσεις έτσι ώστε να υπάρξει μακροπρόθεσμη αξιοποίηση και ενσωμάτωση των έργων στην αστική λειτουργία.

Ένα άλλο κρίσιμο σημείο στην ανάπτυξη του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, είναι η ενίσχυση των προωθητικών δραστηριοτήτων και των σχετικών υποδομών που θα αποτελέσουν τους μοχλούς ανάπτυξης. Το ρόλο αυτό μπορούν να ασκήσουν η ανώτατη εκπαίδευση και η τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη, η ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, το διεθνές εμπόριο και οι διεθνείς μεταφορές, η βιομηχανία, οι παραγωγικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός και ο τουρισμός.

Στην συνέχεια παρατίθεται πίνακας στον οποίο φαίνονται οι κυριότεροι ρόλοι που μπορεί να ασκήσει η Αθήνα ως μητροπολιτικό κέντρο, οι υποδομές που σχετίζονται με την άσκηση των ρόλων αυτών και οι αντίστοιχες προωθητικές δραστηριότητες.

Πίνακας 9

Μητροπολιτικό Κέντρο	Αναπτυξιακός Ρόλος	Επιχειρηματικές και Αναπτυξιακές Υποδομές	Προωθητικές Δραστηριότητες
Αθήνα	Μητροπολιτικό αστικό κέντρο - Πόλος ανάπτυξης ευρωπαϊκής εμβέλειας. Κόμβος των εθνικών και διευρωπαϊκών δικτύων. Πολιτιστική Μητρόπολη στον ευρύτερο ευρωπαϊκό και μεσογειακό χώρο.	Νέο Αεροδρόμιο Λιμάνι Πειραιά ΠΑΘΕ Σιδηροδρομικό Δίκτυο Υποδομές Ολυμπιάδας 2004 Μετρό Αθηνών Αττική Οδός Αγωγός φυσικού αερίου Λεωφόρος Σταυρού-Ελευσίνας Εκσυγχρονισμός σιδηροδρόμων Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Υποδομές (ΒΕΠΕ)	Ανώτατη Εκπαίδευση Τεχνολογική Έρευνα και Ανάπτυξη Διεθνές εμπόριο – Διεθνείς μεταφορές Βιομηχανία Παραγωγικές Υπηρεσίες Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες Πολιτισμός Αθλητισμός Τουρισμός Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Λοιπά Αστικά Κέντρα

Νέα Μάκρη, Παιανία, Κορωπί, Αχαρνάι, Άνω Λιόσια, Ασπρόπυργος, Μάνδρα, Ελευσίνα, Σαλαμίνα, Μέγαρα.

Πηγή: Π.Ε.Π. Αττικής

Στο πλαίσιο του άξονα 1 του Π.Ε.Π. Αττικής θέτονται οι εξής βασικοί στόχοι:

- Ανάδειξη και προβολή της ιστορικής και πολιτισμικής φυσιογνωμίας της πόλης και αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Επαναλειτουργία της Αττικής ως αυτοτελούς τουριστικού προορισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
- Προσέλκυση διεθνών δραστηριοτήτων με έμφαση στα περιφερειακά κέντρα επιχειρήσεων (regional headquarters) για την Ανατολική Μεσόγειο, τη Βαλκανική και τις Παραεξείνιες χώρες.
- Αξιοποίηση του νέου αεροδρομίου, του λιμένα Πειραιά και των αναβαθμισμένων σιδηροδρομικών και οδικών αξόνων για τη διεκδίκηση ρόλου διεθνούς μεταφορικού κόμβου και ναυτιλιακού κέντρου. Υποστήριξη των εμπορευματικών υποδομών που οδηγούν στη μείωση του κόστους για τον καταναλωτή καθώς και στη μείωση της κυκλοφοριακής επιβάρυνσης.
- Ενίσχυση του κομβικού χαρακτήρα της Περιφέρειας Αττικής στη Κοινωνία της Πληροφορίας μέσω της ενίσχυσης των υποδομών και υπηρεσιών τηλεματικής και των αντίστοιχων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Η Αττική θα πρέπει να αποτελέσει Κέντρο Αριστείας στη Δυτική Ευρώπη σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας με καινοτόμο χαρακτήρα.

Τα Μέτρα που εντάσσονται στον Άξονα 1 και μέσω των οποίων επιδιώκεται η επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι τα εξής:

1. Μέτρο 1.1: Διασυνδέσεις και συμπληρωματικές υποδομές στους νέους οδικούς άξονες, στα λιμάνια, στους σταθμούς, στο νέο αεροδρόμιο και αναβάθμιση στα σιδηροδρομικά δίκτυα.

Το Μέτρο στοχεύει στην δημιουργία μιας σειράς έργων έτσι ώστε να επιτευχθεί η διασύνδεση των μεγάλων έργων υποδομής που κατασκευάζονται στην Περιφέρεια Αττικής με τα υφιστάμενα δίκτυα, καθώς και η αποκατάσταση – συνέχεια των υπεραστικών οδικών αξόνων στις αστικές και περιαστικές περιοχές της Περιφέρειας. Επίσης, με τα συμπληρωματικά αυτά έργα επιδιώκεται η ενσωμάτωση των μεγάλων έργων υποδομής στις αστικές λειτουργίες έτσι ώστε να επιτευχθεί η παραγωγική αξιοποίηση των δικτύων στην οικονομία και στις άλλες δραστηριότητες.

2. Μέτρο 1.2: Διαμορφώσεις και διασυνδέσεις αστικών και περιαστικών περιοχών για υποδοχή νέων δραστηριοτήτων – Υποδομές και δράσεις στήριξης των ΜΜΕ στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα – Δράσεις για τη διάχυση των αποτελεσμάτων έρευνας στον παραγωγικό ιστό.

Το μέτρο περιλαμβάνει τη δημιουργία ειδικών διαμορφώσεων και διασυνδέσεων αστικών και περιαστικών περιοχών, οι οποίες είναι απαραίτητες για την υποδοχή

νέων καινοτόμων δραστηριοτήτων. Μέσω του Μέτρου επιδιώκεται η δημιουργία των συμπληρωματικών παρεμβάσεων σε σχέση με τα μεγάλα έργα υποδομής, τα έργα των Ολυμπιακών Αγώνων και τα έργα αποκατάστασης των σεισμοπαθών περιοχών έτσι ώστε να δημιουργηθούν δυνατότητες αναβάθμισης, αποσυμφόρησης και εκσυγχρονισμού του αστικού ιστού, ενίσχυσης των καινοτόμων δραστηριοτήτων και γενικότερα ανάπτυξης του δευτερογενή και ιδιαίτερα του τριτογενή τομέα που αποτελεί τομέα αιχμής για την ανάπτυξη του διεθνούς ρόλου της Πρωτεύουσας.

Στους στόχους του Μέτρου εντάσσεται η βελτίωση της χωροταξικής οργάνωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας Αττικής με την προσφορά ειδικής υποδομής και ανωδομής έτσι ώστε να επιτευχθεί η ανταγωνιστική λειτουργία τους και η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε συμβουλευτικές υπηρεσίες με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητάς τους να λειτουργούν στο διεθνοποιημένο περιβάλλον. Επίσης, οι παρεμβάσεις του Μέτρου στοχεύουν στην καλύτερη αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων από τις επιχειρήσεις.

3. Μέτρο 1.3: Ανάδειξη και προβολή τουριστικών, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και ενίσχυση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας και των καινοτόμων πολιτιστικών προϊόντων.

Το Μέτρο στοχεύει στην αξιοποίηση της αρχαιολογικής και ιστορικής κληρονομιάς της Αττικής με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύεται η διεθνής εικόνα της και στην προώθηση και προβολή εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως μείζονα δραστηριότητα στη περιφέρεια. Επίσης σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής: η έξαρση που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η διεθνής «βιομηχανία θεάματος» και η γενικότερη περί το πολιτισμό οικονομική δραστηριότητα θα μπορούσε να αποτελέσει ένα άλλο πεδίο ανταγωνιστικής ενεργοποίησης της περιφερειακής οικονομίας με ερρύτατες προοπτικές. Με τις παρεμβάσεις του μέτρου θα επιδιωχθεί η αναπτυξιακή αξιοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται σε άλλα (τομεακά) επιχειρησιακά προγράμματα (ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, νέο Μουσείο Ακρόπολης κ.α.).

4. Μέτρο 1.4: Αναβάθμιση υποδομής και εξοπλισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα ερευνητικά κέντρα.

Το Μέτρο στοχεύει στην ενίσχυση της θέσης της περιφέρειας Αττικής στους τομείς της τεχνολογίας, της έρευνας και της επιστήμης μέσω της διαφύλαξης και αξιοποίησης της εκτεταμένης εκπαιδευτικής και ερευνητικής υποδομής της περιφέρειας, στοιχείο που αποτελεί σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό με τις άλλες ευρωπαϊκές πόλεις.

5. Μέτρο 1.5: Κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις.

Το Μέτρο αφορά τρεις κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Την ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης κυρίως λόγω των έντονων προβλημάτων ανεργίας που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια Αττικής, αλλά και της ανάγκης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας στα πλαίσια των διεθνοποιημένων αγορών.

- Τον εμπλουτισμό της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας με κλάδους σύγχρονης τεχνολογίας και την παραγωγική ενσωμάτωση της καινοτομίας.
- Την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχομένων ξενοδοχειακών και άλλων τουριστικών υπηρεσιών.

Το ισχύον πλαίσιο επενδυτικών κινήτρων (Νόμος 2601/1998) προβλέπει για την Αττική κίνητρα επιχορήγησης κεφαλαίου και επιδότησης επιτοκίου σε συγκεκριμένες κατηγορίες επενδύσεων. Όσον αφορά τη μεταποίηση, αφορά επενδύσεις παραγωγής προϊόντων εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας, επενδύσεις στο τομέα της πληροφορικής κ.α. Όσον αφορά το τουρισμό αφορά επενδύσεις ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού τουριστικών καταλυμάτων και για ειδικές τουριστικές επενδύσεις (συνεδριακά κέντρα, γκολφ κ.α).

5.3.2.2. 2^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος

Στο πλαίσιο του 2^{ου} Άξονα Προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής θέτονται οι παρακάτω βασικοί στόχοι: α) αντιμετώπιση της υστέρησης που διαπιστώνεται στους τομείς των αστικών συγκοινωνιών, της υγείας – πρόνοιας και της εκπαίδευσης, β) αναβάθμιση των υπόλοιπων υποδομών που αφορούν τον αστικό κύκλο, ώστε να μην αποτελούν αποτρεπτικούς παράγοντες για τη διεκδίκηση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας, γ) απορρύπανση της ατμόσφαιρας και του Σαρωνικού Κόλπου, δ) λύση του προβλήματος διαχείρισης των απορριμμάτων, ε) ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών, στ) αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων, ζ) αναδάσωση των περιαστικών ορεινών όγκων.

Τα μέτρα του άξονα είναι τα εξής:

1. Μέτρο 2.1: Παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας.

Το Μέτρο αφορά την αντιπλημμυρική προστασία της Αττικής μέσω της οριοθέτησης και διευθέτησης των ρεμάτων και των παραρεμιμάτων περιοχών και της κατασκευής έργων αντιπλημμυρικής προστασίας.

2. Μέτρο 2.2: Συμπληρωματικές προς το Ταμείο Συνοχής δράσεις για την ύδρευση και διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων.

Το μέτρο αφορά τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας και την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής. Οι γενικοί στόχοι του μέτρου είναι η κατασκευή νέων, αλλά και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων υποδομών και του εξοπλισμού για την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων και αποβλήτων της Περιφέρειας Αττικής.

3. Μέτρο 2.3: Αναπλάσεις αστικών και παράκτιων περιοχών – ενίσχυση πρασίνου και χώρων αναψυχής – προστασία και ανάδειξη βιοτόπων και περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Το μέτρο αφορά αναπλάσεις αστικών και παράκτιων περιοχών που έχουν υποστεί σημαντική υποβάθμιση καθώς και παρεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης των βιοτόπων και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με στόχο την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της σημαντικής έλλειψης χώρων πρασίνου και της μεγάλης συμφόρησης που παρατηρείται στην Αττική. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στις περιοχές NATURA 2000 με στόχο την επίτευξη συνεργασίας με τα σχέδια που συγχρηματοδοτούνται στα πλαίσια του Ε.Π. για το Περιβάλλον και της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LIFE.

4. Μέτρο 2.4: Αναδασώσεις και πυροπροστασία.

Το Μέτρο στοχεύει στην προστασία των δασών της περιφέρειας, μέσω της καθιέρωσης ενδεδειγμένων μέσων πρόληψης και στην αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού που επλήγη από πυρκαγιές ή θεομηνίες με γενικότερο στόχο την διατήρηση -- βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των υπό προστασία δασών.

5. Μέτρο 2.5: Βελτίωση κτιριακής υποδομής και εξοπλισμού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι κύριοι στόχοι του Μέτρου αφορούν την αποσυμφόρηση και τη μείωση της διπλο - βάρδιας που παρατηρείται στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της βελτίωσης και επέκτασης της κτιριακής υποδομής και την αναβάθμιση των συμπληρωματικών δομών και υποδομών και του εξοπλισμού.

6. Μέτρο 2.6: Συγκοινωνιακές και κυκλοφοριακές παρεμβάσεις - χώροι στάθμευσης.

Το μέτρο στοχεύει στη βελτίωση και αναβάθμιση των συγκοινωνιών στην Περιφέρεια Αττικής και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλεί στον οικιστικό ιστό η κυκλοφοριακή συμφόρηση και ειδικότερα στην ενίσχυση και βελτίωση των συγκοινωνιακών υποδομών καθώς και στην κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση των κεντρικών περιοχών και οδικών αρτηριών.

7. Μέτρο 2.7: Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη και πρόνοια.

Το μέτρο στοχεύει στην αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών και στην επέκταση των υποδομών και του εξοπλισμού όλων των βαθμίδων περίθαλψης και πρόνοιας.

5.3.2.3. 3^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με την αγορά εργασίας το Π.Ε.Π. Αττικής θέτει τους εξής βασικούς στόχους: ταχύτερη αύξηση των θέσεων εργασίας, απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού, εμφύχωση και προσανατολισμός των νέων για την επιτυχή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, προσαρμογή των δεξιοτήτων στον επιδιωκόμενο νέο διεθνή ρόλο της Περιφέρειας Αττικής, μέτρα ενσωμάτωσης και βελτίωσης της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τις νέες γυναίκες, τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για την αντιμετώπιση της

ανεργίας των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, παρεμβάσεις σε περιοχές με ειδικά προβλήματα.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων επιδιώκεται με τα ακόλουθα μέτρα:

1. Μέτρο 3.1: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας – Ε.Κ.Τ.

Το μέτρο αποσκοπεί στην αναβάθμιση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μειονεκτικών αστικών ζωνών και την ενδυνάμωση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής υποβαθμισμένων αστικών και ημιαστικών περιοχών μικρής κλίμακας μέσω της βελτίωσης της απασχολησιμότητας, την αύξηση της προσφοράς ίσων ευκαιριών ~~απασχόλησης και την κοινωνική ενσωμάτωση. Το μέτρο αφορά την υλοποίηση~~ υποστηρικτικών ενεργειών του ΕΚΤ στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και περιλαμβάνουν το συνδυασμό επαγγελματικής κατάρτισης και επιδότησης της απασχόλησης, επιδότηση της αυτοαπασχόλησης και κοινωνική ενσωμάτωση και ένταξη στην αγορά εργασίας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.

2. Μέτρο 3.2: Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού.

Το μέτρο αποβλέπει στην αναβάθμιση του εργατικού και στελεχιακού δυναμικού της περιφέρειας, με την παροχή ποιοτικής επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης σε συγκεκριμένους τομείς προτεραιότητας, με μικρής και εξειδικευμένης κλίμακας δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης. Ειδικότερα, οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο Μέτρο συνδέονται με τα αντίστοιχα μέτρα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και καλύπτουν τις ανάγκες σε εξειδικευμένη εκπαίδευση που προκύπτει από την υλοποίηση των δράσεων του ΠΕ.Π. στους εξής τρεις τομείς προτεραιότητας: ΜΜΕ- καινοτομία-έρευνα και τεχνολογία-κοινωνία της πληροφορίας, πολιτισμός-τουρισμός, περιβάλλον.

3. Μέτρο 3.3: Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας – Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων.

Το Μέτρο αφορά τη διευκόλυνση της απεμπλοκής των γυναικών από τις οικογενειακές υποχρεώσεις (ύπαρξη παιδιών, ηλικιωμένων και εξαρτημένων μελών) με στόχο την καλύτερη απόδοσή τους στην αγορά εργασίας. Επιπρόσθετα στοχεύει στον προσανατολισμό των γυναικών προς τους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και στην ενεργοποίηση των γυναικών και στην προώθηση της ισότιμης συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας, μέσω της ενίσχυσης της γυναικείας επιχειρηματικότητας και αυτοαπασχόλησης. Έμφαση προβλέπεται να δοθεί σε καινοτόμους τομείς νέων τεχνολογιών.

4. Μέτρο 3.4: Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης .

Το μέτρο στοχεύει στην τοπική ανάπτυξη με τη βελτίωση και αύξηση της απασχόλησης σε περιοχές ή τομείς που αντιμετωπίζουν συνθήκες παραγωγικής αναδιάρθρωσης ή υποβάθμισης

5.3.2.4. 4^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής

Ο άξονας στοχεύει στην αντιμετώπιση μιας σειράς προβλημάτων τα οποία εμφανίζονται με μεγαλύτερη ένταση στις εσωτερικές ζώνες και στις περιοχές της Δυτικής Αττικής. Τα κυριότερα από αυτά τα προβλήματα, σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής, αφορούν την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την ανεπάρκεια των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, την χαμηλή ποιότητα κατοικίας, την ανεργία, τα χαμηλά εισοδήματα και το επίπεδο των κοινωνικών εξυπηρετήσεων, την έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας κ.α.

Σχετικά με την νησιωτική Αττική, το Π.Ε.Π. εκτιμά ως αναγκαίο να οργανωθεί ο τουριστικός και παραθεριστικός χαρακτήρας (Υδρα, Σπέτσες, Αίγινα, Σαλαμίνα, Πόρος, Κύθηρα, Αντικύθηρα), ενώ για την περιοχή της Τροιζηνίας πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του πρωτογενή παραγωγικού τομέα, με έμφαση στην διαφοροποίηση και την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων. Σύμφωνα με το Π.Ε.Π. Αττικής, κεντρική επιδίωξη για τα νησιά πρέπει να είναι η βιώσιμη ανάπτυξη με διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου. Ως προς την επαρχία Τροιζηνίας η χωρική της οργάνωση πρέπει να έχει σαν στόχο την συντονισμένη ανάπτυξη του παραγωγικού της δυναμικού, με έμφαση στον πρωτογενή τομέα (γεωργοκτηνοτροφία, υδατοκαλλιέργειες), τον τουρισμό και τον παραθερισμό.

Στα πλαίσια αυτά, ο 4^{ος} Άξονας Προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής έχει τις εξής βασικές κατευθύνσεις: συγκέντρωση της προσπάθειας δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης, αναβάθμιση της κοινωνικής υποδομής, κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, δημιουργία χώρων πρασίνου και αναψυχής στη δυτική Αττική με στόχο την αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής και την ομαλή λειτουργία του συνόλου της περιφέρειας, εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού με τις ανάλογες υποστηρικτικές υποδομές στις εσωτερικές ζώνες και το νησιώτικο τμήμα της Περιφέρειας όπου δέχονται οικιστικές πιέσεις, διατήρηση του πρωτογενή τομέα με διασφάλιση του ζωτικού του χώρου στις εναπομένουσες περιαστικές και εξωαστικές αγροτικές ζώνες της Περιφέρειας Αττικής (Βόρεια Αττική, Μεγαρίδα, Θριάσιο Πεδίο, Μαραθώνας, Ωρωπός, Μεσόγεια, Λαυρεωτική και Τροιζηνία), βελτίωση της ποιότητας (έλεγχος / πιστοποίηση) και των υγειονομικών συνθηκών της παραγωγής.

Τα Μέτρα μέσω των οποίων επιδιώκεται η υλοποίηση των παραπάνω στόχων είναι τα εξής:

1. Μέτρο 4.1: Βελτιώσεις και συμπληρώσεις του οδικού δικτύου.

Βασικός σκοπός του Μέτρου είναι η βελτίωση, αναβάθμιση και συμπλήρωση του οδικού δικτύου στις περιοχές όπου η βατότητα είναι μέτρια ή κακή και παρουσιάζονται και σχετικές ελλείψεις συνδέσεων. Ειδικότερα, οι δράσεις του μέτρου επικεντρώνονται σε ορισμένες περιοχές του δυτικού μέρους της Περιφέρειας Αττικής, στις εσωτερικές ζώνες και στα νησιά.

2. Μέτρο 4.2: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας – Ε.Τ.Π.Α.: Αναβάθμιση οικιστικού ιστού – χώροι πρασίνου, αναψυχής και πολιτισμού³⁶.

Ο κύριος στόχος του Μέτρου είναι η αναβάθμιση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών με επιμέρους στόχους τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την αναβάθμιση της λειτουργικότητας των περιοχών, καθώς και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από την σημαντική υποβάθμιση και επιβάρυνση του οικιστικού ιστού (κυρίως σε πολλές αστικές περιοχές του δυτικού μέρους της Περιφέρειας Αττικής).

3. Μέτρο 4.3: Ενίσχυση της μετεγκατάστασης οχλουσών μονάδων³⁷.

Ο βασικός σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος των περιοχών παρέμβασης από τα προβλήματα που προκαλούν σ' αυτό οι οχλούσες βιομηχανικές, και άλλες μονάδες. Ειδικότεροι στόχοι είναι η απομάκρυνση ορισμένων οχλουσών μονάδων από περιοχές με ιδιαίτερα βεβαρημένο περιβάλλον και η σταδιακή εξυγίανση των σχετικών χώρων. Το Μέτρο περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων για την μετεγκατάσταση αυτών των μονάδων.

4. Μέτρο 4.4: Εκσυγχρονισμός και διαφοροποίηση της φυτικής παραγωγής.

Σκοπός του Μέτρου είναι η στήριξη των επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις με στόχο τη βελτίωση των γεωργικών εισοδημάτων και της παραγωγής, καθώς και τη βελτίωση των όρων εργασίας και των συνθηκών διαβίωσης των αγροτών. Επιμέρους στόχοι του μέτρου είναι η μείωση του κόστους παραγωγής, η βελτίωση και αναπροσανατολισμός της παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας, η διαφύλαξη και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και η προώθηση της διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων στην εκμετάλλευση.

5. Μέτρο 4.5: Βασικές υποδομές στον Πρωτογενή Τομέα.

Οι παρεμβάσεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στα πλαίσια του συγκεκριμένου Μέτρου, έχουν ως στόχο:

- Την διαχείριση του υδάτινου δυναμικού και τις έγχειρες βελτιώσεις με σκοπό την άμβλυνση του προβλήματος που δημιουργείται στον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας από την εξάντληση και υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα, την ελαχιστοποίηση των απωλειών, την δημιουργία της κατάλληλης υποδομής για την αποθήκευση του νερού κατά την περίοδο έντονων βροχοπτώσεων και την αξιοποίηση και προστασία των υφιστάμενων εδαφικών πόρων.

³⁶ Το μέτρο αυτό θα εφαρμοσθεί παράλληλα και στις ίδιες επιλέξιμες αστικές ζώνες, με το αντίστοιχο μέτρο του ΕΚΤ.

³⁷Κρίσιμη παράμετρος στην αποτελεσματικότητα του μέτρου θεωρείται η εξασφάλιση της απαραίτητης ιδιωτικής συμμετοχής.

- Την ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής, που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας.
- Την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του τοπίου σε συνδυασμό με τη γεωργία.

6. Μέτρο 4.6: Υποδομές για την αλιεία.

Ο γενικός στόχος του Μέρου είναι η ενίσχυση των υποδομών αλιείας και ειδικότερα η αύξηση και βελτίωση του αριθμού των αλιευτικών καταφυγίων της Περιφέρειας Αττικής.

5.3.2.5. 5^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7-9-99.

Ο 5^{ος} Άξονας Προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής αποσκοπεί στην αποκατάσταση των κάθε είδους επιπτώσεων από τον σεισμό της 07/09/1999 στο δομημένο περιβάλλον της περιοχής που επλήγη.

Οι κύριοι στόχοι που τίθενται στο πλαίσιο του άξονα είναι οι εξής: αποκατάσταση των βασικών δημόσιων υποδομών που έχουν καταστραφεί ή έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές στις πληγείσες από τον σεισμό περιοχές, καθώς και η αποκατάσταση του πολεοδομικού και οικονομικού ιστού στις πληγείσες από τον σεισμό, αστικές κυρίως, περιοχές.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων επιδιώκεται με τα ακόλουθα μέτρα:

1. Μέτρο 5.1: Αποκατάσταση υποδομών Εκπαίδευσης.

Το Μέτρο αφορά την αποκατάσταση ζημιών που προκλήθηκαν από το σεισμό σε σχολικά κτίρια της Α/Βάθμιας και Β/Βάθμιας Εκπαίδευσης, (από μικρές βλάβες έως ολική καταστροφή), αλλά και σε ορισμένα κτίρια ΑΕΙ, ΤΕΙ και Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από το ΥΠΕΠΘ, καθώς και σε κτιριακές εγκαταστάσεις των σχολών Τεχνικής και Επαγγελματικής κατάρτισης που υπάγονται στο Υπ. Δημόσιας Τάξης, το Υπ. Εμπορικής Ναυτιλίας και τον ΟΑΕΔ.

2. Μέτρο 5.2: Αποκατάσταση υποδομών Υγείας και Πρόνοιας.

Το Μέτρο περιλαμβάνει έργα επισκευής ή ανακατασκευής κτιριακών εγκαταστάσεων δημόσιων νοσηλευτικών ιδρυμάτων, όπως επίσης και σειρά έργων αποκατάστασης των υποδομών κοινωνικής πρόνοιας.

3. Μέτρο 5.3: Αποκατάσταση υποδομών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

Το Μέτρο αφορά την αποκατάσταση ζημιών σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία.

4. Μέτρο 5.4: Αποκατάσταση λοιπών βασικών υποδομών.

Με το Μέτρο επιδιώκεται η αποκατάσταση των ζημιών σε υποδομές υδραυλικών έργων και οδοποιίας, υποδομές λιμένων, διατηρητέα και παραδοσιακά κτίρια, υποδομές στον τομέα των μεταφορών και της ενέργειας, υποδομές ερευνητικών ιδρυμάτων καθώς και εγκαταστάσεις πυροσβεστικών σταθμών.

5. Μέτρο 5.5: Αποκατάσταση βασικών υποδομών της αρμοδιότητας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το Μέτρο περιλαμβάνει την επισκευή δημόσιων υποδομών και εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τους κατοίκους των Δήμων.

6. Μέτρο 5.6: Αποκατάσταση παραγωγικών υποδομών.

Με το Μέτρο επιδιώκεται η υποβοήθηση των επιχειρήσεων των οποίων τα κτίρια και / ή οι εγκαταστάσεις τους υπέστησαν ζημιές ή καταστράφηκαν τελείως. Συγχρόνως επιδιώκεται η υποβοήθηση της μεταφοράς των εγκαταστάσεων επιχειρήσεων που έχουν καταστραφεί ολοσχερώς σε οργανωμένες Βιομηχανικές Περιοχές έτσι ώστε να αντιμετωπισθούν παράλληλα και ζητήματα περιβάλλοντος.

7. Μέτρο 5.7: Αποκατάσταση και ανάπτυξη πολεοδομικού ιστού.

Το Μέτρο περιλαμβάνει την υλοποίηση πολεοδομικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων με στόχο την αντικατάσταση πολεοδομικών στοιχείων που υπέστησαν καταστροφή από το σεισμό. Συγχρόνως με το μέτρο αυτό χρηματοδοτούνται και έργα υποδομής των καταυλισμών που δημιουργήθηκαν για την εγκατάσταση σεισμοπλήκτων σε πρόχειρες κατοικίες. Επίσης, περιλαμβάνει την εκτέλεση έργων υποδομής, εξυγίανση εδάφους και προετοιμασία του ώστε να καταστεί κατάλληλο για θεμελίωση νέων αντισεισμικών κτιρίων. Επισημαίνεται ότι αποκλείεται η συγχρηματοδότηση ιδιωτικών κατοικιών ή λυόμενων (προσωρινών) οικίσκων για κατοικία.

5.3.2.6. 6^{ος} Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική βοήθεια

Ο 6^{ος} Άξονας Προτεραιότητας αναφέρεται στην απαραίτητη τεχνική βοήθεια για την εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση και δημοσιοποίηση του προγράμματος. Ειδικότερα, ο άξονας αυτός αφορά την τεχνική βοήθεια που παρέχεται από τα επιμέρους Διαρθρωτικά Ταμεία της Ένωσης και καλύπτει την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών, την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, την αξιολόγηση και τους ελέγχους, την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και του απαραίτητου εξοπλισμού, την ενημέρωση και δημοσιότητα του προγράμματος.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων επιδιώκεται στο παρόν πρόγραμμα με τα ακόλουθα μέτρα:

1. Μέτρο 6.1: Τεχνική βοήθεια Ε.Τ.Π.Α.

Μέσω του Μέρους επιδιώκεται η υποστήριξη των προγραμματικών αρχών και των αρχών εφαρμογής για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του προγράμματος συνολικά και των μέτρων που χρηματοδοτεί το Ε.Τ.Π.Α. καθώς και η ενημέρωση των χρηστών και του κοινού γενικότερα για δράσεις του προγράμματος.

2. Μέτρο 6.2: Τεχνική βοήθεια Ε.Κ.Τ.

Με το Μέτρο επιδιώκεται η υποστήριξη των προγραμματικών αρχών και των αρχών εφαρμογής για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των μέτρων που χρηματοδοτεί το

Ε.Κ.Τ. καθώς και η ενημέρωση των χρηστών και του κοινού γενικότερα για τις δράσεις του Ε.Κ.Τ. του προγράμματος.

5.4 Η εκ των Προτέρων Αξιολόγηση του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 - 2006

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του Π.Ε.Π. Αττικής για την περίοδο 2000 – 2006 περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

1. Την ανάλυση των αποτελεσμάτων του Π.Ε.Π. Αττικής της περιόδου 1994 – 1999.
2. Την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιφέρειας Αττικής.
- ~~3. Τον έλεγχο της συνέπειας και της συνοχής της στρατηγικής και των στόχων ως προς τα χαρακτηριστικά της περιφέρειας Αττικής.~~
4. Την ποσοτικοποίηση των φυσικών στόχων.
5. Τις αναμενόμενες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις.
6. Την ανάλυση των μηχανισμών εφαρμογής του προγράμματος.

Τα κύρια σημεία ανά ενότητα είναι τα εξής:

1) Στην **ενότητα 1** γίνεται η **ανάλυση των αποτελεσμάτων του Π.Ε.Π. Αττικής 1994 – 1999**. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι στόχοι, ο βαθμός φυσικής υλοποίησης, συνεκτικότητας και απορρόφησης, ο βαθμός επίτευξης των στόχων, ο τρόπος που η επίτευξη των φυσικών στόχων επηρέασε το σχεδιασμό του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 – 2006, ο βαθμός αποδοτικότητας της υλοποίησης, τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις.

2) Στην **ενότητα 2** περιλαμβάνεται η **περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και η παρουσίαση και ανάλυση των ισχυρών και αδύνατων σημείων της περιφέρειας**. Ως θετικά στοιχεία εντοπίζονται τα εξής:

- Η ολοκλήρωση των εκτελουμένων έργων βασικής υποδομής θα έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής, τις συνθήκες της προσφοράς και την ανταγωνιστικότητα ιδίως αν συνδυαστεί με αναμόρφωση του αναπτυξιακού νόμου.
- Η εκτέλεση έργων, η αναβάθμιση υπηρεσιών και η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού θα έχουν άμεσες επιπτώσεις στον ευπρεπισμό της πόλης, τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη δημιουργία απασχόλησης και εισοδήματος αλλά και πλήθος έμμεσων επιπτώσεων οι οποίες θα αποσαφηνιστούν ανάλογα με τη χρήση των υποδομών που θα δημιουργηθούν.
- Η αναβάθμιση του ρόλου της Αττικής, κυρίως λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων, ως Μητροπολιτικό Κέντρο διεθνούς ακτινοβολίας.

Αντίστοιχα, ως κυριότερα προβλήματα της περιφέρειας εντοπίζονται τα εξής:

- Ελλείψεις στις βασικές υποδομές, το περιβάλλον και τις υπηρεσίες που έχουν σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και την μείωση της ανταγωνιστικότητας της πόλης ως Μ.Κ.

- Απαξίωση των οικονομικών δομών και υποβάθμιση εκτεταμένων περιοχών.
- Αυξανόμενη ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός και παραβατικότητα.

Στην συνέχεια πραγματοποιείται μια συνολική θεώρηση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών της περιφέρειας με την χρησιμοποίηση της ανάλυσης S.W.O.T.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται περιληπτικά α) οι δυνατότητες / ευκαιρίες και β) οι ευκαιρίες / απειλές της περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 10: Συγκριτική θεώρηση Δυνατοτήτων / Ευκαιριών - Αδυναμιών / Απειλών της Αττικής

Δυνατότητες / Ευκαιρίες	Αδυναμίες / Απειλές
1. Η κεντροβαρική γεωγραφική θέση της Αττικής 2. Οι λειτουργίες Μητροπολιτικού Κέντρου που ασκεί	1. Απουσία επαρκών εξωτερικών οικονομιών σε όλο το πλέγμα των γενικών υποδομών και σχετική τεχνολογική υστέρηση – περιορισμένη ένταξη στην Κ. τ. Π. 2. Αδυναμίες των μεταφορών 3. Αναμενόμενη επιπλέον φόρτιση του υπεραστικού συστήματος μεταφορών
3. Το εύκρατο κλίμα - φιλικό φυσικό περιβάλλον 4. Απόθεμα ιστορίας και πολιτισμού	4. Το φυσικό τοπίο έχει πληγεί 5. Η ιστορική και πολιτιστική φυσιογνωμία έχει συχνά υποβαθμιστεί 6. Παρατηρείται έλλειψη ισορροπίας μεταξύ πολιτιστικού αποθέματος και πολιτιστικού προϊόντος
5. Αξιόλογος πρωτογενής περιαστικός τομέας 6. Σημαντική βιομηχανική υποδομή 7. Στρατηγικός τριτογενής τομέας 8. Συγκέντρωση των πλέον προωθημένων τεχνολογικά μονάδων της χώρας 9. Δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού 12μηνης διάρκειας	7. Η Αττική παρουσιάζει σημάδια μακροχρόνιας οικονομικής ύφεσης 8. Η κατάσταση των μεταφορών προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία 9. Περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο για τις επενδύσεις
10. Εξάντληση της δυναμικής της πληθυσμιακής συγκέντρωσης	10. Τα δημογραφικά δεδομένα δείχνουν μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα, υψηλό ποσοστό ηλικιωμένων, συγκέντρωση μεγάλου αριθμού αλλοδαπών
11. Στον τομέα της υγείας διαπιστώνεται επάρκεια αριθμού κλινών, εξειδικευμένες μονάδες και προσωπικό	11. Οι υποδομές υγείας εμφανίζουν σημαντικά προβλήματα κυρίως στην ποιότητα των υπηρεσιών
12. Μεγάλη υποδομή και σύγχρονοι εξοπλισμοί στον τομέα της Παιδείας 13. Αυξημένη ζήτηση για στελέχη υψηλών προδιαγραφών και εργατικό δυναμικό προωθημένης εξειδίκευσης	12. Υψηλό ποσοστό ανεργίας 13. Διαπιστώνονται φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού

Πηγή: Σύμβουλος Αξιολόγησης Π.Ε.Π. Αττικής, 1999

Προκειμένου να εντοπισθούν οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της περιφέρειας χρησιμοποιήθηκε ως κριτήριο η αλληλεπίδραση των αδυναμιών, δηλαδή εκτιμήθηκε κατά πόσο η άρση κάθε μιας αδυναμίας μπορεί να συμβάλει στην άρση των υπολοίπων. Το κριτήριο αυτό είναι αποτελεσματικό λόγω του πεπερασμένου μεγέθους των πόρων έναντι των μεγάλων και πολύπλοκων αναγκών της Αττικής από

όπου προκύπτει η ανάγκη συγκέντρωσης πόρων κατά προτεραιότητα σε παρεμβάσεις που μπορούν να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα (εκ των προτέρων αξιολόγηση ΠΕΠ Αττικής). Η ανάλυση είχε σαν αποτέλεσμα την ιεράρχηση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, κατόπιν ταξινόμησης των αδυναμιών κατά διαρθρωτική κατηγορία του Π.Ε.Π., ως εξής:

1. Μεταφορές
2. Περιβάλλον
3. Ανθρώπινο Δυναμικό
4. Παραγωγικοί Τομείς
5. Υγεία – Πρόνοια

Επίσης, στην ενότητα περιλαμβάνεται ανάλυση των βασικών αδυναμιών της περιφέρειας.

3) Στην ενότητα 3 γίνεται ανάλυση της στοχοθεσίας και της στρατηγικής του προγράμματος, των κατηγοριών των διαρθρωτικών παρεμβάσεων, της δομής του προγράμματος (άξονες / μέτρα), των κατευθύνσεων και του τύπου σχεδιασμού καθώς και του βαθμού και του επιπέδου εκσυγχρονισμού του προγραμματικού σχεδίου. Σύμφωνα με την εκ των προτέρων αξιολόγηση του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 – 2006: *το Π.Ε.Π. σχεδιάστηκε στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων του Σχεδίου Ανάπτυξης, μετά από διαδικασίες συστηματικής διαβούλευσης με τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, τους Ο.Τ.Α., τα Υπουργεία και άλλους φορείς. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν το πρόγραμμα να αποτελεί σύνθεση των στρατηγικών επιλογών top down και της ζήτησης bottom up.*

Σε ότι αφορά τις **κατηγορίες διαρθρωτικών παρεμβάσεων**, το Π.Ε.Π. θέτει τις ίδιες βασικές προτεραιότητες με τα προηγούμενα περιφερειακά προγράμματα, γεγονός που δείχνει ότι παρά τις προόδους που έχουν συντελεστεί, υπάρχουν ακόμα σημαντικές ελλείψεις στους τομείς της βασικής υποδομής, του περιβάλλοντος, των ανθρωπίνων πόρων, των παραγωγικών τομέων και της υγείας – πρόνοιας. Σύμφωνα με την εκ των προτέρων αξιολόγηση, η ένταξη των παρεμβάσεων αυτών σε μια λογική ανάδειξης του μητροπολιτικού ρόλου της Αττικής δίνει το μέτρο του εκσυγχρονισμού του προγραμματικού σχεδιασμού και της συνάφειας του με την παγκοσμιοποιημένη οικονομία της εποχής μας, ενώ εκτιμάται ότι οι δράσεις που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες διαρθρωτικών παρεμβάσεων του Π.Ε.Π. είναι επίσης σε σημαντικό βαθμό εκσυγχρονισμένες ως προς το περιεχόμενο τους.

Στη συνέχεια εξετάζεται η **συνέπεια της στρατηγικής με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας**, συσχετίζοντας τους άξονες προτεραιότητας του προγράμματος με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας. Ειδικότερα, διερευνάται ποιοτικά η συνάφεια μεταξύ των αξόνων προτεραιότητας και των α) δυνατοτήτων / ευκαιριών β) αδυναμιών / απειλών. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι ο σχεδιασμός συνδέεται με πολλές και διαφορετικές δυνατότητες / αδυναμίες (Δ/Ε). Συγκεκριμένα, φαίνεται ότι:

- Αξιοποιούνται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Αττικής που σχετίζονται με το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον, το απόθεμα ιστορίας και πολιτισμού, τον τριτογενή τομέα, τον εναλλακτικό τουρισμό, την ύπαρξη βιομηχανικής υποδομής και το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού και εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού.
- Λαμβάνονται υπόψη τα πλεονεκτήματα του πρωτογενούς τομέα και του τομέα της υγείας και πρόνοιας.

Από πλευράς συχνότητας της συσχέτισης ανά άξονα, προκύπτει ότι:

α) ο άξονας 4 (μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων) συσχετίζεται με όλες σχεδόν τις δυνατότητες της περιφέρειας, γεγονός που οφείλεται στην ομοιοτυπία των δράσεων που περιλαμβάνει με το σύνολο σχεδόν των δράσεων των άλλων αξόνων,

β) οι άξονες 1 (διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας) και 3 (μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού) συσχετίζονται με πολλές δυνατότητες και ευκαιρίες κυρίως λόγω της πολυμορφίας των δράσεων του πρώτου άξονα και της οριζόντιας επίδρασης που αναμένεται να έχουν οι δράσεις του τρίτου άξονα,

γ) ο άξονας 2 (αποκατάσταση και προστασία της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος) εμφανίζει το μικρότερο βαθμό συσχέτισης με τις Δ/Ε λόγω κυρίως της αλλοίωσης του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των υποδομών διαφύλαξης και προστασίας του.

Σε ότι αφορά τη **συνάφεια των αξόνων προτεραιότητας με τις αδυναμίες / απειλές (Α/Α)**, η ανάλυση έδειξε ότι οι άξονες επεμβαίνουν στο σύνολο σχεδόν των κύριων αδυναμιών της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα, δέχονται την συνδυασμένη επίδραση:

- όλων των αξόνων: η ύφεση της βιομηχανίας και του τουρισμού, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός,
- τριών αξόνων: οι αδυναμίες των υποδομών των μεταφορών, του περιβάλλοντος και του πολιτισμού, καθώς και οι ελλείψεις εκπαιδευτικών υποδομών,
- δυο αξόνων: η φόρτιση του υπεραστικού συστήματος μεταφορών και τα δημογραφικά προβλήματα,
- ενός άξονα: η ανεπάρκεια εξωτερικών οικονομιών και τα προβλήματα των υποδομών υγείας και πρόνοιας³⁸.

Στην ενότητα 3 περιλαμβάνεται επίσης η **ποιοτική εκτίμηση της μέγιστης δυνατικής συνάφειας του προγράμματος με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας**. Η ανάλυση γίνεται βάση της συμμετοχής των δεσμεύσεων της δημόσιας δαπάνης των

³⁸ Για το ζήτημα των εξωτερικών οικονομιών, επισημαίνεται ότι αυτές θα προκύψουν κυρίως από τα μεγάλα έργα και τις παρεμβάσεις στη βασική υποδομή του Εθνικού Σκέλους και του Ταμείου Συνοχής, ενώ οι σχετικές δράσεις του Π.Ε.Π. θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Για την υγεία και πρόνοια, εκτιμάται ότι η φύση των υποδομών που σχετίζεται με αυτή την κατηγορία επιδέχεται μόνο συγκεκριμένες παρεμβάσεις.

αξόνων και των κατηγοριών διαρθρωτικών παρεμβάσεων με στόχο τον εντοπισμό της έντασης τους σε όρους διατιθέμενων πόρων.

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στις δεσμεύσεις έχει ο Άξονας 1 (διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας), ενώ ακολουθούν κατά σειρά οι Άξονες 2 (αποκατάσταση και προστασία της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος), 4 (μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων) και 3 (μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού).

Σε ότι αφορά τη διάθεση δημοσίων πόρων ανά Διαρθρωτική Κατηγορία, οι Μεταφορές συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό ενώ ακολουθούν κατά σειρά το Ανθρώπινο Δυναμικό, οι Παραγωγικοί Τομείς, το Περιβάλλον και η Υγεία – Πρόνοια.

Η εξέταση του βαθμού **συνοχής των Μέτρων του Π.Ε.Π. με τις προτεραιότητες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής** έδειξε ότι τα Μέτρα του Π.Ε.Π. καλύπτουν το σύνολο των πεδίων επί των οποίων εκτιμάται η συνοχή (στο βαθμό όμως που ο βαθμός εξειδίκευσης των Μέτρων επιτρέπει τη εξαγωγή συμπερασμάτων). Η εξέταση του βαθμού **συνοχής των Μέτρων με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές** έδειξε ότι υπάρχει ικανοποιητικός βαθμός ενσωμάτωσης των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών στα πεδία παρέμβασης του Π.Ε.Π.

4) Στην **ενότητα 4 εξετάζεται η ποσοτικοποίηση των στόχων**. Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν στη διαδικασία ποσοτικοποίησης των στόχων φυσικού αντικείμενου είναι: α) το μοναδιαίο κόστος, β) οι δυνατότητες – αδυναμίες – ευκαιρίες – απειλές, γ) το περιεχόμενο των Μέτρων, δ) η ζήτηση των φορέων υλοποίησης και ε) οι γενικότερες εμπειρίες που αποκτήθηκαν κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Οι φυσικοί στόχοι που ποσοτικοποιήθηκαν φτάνουν το 65% του συνολικού κόστους του προγράμματος. Κατά άξονα προτεραιότητας ο βαθμός ποσοτικοποίησης έφτασε: για τον άξονα 1 το 67,6%, για τον άξονα 2 το 40,5%, για τον άξονα 3 το 76,6% και τέλος για τον άξονα 4 το 89,8%. Οι δράσεις που δεν ποσοτικοποιήθηκαν είναι κυρίως μη εξειδικευμένες ή νέες δράσεις με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη των σχετικών μοναδιαίων κοστών.

Επίσης, γίνεται **εκτίμηση της αύξησης δυναμικότητας ανά άξονα προτεραιότητας**. Οι άξονες που εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν την μεγαλύτερη αύξηση είναι ο δεύτερος (2) και ο πρώτος (1). Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για τον άξονα 2, η εκτίμηση της αύξησης είναι της τάξης του 625% για τους επαρχιακούς δρόμους, 97% για τις αναδασώσεις, 100% για τη διαχείριση των απορριμμάτων, 96% για τις διευθετήσεις ρεμάτων, 50% για τους βιολογικούς καθαρισμούς κ.λ.π. . Τα μεγαλύτερα ποσοστά στις παρεμβάσεις του άξονα 1 εκτιμάται ότι θα εμφανισθούν στις μελέτες –πράξεις εφαρμογής (125%), στις ΒΕΠΕ – ΒΙΟΠΑ (100%), στην αξιοποίηση των κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου στη βιομηχανία και τον τουρισμό (100%), στην κατασκευή ανισόπεδων κόμβων (67%) κ.α. Επίσης, εκτιμάται ότι μεγάλη αύξηση δυναμικότητας θα εμφανίσει και η ενίσχυση των Μ.Μ.Ε. Η αύξηση

της δυναμικότητας υπολογίστηκε βάσει των υπολογισθέντων ποσοτικών στόχων θέτοντας την υπόθεση ότι θα υλοποιηθεί το σύνολο του φυσικού αντικείμενου.

5) Στην ενότητα 5 αναφέρονται οι αναμενόμενες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του προγράμματος. Σε ότι αφορά την δημιουργία πρόσκαιρης απασχόλησης εκτιμήθηκε ότι το πρόγραμμα θα δημιουργήσει 16.176 τοσδύναμες θέσεις μόνιμης απασχόλησης 12μηνης διάρκειας. Η απασχόληση που θα δημιουργηθεί εκτιμάται ότι θα εκτείνεται σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Σε ότι αφορά τη δημιουργία μόνιμης απασχόλησης, δεν έγινε εκτίμηση λόγω πρακτικών λόγων.

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις του προγράμματος στο περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, η ανάλυση που έγινε (με τη χρήση μήτρας ποιοτικής ανάλυσης) έδειξε ότι οι δράσεις των υποδομών έχουν τις μεγαλύτερες άμεσες και έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (οδικά δίκτυα, ανέγερση κτιρίων, μαζικός τουρισμός σε περιοχές με ανεπαρκείς υποδομές κ.α.). Στους παραγωγικούς τομείς εκτιμήθηκε ότι οι επιπτώσεις είναι ηπιότερες και εξαρτώνται από το είδος των δράσεων, ενώ και οι ίδιες οι δράσεις που αφορούν το περιβάλλον (κυρίως οι υποδομές) έχουν ορισμένες φορές αρνητική επίπτωση. Η ανάλυση δεν περιλαμβάνει ποσοτικούς δείκτες καθώς τα έργα δεν ήταν γνωστά την περίοδο που πραγματοποιήθηκε η αξιολόγηση.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του ΠΕΠ Αττικής εκτίμησε ότι οι δράσεις κυρίως του άξονα 1 προωθούν την ανταγωνιστικότητα, ειδικότερα αν ληφθούν υπόψη οι συνέργιες τους με τα μεγάλα έργα βασικής υποδομής τα οποία δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες και βελτιώνουν τις συνθήκες προσφοράς. Οι υπόλοιποι άξονες εκτιμάται ότι συμβάλλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, κυρίως με τις δράσεις που αφορούν το περιβάλλον, τις Μ.Μ.Ε., τους ανθρώπινους πόρους, με τη δημιουργία οριζόντιων και συμπληρωματικών προς τη βασική υποδομή συνθηκών, σε συνδυασμό με το Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας». Δύο σημεία ιδιαίτερης σημασίας σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, σύμφωνα με την αξιολόγηση, είναι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και το Μητροπολιτικό Κέντρο γενικότερα. Το μικρό μέγεθος της πλειοψηφίας των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην περιφέρεια Αττικής αποτελεί παράγοντα μειωμένης ανταγωνιστικότητας. Μέσα αντιμετώπισης αυτής της αδυναμίας είναι η δημιουργία μέσα από το πρόγραμμα ΒΕΠΕ και ΒΙΟΠΑ (για την ανάπτυξη επιχειρηματικού περιβάλλοντος κατάλληλου ώστε να αρθούν οι επιπτώσεις του μικρού μεγέθους) αλλά και η εφαρμογή κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις προηγμένης τεχνολογίας και διευκόλυνσης συγχωνεύσεων.

6) Τέλος, σε ότι αφορά την ενότητα 6, η εκ των προτέρων αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε εκτιμά ότι η Επιτροπή Παρακολούθησης χαρακτηρίζεται από ανταποκρισιμότητα, προσαρμοστικότητα και ευελιξία, ωστόσο η λειτουργία της εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες όπως ο βαθμός οριζόντιας επικοινωνίας, η ταχύτητα επίλυσης των προβλημάτων (η οποία ενέχει το πολιτικό, το τεχνοκρατικό και το θεσμικό στοιχείο) και η αποτελεσματικότητα του συστήματος επικοινωνίας και πληροφόρησης. Η ανάλυση εντόπισε αδυναμίες στους μηχανισμούς επικοινωνίας, πληροφόρησης και συντονισμού.

6. ΤΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

6.1 Δομή και Περιεχόμενο του Συμπληρώματος Προγραμματισμού

Η μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων για την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 εισήγαγε μια νέα έννοια στο σύστημα προγραμματισμού: το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού ή Συμπληρωματικό Πρόγραμμα. Το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού περιλαμβάνει τις λεπτομερείς παραμέτρους του προγράμματος σε επίπεδο Μέτρου, μαζί με την ποσοτικοποίηση των συναφών επιχειρησιακών στόχων. Επίσης, στο Σ.Π. καθορίζονται οι δικαιούχοι και η κατανομή των κονδυλίων στα προβλεπόμενα μέτρα. Μέχρι και την προηγούμενη προγραμματική περίοδο οι λεπτομέρειες αυτές περιλαμβάνονταν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η καινοτομία αυτή έχει σαν στόχο την ενίσχυση του ρόλου των κρατών – μελών στις διαδικασίες προγραμματισμού, και ειδικότερα των αρμόδιων αρχών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο αυτό, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να ασκεί τον κεντρικό σχεδιασμό και εποπτεία των προγραμμάτων αποκεντρώνοντας όμως μέρος των αρμοδιοτήτων που είχε στις προηγούμενες περιόδους. Έτσι, εναπόκειται στο κράτος - μέλος η ευθύνη για την κατάρτιση του προγραμματικού περιεχομένου σε επίπεδο μέτρου και για την ποσοτικοποίηση των συναφών στόχων. Ο φορέας κατάρτισης του Συμπληρωματικού Προγράμματος είναι η Διαχειριστική Αρχή. Για την επίσπευση των διαδικασιών, το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού είναι δυνατόν να υποβάλλεται συγχρόνως με την υποβολή του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Επίσης, συνιστάται να παρέχονται προσωρινά κριτήρια επιλογής με το συμπληρωματικό πρόγραμμα. Όπως αναφέρεται στον Κανονισμό 1966/99 (άρθρο 18, παρ. 3), η Αρχή Διαχείρισης πρέπει να εγκρίνει το Συμπληρωματικό Πρόγραμμα το αργότερο τρεις μήνες μετά την απόφαση της Επιτροπής για την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Η Επιτροπή Παρακολούθησης εξετάζει και εγκρίνει τα κριτήρια για την επιλογή των χρηματοδοτούμενων ενεργειών στο πλαίσιο κάθε μέτρου, εντός έξι μηνών από την έγκριση της παρέμβασης.. είναι ότι πλέον.

Η Διαχειριστική Αρχή έχει τη δυνατότητα να τροποποιεί το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού χωρίς όμως να μεταβάλλει το συνολικό ποσό της διατιθέμενης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία δαπάνης στον σχετικό άξονα προτεραιότητας ή την δημόσια εθνική συγχρηματοδότηση σε επίπεδο άξονα. Είναι δυνατή η τροποποίηση του περιεχομένου και της χρηματοδοτικής κατανομής σε επίπεδο Μέτρου εφόσον δεν θίγονται οι συγκεκριμένοι στόχοι και το ποσό της κοινοτικής συμμετοχής του άξονα προτεραιότητας στον οποίο εντάσσονται. Επίσης, είναι δυνατή η τροποποίηση της κατανομής δημοσίων και εξομοιούμενων προς αυτές χρηματοδοτήσεων καθώς και η κατανομή της εθνικής συγχρηματοδότησης μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (Υπουργική Συνάντηση της 7^{ης} Οκτ. 2002).

Στο Συμπληρωματικό Πρόγραμμα περιλαμβάνονται τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α):

- 1) Οι ειδικοί στόχοι, ποσοτικοποιημένοι στο βαθμό του δυνατού και ο έλεγχος της συνεκτικότητάς τους με τις αντίστοιχες προτεραιότητες.
- 2) Η εκ των προτέρων αξιολόγηση των Μέτρων μέσω της οποίας εξετάζεται ο βαθμός της συνεκτικότητάς των Μέτρων με τους στόχους των προτεραιοτήτων στις οποίες εντάσσονται. Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του Σ.Π. πρέπει να καλύπτει σημεία που δεν αντιμετωπίστηκαν ή αντιμετωπίστηκαν σε μη ικανοποιητικό βαθμό στην αξιολόγηση των Ε.Π.. Τα σημεία αυτά μπορεί να είναι τα εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999β):
 - προβλήματα σχετικά με τις δυνατότητες αξιολόγησης και παρακολούθησης που εντοπίστηκαν κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο,
 - συνοχή μεταξύ επιχειρησιακών και γενικών στόχων,
 - ποσοτικοποίηση των στόχων και των βασικών ανισοτήτων,
 - αξιοπιστία και βαθμός κάλυψης των αναγκών παρακολούθησης και αξιολόγησης,
 - μέτρα σύγκρισης και ειδικές διαδικασίες σε τομείς που δεν είναι εύκολη η ποσοτικοποίηση,
 - αναμενόμενες επιπτώσεις και αποτελέσματα σε σχέση με τους ειδικούς και επιχειρηματικούς στόχους,
 - εντοπισμός των απαιτούμενων βελτιώσεων στις διαδικασίες υλοποίησης και παρακολούθησης,
 - αξιολόγηση των κριτηρίων επιλογής έργων και του βαθμού που αυτά ενισχύουν την αποτελεσματικότητα,
 - βαθμός ύπαρξης ειδικών ρυθμίσεων για καινοτόμες ενέργειες.
- 3) Οι σχετικοί με την παρακολούθηση δείκτες, στους οποίους περιλαμβάνονται οι δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων (εκροών), οι δείκτες αποτελεσμάτων καθώς και οι δείκτες κατανομής του αποθεματικού επίδοσης.
- 4) Ο βαθμός υλοποίησης, τα αποτελέσματα και, εφόσον είναι δυνατόν, οι επιπτώσεις (σε επίπεδο Προτεραιότητας ή Μέτρου).
- 5) Ο καθορισμός των κατηγοριών των τελικών δικαιούχων για κάθε Μέτρο.
- 6) Ο χρηματοδοτικός πίνακας για κάθε Μέτρο. Στο σχέδιο χρηματοδότησης που αποτυπώνεται στον πίνακα περιλαμβάνεται το ύψος των συνολικών κονδυλίων ανά Διαρθρωτικό Ταμείο ή / και άλλων χρηματοδοτικών οργάνων, το ύψος της δημόσιας εθνικής χρηματοδότησης καθώς και εκτίμηση της ιδιωτικής συμμετοχής, εφόσον υφίσταται.
- 7) Περιγραφή των δράσεων δημοσιότητας.
- 8) Περιγραφή των ρυθμίσεων που αφορούν την ηλεκτρονική ανταλλαγή των στοιχείων που απαιτούνται για την κάλυψη των αναγκών διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Στον πίνακα 11 παρουσιάζεται η δομή του Συμπληρώματος Προγραμματισμού (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006, στο Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002).

1. Εισαγωγή – Γενική δομή Ε.Π.
2. Τεχνικά δελτία μέτρου ανά άξονα προτεραιότητας
3. Συνολικός χρηματοδοτικός πίνακας
4. Εκ των προτέρων αξιολόγηση
~~5. Δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας προγράμματος~~
6. Ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων

Σε κάθε μια από τις παραπάνω ενότητες του Σ.Π. περιλαμβάνονται τα εξής (Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης, 2002):

1) Στην ενότητα 1 (Εισαγωγή – Γενική δομή Ε.Π.) περιλαμβάνεται η παρουσίαση των αξόνων προτεραιότητας και των μέτρων τους καθώς και ο προϋπολογισμός ανά άξονα και μέτρο.

2) Η ενότητα 2 (Τεχνικά δελτία) αφορά το Τεχνικό Δελτίο του Μέτρου το οποίο περιλαμβάνει τα εξής:

α) Ταυτότητα του Μέτρου: στο πεδίο αυτό περιλαμβάνονται οι γενικές πληροφορίες για το Μέτρο (άξονας προτεραιότητας που ανήκει, αριθμός και τίτλος του, διάρκεια, περιοχές εφαρμογής του, ωφελούμενοι, πεδία παρέμβασης).

β) Χρηματοοικονομικά στοιχεία Μέτρου: συνολικό κόστος Μέτρου, δημόσια δαπάνη (Κοινοτική και Εθνική), προβλεπόμενη ιδιωτική χρηματοδότηση και άλλες χρηματοδοτήσεις (εφόσον υπάρχουν). Επίσης, στην ενότητα αυτή περιλαμβάνεται και αναλυτικός χρηματοδοτικός πίνακας για το Μέτρο, κατά έτος, κατά πηγή χρηματοδότησης, και κατά Ταμείο, τον οποίο συνοδεύει, εφόσον υφίσταται, αναφορά στα ειδικά καθεστώτα χορήγησης συγχρηματοδοτήσεων.

γ) Στόχοι, περιεχόμενο και δείκτες παρακολούθησης του Μέτρου: στην υποενότητα αυτή γίνεται αναφορά στη στρατηγική σε επίπεδο Μέτρου. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι ανάγκες, οι στόχοι, το περιεχόμενο και οι ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων που είναι επιλέξιμες στο κάθε Μέτρο, ενώ αναφέρονται ενδεικτικά κάποιες από αυτές και κυρίως ορισμένα μεγάλα έργα που έχουν επιλεγεί. Επίσης, γίνεται ποσοτικοποίηση των στόχων του Μέτρου με την παράθεση δεικτών, οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: δείκτες πραγματοποίησης – δείκτες αποτελέσματος – δείκτες επιπτώσεων.

δ) Εφαρμογή: στην υποενότητα αυτή αναλύονται οι σχετικές διαδικασίες και το ισχύον πλαίσιο για την εφαρμογή του Μέτρου, καθώς και οι απαραίτητες θεσμικές και άλλες ρυθμίσεις.

ε) Τελικοί δικαιούχοι: εδώ αναφέρονται οι φορείς που θα υλοποιήσουν τις πράξεις που περιλαμβάνονται στο Μέτρο.

στ) Κριτήρια επιλεξιμότητας πράξεων: με τα κριτήρια αυτά γίνεται η επιλογή των πράξεων με στόχο την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των στόχων του Μέρου. Τα κριτήρια αυτά ομαδοποιούνται στις εξής κατηγορίες: φύση και είδος των πράξεων στο πλαίσιο του Μέρου - σκοπιμότητα πράξεων - πληρότητα πράξεων - ωριμότητα των πράξεων - συμβατότητα των πράξεων με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές.

3) Στην ενότητα 3 (συνολικός χρηματοδοτικός πίνακας) περιλαμβάνεται πίνακας που παρουσιάζει το συνολικό χρηματοδοτικό σχέδιο του Άξονα Προτεραιότητας ανά Μέτρο.

4) Στην ενότητα 4 (εκ των προτέρων αξιολόγηση σε επίπεδο Μέρου) περιλαμβάνεται η ανάλυση της συνέπειας των στόχων σε σχέση με τις ανάγκες της περιφέρειας (όταν πρόκειται για Π.Ε.Π.) ή του τομέα, η συνεκτικότητα των Μέρων με τους αντίστοιχους στόχους του άξονα προτεραιότητας, η ποσοτικοποίηση των στόχων σε επίπεδο Μέρου, οι αναμενόμενες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και η αξιολόγηση των μηχανισμών εφαρμογής κάθε Μέρου.

5) Στην ενότητα 5 (δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας του προγράμματος) περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι δράσεις που έχουν σαν στόχο τη διασφάλιση της διαφάνειας των δράσεων του προγράμματος αλλά και την πληρέστερη πληροφόρηση των πολιτών για τα αναπτυξιακά προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Κ.Π.Σ.

6) Στην ενότητα 6 (ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων) περιλαμβάνονται οι ρυθμίσεις και οι διαδικασίες που αφορούν την ηλεκτρονική ανταλλαγή των δεδομένων που σχετίζονται με τη διαχείριση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του προγράμματος.

Σε ότι αφορά την κατάταξη των τομέων παρέμβασης σε κατηγορίες, οι Επιτροπές Παρακολούθησης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ενδεικτική μεθοδολογία της Επιτροπής και τους καταλόγους παραδειγμάτων δεικτών, καθώς και την προτεινόμενη από την Επιτροπή κατάταξη των τομέων παρέμβασης. Η Επιτροπή έχει δημιουργήσει ένα σύστημα για την κατάταξη των τομέων παρέμβασης σε κατηγορίες με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού κατανόησης των διαφόρων παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων. Επισημαίνεται ότι το σύστημά που δημιουργήθηκε ενδέχεται να μην εκφράζει πάντοτε τον ακριβή ορισμό κάθε μέτρου, για το οποίο ο βαθμός λεπτομέρειας δύναται να ποικίλλει. Τα κράτη μέλη καλούνται ωστόσο να χρησιμοποιούν ένα κατάλληλο κωδικό για καθένα από τα προτεινόμενα μέτρα στο πλαίσιο του συμπληρωματικού προγράμματος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999α).

6.2 Το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του Π.Ε.Π. Αττικής

Το Συμπληρωματικό Πρόγραμμα του Π.Ε.Π. Αττικής έχει την εξής διάρθρωση:

• Εισαγωγή• Τεχνικό Δελτίο Μέτρου• Χρηματοδοτικός Πίνακας Μέτρου ανά έτος• Ηλεκτρονική Ανταλλαγή Δεδομένων• Δείκτες Αποθεματικού Επίδοσης
• Σχέδιο Δράσεων Επικοινωνίας (μέτρα πληροφόρησης – δημοσιότητας)• Συνοπτικό Σχέδιο Δράσης Τεχνικής Βοήθειας

I) Στην εισαγωγή παραθέτονται τα κυριότερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Αττικής, οι άξονες προτεραιότητας του Π.Ε.Π. και τα μέτρα ανά άξονα.

II) Τα Τεχνικά Δελτία που περιλαμβάνονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του Π.Ε.Π. Αττικής διαρθρώνονται στις εξής πέντε ενότητες:

A. Ταυτότητα Μέτρου   B. Γενικός Στόχος / οι του Μέτρου και Στρατηγική επίτευξης του – Κατηγορίες Πράξεων – Αναμενόμενα Αποτελέσματα – Δείκτες   Γ. Εφαρμογή   Δ. Τελικοί Δικαιούχοι   Ε. Ομάδες Κριτηρίων Αξιολόγησης και Επιλογής Πράξεων

1) Στην ενότητα Α αναφέρονται όλες οι πληροφορίες που αφορούν την ταυτότητα των Μέτρων. Συγκεκριμένα, αναφέρονται το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και ο Άξονας Προτεραιότητας στο οποίο ανήκει το Μέτρο, οι περιοχές εφαρμογής του Μέτρου, οι ωφελοούμενοι από το μέτρο, η διάρκεια εφαρμογής, και τα πεδία παρέμβασης, με το ποσοστό που απορροφά το κάθε πεδίο παρέμβασης από το συνολικό προϋπολογισμό του Μέτρου.

Επίσης, περιλαμβάνεται πίνακας με τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Μέτρου. Στον πίνακα αυτό αναφέρεται το Συνολικό Κόστος του Μέτρου, η Δημόσια Δαπάνη και το ποσοστό συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας, καθώς και το ποσοστό της Ιδιωτικής Συμμετοχής και ο Δανεισμός εφόσον υπάρχουν. Στον πίνακα περιλαμβάνονται και τα ποσοστά συμμετοχής του Μέτρου και των επιμέρους πηγών χρηματοδότησης του στον Άξονα Προτεραιότητας και στο Πρόγραμμα συνολικά.

2) Στην ενότητα Β περιλαμβάνονται οι στόχοι και το περιεχόμενο του Μέτρου, με αναφορά στο κάθε Έργο που θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο του Μέτρου. Επίσης γίνεται αναφορά στις πράξεις που περιλαμβάνονται στο Μέτρο, ενώ γίνεται και ποσοτικοποίηση των στόχων του Μέτρου με τη χρήση σειράς δεικτών (δείκτες πραγματοποίησης – αποτελέσματος – επιπτώσεων).

3) Στην ενότητα Γ αναφέρονται όλες οι ενέργειες και οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την εφαρμογή του Μέτρου.

4) Στην ενότητα Δ αναφέρονται οι Τελικοί Δικαιούχοι του Μέτρου (ανάλογα με τη φύση και το είδος της κάθε πράξης που περιλαμβάνεται στο Μέτρο).

5) Στην ενότητα Ε αναφέρονται οι ομάδες κριτηρίων αξιολόγησης και επιλογής των πράξεων του Μέτρου.

III) Το κάθε Τεχνικό Δελτίο συνοδεύεται από αναλυτικό πίνακα χρηματοδότησης του κάθε μέτρου ανά έτος υλοποίησης. Στον πίνακα αναφέρεται ο κωδικός παρέμβασης, ο επιμερισμός του συνολικού κόστους στη συμμετοχή του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, όπου η συμμετοχή του δημόσιου τομέα επιμερίζεται στη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ελληνικού Δημοσίου και η συνεισφορά της Ε.Ε. αναλύεται κατά διωρθρωτικό ταμείο, ενώ η συνεισφορά του Ελληνικού Δημοσίου σε κεντρική, περιφερειακή και τοπική.

IV) Στην ενότητα που αφορά την Ηλεκτρονική Ανταλλαγή Δεδομένων, αναφέρονται οι τύποι των αρχείων που θα χρησιμοποιηθούν καθώς και οι αρμόδιες αρχές που αντιστοιχούν ανά περίπτωση.

V) Οι Δείκτες Αποθεματικού Επίδοσης εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες κριτηρίων:

- Αποτελεσματικότητας
- Διαχείρισης
- Χρηματοδοτικής εκτέλεσης

Σημειώνεται ότι, οι δείκτες διαχείρισης και χρηματοδοτικής εκτέλεσης περιγράφονται στις διατάξεις εφαρμογής του Π.Ε.Π. Στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού παρουσιάζονται οι δείκτες αποτελεσματικότητας του προγράμματος ανά μέτρο, οι οποίοι περιλαμβάνουν τους δείκτες: α) πραγματοποίησης και β) αποτελέσματος.

VI) Το Σχέδιο Δράσεων Επικοινωνίας (μέτρα πληροφόρησης – δημοσιότητας), περιλαμβάνει: α) τους στόχους και το στοχοθετούμενο κοινό, β) το περιεχόμενο και τη στρατηγική των δράσεων επικοινωνίας και πληροφόρησης, γ) τα επικοινωνιακά μέσα για την υλοποίηση του, δ) τον προγραμματισμό ενεργειών ανά επικοινωνιακή φάση, ε) τον ορισμό των υπηρεσιών υλοποίησης και στ) τα κριτήρια αξιολόγησης των δράσεων.

VII) Το Συνοπτικό Σχέδιο Δράσης Τεχνικής Βοήθειας περιλαμβάνει τις κατηγορίες ενεργειών που αφορούν την τεχνική βοήθεια (Ε.Τ.Π.Α. και Ε.Κ.Τ.).

7. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

7.1 Συνάφεια του Π.Ε.Π. Αττικής με τη Στρατηγική Ανάπτυξης Μητροπολιτικών Κέντρων και το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Αττική

Ο βασικός αναπτυξιακός στόχος για την Περιφέρεια Αττικής, η ενίσχυση δηλαδή του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, που προτείνεται από το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Περιφέρεια Αττικής ταυτίζεται με αυτόν του Π.Ε.Π. Αττικής, ενώ το ίδιο ισχύει και για τους επιμέρους στρατηγικούς στόχους με εξαίρεση αυτόν που αφορά την αποκατάσταση των επιπτώσεων από το σεισμό της Πάρνηθας στις 7 / 9 / 1999, ο οποίος προστέθηκε από το ΠΕΠ Αττικής. Επίσης, στον στρατηγικό στόχο που αφορά την διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, διαπιστώνουμε μια διαφοροποίηση σε σχέση με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Αττική, αφού απουσιάζει η αναφορά στην ένταξη της Αθήνας στο δίκτυο των μεγάλων ευρωπαϊκών αστικών κέντρων. Επομένως, σε επίπεδο στρατηγικών επιλογών το Π.Ε.Π. Αττικής ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις επιλογές του Σχεδίου Ανάπτυξης για την περιφέρεια Αττικής.

Σε σχέση με τους στρατηγικούς στόχους που είχαν τεθεί στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο (1994 – 1999), υπάρχουν ομοιότητες αλλά και σημαντικές διαφοροποιήσεις. Η κυριότερη διαφοροποίηση αφορά την ιεράρχηση της ενίσχυσης του διεθνή ρόλου της πρωτεύουσας ως του κυριότερου αναπτυξιακού στόχου. Παράλληλα, μια σειρά από προβλήματα τα οποία υπήρχαν την περίοδο σχεδιασμού του Β ΚΠΣ, με κυριότερα από αυτά την υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την υψηλή ανεργία, διαπιστώνονται και μετά το πέρας της περιόδου 1994 – 1999, με αποτέλεσμα να υπάρχουν παρεμβάσεις σχετικές με αυτά τα προβλήματα και στην τρέχουσα περίοδο. Παρεμβάσεις που σχετίζονται με την στήριξη και επαναχωροθέτηση του παραγωγικού τομέα και την αναβάθμιση της κυκλοφορίας και των μεταφορών (ΠΕΠ Αττικής - Β Κ.Π.Σ.), υπάρχουν και στους άξονες προτεραιότητας 1 και 4 του ΠΕΠ Αττικής της περιόδου 2000 – 2006.

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης για το Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας αναφέρονται μια σειρά από άξονες προτεραιότητας οι οποίοι μπορούν να ομαδοποιηθούν στις εξής θεματικές κατηγορίες: 1) επιχειρηματικές υποδομές (άξονας 1: παραγωγικές υπηρεσίες και άξονας 6: βιομηχανία), 2) έρευνα & ανάπτυξη – υψηλή τεχνολογία – καινοτόμες δράσεις, 3) πολιτισμός & τουρισμός, 4) διεθνείς εμπορικές δραστηριότητες (άξονας 4: εμπόριο & άξονας 5: διαμετακόμιση – ναυτιλία), 5) διαχείριση αστικού κύκλου. Οι τέσσερις πρώτες θεματικές κατηγορίες προτεραιοτήτων του Σ.Α.Μ.Κ συσχετίζονται κυρίως με την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάποιες από αυτές, όπως η προτεραιότητα που αφορά τον πολιτισμό ή η προτεραιότητα που αφορά τη βιομηχανία, δεν συμβάλλουν στην διαχείριση του αστικού κύκλου.

Οι δράσεις που προτείνονται από το ΣΑΜΚ αφορούν κυρίως μια σειρά από υποδομές οι κυριότερες από τις οποίες συνδέονται με την κάλυψη αναγκών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, τη δημιουργία οργανωμένων περιοχών επιχειρηματικής δραστηριότητας, τη δημιουργία τεχνολογικών πάρκων και

τεχνοπόλεων, συνεδριακού κέντρου μείζονος σημασίας καθώς και διαμετακομιστικού κέντρου διεθνούς εμβέλειας. Προτεραιότητα δίδεται και στη δημιουργία δικτύων μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων. Πέρα από τις παρεμβάσεις που έχουν σαν στόχο τη δημιουργία του κατάλληλου αναπτυξιακού περιβάλλοντος και την ενίσχυση των διασυνδέσεων μεταξύ ~~ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων έτσι ώστε να διευκολυνθεί η μεταφορά~~ γνώσης και καινοτομιών, στο ΣΑΜΚ δίνεται προτεραιότητα και σε μια σειρά δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά για τη συνολική οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας. Αυτές είναι ο πολιτισμός – τουρισμός, το εμπόριο – διαμετακόμιση, η ναυτιλία και η βιομηχανία. Οι περισσότερες από τις δράσεις που περιλαμβάνονται στο ΣΑΜΚ συμβάλουν στην ανάπτυξη της δικτύωσης της Αθήνας στους τομείς των νέων τεχνολογιών, του πολιτισμού – τουρισμού, των μεταφορών, του διεθνούς εμπορίου και της βιομηχανίας. Στο ΣΑΜΚ δεν περιλαμβάνεται κάποια δράση η οποία να σχετίζεται με την βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ περιορισμένες είναι και οι παρεμβάσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος. Με την διαχείριση του αστικού κύκλου, εκτός από την έβδομη προτεραιότητα του Σ.Α.Μ.Κ. που αναφέρεται στην μελέτη της εξέλιξης του αστικού κύκλου, σχετίζονται οι αναπλάσεις των ιστορικών περιοχών του κέντρου της Αθήνας και η οργάνωση περιοχών βιομηχανικής εγκατάστασης.

Οι άξονες προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής αφορούν κυρίως δυο θεματικές κατηγορίες: 1) την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας, όπου την μεγαλύτερη συμβολή έχει ο πρώτος άξονας προτεραιότητας και 2) την διαχείριση του αστικού κύκλου δηλ. την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των αδυναμιών που χαρακτηρίζουν κυρίως το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας, αλλά και τις υπόλοιπες περιοχές της περιφέρειας, τα οποία αποτελούν παράγοντες ανάσχεσης της ανάπτυξης. Στην δεύτερη αυτή θεματική κατηγορία τη μεγαλύτερη συμβολή έχουν ο άξονας 2 (αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος), ο άξονας 4 (μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων) και ο άξονας 5 (αποκατάσταση των επιπτώσεων του σεισμού της Πάρνηθας). Σε σχέση με τις κατευθύνσεις πολιτικής που δίνει το ΣΑΜΚ, και οι οποίες πρέπει να σημειωθεί ότι αφορούν μόνο το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας και όχι το σύνολο της περιφέρειας, το Π.Ε.Π. Αττικής περιλαμβάνει παρεμβάσεις που σχετίζονται με το σύνολο των προτεραιοτήτων που θέτει το ΣΑΜΚ. Συγκεκριμένα:

- 1) Σε ότι αφορά τις επιχειρηματικές υποδομές (παραγωγικές υπηρεσίες και βιομηχανία), στο Π.Ε.Π. Αττικής περιλαμβάνονται παρεμβάσεις οι οποίες εντάσσονται κυρίως στους άξονες 1 (μέτρα 1.2 και 1.5) και 5 (μέτρα 5.4 και 5.6).
- 2) Παρεμβάσεις που σχετίζονται με την έρευνα & ανάπτυξη – υψηλή τεχνολογία – καινοτόμες δράσεις υπάρχουν στο σύνολο των αξόνων προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής (σε πιο περιορισμένο βαθμό στον άξονα 4). Τα μέτρα που συσχετίζονται περισσότερο με την ανάπτυξη της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών είναι τα εξής: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.5, 3.2, 3.3, 5.1. Επίσης, πρέπει να

σημειωθεί ότι στο Π.Ε.Π. Αττικής αναπτύσσεται, όπως έχει αναφερθεί, ειδική στρατηγική για την καινοτομία, η οποία περιλαμβάνει μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες καλύπτουν σαφώς περισσότερες θεματικές κατηγορίες σε σχέση με το ΣΑΜΚ.

- 3) Σε ότι αφορά την κατηγορία: ~~πολιτισμός & τουρισμός, οι σχετικές παρεμβάσεις του Π.Ε.Π. εντοπίζονται στα μέτρα 1.3, 1.5 και 5.3.~~
- 4) Σε ότι αφορά την κατηγορία: διεθνείς εμπορικές δραστηριότητες (εμπόριο & διαμετακόμιση – ναυτιλία), οι σχετικές με τη ανάπτυξη των δικτύων παρεμβάσεις του Π.Ε.Π. εντοπίζονται κυρίως στον άξονα 1 (μέτρα 1.1, 1.2) και 2.6 και στο μέτρο 4.1.
- 5) Τέλος, στο Π.Ε.Π. περιλαμβάνεται μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων που αφορούν τη διαχείριση του αστικού κύκλου. Οι περισσότερες από αυτές περιλαμβάνονται στους άξονες 2 και 4 αλλά και στον άξονα 5. Επίσης, στο Π.Ε.Π. Αττικής περιλαμβάνονται και οι ειδικές στρατηγικές για το περιβάλλον και για την ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη οι οποίες συσχετίζονται άμεσα με την διαχείριση του αστικού κύκλου.

Όμως, παρά το σχετικά μεγάλο βαθμό συνάφειας που παρουσιάζουν οι άξονες προτεραιότητας του Π.Ε.Π. Αττικής με τις προτεραιότητες που θέτει το ΣΑΜΚ για την περιφέρεια Αττικής, αρκετές δράσεις που προτείνονται στο ΣΑΜΚ δεν περιλαμβάνονται στο Π.Ε.Π. Οι κυριότερες από αυτές εντοπίζονται στις θεματικές κατηγορίες των επιχειρηματικών υποδομών και της ανάπτυξης διεθνούς εμπορικής δραστηριότητας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, για τον μετασχηματισμό ενός αστικού κέντρου σε μητροπολιτικό, είναι απαραίτητη η ανάδειξη μίας τουλάχιστον προωθητικής δραστηριότητας καθώς και η ενίσχυση των αστικών και επιχειρηματικών υποδομών. Στη ενίσχυση προωθητικών δραστηριοτήτων συμβάλει κυρίως ο άξονας προτεραιότητας 1 του ΠΕΠ Αττικής, αλλά και κάποια μέτρα που περιλαμβάνονται σε άλλους άξονες όπως το 4.2 και το 5.3 που συνδέονται με την ανάπτυξη της πολιτιστικής δραστηριότητας καθώς και παρεμβάσεις που εντάσσονται στον άξονα 3 και αφορούν την σύνδεση της εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού με την κοινωνία της πληροφορίας. Στην ενίσχυση των επιχειρηματικών υποδομών συμβάλουν κυρίως ο άξονας 1 και ο άξονας 5, ενώ στην ενίσχυση των αστικών υποδομών συμβάλουν κυρίως οι άξονες 2, 5 και 4 και σε μικρότερο βαθμό οι άξονες 1 και 3.

Σε ότι αφορά τη συσχέτιση των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ Αττικής με τις κατευθύνσεις πολιτικής που δίνονται από το Σ.Α.Κ.Χ., διαπιστώνουμε ότι στο ΠΕΠ δεν δίνεται έμφαση σε δράσεις που ενισχύουν τη συνεργασία της Αθήνας με άλλα μητροπολιτικά κέντρα του εξωτερικού, ενώ, παρά το γεγονός ότι στο ΠΕΠ υπάρχουν δράσεις ενίσχυσης της υπαίθρου, δεν δίνεται βαρύτητα στην ενίσχυση της εταιρικής σχέσης Αθήνας – μικρότερων αστικών κέντρων & αγροτικών περιοχών που την περιβάλλουν. Γενικότερα, στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής δεν αναπτύσσεται μια συγκροτημένη στρατηγική ανάπτυξης για τις περιοχές που περιβάλλουν το

Μητροπολιτικό Κέντρο της Αθήνας. Ο περιορισμένος βαθμός ενίσχυσης των δικτύωσεων φαίνεται και από τις δράσεις που αφορούν την ενίσχυση της δικτύωσης των επιχειρήσεων οι οποίες είναι περιορισμένες: με την ενίσχυση των δικτύωσεων σχετίζεται το μέτρο 1.2, ενώ το μέτρο 1.3 αφορά την ενίσχυση της δικτύωσης στον τομέα του πολιτισμού και το μέτρο 1.4 την δικτύωση των πανεπιστημίων. Μια γενικότερη διαπίστωση για το βαθμό συσχέτισης του ΠΕΠ Αττικής με το Σ.Α.Κ.Χ είναι ότι στο Σ.Α.Κ.Χ. δίνεται προτεραιότητα στο σχεδιασμό και στο συντονισμό των δράσεων σε διάφορα επίπεδα παρεμβάσεων, ενώ στο ΠΕΠ οι περισσότερες παρεμβάσεις αφορούν έργα υποδομής και λιγότερο δράσεις σχεδιασμού και συντονισμού.

7.2 Υλοποίηση της Στρατηγικής – Μέτρα

Όπως έχει αναφερθεί, ο γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος του Π.Ε.Π. Αττικής είναι η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της Αθήνας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και βελτίωση της ποιότητας ζωής. Τα τρία αυτά κύρια σημεία αντιστοιχούν στους τρεις από τους πέντε άξονες προτεραιότητας του Π.Ε.Π. (άξονες 1 – 3 – 4). Για τους υπόλοιπους δυο άξονες επισημαίνουμε τα εξής: Ο άξονας 5 (αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική την 7-9-99) λειτουργεί συμπληρωματικά κυρίως ως προς τον άξονα 4 (μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις εσωτερικές ζώνες και στο νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Αττικής), αλλά και τον άξονα 2 (αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος) αφού οι περισσότερες παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται σε αυτόν αφορούν την διαχείριση του αστικού κύκλου, εντοπισμένες χωρικά στις περιοχές που υπέστησαν καταστροφές εξ αιτίας του σεισμού. Σε ότι αφορά τον άξονα 3 (μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού), αναφέρεται στην αντιμετώπιση ενός από τα πλέον σημαντικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την Αττική.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, στο ΠΕΠ Αττικής δίνεται έμφαση:

- στην αξιοποίηση της καινοτομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας,
- στη βελτίωση του περιβάλλοντος,
- στην αστική ανάπτυξη, με προτεραιότητα στην ενίσχυση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών της Περιφέρειας,
- στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Η αξιοποίηση της καινοτομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας είναι μια προτεραιότητα η οποία συνδέεται κυρίως με τον άξονα 1, αλλά και με τους υπόλοιπους άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ, αφού τόσο ο στόχος της ανάπτυξης και διεύρυνσης του ρόλου του Μ.Κ. της Αθήνας, όσο και η αντιμετώπιση των προβλημάτων και αδυναμιών που χαρακτηρίζουν την περιφέρεια Αττικής συνδέονται με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών.

Η ενίσχυση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών της Περιφέρειας και η γενικότερη βελτίωση του περιβάλλοντος συνδέονται με την διαχείριση του αστικού

κύκλου και στοχεύουν αφενός στην δημιουργία συνθηκών οι οποίες θα κάνουν την Αττική ελκυστικότερη ως προς τις διεθνείς επενδύσεις και θα βελτιώσουν την εικόνα της ως αστικό κέντρο που ασκεί ρόλους σε διεθνές επίπεδο και αφετέρου στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Από την άλλη, στο ΠΕΠ Αττικής εντοπίζονται ως κυριότερα προς επίλυση προβλήματα:

- το χαμηλό επίπεδο ποιότητας ζωής, το οποίο οφείλεται στην υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και στις ελλείψεις υποδομών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (συγκοινωνίες, εκπαίδευση, υγεία-πρόνοια κ.λπ.),
- τα κοινωνικά προβλήματα και οι χωρικές και κοινωνικές ανισότητες (ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, εγκληματικότητα, γκετοποίηση κ.λπ.),
- οι έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες,
- οι συνέπειες του σεισμού που έπληξε την Αττική τον Σεπτέμβριο του 1999.

Τα προβλήματα αυτά συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό τόσο με τους άξονες προτεραιότητας όσο και με τις προτεραιότητες μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν οι στόχοι του προγράμματος. Το πρόβλημα του χαμηλού επιπέδου ποιότητας ζωής, το οποίο οφείλεται στην υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και στις ελλείψεις υποδομών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας επιλύεται μέσω των αξόνων προτεραιότητας 2, 4, 5 και σε μικρότερο βαθμό από τον 1. Τα κοινωνικά προβλήματα και οι χωρικές και κοινωνικές ανισότητες επιλύονται κυρίως μέσα από τις δράσεις των αξόνων προτεραιότητας 3 και 4. Η αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων συνδέεται με τις δράσεις κυρίως του άξονα 4 αλλά και των υπολοίπων αξόνων. Τέλος, η αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού της Πάρνηθας γίνεται μέσω του άξονα 5.

7.2.1 Εξειδίκευση της Στρατηγικής ανά Άξονα Προτεραιότητας - Μέτρα ανά Άξονα

Οι επιμέρους στόχοι, τα κυριότερα σημεία της στρατηγικής που αναπτύσσεται ανά άξονα προτεραιότητας του ΠΕΠ Αττικής και τα αντίστοιχα μέτρα είναι τα εξής:

7.2.1.1. Άξονας 1: Διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Αττική αλλά και το ΠΕΠ Αττικής, για την επίτευξη του στόχου του άξονα 1 απαιτείται: α) η εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου της Αθήνας ως Μ.Κ., αλλά και των υπολοίπων αστικών κέντρων της περιφέρειας Αττικής, β) η αξιοποίηση των επιχειρηματικών – αναπτυξιακών υποδομών, γ) η βελτίωση των αστικών υποδομών και δ) η ανάπτυξη προωθητικών δραστηριοτήτων.

Τα κύρια σημεία της στρατηγικής που αναπτύσσεται στον άξονα 1 είναι:

1) Η ανάπτυξη της δικτύωσης του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας στα γεωγραφικά υποσύνολα που την περιβάλλουν.

Για την ανάπτυξη της δικτύωσης της Αττικής προϋπόθεση αποτελεί η δημιουργία ενός ικανοποιητικού επιπέδου ανάπτυξης των βασικών υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών. Σε αυτή την κατεύθυνση συμβάλουν οι παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται από το τομεακό σκέλος του Κ.Π.Σ. Τα κυριότερα από αυτά τα μεγάλα έργα υποδομής είναι το νέο αεροδρόμιο, το λιμάνι του Πειραιά και οι σιδηροδρομικοί και οδικοί άξονες. Η συμβολή του ΠΕΠ Αττικής εντοπίζεται στην δημιουργία διασυνδέσεων αυτών των υποδομών με το αστικό περιβάλλον και στη γενικότερη ενσωμάτωση τους στις οικονομικές και όχι μόνο δραστηριότητες.

2) Η λειτουργική ένταξη της Αττικής στο δίκτυο των ευρωπαϊκών μητροπόλεων.

Η ένταξη της Αττικής στο δίκτυο των ευρωπαϊκών αστικών κέντρων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανάληψη συγκεκριμένων ρόλων στο δίκτυο αυτό. Οι ρόλοι που μπορεί να ασκήσει η Αττική σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που την διακρίνουν είναι:

- Μητροπολιτικό αστικό κέντρο – πόλος ανάπτυξης με εμβέλεια στον Ευρωπαϊκό χώρο και στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Στην επίτευξη του στόχου θα συμβάλει η προσέλκυση διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- Πολιτιστική μητρόπολη με Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια εμβέλεια. Οι κύριες συνιστώσες για την επίτευξη του στόχου είναι η ανάδειξη και προβολή της ιστορικής και πολιτισμικής φυσιογνωμίας της πόλης και η αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

3) Η ενίσχυση της θέσης της Αττικής στη Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί από μόνη της ένα αυτοτελή στόχο αλλά ταυτόχρονα συμβάλει και στην πραγματοποίηση τόσο των υπολοίπων στόχων και επιδιώξεων που εντάσσονται στο πλαίσιο του άξονα προτεραιότητας Ι όσο και στόχων οι οποίοι εντάσσονται σε άλλους άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ. Τα κυριότερα σημεία της ανάπτυξης της Κοινωνίας της Πληροφορίας στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής αφορούν: α) την ενίσχυση των υποδομών και υπηρεσιών τηλεματικής και άλλων καινοτομικών και τεχνολογικών δραστηριοτήτων, β) την ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων από την πλευρά του ανθρώπινου δυναμικού, γ) τη διαμόρφωση της Αττικής σε Κέντρο Αριστείας στη Δυτική Ευρώπη σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας με καινοτόμο χαρακτήρα και δ) την βελτίωση των δικτύωσης μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων.

Στην Ειδική Στρατηγική για την Καινοτομία περιλαμβάνεται η εξειδίκευση των παρεμβάσεων που αφορούν την ανάπτυξη της καινοτομίας στην περιφέρεια Αττικής. Οι συνιστώσες της στρατηγικής είναι οι εξής:

- Στήριξη της δημιουργίας και της λειτουργίας ειδικών περιοχών υποδοχής και ανάπτυξης καινοτόμων και τεχνολογικών δραστηριοτήτων όπως Τεχνολογικά Πάρκα, Πάρκα Υπηρεσιών κ.λπ. Αυτοί οι οργανωμένοι χώροι μπορούν να φιλοξενήσουν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας, επιχειρήσεις βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας χαμηλής όχλησης (δηλ. Μ.Μ.Ε.) και επαγγελματικά εργαστήρια, ερευνητικά κέντρα και ειδικές χρηματοδοτικές υπηρεσίες (Venture Capital), καθώς και υποστηρικτικές λειτουργίες. Ήδη στην Αττική έχουν

καθορισθεί χρήσεις γης γι' αυτές τις περιοχές (Λαύριο, Μεσόγεια-Περιοχή νέου Αεροδρομίου) (Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, 2001β).

- Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης σε ΑΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα.
- Στήριξη της Συνέργειας και της Δικτύωσης μεταξύ Ερευνητικών Κέντρων και Επιχειρήσεων (σύνδεση έρευνας και παραγωγής, ενίσχυση δικτύωσης).
- Ενίσχυση του τομέα Τεχνολογία – Καινοτομία που ενσωματώνεται στις πολιτιστικές δραστηριότητες όπως π.χ. η αξιοποίηση της Πληροφορικής, Πολυμέσων, Ήχου και Εικόνας και προώθηση της διασύνδεσής τους με την λειτουργία αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, βιβλιοθηκών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- Ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας, στο πλαίσιο ειδικού Σχεδίου Δράσης, το οποίο θα προωθεί την μεταφορά τεχνογνωσίας, την συνέργια με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες, την ενίσχυση της συνέργιας μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων, την ενίσχυση της ιδέας του καινοτομικού εκσυγχρονισμού στις επιχειρήσεις, καθώς και την οικοδόμηση μιας ευρείας βάσης συναίνεσης στην ανάπτυξη καινοτομικού περιβάλλοντος.

Σχετικά με την ανάπτυξη της καινοτομίας, το ΠΕΠ Αττικής δίνει προτεραιότητα στην ενίσχυση των εξής κλάδων: α) Η/Υ και πολυμέσα, β) τηλεπικοινωνίες – δικτύωση, γ) τηλεματική στις μεταφορές, δ) ήχος και εικόνα, ε) πολιτισμός και οργάνωση υπηρεσιών αναψυχής και στ) περιβαλλοντική και βιομηχανική τεχνολογία.

Η σύνδεση των μέτρων με τους στόχους του άξονα 1 έχει ως εξής:

1) Το **μέτρο 1.1** (διασυνδέσεις και συμπληρωματικές υποδομές στους νέους οδικούς άξονες, στα λιμάνια, στους σταθμούς, στο νέο αεροδρόμιο και αναβάθμιση στα σιδηροδρομικά δίκτυα) συνδέεται κυρίως με την ανάπτυξη της δικτύωσης της Αττικής στα γεωγραφικά υποσύνολα που την περιβάλλουν και την διαμόρφωση της σε κόμβο δικτύων μεταφορών και επικοινωνιών. Οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ επικεντρώνονται στην δημιουργία των κατάλληλων διασυνδέσεων των μεγάλων έργων υποδομής με το αστικό περιβάλλον. Η κατανομή των πόρων του μέτρου έχει ως εξής: α) αυτοκινητοδρόμοι: 80,7%, β) σιδηρόδρομοι: 15% και γ) λιμάνια: 4,3%.

Οι δράσεις που επιλέγονται αφορούν την δημιουργία χώρων στάθμευσης, αρκαμητηρίων και συνδετηρίων οδών, ανισόπεδων κόμβων και διαβάσεων, παρεμβάσεων στο σιδηροδρομικό δίκτυο και στα λιμάνια του Πειραιά και του Ελίου, αξιοποίηση των δημιουργούμενων ελεύθερων χώρων, αισθητικές παρεμβάσεις στη περίμετρο των νέων μεγάλων έργων κ.α..

Το σύνολο της προβλεπόμενης δαπάνης για τους αυτοκινητοδρόμους αφορά την οργάνωση τμημάτων του έργου που κατασκευάζεται στον Κηφισό. Επομένως, σε ότι αφορά τους οδικούς άξονες, δεν προβλέπεται η διάθεση πόρων για άλλες παρεμβάσεις πέρα αυτών που αφορούν τα έργα του Κηφισού.

2) Το **μέτρο 1.2** (διαμορφώσεις και διασυνδέσεις αστικών και περιαστικών περιοχών γύρω από νέες δραστηριότητες – υποδομές και δράσεις στήριξης των ΜΜΕ στο

δευτερογενή και τριτογενή τομέα – δράσεις για τη διάχυση των αποτελεσμάτων έρευνας στον παραγωγικό ιστό) συμβάλει κυρίως στην λειτουργική ένταξη της Αττικής στο δίκτυο των ευρωπαϊκών μητροπόλεων και την διαμόρφωση της σε πόλο ανάπτυξης μέσω της ενίσχυσης: α) των υποδομών που σχετίζονται με την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται από ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και οι οποίες έχουν διεθνή προσανατολισμό με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών δραστηριοτήτων της Αττικής και ιδιαίτερα των Μ.Μ.Ε., την αναβάθμιση του παραγωγικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης με έμφαση στους τομείς των νέων τεχνολογιών και β) την ενίσχυση της θέσης της στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Η κατανομή των πόρων του Μέτρου κατά πεδίο παρέμβασης είναι η εξής.

Υποβοήθηση ΜΜΕ και χειροτεχνία	
Επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο, μηχανήματα και εξοπλισμός, συγχρηματοδότηση κρατικών ενισχύσεων	9,0%
Φίλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, καθαρές και εξοικονομητικές, ενεργειακές τεχνολογίες	8,6%
Επιχειρηματικές συμβουλευτικές υπηρεσίες	8,6%
Επιμεριζόμενες επιχειρηματικές υπηρεσίες	9,0%
Χρηματοοικονομική τεχνική	7,8%
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία	
Ερευνητικά έργα βασισμένα σε πανεπιστήμια και ερευνητικά ινστιτούτα	3,5%
Καινοτομία και μεταφορές τεχνολογίας, κατάρθρωση δικτύων και εταιρικών σχημάτων μεταξύ επιχειρήσεων ή/και ερευνητικών ινστιτούτων	3,0%
Υποδομές ΕΤΑΚ	3,9%
Υποδομές τηλεπικοινωνιών και κοινωνία της πληροφορίας	
Βασική υποδομή	0,5%
Τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας	1,0%
Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ	3,7%
Σχεδιασμός και αποκατάσταση	
Αναβάθμιση και αποκατάσταση τόπων βιομηχανικής και στρατιωτικής χρήσης	20,7%
Τεχνική αρωγής και καινοτόμες ενέργειες	
Καινοτόμες ενέργειες	20,7%

Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα, το μεγαλύτερο μέρος των προβλεπόμενων δαπανών του Μέτρου αφορά την αναβάθμιση και αποκατάσταση τόπων βιομηχανικής και στρατιωτικής χρήσης καθώς και τις καινοτόμες ενέργειες. Στο Π.Ε.Π. ως επιλέξιμες δράσεις για το Μέτρο ορίζονται: α) οι μελέτες και πράξεις εφαρμογής φυσικού σχεδιασμού, β) δράσεις ενεργού πολεοδομίας (στις οποίες περιλαμβάνεται και η ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών) για την υποστήριξη των νέων

λειτουργιών και δραστηριοτήτων που προγραμματίζονται στις σχετικές περιοχές (αστικά δίκτυα, συγκοινωνιακές επεκτάσεις, διαμορφώσεις χώρων, αισθητικές παρεμβάσεις και έργα προστασίας του περιβάλλοντος), γ) δημιουργία ΒΕΠΕ³⁹ και δ) η εφαρμογή ενός θεσμικού πλαισίου που περιλαμβάνει ενισχύσεις για την διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στις επιχειρήσεις.

Στο Σ.Π. πραγματοποιείται μια μεγαλύτερη εξειδίκευση των δράσεων του μέτρου. Ως επιλέξιμες δράσεις ορίζονται: α) οι μελέτες και πράξεις εφαρμογής φυσικού σχεδιασμού στις περιοχές υποδοχής και ανάπτυξης καινοτόμων και τεχνολογικών δραστηριοτήτων και στις περιοχές δημιουργίας ΒΕ.ΠΕ. καθώς και η ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων αυτών, β) η παροχή κινήτρων προς ιδιώτες επενδυτές σχετικά με τις ΒΕ.ΠΕ γ) οι δράσεις φορέων που στοχεύουν στην ενίσχυση των εξαγωγικών δυνατοτήτων και στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ δ) οι δράσεις που αφορούν στην χρηματοδότηση, μέσω κρατικών ενισχύσεων, του εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ και ε) οι δράσεις που αφορούν στην χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων συμπεριλαμβανομένης και της ιατρικής έρευνας.

3) Το μέτρο 1.3 (ανάδειξη και προβολή τουριστικών, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και ενίσχυση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας και των καινοτόμων πολιτιστικών προϊόντων) συνδέεται με το στόχο της διαμόρφωσης της Αττικής σε πολιτιστική μητρόπολη με διεθνή εμβέλεια, ενώ συμβάλει και στην ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας, με τις παρεμβάσεις ενσωμάτωσης της τεχνολογίας - καινοτομίας στις πολιτιστικές δραστηριότητες.

Η κατανομή των πόρων του Μέτρου 1.3 είναι η εξής:

- στον τομέα του τουρισμού κατανέμεται το 16,5 % της δαπάνης του Μέτρου (2% σε φυσικές επενδύσεις, 8% σε μη φυσικές επενδύσεις όπως παροχή υπηρεσιών, αθλητικές - πολιτιστικές - ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.α. και 6,5% σε υπηρεσίες όπως προώθηση, δικτύωση κ.α. οι οποίες αφορούν το τουριστικό κύκλωμα),
- στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υποδομών και την κοινωνία της πληροφορίας κατανέμεται 10,5% της δαπάνης (3,5% στην βασική υποδομή και 7% στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας),
- στον τομέα της διατήρησης και αποκατάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς κατανέμεται το 73%.

Οι δράσεις που προβλέπονται στο Μέτρο αφορούν: α) την προώθηση και προβολή του πολιτιστικού και άλλων μορφών θεματικού τουρισμού (πολιτιστικός και αρχαιολογικός τουρισμός, συνεδριακός, μουσειακός τουρισμός), β) την βελτίωση της ελκυστικότητας των μνημείων και ιστορικών χώρων της Περιφέρειας Αττικής (αισθητικές παρεμβάσεις), γ) τον εκσυγχρονισμό και επέκταση των μουσείων,

³⁹ Η δημιουργία ΒΕΠΕ μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με την παροχή κινήτρων προς ιδιώτες επενδυτές είτε δημόσιους φορείς στα πλαίσια του νόμου 2545/97.

(προβλέπεται η κατασκευή δυο τουλάχιστον νέων μουσείων), δ) την ανάπτυξη υποδομών για τη στήριξη σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας διεθνούς εμβέλειας, ε) δράσεις για τη διεθνή προβολή του Αττικού πολιτισμού, καθώς και δράσεις στους τομείς on-line παροχής υπηρεσιών. Στο Σ.Π. γίνεται ειδική αναφορά στην ~~ενσωμάτωση της τεχνολογίας - καινοτομίας στις πολιτιστικές δραστηριότητες με~~ δράσεις όπως η αξιοποίηση κλάδων Η/Υ, πολυμέσων, ήχου και εικόνας και η διασύνδεση τους με τη λειτουργία αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, βιβλιοθηκών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

4) Το **μέτρο 1.4** (αναβάθμιση υποδομής και εξοπλισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα ερευνητικά κέντρα) συνδέεται: α) με την ανάπτυξη της Κ.τ.Π. μέσω των παρεμβάσεων που συμβάλουν στην ενίσχυση των υποδομών τηλεματικής και στην ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και β) με την ενίσχυση της καινοτομίας μέσω της ενίσχυσης της έρευνας και ανάπτυξης σε ΑΕΙ, ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα. Η ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των ερευνητικών ινστιτούτων συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση του διεθνή ρόλου της πρωτεύουσας και τον μετασχηματισμό της σε πόλο ανάπτυξης ευρωπαϊκής εμβέλειας.

Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης του Μέτρου (87%) αφορά τον τομέα της κοινωνικής υποδομής και της δημόσιας υγείας, ενώ το υπόλοιπο 13% κατανέμεται στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνίας. Επιλέξιμες δράσεις για το μέτρο είναι η δημιουργία υποδομών (συμπεριλαμβανομένης της αγοράς κτιρίου), ο εξοπλισμός εργαστηρίων και βιβλιοθηκών των ΑΕΙ και ΤΕΙ⁴⁰, συμπληρωματικές δράσεις για τη διεθνή προβολή των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δυνατοτήτων και αποτελεσμάτων της Περιφέρειας Αττικής, ενίσχυση της δημιουργίας ειδικών υποδομών έρευνας όπως Κέντρα Τεκμηρίωσης, Κέντρα Εφαρμογών Υψηλής Τεχνολογίας κ.λ.π.

5) Το **μέτρο 1.5** (κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις) συνδέεται: α) με την ανάπτυξη του τουρισμού και της βιομηχανίας, δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά για την ανάπτυξη της Αττικής σε πόλο ανάπτυξης, καθώς και β) με την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Η κατανομή των πόρων του μέτρου έχει ως εξής: α) στις φυσικές επενδύσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό (κέντρα πληροφόρησης, τουριστικά καταλύματα, εστίαση κ.α.) κατανέμεται το 75,8%, β) στον τομέα της έρευνας - τεχνολογικής ανάπτυξης - καινοτομίας (καινοτομία και μεταφορές τεχνολογίας, κατάρτιση δικτύων και εταιρικών σχημάτων) κατανέμεται το 12,1%, γ) στον τομέα ΜΜΕ και τεχνολογία (επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο) κατανέμεται το 9,1% και δ) στον τομέα υποβοήθησης μεγάλων επιχειρηματικών οργανισμών κατανέμεται το 3%.

Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του Μέτρου, προτεραιότητα δίνεται σε: α) μεταποιητικές επιχειρήσεις όλων των κλάδων στην επαρχία Λαυρεωτικής, β)

⁴⁰Τα έργα αυτά πρέπει να έχουν ολοκληρωμένο χαρακτήρα με άμεση επίπτωση στη ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και του παραγόμενου ερευνητικού έργου.

επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας, γ) επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας στους τομείς πληροφορικής, τουρισμού, έρευνας και τεχνολογικής υποστήριξης βιοτεχνικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων, δ) επιχειρήσεις ανάπτυξης λογισμικού, ε) επενδύσεις τουρισμού (ίδρυση – επέκταση – εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών μονάδων και παντός είδους τουριστικών καταλυμάτων) και στ) ειδικές τουριστικές επενδύσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα και αναβάθμισης των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών.

7.2.1.2. Άξονας 2: Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος

Στην Ειδική Στρατηγική για το Περιβάλλον εντοπίζονται τα κύρια σημεία παρέμβασης που αφορούν την βελτίωση της περιβαλλοντικής κατάστασης της Περιφέρειας Αττικής, τα οποία είναι: α) η απορρύπανση της ατμόσφαιρας και του Σαρωνικού Κόλπου, β) η διαχείριση των απορριμμάτων, γ) η ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών και δ) η αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων και η αναδάσωση των περιστατικών ορεινών όγκων.

Στον άξονα προτεραιότητας 2 του Π.Ε.Π. Αττικής αναφέρονται ως σημαντικότερα προβλήματα που αφορούν την ποιότητα ζωής και το περιβάλλον: α) η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, β) η ανεπάρκεια υποδομών, γ) το κυκλοφοριακό πρόβλημα και δ) η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και η περιβαλλοντική κατάσταση στις παράκτιες περιοχές.

Οι επιμέρους στόχοι του άξονα και τα μέτρα μέσω των οποίων υλοποιούνται οι εν λόγω στόχοι είναι τα εξής:

1) Το **μέτρο 2.1** (παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας) συνδέεται με την αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων. Προτεραιότητα για το Μέτρο αποτελεί η ολοκλήρωση των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας των οποίων η υλοποίηση ξεκίνησε κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, καθώς και οι παρεμβάσεις σε περιοχές που παρουσιάζουν τα σημαντικότερα προβλήματα σχετικά με τη διευθέτηση ρεμάτων. Οι προβλεπόμενες πράξεις αφορούν α) παρεμβάσεις διευθέτησης των ρεμάτων και των παραρεμάτων περιοχών και ειδικότερα των υδάτινων αποδεκτών και β) τη διαχείριση ομβρίων υδάτων (ολοκλήρωση και ενίσχυση έργων αντιπλημμυρικής προστασίας).

2) Το **μέτρο 2.2** (συμπληρωματικές προς το Ταμείο Συνοχής δράσεις για την ύδρευση και τη διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων) συνδέεται με την απορρύπανση της ατμόσφαιρας και του Σαρωνικού Κόλπου και τα προβλήματα διαχείρισης των απορριμμάτων. Η κατανομή των πόρων του Μέρους έχει ως εξής: α) αποχετεύσεις και καθαρισμός λυμάτων: 38,3%, β) αστικά και βιομηχανικά απόβλητα: 36,3%, γ) πόσιμο νερό: 25,4%.

Στο μέτρο προβλέπονται οι εξής κατηγορίες πράξεων: α) υποδομές και εξοπλισμός που αφορούν την ύδρευση, β) κατασκευή νέων Βιολογικών Καθαρισμών και βελτίωση ή ολοκλήρωση υφισταμένων, γ) κατασκευή δικτύων αποχέτευσης

ακαθάρτων, δ) συλλογή, αποκομιδή, μεταφόρτωση απορριμμάτων, ε) δημιουργία συμπληρωματικών υποδομών σε εργοστάσιο ανακύκλωσης απορριμμάτων, στ) δημιουργία και ολοκλήρωση Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων και ζ) ενίσχυση δράσεων ανακύκλωσης υλικών ή βιομηχανικών προϊόντων.

3) Το **μέτρο 2.3** (αναπλάσεις αστικών και παράκτιων περιοχών – ενίσχυση πρασίνου και χώρων αναψυχής – προστασία και ανάδειξη βιοτόπων και περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους) συνδέεται με τις αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι βασικές κατηγορίες πράξεων που εντάσσονται στο Μέτρο είναι οι εξής: α) διαμόρφωση κοινοχρήστων χώρων αστικών περιοχών με σημαντικά προβλήματα, β) πολεοδομικές μελέτες – πράξεις εφαρμογής, γ) ενίσχυση του αστικού πρασίνου και των χώρων αναψυχής, δ) αναπλάσεις παρακτιών περιοχών, ε) προστασία και ανάδειξη βιοτόπων, περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιοχών Natura 2000 (κέντρο πληροφόρησης, διαδρομές – μονοπάτια, ανάδειξη – αποκατάσταση περιοχών).

4) Το **μέτρο 2.4** (αναδασώσεις και πυροπροστασία) συνδέεται με τις αναδασώσεις περιαστικών ορεινών όγκων. Το σύνολο σχεδόν της χρηματοδότησης του Μέτρου (95,5%) αφορά την αποκατάσταση του δυναμικού δασοκομικής παραγωγής που έχει πληγεί από θεομηνίες και πυρκαγιές καθώς και την καθιέρωση ενδεδειγμένων μέσων πρόληψης, ενώ το υπόλοιπο 4,5% αφορά την αναδάσωση μη γεωργικής γης.

Οι κατηγορίες προβλεπόμενων πράξεων που εντάσσονται στο Μέτρο είναι οι εξής: α) μελέτες και έργα σχετικά με την αναδάσωση καμένων δασών και δασικών εκτάσεων καθώς και κάθε είδους έργα που συμβάλουν στην αποκατάσταση μιας περιοχής που έχει καταστραφεί, β) μελέτες και έργα πρόληψης για την προστασία των δασών από φυσικές καταστροφές (διάνοιξη και βελτίωση δασικών δρόμων, πυροφυλάκια, εργασίες πρόληψης και προστασίας δασών, όπως αντιπυρικές ζώνες, καθαρισμοί και άλλοι κατάλληλοι δασοτεχνικοί χειρισμοί, εργασίες για την συγκράτηση διαβρωσιγενών εδαφών, αντιδιαβρωτικά έργα) και γ) παρεμβάσεις για τη δάσωση μη γεωργικών εκτάσεων.

5) Το **μέτρο 2.5** (βελτίωση κτιριακής υποδομής και εξοπλισμού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση), το **μέτρο 2.6** (συγκοινωνιακές και κυκλοφοριακές παρεμβάσεις – χώροι στάθμευσης) και το **μέτρο 2.7** (αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών περίθαλψης και πρόνοιας) συνδέονται με τις ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές και συγκεκριμένα με την αντιμετώπιση της υστέρησης που διαπιστώνεται στους τομείς των αστικών συγκοινωνιών, της υγείας – πρόνοιας και της εκπαίδευσης.

Οι παρεμβάσεις του **μέτρου 2.5** επικεντρώνονται σε περιοχές που παρατηρείται υψηλό ποσοστό διπλοβάρδιας στα σχολεία και που γενικότερα διαπιστώνεται ανεπάρκεια υποδομών και εξοπλισμού. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η κατασκευή νέων σχολικών κτιρίων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων, κατασκευή εργαστηρίων Ενιαίων Λυκείων και ΤΕΕ, σχολικών βιβλιοθηκών και Σχολείων

Δεύτερης Ευκαιρίας – Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων καθώς και ενίσχυση και βελτίωση των υποδομών στα υπάρχοντα κτίρια.

Η κατανομή της δαπάνης του **μέτρου 2.6** έχει ως εξής: α) οδοί: 55,8%, β) αυτοκινητόδρομοι: 15,5%, γ) λιμένες: 11,6%, δ) νοήμονα μεταφορικά συστήματα: 10%, ε) χώροι στάθμευσης: 6,7% και στ) αερολιμένες: 0,4%. Προτεραιότητα προβλέπεται να δοθεί στις κεντρικές περιοχές και τους κυκλοφοριακούς άξονες με έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα και έλλειψη χώρων στάθμευσης.

Οι κυριότερες κατηγορίες προβλεπόμενων πράξεων του μέτρου αφορούν: α) τις κατασκευές και βελτιώσεις οδών, β) την ενίσχυση της σήμανσης και της οδικής ασφάλειας, γ) την κατασκευή ανισόπεδων κόμβων, υπογείων διαβάσεων και πεζοδρομήσεων, δ) τις παρεμβάσεις σε λιμένες, ε) τη δημιουργία χώρων στάθμευσης, στ) τη διαπλάτυνση της οδού Κερατέας – Λαυρίου και ζ) παρεμβάσεις στο ελικοδρόμιο Αντικυθήρων.

Οι παρεμβάσεις του **μέτρου 2.7** επικεντρώνονται σε περιοχές με χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας και ανεπάρκεια υποδομών, καθώς και σε νοσοκομεία και κέντρα υγείας με σοβαρές ελλείψεις σε εξοπλισμό. Οι κυριότερες δράσεις αφορούν: α) στην επέκταση των υποδομών και στην ενίσχυση του εξοπλισμού ορισμένων νοσοκομείων της Περιφέρειας Αττικής, συμπεριλαμβανομένου και του νοσοκομείου Δ. Αθήνας, καθώς και των Κέντρων Ψυχικής Υγείας και β) στην ενίσχυση του εξοπλισμού στα υπάρχοντα Κέντρα Υγείας του λεκανοπεδίου. Επίσης, στον τομέα της πρόνοιας θα ενισχυθούν και θα επεκταθούν οι σχετικές υποδομές και οι υπηρεσίες και ειδικότερα αυτές που αναφέρονται σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού (ηλικιωμένοι, παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες).

7.2.1.3. Άξονας 3: Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού

Οι παρεμβάσεις του άξονα 3 στοχεύουν στην: α) ταχύτερη αύξηση των θέσεων εργασίας, β) βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού, γ) επιψύχωση και προσανατολισμός των ανέργων για την επιτυχή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, δ) προσαρμογή των δεξιοτήτων στον επιδιωκόμενο νέο διεθνή ρόλο της Περιφέρειας Αττικής, ε) ενσωμάτωση και βελτίωση της πρόσβασης των νέων γυναικών στην αγορά εργασίας και στ) αντιμετώπιση της ανεργίας των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων και της ανεργίας που εντοπίζεται σε περιοχές με ειδικά προβλήματα.

Η αντιστοιχία μέτρων και επιμέρους στόχων έχει ως εξής:

1) Το **μέτρο 3.1** (ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας – ΕΚΤ) συσχετίζεται σχεδόν με το σύνολο των στόχων του άξονα. Η δαπάνη του μέτρου κατανέμεται στις εξής κατηγορίες: α) κοινωνική ένταξη: 66,3%, β) ανάπτυξη εκπαιδευτικής και επαγγελματικής κατάρτισης: 22,5% και γ) πολιτική αγοράς εργασίας: 11,2%. Περιοχές προτεραιότητας ορίζονται εκείνες όπου διαπιστώνεται σημαντική υποβάθμιση στο αστικό περιβάλλον και την οικονομική

δραστηριότητα καθώς και συστηματική συγκέντρωση μειονεκτουσών ομάδων πληθυσμού.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης, επιδοτήσεις απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης, δράσεις κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης στην αγορά εργασίας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων και επιδότηση της λειτουργίας υποστηρικτικών, ως προς την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη, δομών. Οι δράσεις του μέτρου θα υλοποιηθούν σύμφωνα με επιχειρησιακά σχέδια που θα καταρτισθούν για κάθε περιοχή και σε συνέργια με τις δράσεις των άλλων διαρθρωτικών Ταμείων. Οι ζώνες παρέμβασης θα αποφασιστούν από την επιτροπή παρακολούθησης του Π.Ε.Π.

2) Το **μέτρο 3.2** (ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού) συμβάλει κυρίως στον προσανατολισμό των ανέργων και την προσαρμογή των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο νέο ρόλο της πρωτεύουσας. Η κατανομή της δαπάνης του μέτρου είναι η εξής: α) πολιτική αγοράς εργασίας: 43,4%, β) τουρισμός (επαγγελματική κατάρτιση): 28,3% και γ) υποβοήθηση ΜΜΕ και χειροτεχνία (επαγγελματική κατάρτιση ΜΜΕ): 28,3%. Έμφαση δίνεται στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, της καινοτομίας – κοινωνίας της πληροφορίας – επιχειρηματικότητας, του πολιτισμού, του τουρισμού, του περιβάλλοντος κ.α. Οι κατηγορίες πράξεων στο πλαίσιο του Μέτρου αφορούν: α) την επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στους παραπάνω τομείς και β) την προώθηση της απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης στους τομείς αυτούς.

3) Το **μέτρο 3.3** (ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας – προώθηση της ισότητας των δυο φύλλων) συμβάλει κυρίως στην βελτίωση της πρόσβασης των νέων γυναικών στην αγορά εργασίας. Οι παρεμβάσεις του μέτρου επικεντρώνονται στην ανάπτυξη δομών σε περιοχές που παρουσιάζουν υψηλή ανεργία στο γυναικείο πληθυσμό και χαμηλό κ.κ. εισόδημα με παράλληλη ανεπάρκεια ανάλογων υποστηρικτικών δομών.

Οι κύριες κατηγορίες πράξεων αφορούν:

α) Σε ότι αφορά την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας: την παροχή εκπαίδευσης για την υποστήριξη της γυναικείας απασχόλησης καθώς και την ενίσχυση δομών και δικτύων.

β) Σε ότι αφορά τις δομές εναρμόνισης επαγγελματικών και οικογενειακών ευθυνών: την ενίσχυση της λειτουργίας δομών δημιουργικής απασχόλησης, εξυπηρέτησης, φύλαξης και προστασίας βρεφών, νηπίων και παιδιών. Οι σχετικές δράσεις αναφέρονται στην ενίσχυση των σχετικών δομών (με τη διαμόρφωση χώρων, την προμήθεια του αναγκαίου εξοπλισμού κ.λ.π.), την κατάρτιση για την αναβάθμιση των προσόντων του προσωπικού τους και την επιδότηση της απασχόλησης σ' αυτές, την ενίσχυση δομών κοινωνικής στήριξης για την προσφορά υπηρεσιών σε εξαρτώμενα από την οικογένεια άτομα (ηλικιωμένοι, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, Α.Μ.Ε.Α. κλπ). Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται: α) ενέργειες διαμόρφωσης χώρων, προμήθειας εξοπλισμού κ.λ.π., β) κατάρτιση του προσωπικού των δομών γ) επιδότηση της απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης.

4) Το **μέτρο 3.4** (τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης) συμβάλει κυρίως στην αντιμετώπιση της ανεργίας που πλήττει ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και περιοχές με ειδικά προβλήματα. Η δαπάνη του Μέτρου κατανέμεται ως εξής: α) κοινωνική ένταξη 58,3% και β) πολιτική αγοράς εργασίας 41,7%. Το Μέτρο περιλαμβάνει δυο κατηγορίες δράσεων:

α) Εξειδικευμένες παρεμβάσεις για ανέργους ή υποαπασχολούμενους σε υποβαθμισμένες περιοχές ή/και σε τομείς που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα απασχόλησης. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν στην προώθηση της τοπικής απασχόλησης και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας με το συνδυασμό ενεργειών προσανατολισμού κατάρτισης, επανακατάρτισης, επιδότησης της απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης.

β) Εξειδικευμένες παρεμβάσεις⁴¹ βελτίωσης και αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες σε τοπική κλίμακα. Στο Σ.Π. αναφέρεται ότι θα δημιουργηθεί ένα τουλάχιστον συμβουλευτικό κέντρο για μετανάστες και παλιννοστούντες.

7.2.1.4. Άξονας 4: Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στις δυτικές περιοχές, στις δυτικές ζώνες και στο νησιώτικο χώρο της Περιφέρειας Αττικής

Ο άξονας 4 στοχεύει στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η ανεπάρκεια των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, η χαμηλή ποιότητα κατοικίας, η ανεργία, το επίπεδο των κοινωνικών εξυπηρετήσεων, η έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας κ.α., τα οποία εμφανίζονται με μεγαλύτερη ένταση στις εσωτερικές ζώνες και στις περιοχές της Δυτικής Αττικής. Επίσης, στον άξονα περιλαμβάνονται παρεμβάσεις οργάνωσης του τουρισμού με παράλληλη διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου οι οποίες αφορούν την νησιωτική Αττική. Ειδικότερα για την περιοχή της Τροιζηνίας δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (γεωργοκτηνοτροφία, υδατοκαλλιέργειες), με έμφαση στην διαφοροποίηση και την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.

Οι επιμέρους στόχοι του άξονα 4 είναι οι εξής: α) δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, β) αναβάθμιση της κοινωνικής υποδομής, γ) κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, δ) δημιουργία χώρων πρασίνου και αναψυχής στη δυτική Αττική, ε) εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού με τις ανάλογες υποστηρικτικές υποδομές στις εσωτερικές ζώνες και το νησιώτικο τμήμα της Περιφέρειας και στ) διατήρηση του ζωτικού χώρου του πρωτογενή τομέα της περιφέρειας - βελτίωση της ποιότητας (έλεγχος / πιστοποίηση) και των υγειονομικών συνθηκών της παραγωγής. Στην

⁴¹ Οι πρωτοβουλίες αυτές θα δημιουργήσουν τις απαραίτητες συνθήκες για την κοινωνική ένταξη, την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους και την ενσωμάτωση των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στις τοπικές αγορές εργασίας.

Ειδική Στρατηγική για την Υπαιθρο ορίζονται οι εξής στόχοι: βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα, βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου και εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και προστασίας του αγροτικού πληθυσμού.

Η σύνδεση των μέτρων του άξονα με τους επιμέρους στόχους έχει ως εξής:

1) Το **μέτρο 4.1** (βελτιώσεις και συμπληρώσεις του οδικού δικτύου) συνδέεται κυρίως με την κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση. Η κατανομή της δαπάνης του Μέρους έχει ως εξής: α) οδοί: 45,1%, β) εθνικοί οδοί: 28,7% και γ) περιφερειακοί – τοπικοί οδοί: 26,2%.

Οι κύριες κατηγορίες πράξεων αφορούν: α) βελτιώσεις και συμπληρώσεις του οδικού δικτύου, β) τη δημιουργία οδικών συνδέσεων και ανισόπεδων κόμβων και γ) την υλοποίηση ορισμένων εθνικών έργων (οδός Ασπροπύργου - NATO και ολοκλήρωση δυτικής περιφερειακής οδού Αιγάλεω).

2) Το **μέτρο 4.2** (αναβάθμιση οικιστικού ιστού – χώροι πρασίνου, αναψυχής και πολιτισμού) συνδέεται κυρίως με την αναβάθμιση της κοινωνικής υποδομής και τη δημιουργία χώρων πρασίνου και αναψυχής στην δυτική Αττική. Στο πλαίσιο του παρόντος μέτρου ενισχύονται ολοκληρωμένες δράσεις αστικής ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών οι οποίες θα επιλεγούν με τη συνεργασία εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών.

Οι κατηγορίες επιλέξιμων πράξεων αφορούν: α) την εκπόνηση μελετών χωροταξίας και πολεοδομίας και των σχετικών πράξεων εφαρμογής, β) την οργάνωση, αναβάθμιση και διαμόρφωση του αστικού χώρου, με τη δημιουργία χώρων αστικού πρασίνου, αναψυχής και πολιτισμού καθώς και κοινοχρήστων χώρων και γ) την ανάπλαση-ανακαίνιση κτιρίων για κοινωνικές υποδομές συνδεδεμένες με τις αντίστοιχες δράσεις του μέτρου 3.1.

3) Το **μέτρο 4.3** (ενίσχυση της μετεγκατάστασης οχλουσών μονάδων) συνδέεται κυρίως με την εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού. Οι παρεμβάσεις του μέτρου αφορούν την αναβάθμιση και αποκατάσταση τόπων βιομηχανικής και στρατιωτικής χρήσης, μέσω της παροχής κινήτρων για την μετεγκατάσταση των οχλουσών μονάδων. Το σκέλος που αφορά τις περιοχές στρατιωτικής χρήσης δεν περιλαμβανόταν στο Π.Ε.Π., αλλά προστέθηκε στο Σ.Π.

4) Το **μέτρο 4.4** (εκσυγχρονισμός και διαφοροποίηση της φυτικής παραγωγής), το **μέτρο 4.5** (βασικές υποδομές στον πρωτογενή τομέα) και το **μέτρο 4.6** (υποδομές για την αλιεία) συνδέονται κυρίως με τη διατήρηση του ζωτικού χώρου του πρωτογενή τομέα της περιφέρειας και τη βελτίωση της ποιότητας και των υγειονομικών συνθηκών της παραγωγής.

Το **μέτρο 4.4** περιλαμβάνει ενισχύσεις για την ενθάρρυνση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας καθώς και καθεστώς ενισχύσεων σε μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Στο Π.Ε.Π. προβλέπονταν οι εξής παρεμβάσεις: α) σχέδια βελτίωσης βιολογικής καλλιέργειας μεμονωμένων παραγωγών ή φορέων και οργανώσεων με την προϋπόθεση να τηρούνται οι αρχές «Ορθής Αγροτικής Πρακτικής» (Good practice

farming) και β) σχέδια βελτίωσης για τον εκσυγχρονισμό θερμοκηπίων με τη χρήση ήπιων μορφών ενέργειας για θέρμανση (συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού).

Στο Σ.Π. γίνεται μια μεγαλύτερη εξειδίκευση των κατηγοριών πράξεων που εντάσσονται στο Μέτρο. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται οι εξής πράξεις: α) σχέδια βελτίωσης μεμονωμένων παραγωγών ή φορέων και οργανώσεων για επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις με βιολογικές καλλιέργειες, β) εξοπλισμός για τη χρήση ήπιων μορφών ενέργειας στην θέρμανση νέων ή υφισταμένων θερμοκηπίων και γ) κατασκευή και εξοπλισμός συσκευαστηρίων, τυποποιητηρίων, ψυκτικών χώρων και χώρων αποθήκευσης σε υφιστάμενα και νέα θερμοκήπια.

Το μέτρο 4.5 επικεντρώνεται σε αγροτικές περιοχές στις οποίες έχει διαταραχθεί σε σημαντικό βαθμό το υδατικό ισοζύγιο ή όπου για διάφορους λόγους η διατήρηση μιας ανθρωπογενούς δραστηριότητας είναι απαραίτητη.

Επισημαίνεται ότι στο Π.Ε.Π. περιλαμβάνονταν μια σειρά δράσεων οι οποίες δεν συμπεριλήφθηκαν στο Σ.Π. Συγκεκριμένα, στο Π.Ε.Π. περιλαμβάνονταν οι εξής δράσεις:

- έργα ορθολογικής διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού μέσω νέων δικτύων άρδευσης για βελτίωση και αντικατάσταση υπάρχουσών αρδευτικών συστημάτων (κυρίως στη περίπτωση αντιμετώπισης προβλημάτων υφαλμύρωσης των εδαφών) με στόχο την βελτίωση της διαχείρισης και την μείωση των απωλειών ύδατος,
- έργα κατασκευής μικρών φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών για συγκέντρωση και αξιοποίηση των επιφανειακών και ομβρίων υδάτων και εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφόρου, κατόπιν των κατάλληλων υδρογεωολογικών ερευνών και μελετών,
- εγγειοβελτιωτικά έργα,
- ενδεχομένως σταθμοί ελέγχου φυτοϋγειονομικού υλικού και αφού ληφθούν υπόψη οι αντίστοιχες δράσεις του Β' Π.Ε.Π.,
- λοιπά έργα βασικών αγροτικών υποδομών που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση και ανάπτυξη του γεωργικού τομέα καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος,
- σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις για την συμπληρωματικότητα και λειτουργικότητα υφισταμένων έργων, αλλά και για την στοχευόμενη αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, προβλέπονται έργα επέκτασης αρδευτικών συστημάτων.

Στο Σ.Π. προβλέπονται οι εξής δράσεις: α) έργα ορθολογικής διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού μέσω της αντικατάστασης και βελτίωσης υφισταμένων δικτύων άρδευσης για την μείωση των απωλειών ύδατος και σε εξαιρετικές περιπτώσεις επέκταση αυτών και β) έργα κατασκευής ταμιευτήρων για συγκέντρωση και αξιοποίηση των επιφανειακών και ομβρίων υδάτων.

Οι προβλεπόμενες δράσεις στο πλαίσιο του μέτρου 4.6 αφορούν έργα εκσυγχρονισμού υφιστάμενων, αλλά και δημιουργία νέων αλιευτικών καταφυγίων σε νησιωτικά συγκροτήματα και σε περιοχές άμεσα εξαρτώμενες από την αλιεία.

7.2.1.5. Άξονας 5: Αποκατάσταση των επιπτώσεων από το σεισμό στην Αττική την 7/9/1999

Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στον άξονα 5 αφορούν δυο θεματικές κατηγορίες:

1) Την αποκατάσταση των βασικών δημόσιων υποδομών που έχουν καταστραφεί ή έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές στις πληγείσες από τον σεισμό περιοχές, στην υλοποίηση της οποίας συμβάλουν τα μέτρα 5.1 (αποκατάσταση υποδομών εκπαίδευσης), 5.2 (αποκατάσταση υποδομών υγείας – πρόνοιας), 5.3 (αποκατάσταση υποδομών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων) και 5.4 (αποκατάσταση βασικών υποδομών της αρμοδιότητας των ΟΤΑ).

Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο **μέτρο 5.1** αφορούν επισκευές κτιρίων νηπιαγωγείων, δημοτικών και γυμνασίων / λυκείων με ποικιλία βλαβών, κατασκευές σχολικών κτιρίων για να αντικαταστήσουν τα κτίρια που υπέστησαν σοβαρές βλάβες μη επισκευάσιμες ή όταν η επισκευή κρίνεται ασύμφορη, εγκατάσταση προκατασκευαζόμενων αιθουσών, προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού σχολικών κτιρίων και σύνταξη μελετών. Επίσης, το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις επισκευής ή κατασκευής κτιρίων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Ακαδημιών, Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από το ΥΠΕΠΘ, κ.λ.π.

Το **μέτρο 5.2** περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:

α) Σε ότι αφορά τον τομέα της υγείας (δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα): κατεδαφίσεις καταστραφέντων κτιρίων και απομάκρυνση υλικών, εκπόνηση τεχνικών μελετών επισκευής / κατασκευής, επισκευή κτιριακών εγκαταστάσεων, κατασκευή νέων εγκαταστάσεων, αποκατάσταση περιβάλλοντος χώρου και δικτύων, εξοπλισμός, κατασκευή Ογκολογικού Νοσοκομείου Αγ. Αναργύρων.

β) Σε ότι αφορά τον τομέα της πρόνοιας: κατεδαφίσεις καταστραφέντων κτιρίων και απομάκρυνση υλικών, επισκευές κτιρίων παιδικών σταθμών, γηροκομείων, ΚΑΠΗ, δημοτικών υγειονομικών σταθμών κ.λ.π. και άλλων ιδρυμάτων κοινωνικής φροντίδας, κατασκευές κτιριακών εγκαταστάσεων κοινωνικής φροντίδας, παιδικών σταθμών, γηροκομείων, ΚΑΠΗ, δημοτικών υγειονομικών σταθμών κ.λ.π. σε αντικατάσταση εκείνων που υπέστησαν ολική καταστροφή ή η επισκευή τους κρίνεται αντιοικονομική, περιλαμβανομένης και της προκλήσεως του αναγκαίου οικοπέδου (σε περιπτώσεις που η επισκευή των κτιρίων κρίνεται ασύμφορη και σε περιπτώσεις που το αρχικό σεισμόπληκτο κτίριο ήταν νοικιασμένο, επιλέξιμη θεωρείται και η κτήση γης και κτιρίων), προμήθεια και εγκατάσταση προκατασκευασμένων κτιρίων κοινωνικής φροντίδας και προετοιμασία υποδομών για την αντιμετώπιση άμεσων προνοιακών αναγκών, αποκατάσταση περιβάλλοντος χώρου και δικτύων.

Στο πλαίσιο δράσεων του **μέτρου 5.3** περιλαμβάνεται η αποκατάσταση τουλάχιστον πέντε μουσείων, ενός αρχαιολογικού χώρου και δυο μνημείων. Στις προβλεπόμενες πράξεις περιλαμβάνονται οι επισκευές ζημιών που υπέστησαν κτίρια, τείχη, ψηφιδωτά κλπ. που ανήκουν τόσο στην αρχαία όσο και στην βυζαντινή και

μεταβυζαντινή περίοδο καθώς και επισκευές κτιριακών εγκαταστάσεων, εξοπλισμού και υποδομής εκθεμάτων των μουσείων που υπέστησαν ζημιές.

Οι δαπάνη του **μέτρου 5.4** κατανέμεται στις κατηγορίες μεταφορών, περιβάλλοντος και κοινωνικών υποδομών – δημόσιας υγείας. Συγκεκριμένα, η κατανομή είναι η εξής:

Σιδηρόδρομοι	0,6%
Οδοί	15,4%
Αυτοκινητόδρομοι	15,3%
Λιμένες	15,0%
Αστικές μεταφορές	0,6%
Πόσιμο νερό	10,0%
Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων	36,9%
Κοινωνική υποδομή – δημόσια υγεία	6,2%

Οι δράσεις του μέτρου 5.4 περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: α) την επισκευή / ανακατασκευή δικτύων ομβρίων, ύδρευσης, βασικών συλλεκτήρων και αποχετευτικών αγωγών που υπέστησαν ζημιές, β) την επισκευή / ανακατασκευή συγκεκριμένων βασικών οδών και πεζοδρομίων στις πληγείσες περιοχές, καθώς και αποκατάσταση υποδομών διευθέτησης ρεμάτων, γ) την επισκευή θαλάσσιων και χερσαίων υποδομών του λιμένα του Πειραιά, δ) την αποκατάσταση ζημιών κτιρίων⁴² που έχουν κηρυχθεί διατηρητέα από το ΥΠ.ΠΟ ή/ και το ΥΠΕΧΩΔΕ, Υπ Δικαιοσύνης κλπ., ε) την επισκευή υποδομών και εγκαταστάσεων δημόσιων αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών της Αττικής (π.χ. σιδηροδρομικοί σταθμοί και εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις λεωφορείων κλπ.), στ) την επισκευή υποδομών και εγκαταστάσεων δικτύων παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και προμήθεια σχετικού εξοπλισμού, ζ) την επισκευή υποδομών ερευνητικών ιδρυμάτων του Υπ. Γεωργίας, η) την επισκευή κτιρίων και εγκαταστάσεων πυροσβεστικών σταθμών καθώς και διατηρητέων κτιρίων του Υπ. Δικαιοσύνης.

Οι δαπάνη του **μέτρου 5.5** κατανέμεται στις κατηγορίες μεταφορών, περιβάλλοντος, κοινωνικών υποδομών – δημόσιας υγείας και αποκατάστασης αστικών περιοχών. Συγκεκριμένα, έχει ως εξής:

⁴²Περιλαμβάνονται και κτίρια που ήταν ήδη σε πρόγραμμα αποκατάστασης και υπέστησαν επιπρόσθετες ζημιές από τον σεισμό.

Οδοί	6,6%
Αυτοκινητόδρομοι	6,6%
Αστικές μεταφορές	5,4%
Πόσιμο νερό	0,8%
Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων	0,8%
Κοινωνική υποδομή – δημόσια υγεία	25,5%
Αποκατάσταση αστικών περιοχών	54,3%

Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο μέτρο 5.5 είναι οι εξής: επισκευή ή κατασκευή κτιρίων και εγκαταστάσεων ιδρυμάτων κοινωνικής φροντίδας (βρεφονηπιακοί σταθμοί, νηπιαγωγεία, γηροκομεία, ΚΑΠΗ, δημοτικά ιατρεία κλπ.) που εποπτεύονται από τους Δήμους και έχουν υποστεί μικρές ή μεγάλες ζημιές από τον σεισμό. Επίσης, επισκευή ή κατασκευή κτιρίων και εγκαταστάσεων του Δήμου (πλην κτιρίων διοικητικών υπηρεσιών), επισκευή -ανακατασκευή κτιρίων και εγκαταστάσεων τοπικών μουσείων, ιστορικών κτιρίων, μνημείων, πολιτιστικών κέντρων, επισκευή ή κατασκευή τοπικών δικτύων ύδρευσης / αποχέτευσης / ομβρίων, επισκευή ή κατασκευή υποδομών μεταφορών και πολεοδομικών στοιχείων περιοχών που υπέστησαν ζημιές από τον σεισμό, προμήθεια και εγκατάσταση νέου εξοπλισμού σε αντικατάσταση εκείνου που κατεστράφη από τον σεισμό.

2) Την αποκατάσταση του πολεοδομικού και οικονομικού ιστού στις πληγείσες από τον σεισμό, αστικές κυρίως, περιοχές, στην οποία συμβάλουν τα μέτρα 5.6 (αποκατάσταση παραγωγικών υποδομών) και 5.7 (αποκατάσταση και ανάπτυξη πολεοδομικού ιστού).

Η δαπάνη του μέτρου 5.6 κατανέμεται ως εξής: α) επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο μεγάλων επιχειρηματικών οργανισμών 35,7% και β) επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο σε ΜΜΕ και χειροτεχνία 64,3%. Προτεραιότητα θα δοθεί σε επιχειρήσεις που έχουν σημαντική συμβολή στην τοπική απασχόληση και στα εισοδήματα, όπως επίσης και στη μετεγκατάσταση σε νέους οργανωμένους χώρους παραγωγικών δραστηριοτήτων μονάδων που προκαλούν όχληση στο περιβάλλον και που κρίνεται ασύμφορη η επισκευή τους στον υφιστάμενο τόπο εγκατάστασης λόγω εκτεταμένων ζημιών.

Το μέτρο περιλαμβάνει τις εξής δράσεις: α) δημόσια συμμετοχή στο κόστος ανακατασκευής και επισκευής κτιρίων και εγκαταστάσεων βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων που υπέστησαν ζημιές από τον σεισμό και β) δημόσια συμμετοχή στο κόστος επενδύσεων για την μετεγκατάσταση σε ΒΙΟΠΑ ή Τεχνολογικά Πάρκα της Αττικής μεταποιητικών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τον σεισμό.

Το μέτρο 5.7 περιλαμβάνει την υλοποίηση πολεοδομικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων με στόχο την αντικατάσταση πολεοδομικών στοιχείων που υπέστησαν καταστροφή από το σεισμό. Συγχρόνως με το μέτρο αυτό χρηματοδοτούνται και έργα υποδομής των καταυλισμών που δημιουργήθηκαν για την εγκατάσταση σεισμόπλήκτων σε πρόχειρες κατοικίες. Επίσης, περιλαμβάνει την εκτέλεση έργων υποδομής, εξυγίανση εδάφους και προετοιμασία του ώστε να καταστεί κατάλληλο για

θεμελίωση νέων αντισεισμικών κτιρίων. Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο του Άξονα 5 αποκλείεται η συγχρηματοδότηση ιδιωτικών κατοικιών ή λυόμενων (προσωρινών) οικίσκων για κατοικία.

7.2.1.6. Άξονας 6: Τεχνική Βοήθεια

Ο άξονας 6 αφορά την Τεχνική Βοήθεια του προγράμματος και διαρθρώνεται στα μέτρα 6.1: Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ και 6.2: Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ.

1) Το σύνολο της δαπάνης του **μέτρου 6.1** αφορά την κατηγορία: «τεχνική αρωγή και καινοτόμες ενέργειες» και αφορά τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ και ΧΜΠΑ. ~~Ειδικότερα, η κατανομή έχει ως εξής:~~ το 53% αφορά την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και δημοσιότητα, το 25,3% την εκπόνηση μελετών, το 10,2% την αξιολόγηση, το 9,2% τις καινοτόμες ενέργειες και το 2,3% την παροχή πληροφόρησης προς το κοινό.

Οι βασικές κατηγορίες πράξεων του μέτρου είναι οι εξής: μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες, σύμβουλοι τεχνικής υποστήριξης Διαχειριστικής Αρχής, δαπάνες αξιολόγησης, δράσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας, τεχνολογικός εξοπλισμός, οργάνωση – διενέργεια σεμιναρίων και λειτουργικές δαπάνες ενδιάμεσων φορέων.

2) Το **μέτρο 6.2** αφορά την κατηγορία: «τεχνική αρωγή και καινοτόμες ενέργειες» και αφορά τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ και ΧΜΠΑ. Η κατανομή της δαπάνης έχει ως εξής: το 43,3% αφορά την εκπόνηση μελετών, το 21,6% την παροχή πληροφόρησης προς το κοινό, το 18% τις καινοτόμες ενέργειες και το 17,1% την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και δημοσιότητα.

Οι κατηγορίες πράξεων που εντάσσονται στο Μέτρο είναι οι εξής: μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες, αμοιβές συμβούλων τεχνικής υποστήριξης Διαχειριστικής Αρχής, δράσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας, τεχνολογικός εξοπλισμός και οργάνωση – διενέργεια σεμιναρίων.

7.2.2 Κατανομή της Δαπάνης του Π.Ε.Π. Αττικής – Κατηγοριοποίηση Μέτρων

Τα Μέτρα που περιλαμβάνονται στο Π.Ε.Π. Αττικής μπορούν να ομαδοποιηθούν, εκτός από την ομαδοποίηση ανά άξονα προτεραιότητας, ανάλογα με τον τύπο των παρεμβάσεων που περιλαμβάνουν. Έτσι, ομαδοποιήσαμε τα μέτρα σε τέσσερις κατηγορίες:

1) Μέτρα που κυρίως ενισχύουν τις υποδομές μεταφορών, τις επιχειρηματικές – παραγωγικές υποδομές, τις υποδομές τηλεπικοινωνιών, τις τουριστικές και πολιτιστικές υποδομές, καθώς και τις υποδομές ύδρευσης – αποχέτευσης, εκπαίδευσης και υγείας. Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται όλα εκείνα τα έργα που έχουν χαρακτηριστικά παγίου κεφαλαίου, δηλαδή είναι υλικές υποδομές. Σε αυτή την κατηγορία εντάξαμε τα εξής μέτρα: 1.1, 1.2 (μερικώς), 1.3 (μερικώς), 1.4 (μερικώς), 1.5 (μερικώς), 2.2, 2.5, 2.6, 2.7, 4.1, 4.5, 4.6, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 και 5.6.

2) Μέτρα που ενισχύουν την εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογιών, την έρευνα και καινοτομία, την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, καθώς και την εκπαίδευση – κατάρτιση. Κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των μέτρων είναι ότι δεν έχουν υλική υπόσταση και στοχεύουν στην ενίσχυση της γνώσης. Σε αυτή την κατηγορία εντάξαμε τα εξής μέτρα: 1.2 (μερικώς), 1.3 (μερικώς), 1.4(μερικώς), 1.5 (μερικώς) και 3.1 (μερικώς).

3) Μέτρα που αφορούν την κοινωνική υποστήριξη και την αντιμετώπιση της ανεργίας. Η κατηγορία αυτή ουσιαστικά ταυτίζεται με τον τρίτο άξονα προτεραιότητας, εξαιρουμένου ενός μέρους του μέτρου 3.1.

4) Μέτρα που αφορούν κυρίως παρεμβάσεις χωροταξικού σχεδιασμού. Στην κατηγορία αυτή εντάξαμε τα εξής μέτρα: 1.2 (μερικώς), 2.1, 2.3, 2.4, 4.2, 4.3 και 5.7.

Πίνακας 11: Δημόσια Δαπάνη ανά Μέτρο - Πεδίο Παρέμβασης

Άξονες	Δαπάνη (εκατ. Ευρώ)
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	407,5
ΜΕΤΡΟ 1.1: Διασυνδέσεις και συμπληρωματικές υποδομές στους νέους οδικούς άξονες κ.λ.π.	200,1
Αυτοκινητόδρομοι	161,48
Σιδηρόδρομοι	30,01
Λιμένες	8,60
ΜΕΤΡΟ 1.2: Διαμορφώσεις και διασυνδέσεις αστικών και περιαστικών περιοχών για υποδοχή νέων δραστηριοτήτων κ.λ.π.	56,6
Υποβοήθηση ΜΜΕ και χειροτεχνία	
▪ Επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο, μηχανήματα και εξοπλισμός, συγχρηματοδότηση κρατικών ενισχύσεων	5,09
▪ Φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, καθαρές και εξοικονομητικές, ενεργειακές τεχνολογίες	4,87
▪ Επιχειρηματικές συμβουλευτικές υπηρεσίες	4,87
▪ Επιμεριζόμενες επιχειρηματικές υπηρεσίες	5,09
▪ Χρηματοοικονομική τεχνική	4,42
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία	
▪ Ερευνητικά έργα βασιζόμενα σε πανεπιστήμια και ερευνητικά ινστιτούτα	1,98
▪ Καινοτομία και μεταφορές τεχνολογίας, κατάσταση δικτύων και εταιρικών σχημάτων μεταξύ επιχειρήσεων ή/και ερευνητικών ινστιτούτων	1,70
▪ Υποδομές ΕΤΑΚ	2,21
Υποδομές τηλεπικοινωνιών και κοινωνία της πληροφορίας	
▪ Βασική υποδομή	2,83
▪ Τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας	0,56
▪ Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ	2,09
Σχεδιασμός και αποκατάσταση	
▪ Αναβάθμιση και αποκατάσταση τόπων βιομηχανικής και στρατιωτικής χρήσης	11,72
Τεχνική αρωγής και καινοτόμες ενέργειες	
▪ Καινοτόμες ενέργειες	11,72

ΜΕΤΡΟ 1.3: Ανάδειξη και προβολή τουριστικών και ιστορικών χώρων κ.λ.π.	97,8	
Τουρισμός	16,13	
▪ Φυσικές επενδύσεις	1,95	
▪ Μη φυσικές επενδύσεις	7,82	
▪ Υπηρεσίες	6,36	
Τηλεπικοινωνιακές υποδομές & Κοινωνία της Πληροφορίας	10,27	
▪ Βασική υποδομή	3,42	
▪ Τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας	6,85	
Διατήρηση και αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς	71,39	
ΜΕΤΡΟ 1.4: Αναβάθμιση υποδομής και εξοπλισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.λ.π.	33,8	
Κοινωνική υποδομή και δημόσια υγεία	29,41	
Τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας	4,39	
ΜΕΤΡΟ 1.5: Κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις	19,1	
Τουρισμός – Φυσικές επενδύσεις	14,48	
Έρευνα – τεχνολογική ανάπτυξη – καινοτομία	2,31	
ΜΜΕ και τεχνολογία (φυσικό κεφάλαιο)	1,74	
Υποβοήθηση μεγάλων επιχειρηματικών οργανισμών	0,57	
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	389,6	
ΜΕΤΡΟ 2.1: Παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας	42,5	
ΜΕΤΡΟ 2.2: Συμπληρωματικές δράσεις για την ύδρευση και τα απορρίμματα	88,1	
Αποχετεύσεις και καθαρισμός λυμάτων	33,74	
Αστικά και βιομηχανικά απόβλητα	32,00	
Πόσιμο νερό	22,38	
ΜΕΤΡΟ 2.3: Αναπλάσεις αστικών και παράκτιων περιοχών κ.λ.π.	27,7	
ΜΕΤΡΟ 2.4: Αναδασώσεις και πυροπροστασία	19,5	
ΜΕΤΡΟ 2.5: Βελτιώσεις υποδομών στην Α και Β εκπαίδευση	69,8	
ΜΕΤΡΟ 2.6: Συγκοινωνιακές παρεμβάσεις	88,5	
Οδοί	49,38	
Αυτοκινητόδρομοι	13,72	
Λιμένες	10,27	
Νοήμοντα μεταφορικά συστήματα	8,85	
Χώροι στάθμευσης	5,93	
Αερολιμένες	3,54	
ΜΕΤΡΟ 2.7: Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών περιθαλψής και πρόνοιας	53	
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	89,3	

METPO 3.1: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας	26,3
Κοινωνική ένταξη	17,44
Ανάπτυξη εκπαιδευτικής και επαγγελματικής κατάρτισης	5,92
Πολιτική αγοράς εργασίας	2,95
METPO 3.2: Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	31
Πολιτική αγοράς εργασίας	13,45
Τουρισμός	8,78
Υποβοήθηση ΜΜΕ και χειροτεχνία	8,78
METPO 3.3: Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας	17,9
~~METPO 3.4: Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης~~	~~14~~
ΑΞΟΝΑΣ 4: ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	104,8
METPO 4.1: Βελτιώσεις του οδικού δικτύου	71,6
Οδοί	32,29
Εθνικοί οδοί	20,55
Τοπικοί οδοί	18,76
METPO 4.2: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας	19,3
METPO 4.3: Ενίσχυση της μετεγκατάστασης οχλουσών μονάδων	2,9
METPO 4.4: Εκσυγχρονισμός και διαφοροποίηση της φυτικής παραγωγής	2,5
METPO 4.5: Βασικές υποδομές στον Πρωτογενή Τομέα	2,8
METPO 4.6: Υποδομές για την αλιεία	5,7
ΑΞΟΝΑΣ 5: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΟΥ 9/99	462,6
METPO 5.1: Αποκατάσταση υποδομών εκπαίδευσης	129,5
METPO 5.2: Αποκατάσταση υποδομών υγείας & πρόνοιας	70,3
METPO 5.3: Αποκατάσταση υποδομών αρχαιολογικών χώρων	12,5
METPO 5.4: Αποκατάσταση λοιπών βασικών υποδομών	93,9
Σιδηρόδρομοι	5,63
Οδοί	14,46
Αυτοκινητόδρομοι	14,36
Λιμένες	14,08
Αστικές μεταφορές	5,63
Πόσιμο νερό	9,39
Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων	34,65
Κοινωνική υποδομή – δημόσια υγεία	5,82
METPO 5.5: Αποκατάσταση βασικών υποδομών της αρμοδιότητας των ΟΤΑ	94,8
Οδοί	6,25
Αυτοκινητόδρομοι	6,25
Αστικές μεταφορές	5,11
Πόσιμο νερό	0,75
Αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων	0,75
Κοινωνική υποδομή – δημόσια υγεία	24,17

Αποκατάσταση αστικών περιοχών	51,48
ΜΕΤΡΟ 5.6: Αποκατάσταση παραγωγικών υποδομών	20,8
ΜΕΤΡΟ 5.7: Αποκατάσταση και ανάπτυξη πολεοδομικού ιστού	40,2
ΑΞΟΝΑΣ 6: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	8,5
ΜΕΤΡΟ 6.1: Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ	7,1
ΜΕΤΡΟ 6.2: Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ	1,4

Η ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε κατηγορίας στη συνολική δημόσια δαπάνη του Π.Ε.Π. Αττικής είναι η εξής:

ΥΠΟΔΟΜΕΣ: 76% ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: 6,5% ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: 6,1% ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ: 11,2%
--

Από την κατηγοριοποίηση που προηγήθηκε διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος της δημόσιας δαπάνης του Π.Ε.Π. Αττικής αφορά τεχνικά έργα υποδομής, ενώ οι παρεμβάσεις που αφορούν κυρίως την ενίσχυση της τεχνολογίας και την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού καλύπτουν μόλις το 12,6% της συνολικής δαπάνης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προγραμματική περίοδος 2000 – 2006 είναι η τελευταία περίοδος στην οποία εφαρμόζονται παράλληλα τομεακά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. Το Δ.Κ.Π.Σ. θα υλοποιηθεί αποκλειστικά μέσω περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Η μεταρρύθμιση αυτή δείχνει την επιδίωξη να δοθεί προτεραιότητα στον περιφερειακό σχεδιασμό. Επομένως, μια σειρά από αδυναμίες και προβλήματα (ανεργία, περιβάλλον, βασικές υποδομές κ.α.) που στις τρεις πρώτες προγραμματικές περιόδους επιδιώχθηκε να αντιμετωπιστούν μέσω τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, δηλαδή ο σχεδιασμός των πολιτικών για την επίλυση τους έγινε σε εθνικό επίπεδο, στην επόμενη περίοδο θα ενταχθούν στο σχεδιασμό σε επίπεδο περιφέρειας. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί καλύτερος σχεδιασμός αφού με την παράλληλη εφαρμογή τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων ορισμένες φορές μέτρα που είχαν κοινό στόχο σχεδιάζονταν και εφαρμόζονταν από διαφορετικές αρχές.

Το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελλάδα για την περίοδο 2000 – 2006 έχει σαν κύριο στρατηγικό στόχο την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης με παράλληλο περιορισμό των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων. Μεταξύ των επιμέρους στόχων του σχεδίου περιλαμβάνεται και η προετοιμασία της χώρας για τον ηγετικό ρόλο που επιδιώκεται να παίξει στην περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης. Από τους στόχους που θέτονται διαπιστώνουμε ότι στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο κύρια επιδίωξη αποτελεί η ανάπτυξη της χώρας με κύριο χαρακτηριστικό της διαμόρφωση εξωστρέφειας τόσο στην λειτουργία της οικονομίας όσο και γενικότερα της κοινωνίας. Η μετατροπή της Ελλάδας σε μια χώρα – ηγέτη για την περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης είναι ένας στόχος αρκετά φιλόδοξος, αν αναλογιστεί κανείς τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, και προϋποθέτει την αποβολή του προστατευτισμού και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, την διεύρυνση του ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας, καθώς και την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού με παράλληλη ανάπτυξη της καινοτομίας και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών. Όμως, η χώρα πρέπει να αντιμετωπίσει και μια σειρά από αδυναμίες, κυρίως στον τομέα των βασικών υποδομών, οι οποίες παρά την εφαρμογή δυο Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, εξακολουθούν να υφίστανται.

Σε περιφερειακό επίπεδο, εκτός από τις κύριες προτεραιότητες που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο έμφαση δίνεται και σε μια σειρά από άλλα ζητήματα όπως η αναβάθμιση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, η τοπική ανάπτυξη – ανάπτυξη της υπαίθρου και η προστασία και προώθηση των πολιτισμικών και περιβαλλοντικών πόρων. Τα κύρια αυτά σημεία οριοθετούν και τις προτεραιότητες του Π.Ε.Π. Αττικής.

Οι δράσεις του Π.Ε.Π. Αττικής επικεντρώνονται στην διεύρυνση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας και στην αντιμετώπιση μιας σειράς προβλημάτων, με κυριότερα την βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, την αντιμετώπιση της ανεργίας

και την μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Για την διεύρυνση του διεθνή ρόλου της Αθήνας είναι απαραίτητη η εξειδίκευση της στο σύστημα των ευρωπαϊκών μητροπολιτικών κέντρων, η ανάληψη δηλαδή συγκεκριμένου ρόλου και η άσκηση συγκεκριμένων λειτουργιών. Τα κύρια μέσα για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου είναι η αξιοποίηση των υποδομών στους τομείς των μεταφορών και των επικοινωνιών, η ενίσχυση «στρατηγικών» δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά για το σύνολο της οικονομίας της περιφέρειας, αλλά και άλλων περιοχών και η δημιουργία νέων – ενίσχυση υφιστάμενων αξόνων ανάπτυξης.

Η αξιοποίηση των υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών έχει σαν στόχο την ενίσχυση των δικτύσεων με άλλα αστικά κέντρα του εξωτερικού και την λειτουργική ένταξη της Αθήνας στα διευρωπαϊκά δίκτυα. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την περαιτέρω ανάπτυξη και των επιχειρήσεων. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη διασύνδεση των κύριων μεταφορικών υποδομών και την δημιουργία συμπληρωματικών υποστηρικτικών υποδομών (λιμάνια – σιδηροδρομικοί σταθμοί – αεροδρόμιο – οδικοί άξονες – μετρό) και στον εκσυγχρονισμό των τηλεπικοινωνιακών δικτύων ώστε να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρει η τηλεματική και οι τεχνολογίες multimedia στους τομείς του πολιτισμού, στην εκπαίδευση και γενικότερα στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων κάθε κλάδου.

Η ενίσχυση των προωθητικών δραστηριοτήτων πρέπει να επικεντρωθεί στην δημιουργία σύγχρονων επιχειρηματικών υποδομών (ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ, οργανωμένοι χώροι χονδρεμπορίου και παροχής υπηρεσιών, εκθεσιακά κέντρα κ.α.), την παροχή κινήτρων για την μετεγκατάσταση επιχειρήσεων σε οργανωμένους χώρους και την παροχή ενισχύσεων για την δημιουργία επιχειρήσεων σε κλάδους που μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά (αναψυχή, πολιτισμός, αθλητισμός, οικονομικές υπηρεσίες, ορισμένοι βιομηχανικοί κλάδοι, διαμετακόμιση, ναυτιλία κ.α.).

Η δημιουργία νέων και η ενίσχυση υφιστάμενων αξόνων ανάπτυξης συνδέεται άμεσα με την οργάνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο πλαίσιο σύγχρονων επιχειρηματικών υποδομών και περιλαμβάνει εκτός από την δημιουργία τέτοιων υποδομών και την χωροταξική οργάνωση των περιοχών που γειτνιάζουν με τους άξονες μεταφορών που διαμορφώνονται σε άξονες ανάπτυξης.

Εκτός από τα τρία αυτά κύρια σημεία της στρατηγικής ανάπτυξης, σημαντικό ρόλο παίζουν το γενικότερο επίπεδο ποιότητας ζωής και περιβάλλοντος, το οποίο δεν βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η υλοποίηση μιας σειράς παρεμβάσεων για την βελτίωση του καθώς και η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού της περιφέρειας.

Από την κατανομή των πόρων κατά άξονα προτεραιότητας και κατά μέτρο διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης κατανέμεται σε παρεμβάσεις που αφορούν κυρίως την διαχείριση του αστικού κύκλου και λιγότερο την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας, παρά το γεγονός ότι ιεραρχείται ως ο κύριος στρατηγικός στόχος για την Περιφέρεια στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Συγκεκριμένα, από τους πέντε άξονες προτεραιότητας του

ΠΕΠ Αττικής, παρεμβάσεις οι οποίες σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την ενίσχυση του διεθνή ρόλου της πρωτεύουσας εντοπίζονται στον άξονα 1 και σε ορισμένα μέτρα των αξόνων 4 και 5. Η ποσοστιαία συμμετοχή του πρώτου άξονα προτεραιότητας και των μέτρων των αξόνων 4 και 5 που μπορεί να θεωρηθεί ότι σχετίζονται με την ενίσχυση του διεθνή ρόλου της πρωτεύουσας (μέτρα: 4.1 και 5.4) φτάνει περίπου το 32% της συνολική δαπάνη του ΠΕΠ Αττικής. Όμως, το ποσοστό αυτό μπορεί να θεωρηθεί υπερεκτιμημένο αφού είναι αμφίβολος ο βαθμός συσχέτισης ορισμένων δράσεων που αφορούν βασικές υποδομές με την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας. Αυτό αφορά κυρίως τις υποδομές μεταφορών που περιλαμβάνονται στους άξονες 4 και 5, και οι οποίες ενδεχομένων έχουν τοπικό χαρακτήρα.

Είναι άλλωστε συνολική διαπίστωση ότι μεγάλο μέρος της δαπάνης του ΠΕΠ Αττικής αφορά υλικές υποδομές και λιγότερο δράσεις ενίσχυσης της καινοτομίας, της εφαρμογής νέων τεχνολογιών και της εκπαίδευσης. Από το σύνολο της δαπάνης του άξονα 1, η οποία καλύπτει το 27,9% της συνολικής δαπάνης, το 50% αφορά βασικές αστικές υποδομές, ενώ στο μέτρο 1.2 το οποίο παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό συσχέτισης με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και την ενίσχυση της καινοτομίας αναλογεί μόλις το 14% της δαπάνης του άξονα, δηλαδή λίγο περισσότερο από το 4% τις συνολικής δαπάνης του προγράμματος. Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 7, οι δαπάνη των παρεμβάσεων που εκτιμάτε ότι σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών φτάνει μόλις το 6,5% της συνολικής δαπάνης, όταν το ποσοστό συμμετοχής των παρεμβάσεων που κυρίως αφορούν την δημιουργία έργων υποδομής εκτιμάτε ότι φτάνει το 76%.

Οι υπόλοιποι άξονες προτεραιότητας, καθώς και τα υπόλοιπα μέτρα των αξόνων 4 και 5, παρουσιάζουν σχετικά μικρό βαθμό συσχέτισης με τον κύριο στρατηγικό στόχο για την Περιφέρεια. Ο δεύτερος άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει παρεμβάσεις που αφορούν αφενός την βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου την βελτίωση ορισμένων βασικών κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας (εκπαίδευση – συγκοινωνίες – υγεία). Τα μέτρα του δεύτερου άξονα προτεραιότητας που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της υστέρησης σε αυτές τις κοινωνικές υποδομές καλύπτουν το 9,2% της συνολικής δαπάνης του ΠΕΠ Αττικής (135,7 εκ. Ευρώ). Ο τρίτος άξονας προτεραιότητας αφορά την αντιμετώπιση του όντως σημαντικού προβλήματος της ανεργίας. Όμως, εκτός από ορισμένες παρεμβάσεις του μέτρου 3.2 οι οποίες αφορούν την προσαρμογή των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο διεθνή ρόλο της πρωτεύουσας, οι υπόλοιπες παρεμβάσεις δεν σχετίζονται σημαντικά με τον βασικό στόχο του προγράμματος. Ο τέταρτος και πέμπτος άξονας, των οποίων η δαπάνη αθροιστικά φτάνει το 38,8% της συνολικής δαπάνης του προγράμματος (567,4 εκ. Ευρώ), ποσοστό που είναι σημαντικά υψηλότερο από το ποσοστό του πρώτου άξονα προτεραιότητας, αφορούν παρεμβάσεις οι οποίες εντοπίζονται χωρικά στο δυτικό τμήμα της Περιφέρειας και συμβάλουν κυρίως στην αντιμετώπιση των ελλείψεων που διαπιστώνονται σε αστικές και κοινωνικές υποδομές, καθώς και των προβλημάτων του πρωτογενή τομέα.

Ο κυριότερος παράγοντας διαμόρφωσης του βαθμού επίτευξης των στόχων του Π.Ε.Π. Αττικής είναι οι πράξεις που τελικά θα ενταχθούν στο πρόγραμμα. Στο ιδιαίτερα κρίσιμο αυτό ζήτημα, σημαντικό ρόλο εκτός των αρχών διαχείρισης και υλοποίησης θα παίξει και η ανταπόκριση του ιδιωτικού τομέα. Η εμπειρία από την υλοποίηση των δυο προηγούμενων Κ.Π.Σ. έχει διαμορφώσει ένα σχετικά υψηλό επίπεδο δυνατοτήτων υλοποίησης τεχνικών έργων υποδομής, όμως για προγράμματα και έργα που σχετίζονται με τομείς όπως η Κοινωνία της Πληροφορίας υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά τόσο με την ικανότητα απορρόφησης πόρων όσο και με την ποιότητα υλοποίησης.

Στον άξονα 1 τα κυριότερα ζητήματα αφορούν: α) το είδος των διασυνδέσεων που θα πραγματοποιηθούν, δηλαδή τόσο την ποιότητα κατασκευής όσο και την επίτευξη διασύνδεσης των μεγάλων έργων υποδομής με τον αστικό ιστό, β) την ενίσχυση των επιχειρηματικών υποδομών προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης καινοτομιών, γ) την επίτευξη δικτύσεων, δ) την ενίσχυση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον πολιτισμό με τρόπο ώστε να προβάλλεται η ιδιαιτερότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αττικής και ε) την ενίσχυση κλάδων της οικονομίας οι οποίοι όντως μπορούν να λειτουργήσουν προωθητικά ως προς την οικονομία της περιφέρειας, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα νέες τεχνολογίες και καινοτόμες δράσεις.

Στους υπόλοιπους άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι όπως αναφέρθηκε, σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση του αστικού κύκλου, σημαντικό κριτήριο για την επιτυχία των παρεμβάσεων είναι, εκτός από την βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων, η βελτίωση της ελκυστικότητας της περιφέρειας και ως προς τις διεθνείς επενδύσεις και την εικόνα που προβάλλεται σε σχέση με την προσέλκυση τουριστικού ρεύματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΒΙΒΛΙΑ

1. Ανδρικοπούλου Ε., *Οι Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 1995
2. Αντωνίου Λ., *Τεχνολογικά Επιστημονικά Πάρκα*, Διπλωματική Εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1999
3. Γετίμης Π., Καυκαλάς Γ. και Μαραβέγιας Ν. (επιμέλεια), *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Θεωρεία, Ανάλυση και Πολιτική*, 1994
4. Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, *Γ ΚΠΣ Συνοπτικός οδηγός για την Τοπική Αυτοδιοίκηση*, 2001
5. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, *Η Οικονομία των Ελληνικών Περιφερειών*, Οικονομικός Ταχυδρόμος (Εκτακτο Τεύχος), 2000
6. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης – Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, *Περιφερειακή Στρατηγική για την Καινοτομία στην Στερεά Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, 2001α
7. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης – Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νόμου Αττικής – *Οργάνωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αθήνας*, Τεύχος Πρώτο, 2001β
8. Καλέμη Ε., *Αξιολόγηση Περιφερειακών Έργων και Προγραμμάτων*, Διπλωματική Εργασία, Ο.Π.Α., 2001
9. Κάππου Φ., *Μέθοδοι Αξιολόγησης Προγραμμάτων και Εφαρμογή τους στην Ελληνική Περιφέρεια*, Διπλωματική Εργασία, Ο.Π.Α., 2001
10. Καφρές Π. & Νάσιου Β., *Τεχνοπόλεις. Εκσυγχρονισμός της Βιομηχανίας και Τοπική Ανάπτυξη. Η Δημιουργία Τεχνόπολης στη Θεσσαλία*, Διπλωματική Εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1997
11. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, *Μελέτη Αξιολόγησης των ΠΕΠ του ΚΠΣ 1994 – 1999*, 1997
12. Κομνηνός Ν., *Τεχνοπόλεις και Στρατηγικές Ανάπτυξης στην Ευρώπη*, 1993
13. Κυλάση Ντ. & Νικηταρίδης Μ. (επιμέλεια), *Τεχνοπόλεις – Νέο μέσο της περιφερειακής πολιτικής*, ΙΠΑ 1996
14. Μαραβέγιας Ν. – Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), *Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 1995
15. Μυλωνάς Ι., *Αξιολόγηση Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων – Η Ελληνική Εμπειρία*, Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Ανάπτυξης Ιερόννεμος Πίντος, 1996
16. Παπαδασκαλόπουλος Α. και Χριστοφάκης Μ., *Περιφερειακός Προγραμματισμός*, 2002

17. Σύμβουλος Αξιολόγησης Π.Ε.Π. Αττικής, *Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση του Π.Ε.Π. Αττικής 2000 - 2006*, 1999

Β. ΑΡΘΡΑ

1. Γετίμης Π.- Καυκαλάς Γ., «Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων: Μεθοδολογία και Αξιακό Πλαίσιο», *Τόπος 7 / 1994*
2. Κομνηνός Ν., «Καινοτομία και Γεωγραφική Αναδιάρθρωση της Ελληνικής Ανάπτυξης», *Καινοτομία: περιοχές - σύστημα, μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομική ανάπτυξη στην Ελλάδα*, 1998
3. Κόνσολας Ν., «Το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Προσαρμογή στην Ο.Ν.Ε.», *Ειδική Ετήσια Έκδοση Περιοδικού Επιλογής*, 2000
4. Κοντογιαννάτος Χ., «Εφαρμογή της Αξιολόγησης στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και οι Μορφές Παρέμβασης», *Τόπος 7 / 1994*
5. Μελαχροινός Κ., «Αξιολόγηση των Διαρθρωτικών Παρεμβάσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: η περίπτωση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την Ελλάδα», *Τόπος 7 / 1994*
6. Μπουγάς Α., «Η Αξιολόγηση των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Πολιτικών», *Τόπος 7 / 1994*
7. Οικονόμου Δ., «Εκ των Υστέρων Αξιολόγηση και Τεχνικά Κριτήρια Επιλογής Έργων. Νέα Εργαλεία Σχεδιασμού για το ΚΠΣ 1994 - 1999», *Τόπος 7/1994*
8. Πυλαρινός Δ., «Μέθοδοι και Μεθοδολογίες της Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων - Βιβλιογραφική Ανασκόπηση. Συμπεράσματα και Προτάσεις για την Αξιολόγηση των Π.Ε.Π.», *Τόπος 7 / 1994*

Γ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2000 - 2006*, 2001α
2. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2000 - 2006 - Συμπλήρωμα Προγραμματισμού*, 2001β
3. Διευπουργική Ομάδα Σχεδιασμού Αναπτυξιακού Προγράμματος 2000 - 2006, *Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000 - 2006*, 1998
4. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Τα Αποτελέσματα του Προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων για την Περίοδο 2000 - 2006 (Στόχος Ι)*, 2001
5. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 1: Οδηγός για Σχέδια και Έγγραφα Προγραμματισμού στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων*, 1999α
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 2: Η Εκ των Προτέρων Αξιολόγηση των Παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων*, 1999β
7. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 3: Δείκτες για Παρακολούθηση και Αξιολόγηση*, 1999γ

8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 5: Η Επαλήθευση της Προσθετικότητας όσον αφορά το Στόχο 1*, 1999δ
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Τεχνικό Έγγραφο 2: Κοινωνία των Πληροφοριών και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ, Κριτήρια Αξιολόγησης Προγραμμάτων*, 1999ε
10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου*, 1999στ
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ο Συντονισμός τους με το Ταμείο Συνοχής, Κατευθυντήριες Γραμμές για τα Προγράμματα της περιόδου 2000 – 2006*, 1999ζ
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Αξιολόγηση της Ποιότητας Ζωής στις Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και Πόλεις*, 1999η
13. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 «Περί Γενικών Διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία»*, 1999θ
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κανονισμός (ΕΚ) 1261/1999 «Σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης»*, 1999ι
15. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κανονισμός (ΕΚ) 1262/1999 «Σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο»*, 1999ια
16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Μεθοδολογικό Έγγραφο Εργασίας 8: Η Ενδιάμεση Αξιολόγηση των Παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων*, 2000α
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κοινοτικά Διαρθρωτικά Ταμεία, Μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων 2000 – 2006*, 2000β
18. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για την Ελλάδα – Περίοδος 2000 – 2006*, 2000γ
19. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δεύτερη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή*, 2001
20. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, *Νόμος 2860/00: «Διαχείριση, Παρακολούθηση και Έλεγχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλες διατάξεις»*, 2000
21. Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, *Το Πλαίσιο Προγραμματισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής κατά την Περίοδο 2000 – 2006*, Βρυξέλες 1999
22. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Σύσταση του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουλίου 2002 για τους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών των Κρατών – Μελών και της Κοινότητας*, 2002
23. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, *Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006*, 1999
24. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Γραμματεία Σχεδιασμού Γ' Κ.Π.Σ., *Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 – Συμπλήρωμα Προγραμματισμού – Τεχνικό Δελτίο Μέτρον*, 2000α
25. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Γραμματεία Σχεδιασμού, *6η Εγκύκλιος – Εφαρμογή Γ' Κ.Π.Σ.*, 2000β

26. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Διεύθυνση Χωροταξίας, Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 2002

27. Υπουργική Συνάντηση (Ευρωπαϊκής Ένωσης) της 7^{ης} Οκτωβρίου 2002, Σημείωμα για την Απλούστευση, Αποσαφήνιση, Συντονισμό και Ευελιξία της Διαχείρισης Διαρθρωτικών Πολιτικών 2000 – 2006, 2002

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (Π.Ε.Π. Αττικής)

Αξονας 1
Ειδικοί στόχοι – Δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων - Κατασκευή 2,5 χλμ οδικού δικτύου του Δακτυλίου της Αθήνας. - Δημιουργία τουλάχιστον 2 νέων ΒΕΙΠΕ. - Κατασκευή 2 Μουσείων. - Αναβάθμιση υποδομής και εξοπλισμού σε 4 τουλάχιστον ΑΕΙ και ΤΕΙ ή Ερευνητικά Κέντρα 2000 κλίνες τουριστικών καταλυμάτων που θα εκσυγχρονισθούν. Δείκτες Αποτελεσμάτων Επιπτώσεων - Εκσυγχρονισμός του 3,5% του υφιστάμενου ξενοδοχειακού δυναμικού της Περιφέρειας - Απασχόληση κατά την υλοποίηση των έργων: 4.285 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη). - Απασχόληση κατά την λειτουργία των έργων: 1.581 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη).
Αξονας 2
Ειδικοί στόχοι – Δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων - Κατασκευή τουλάχιστον 2 νέων Βιολογικών Καθαρισμών. - Δημιουργία 2 νέων ΧΥΤΑ. - Προστασία και ανάδειξη ενός τουλάχιστον βιότοπου. - Αναδασώσεις και πυροπροστασία σε 10.000 στρέμματα δασικής έκτασης. - Δημιουργία 600 θέσεων χώρων στάθμευσης. Δείκτες Αποτελεσμάτων Επιπτώσεων - Απασχόληση κατά την υλοποίηση των έργων: 5.718 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη). - Απασχόληση κατά την λειτουργία των έργων: 1.742 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη). - Ποσοστό στερεών αποβλήτων της Αττικής που ανακυκλώνονται: 25%. - Ποσοστό των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν σε μία βάρδια από 58,5% που είναι σήμερα σε 61,8% το 2006.
Αξονας 3
Ειδικοί στόχοι – Δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων - Αριθμός καταρτιζομένων 4.500 άτομα. - Ωφελούμενες γυναίκες, 12.000 γυναίκες. 4 αστικές περιοχές ολοκληρωμένης παρέμβασης. 1 Συμβουλευτικό Κέντρο για μετανάστες και παλιννοστούντες. Δείκτες Αποτελεσμάτων- Επιπτώσεων - Απασχόληση κατά την υλοποίηση των έργων: 954 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη). - Απασχόληση κατά την λειτουργία των έργων: 348 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη).
Αξονας 4
Ειδικοί στόχοι – Δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων - Βελτίωση και συμπλήρωση 15 χλμ. εθνικού οδικού δικτύου. 4 Σχέδια Ολοκληρωμένης Παρέμβασης σε αστικές ζώνες. - Κατασκευή 3 τουλάχιστον αλιευτικών καταφυγίων.

Δείκτες Αποτελεσμάτων Επιπτώσεων

- Απασχόληση κατά την υλοποίηση των έργων: 1.740 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη).
- Απασχόληση κατά την λειτουργία των έργων: 440 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη).

Άξονας 5**Ειδικοί στόχοι – Δείκτες φυσικών αποτελεσμάτων**

- Η αποκατάσταση των υποδομών όλων των βαθμίδων Εκπαίδευσης που έχουν υποστεί καταστροφές από τον σεισμό (τουλάχιστον 20 κτιρίων).
- Η αποκατάσταση των υποδομών των τομέων παροχής υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας που έχουν υποστεί καταστροφές από τον σεισμό (τουλάχιστον 1 νοσοκομείου και 4 προνοιακών κτιρίων).
- Η αποκατάσταση των υποδομών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που έχουν υποστεί καταστροφές από τον σεισμό (τουλάχιστον 5 μουσείων, 1 αρχαιολογικού χώρου και 2 μνημείων).
- Η αποκατάσταση υποδομών στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος που έχουν υποστεί καταστροφές από τον σεισμό (5 κτίρια μη διοικητικών χρήσεων).
- Η αποκατάσταση βασικών υποδομών της αρμοδιότητας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που έχουν υποστεί καταστροφές από τον σεισμό.
- Η αποκατάσταση παραγωγικών υποδομών που υπέστησαν ζημιές από τον σεισμό και ειδικότερα κτίρια, εγκαταστάσεις και εξοπλισμός βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων – Αριθμός μονάδων που θα μετεγκατασταθούν.
- Η αποκατάσταση και ανάπτυξη του πολεοδομικού ιστού των περιοχών που πλήγησαν από τον σεισμό.

Δείκτες Αποτελεσμάτων Επιπτώσεων

- Απασχόληση κατά την υλοποίηση των έργων: 14.413 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη).
- Απασχόληση κατά την λειτουργία των έργων: 1.938 θέσεις (ισοδύναμα ανθρωποέτη), αφορά κυρίως την διατήρηση θέσεων εργασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Π.Ε.Π. Αττικής)

Μέτρο 1.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Βελτίωση Εθν. Οδοποιίας (km οδού)	2 ⁽¹⁾	1,82	2,36
Παρεμβάσεις σε χερσαίες ζώνες λιμένων (Πλήθος παρεμβάσεων)	9 ⁽²⁾	1	2
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αύξηση μέσης ταχύτητας (χλμ/ώρα)	60	60	80
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		1.958	2.148
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			*

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

2. αποτελέσματα Β ΚΠΣ – αριθμό έργων – παρεμβάσεων

* τα έργα δεν παράγουν απασχόληση κατά την λειτουργία

Μέτρο 1.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Γενικές μελέτες (αριθμός)	1 ⁽¹⁾	2	2
Δημιουργία νέων βιομηχανικών/ βιοτεχνικών περιοχών (% φυσικής υλοποίησης)	0	10%	100%
Αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων		0	3
Αριθμός δράσεων για την ενίσχυση εξαγωγικών δραστηριοτήτων		0	1
Αριθμός επιχειρήσεων που θα ενισχυθούν		15	120
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό Προστιθέμενης αξίας στη βιομηχανική παραγωγή των επιχορηγούμενων επιχειρήσεων		2,44%	15%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		317	779
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			500

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 1.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αρχαιολογικοί χώροι που γίνονται επεμβάσεις (αριθμός)		1	3

Μνημεία που γίνονται επεμβάσεις		3	6
Νέα Κτίρια Μουσείων (πλήθος)	44	0	2
Κτίρια μουσείων - βελτιώσεις	2 ⁽¹⁾	0	2
Δράσεις προβολής (αριθμός)	4 ⁽¹⁾	0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό Μουσείων που εκσυγχρονίζονται - βελτιώνονται		0	100%
Αύξηση αριθμού Μουσείων		0	4,55%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		483	1.030
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΗΤΩΣΕΩΝ			
Αύξηση αριθμού διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών (στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε. 1997)	6.000.000	6.200.000	6.600.000
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			600

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 1.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός) *	13 ⁽¹⁾	2	8
Κτίρια ΑΕΙ – ΤΕΙ (αγορά)		1	1
Δημιουργία υποδομών έρευνας (πλήθος)		0	1
Εξοπλισμός εργαστηρίων (πλήθος – σετ)	33 ⁽²⁾	5	12
Βιβλιοθήκες Γ' βάθμιας εκπαίδευσης		2	4
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		126	289
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΗΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		60	190

* αφορά υποδομές σε κτίρια

1. Β ΚΠΣ – αριθμός έργων (κυρίως κτιριακές υποδομές)

2. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 1.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Ενισχύσεις επενδυτικών σχεδίων στη μεταποίηση και την παροχή υπηρεσιών προηγμένης τεχνολογίας (αριθμ.)	12 ⁽¹⁾	4	10
Ενισχύσεις επενδυτικών σχεδίων στον τουρισμό (αρ. κλινών)		900	2000

Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αύξηση κύκλου εργασιών των ενισχυόμενων μονάδων		4%	10%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		193	423
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		40	100

1. επενδύσεις στα πλαίσια του Β ΚΠΣ

Μέτρο 2.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Διευθέτηση ρεμάτων (km κοίτης)	17 ⁽¹⁾	8	16
Μήκος αγωγών ομβρίων (km)	137 ⁽¹⁾	10	22
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό πληθυσμού που προστατεύεται	40%	5%	10%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		398	478
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			*

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

* τα έργα δεν παράγουν απασχόληση κατά την λειτουργία

Μέτρο 2.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Μήκος δικτύων ύδρευσης (km)	217 ⁽¹⁾	35	76
Μήκος δικτύου αποχέτευσης (μ)	135.000 ⁽¹⁾	25.000	40.000
Χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (αρ.)	1	1	2
Βιολογικοί καθαρισμοί νέοι (αρ.)	2	1	2
Βιολογικοί καθαρισμοί βελτίωση (αρ.)		2	3
Κατασκευή εργοστασίων ανακύκλωσης		1	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό εξυπηρετούμενου πληθυσμού (ύδρευση)	70%	5%	10%
Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένου με αποχετευτικό δίκτυο	59%	7%	10%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		840	1.132
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		350	500
Ποσοστό στερεών αποβλήτων της Αττικής που ανακυκλώνονται		25%	25%

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 2.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αναπλάσεις φυσικού περιβάλλοντος (στρέμματα)	175 ⁽¹⁾	175	205
Αναπλάσεις και αναβαθμίσεις περιοχών (παραλιακή ζώνη) (km)		30	40
Πλήθος επεμβάσεων σε βιότοπους		1	2
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πλήθος ωφελουμένων κατοίκων των περιοχών που γίνονται οι επεμβάσεις		1.000.000	1.500.000
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		588	678
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		4	10

αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 2.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΛΗΓΕΝΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ & ΕΡΓΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ			
Αναδασώσεις (στρ.)	20.586 ⁽¹⁾	2.000	10.000
Αντιπλημμυρική και αντιδιαβρωτική προστασία (στρ.)		1.500	5.000
Δασική οδοποιία (km)	151 ⁽¹⁾	47	150
Αντιπυρικές ζώνες (km.)		9	20
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Εκτάσεις που θα αναδασωθούν σε σχέση με τις πληγείσες		1,5%	8%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		218	462
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρ/έτη			*

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

τα έργα δεν παράγουν απασχόληση κατά την λειτουργία

Μέτρο 2.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αίθουσες διδασκαλίας (αρ.)	7.073	200	370
Κατασκευή κτιρίων ΤΕΕ		1	3
Εργαστήρια νέα (αρ.)		35	50

Σχολικές βιβλιοθήκες (αρ.)		10	40
Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας νέα (αρ.)		2	3
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό Σχολείων Α'βάθμιας και Β'βάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν σε μία βάρδια	58,5%	60%	61,8%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		500	832
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			380

Μέτρο 2.6

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Δημοτική Οδοποιία (km)	3.587 ⁽¹⁾	50	110
Παρεμβάσεις σε λιμένες (πλήθος)	9 ⁽¹⁾	2	3
Ανισόπεδοι κόμβοι (πλήθος)	51	0	1
Χώροι στάθμευσης (αρ. θέσεων)	58.400	300	600
Επαρχιακή οδοποιία βελτίωση (km)	40 ⁽¹⁾	13	14,5
Ελικοδρόμια (αρ.)		0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό βελτιούμενων δρόμων (επαρχιακή οδοποιία)		32,5%	36%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		1.052	1.190
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		15	55

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 2.7

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός νοσοκομείων που ενισχύονται	1 ⁽¹⁾	1	3
Αριθμός κέντρων υγείας που ενισχύονται		1	5
Παιδικοί σταθμοί νέοι	26 ⁽¹⁾	13	15
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό πληθυσμού που θα εξυπηρετηθεί από υπηρεσίες α'βάθμιας, β'βάθμιας περίθαλψης και πρόνοιας		2%	28%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		642	744
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη		65	300

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

Μέτρο 3.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων ανδρών		120	436
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων γυναικών		100	364
Ανθρωποώρες κατάρτισης		137.500	500.000
Αριθμός δράσεων ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης		1	4
Πλήθος δομών που ενισχύονται		1	4
Ωφελούμενοι από τη επιδότηση της απασχόλησης		55	200
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πλήθος επωφελούμενων που τοποθετήθηκαν σε θέσεις κατάρτισης ή απασχόλησης		84	281
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των δομών που ενισχύονται σε ισοδύναμα ανθρωποέτη			50

Μέτρο 3.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων ανδρών		380	1140
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων γυναικών		420	1260
Ανθρωποώρες κατάρτισης		500.000	1.500.000
Επωφελούμενοι άνεργοι άνδρες από την επιδότηση της απασχόλησης		72	238
Επωφελούμενοι άνεργες γυναίκες από την επιδότηση της απασχόλησης		78	262
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πλήθος επωφελούμενων που παραμένουν σε θέσεις απασχόλησης μετά το πέρας της επιδότησης		0	150
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων - ισοδύναμα ανθρωποέτη			80

Μέτρο 3.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Επωφελούμενες γυναίκες (αρ.)		200	500
Πλήθος δομών που ενισχύονται		30	50
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πληθυσμός γυναικών που επωφελούνται		1.000	3.000
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			

Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	156	233
--	-----	-----

Μέτρο 3.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων ανδρών		120	360
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων γυναικών		80	240
Αριθμός καταρτιζομένων ανέργων ειδικών κοινωνικών ομάδων (άνδρες-γυναίκες)		100	400
Ανθρωποώρες κατάρτισης		105.263	350.877
Πλήθος δομών που δημιουργούνται		0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πλήθος επωφελούμενων ανέργων που τοποθετήθηκαν σε θέσεις απασχόλησης		50	200
Πλήθος επωφελούμενων ανέργων ειδικών κοινωνικών ομάδων, που τοποθετήθηκαν σε θέσεις απασχόλησης		25	100
Ποσοστό νέων δομών επί της τιμής βάσης			100%
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			40

Μέτρο 4.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου (Km)	2 ⁽¹⁾	13	21
Βελτίωση επαρχιακού οδικού δικτύου (km)	37,8 ⁽¹⁾	30	50
Δημοτική οδοποιία (km)	3.587	30	45
Ανισόπεδοι κόμβοι (αρ.)	51	0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αύξηση χιλιομέτρων δημοτικής οδοποιίας		1,5%	2,43%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		593	804
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			*

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ

* τα έργα δεν παράγουν απασχόληση κατά την λειτουργία

Μέτρο 4.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Χωροταξικά – πολεοδομικά σχέδια (αριθμός ζωνών)		0	4
Ανακατασκευές κτιρίων (αρ. ζωνών)		0	4

Αναπλάσεις και αναβαθμίσεις αστικών περιοχών (αρ. ζωνών)	(1)	0	4
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Πλήθος κατοίκων που επωφελούνται από τις αναπλάσεις των ζωνών		0	400.000
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		0	351
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			120

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ : 1/5 στρέμματα

Μέτρο 4.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται		3	10
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		36	133
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			30*

* αφορούν κυρίως διατήρηση θέσεων

Μέτρο 4.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός σχεδίων βελτίωσης	100	7	15
Εκσυγχρονισμός Θερμοκηπίων (αριθμός επενδυτικών σχεδίων)	25,5 ⁽¹⁾	17	35
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Ποσοστό ωφελούμενων γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο σύνολο αυτών	**	1,14%	2,5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		46	97
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			60*

1. αποτελέσματα Β ΚΠΣ, αφορά στρέμματα Θερμοκηπίων που εκσυγχρονίστηκαν

* αφορούν κυρίως διατήρηση θέσεων

** Τιμή βάσης 2.100 στρέμματα

Μέτρο 4.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Υπόγειοι υδροφορείς που θα εμπλουτιστούν (αρ. λεκανών διήθησης)		0	20
Κατασκευαζόμενη χωρητικότητα σώματος (m ³)		0	600.000
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αύξηση αποθηκευτικής ικανότητας ύδατος (m ³)		0	430.000
Βελτίωση συνθηκών άρδευσης (στρέμ.)		0	2.000
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		27	48
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			15

Μέτρο 4.6

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αλιευτικά καταφύγια νέα (αρ.)		1	3
Αλιευτικά καταφύγια βελτίωση (αρ.)		1	3
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Νέες θέσεις ελλιμενισμού σκαφών		30	90
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη)		30	64
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων (ισοδύναμα ανθρωποέτη)			20

Μέτρο 5.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Σχολικά κτίρια νέα	**	3	4
Σχολικά κτίρια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα επισκευαστούν	**	137	137
Προκατασκευαζόμενες αίθουσες		77	77
Γενικές μελέτες (αρ.)		38	38
Κτίρια ΤΕΙ που θα επισκευαστούν	**	1	2
Σχολές του Υπ. Δημ. Τάξης που θα επισκευαστούν	**	1	3
Σχολές του Υ.Ε.Ν. που θα επισκευαστούν (αρ.)	**	0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του		85,5%	100%

σεισμού κατάσταση	147**		
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		2000	3000
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			650*

* αφορά διατήρηση θέσεων

** κτίρια που υπέστησαν βλάβες

Μέτρο 5.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός υποδομών υγείας που θα κατασκευασθούν ή επισκευασθούν	**	20% του έργου	2
Αριθμός υποδομών πρόνοιας που θα κατασκευασθούν ή επισκευασθούν	**	0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	5**	20%	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		250	1500
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			280*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

Μέτρο 5.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Μνημεία που αποκαθίστανται	**	3	5
Αριθμός μουσείων που θα επισκευαστούν	**	0	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	7	57%	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		130	310
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			60*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

Μέτρο 5.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Δημοτική οδοποιία βελτίωση (km)	**	35	76
Μήκος αγωγών ομβρίων (km)	**	7	17
Αποκατάσταση λιμένων	**	50% του έργου	1
Διατηρητέα κτίρια που αποκαθίστανται	**	2	5
Αποκατάσταση κτιρίων και υποδομών	**	2	5
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση		40%	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		890	2000
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη			400*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

Μέτρο 5.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Δημοτική οδοποιία (km)	**	20	50
Αστικές αναπλάσεις (στρμ)	**	70	150
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση		35%	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		960	2200
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			430*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

Μέτρο 5.6

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται	**	12	30
Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται για μετεγκατάσταση σε ΒΕ.ΠΕ.	**	2	5
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση		40%	100%

Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη		300	470
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			150*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

Μέτρο 5.7

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003	ΣΤΟΧΟΣ 2006
Πολεοδομικές παρεμβάσεις και αναπλάσεις (στρέμματα)	**	150	150
Έκταση εξυγίανσης εδάφους (στρέμματα)	**	80	80
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ			
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση		100%	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου		860	860
Γ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ			
Δημιουργία μεικτών θέσεων απασχόλησης κατά την λειτουργία των έργων ισοδύναμα ανθρωποέτη			140*

* αφορά διατήρηση θέσεων

**αρ. υποδομών που υπέστησαν βλάβη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΣΗΣ (Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Π.Ε.Π. Αττικής)

Μέτρο 1.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Βελτίωση Εθν. Οδοποιίας (km οδού)	1,82
Παρεμβάσεις σε χερσαίες ζώνες λιμένων (Πλήθος παρεμβάσεων)	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Λύσηση μέσης ταχύτητας (χλμ/ώρα)	60
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	1.958

Μέτρο 1.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (αριθμός)	2
Κτίρια ΑΕΙ – ΤΕΙ (αγορά)	1
Δημιουργία υποδομών έρευνας (πλήθος)	0
Εξοπλισμός εργαστηρίων (πλήθος – σετ)	5
Βιβλιοθήκες Γ' βάθμιας εκπαίδευσης (αρ.)	2
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	126

Μέτρο 2.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Διευθέτηση ρεμάτων (km κοίτης)	8
Μήκος αγωγών ομβρίων (km)	10
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Ποσοστό πληθυσμού περιφέρειας που προστατεύεται	5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	398

Μέτρο 2.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Μήκος δικτύων ύδρευσης (km)	35
Μήκος δικτύου αποχέτευσης (μ)	25.000
Χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (αρ.)	1
Βιολογικοί καθαρισμοί νέοι (αρ.)	1
Βιολογικοί καθαρισμοί βελτίωση (αρ.)	2
Κατασκευή εργοστασίων ανακύκλωσης	1
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Ποσοστό εξυπηρετούμενου πληθυσμού (ύδρευση)	5%
Ποσοστό πληθυσμού συνδεδεμένου με αποχετευτικό δίκτυο	7%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα	840

ανθρωποέτη	
------------	--

Μέτρο 2.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Αναδασώσεις (στρμ.)	2.000
Αντιπλημμυρική και αντιδιαβρωτική προστασία (στρμ)	1.500
Δασική οδοποιία (km)	47
Αντιτυρικές ζώνες (αρ.)	9
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Εκτάσεις που θα αναδασωθούν σε σχέση με τις πληγείσες	1,5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	218

Μέτρο 2.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Αίθουσες διδασκαλίας (αρ.)	200
Κατασκευή κτιρίων ΤΕΕ	1
Εργαστήρια νέα (αρ.)	35
Σχολικές βιβλιοθήκες (αρ.)	10
Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας νέα (αρ.)	2
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Ποσοστό Σχολείων Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν σε μία βάρδια	60%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	500

Μέτρο 2.6

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Δημοτική Οδοποιία (km)	50
Παρεμβάσεις σε λιμένες (πλήθος)	2
Ανισόπεδοι κόμβοι (πλήθος)	0
Χώροι στάθμευσης (αρ. θέσεων)	300
Επαρχιακή οδοποιία βελτίωση (km)	13
Ελικοδρόμια (αρ.)	0
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Ποσοστό βελτιούμενων δρόμων (επαρχιακή οδοποιία)	32,5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	1.052

Μέτρο 3.2

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων ανδρών	380
Αριθμός καταρτιζόμενων ανέργων γυναικών	420
Επωφελούμενοι άνεργοι άνδρες από την επιδότηση της απασχόλησης	72

Επωφελοούμενοι άνεργες γυναίκες από την επιδότηση της απασχόλησης	78
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Πλήθος επωφελοούμενων που παραμένουν σε θέσεις απασχόλησης μετά το πέρας της επιδότησης	0

Μέτρο 3.3

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Επωφελοούμενες γυναίκες (αρ.)	200
Πλήθος δομών που ενισχύονται	30
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Πληθυσμός γυναικών που επωφελούνται	1.000.000
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	156

Μέτρο 4.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Βελτίωση εθνικού οδικού δικτύου (Km)	13
Βελτίωση επαρχιακού οδικού δικτύου (km)	30
Δημοτική οδοποιία (km)	30
Ανισόπεδοι κόμβοι (αρ.)	0
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Αύξηση χιλιομέτρων δημοτικής οδοποιίας	1,5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	593

Μέτρο 5.1

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Σχολικά κτίρια νέα	3
Σχολικά κτίρια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα επισκευαστούν	137
Προκατασκευαζόμενες αίθουσες	77
Γενικές μελέτες (αρ.)	38
Κτίρια ΤΕΙ που θα επισκευαστούν	1
Σχολές του Υπ. Δημ. Τάξης που θα επισκευαστούν	1
Σχολές του Υ.Ε.Ν. που θα επισκευαστούν (αρ.)	0
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	85,5%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	2000

Μέτρο 5.4

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Δημοτική οδοποιία βελτίωση (km)	35
Μήκος αγωγών ομβρίων (km)	7

Αποκατάσταση λιμένων	50% του έργου
Διατηρητέα κτίρια που αποκαθίστανται	2
Αποκατάσταση κτιρίων και υποδομών	2
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	40%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	890

Μέτρο 5.5

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Δημοτική οδοποιία (km)	20
Αστικές αναπλάσεις (στρμ)	70
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	35%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου σε ισοδύναμα ανθρωποέτη	960

Μέτρο 5.7

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2003
Πολεοδομικές παρεμβάσεις και αναπλάσεις (στρέμματα)	150
Έκταση εξυγίανσης εδάφους (στρέμματα)	80
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	
Αποκατάσταση υποδομών στην προτέρα του σεισμού κατάσταση	100%
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την υλοποίηση του έργου	860

